

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

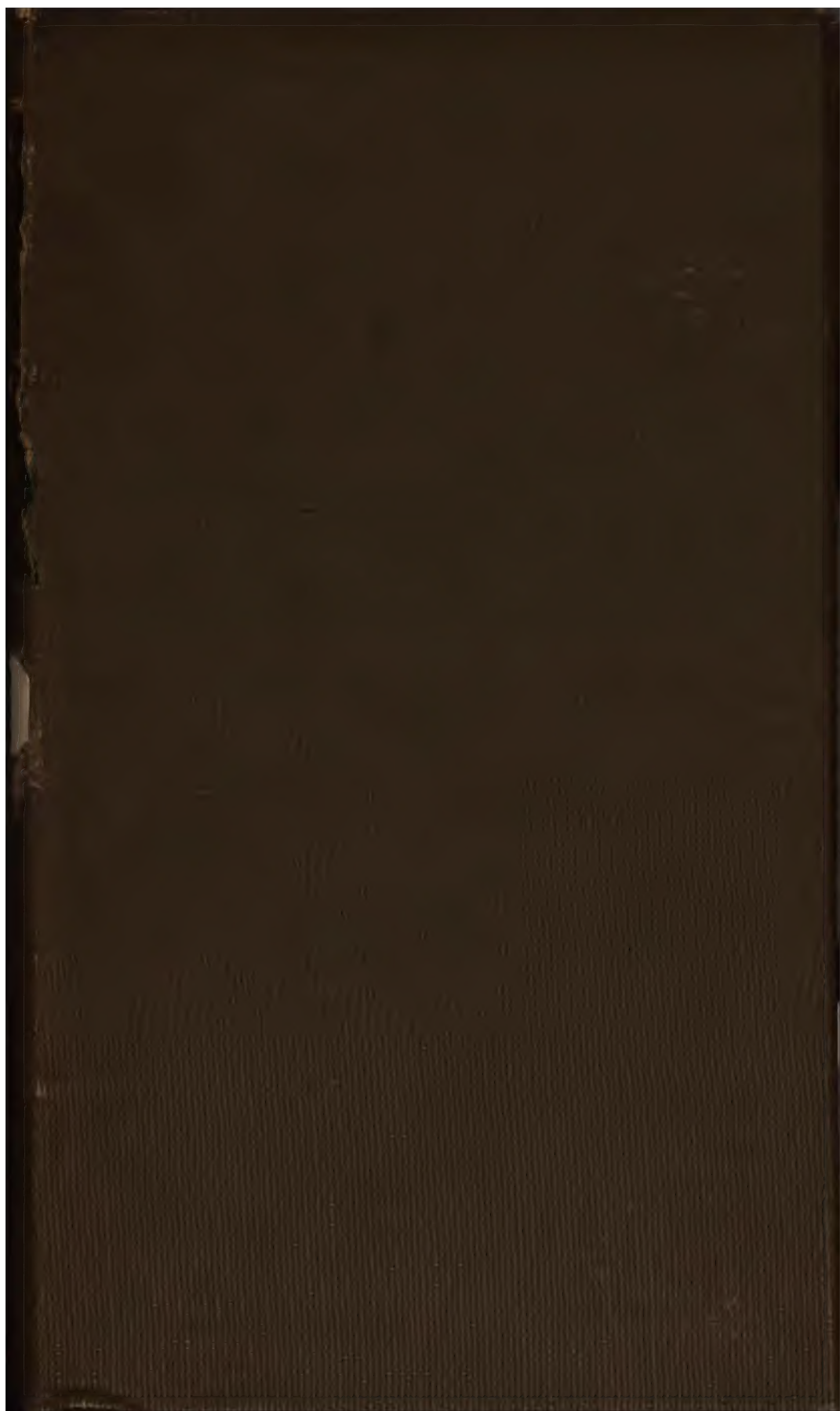
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

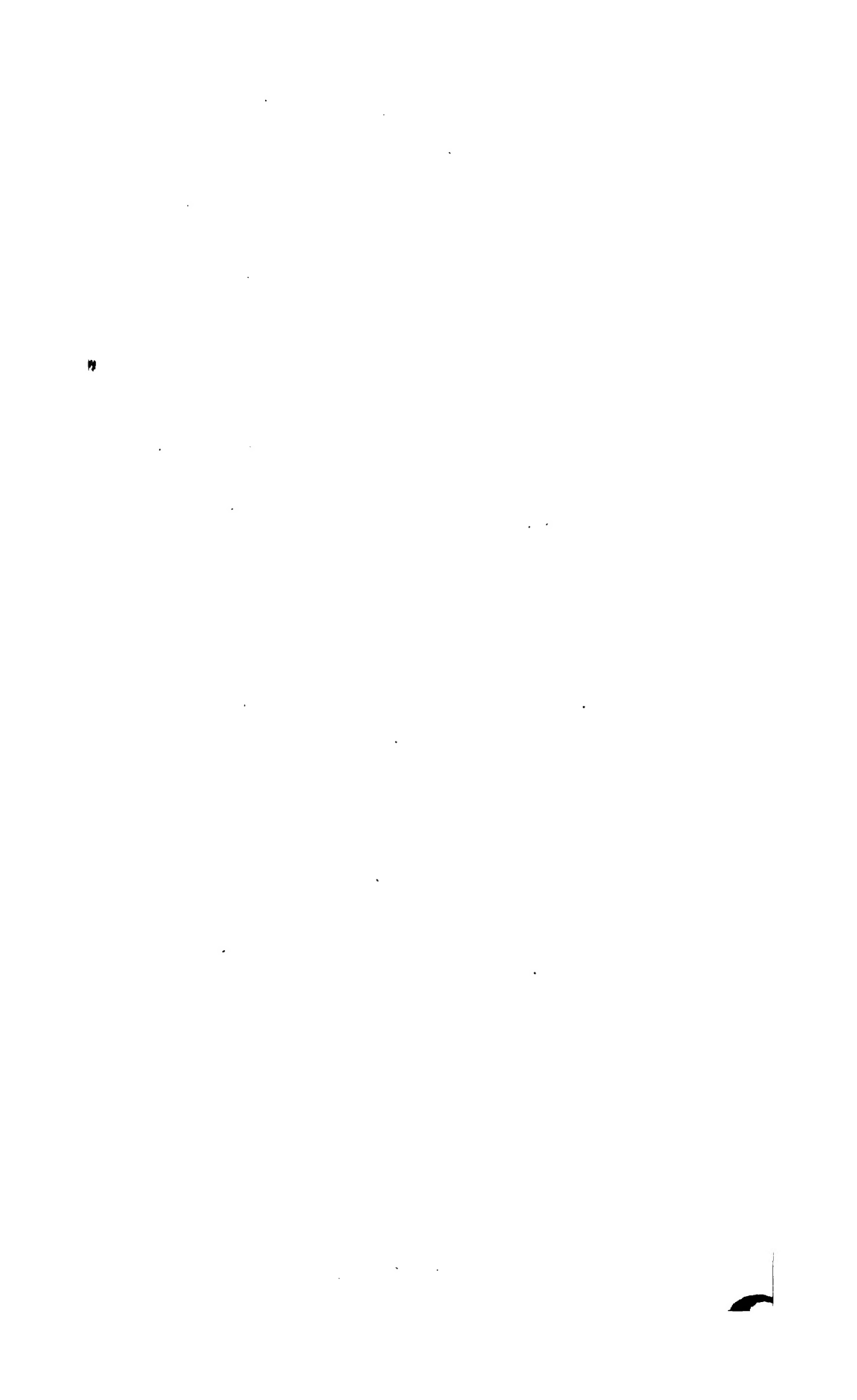

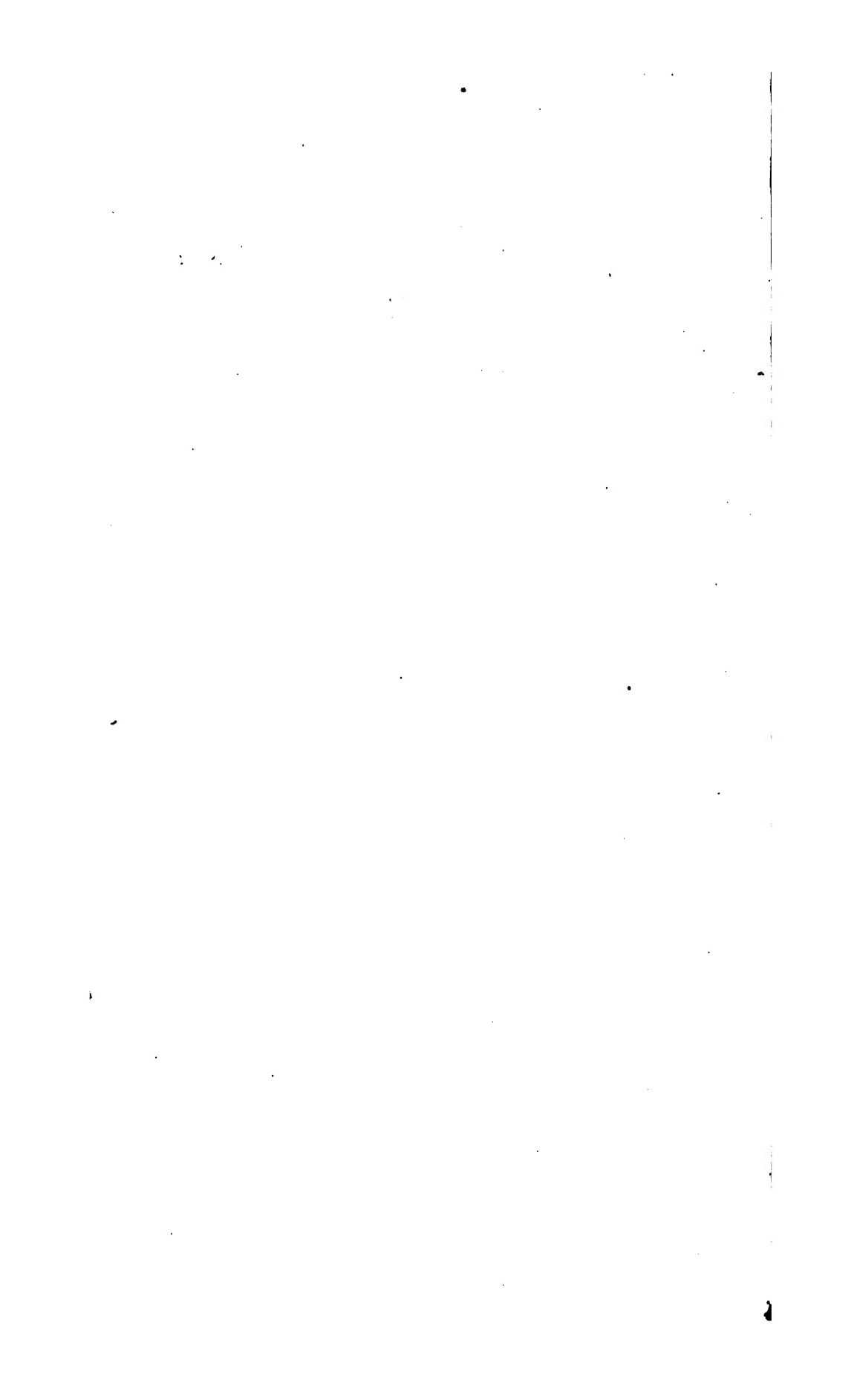
G 7 12/1/10

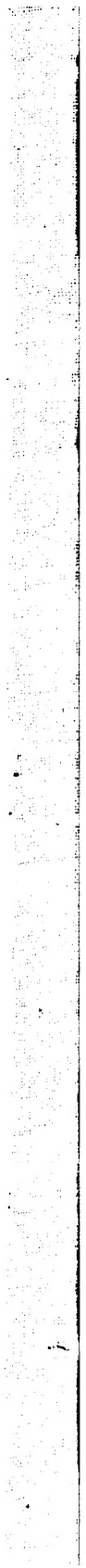

PTOLEMÆI BORDÆI,
ARISTOBULI CASSANDRENSIS

CHÆRETIS MYTIENÆI

GEOMETRÆI

PTOLEMAEI, ARISTOBULI

ET

CHARETIS

RELIQUIAE.

2000
51

**PTOLEMAEI EORDAEI,
ARISTOBULI CASSANDRENSIS**

ET

CHARETIS MYTILENAEI

RELIQUIAE.

EDIDIT

JANUS GERARDUS HULLEMAN,

PHIL. THEOR. MAG., LITT. HUM. DOCT.

**TRAJECTI AD RHENUM,
APUD VAN DORP & HERINGA.**

MDCCLXIV.

Gp 12/10

Harvard College Library
Bowls Collection
Gift of
Mrs. E. D. Brandegee
Nov. 9, 1908

RECEIVED JUN 22 1914

Ex. typographeo E. J. L. Fuhri.

VIRO AMICISSIMO,

BARTHOLDO JACOBO LINTELO DE GEER,

PHIL. THEOR. MAG., LITT. HUM. ET JUR. UTR. DOCT.,

S. P. D.

JANUS GERARDUS HULLEMAN.

Si qui forte sint, mi Geeri, qui cur ad te potissimum hunc libellum miserim demirentur, ii aperte se ignorare probant, quam firma communium studiorum intimaque familiaritatis vincula nos et quondam in Academia Rheno-Trajectina junxerint, et hodie constrictos teneant; ignorant etiam, quam multa tu mihi officia tum universe

in literarum studiis, tum in hac disputatione conscribenda praestiteris. Sextus jam agitur annus, ex quo, tuo pariter atque Heusdii τοῦ μακαρίτου hortatu incitatus, ad veterum Historicorum studium me convertere coepi, eo quidem consilio, ut, idoneo undique testimoniorum et fragmentorum apparatu collecto, ederem aliquando *criticam*, quam vocant, *Historicorum antiquorum historiam*. Quem juvenili ardore, ne dicam temere susceptum laborem si tandem perfecero, quod tamen, ut vera tibi fatear, in immenso hujus argumenti ambitu et difficultate paene inexcuperabili etiam atque etiam inque dies magis dubito; — sed si perfecero, id pro bona parte tuae me debiturum operae, quid dissimulem? tuae, inquam, qui grave meum in hac urbe, studiorum subsidiis parum affluente, multorum librorum desiderium, quum tollere nequeas, quo potuisti modo minuere et lenire haud unquam desieris. Quam suavissimam tuam in me benevolentiam quum tantam esse palam profitear, utique equidem, si has *Ptolemaei, Aristobuli et Cha-*

retis Reliquias ad te mitto, non magis necessitudinis nostrae firmum tibi tradere pignus et velut monumentum ponere videar, quam reddere partim accepta, partim grati mei animi certissimum impertire testimonium.

Ceterum, quamvis non admodum multa, sunt tamen quaedam, quae de hoc libro tecum communicanda habeo. Ptolemaeum et Aristobulum, Arriani fontes longe principes, cur peculiari *συτάγματι* conjungendos meaque cura dignissimos judicaverim, neutiquam te fugiet, ubi tum argumenti, quod tractarunt, gravitatem reputaveris, tum vero laudes, quas suis uterque commentariis inter ceteros Alexandri scriptores meruisse feruntur. Ut enim nulla facile res antiqua aevo magnificentior fuit et illustrior, nulla hominum animos magis in sui admirationem abripuit; ita nullam etiam plures nactam fuisse concedes, quorum scriptis celebraretur, quam illam Alexandri Macedonis in Asiam expeditionem. In ipso amicorum numero, quos ex Europa secum duxerat Alexander itineris comites ac socios laborum, sive bellica virtute

seu literarum laude claros viros, haud pauci exstiterē, qui, quibus ipsi interfuerant, pro suo quisque ingenio consilioque conscribentes, tantarum rerum memoriam propagare ad posteritatem studerent. Hinc consentaneum est varios prodiisse de Alexandri rebus gestis commentarios, alium, ut fit, alio oratione et forma, sed in primis veritate narrationis et fide praestantiorem. Namque hic, neglecto omni stili nitore, satis duxit in diariorum fere modum singula itinera, singulas pugnas et victorias, singula omnino facta notasse; ille narrata sermonis etiam munditie orationisque elegantia commendanda esse putavit. Fuere qui Regis, fautoris sui atque amici, res gestas perscribentes nihil non exaggerare et mortuo etiam adulari, quam omni studio posito prodere vera mallent; fuerunt item, non dico consulto mendaces, sed stupendae levitatis et credulitatis homines, qui fabulas avide sectantes mira omnia venditarent et, nil fere nisi monstra somniantes et portenta, falsa veris misere commiscerent; fuerunt tandem, sed paucissimi reperti sunt, qui, uni-

verse saltem gratiae fidem, gravia pusillis anteponentes, prae aliis servirent narrationis veritati et, ut quaeque accidissent, satis candide scripto mandarent. Atque his melioris notae scriptoribus quum de communi omnium sententia Ptolemaeum et Aristobulum accenseri scias, non admodum mirabere, mi Geeri, quid mihi persuaserit, ut de illorum commentariis quae superesse fragmenta videram colligerem diligenter et, Arriani excerptis addita, in unum corpus redigerem. Accedebat, quod de Aristobulo nemo quisquam accurate dixisse, de Ptolemaeo Geeri commentatio, quae prodiit Halis Saxonum a. 1838, non omni ex parte satisfacere videbatur. Mitto disputationem *de vita Ptolemaei, moribus atque institutis*, generatim docte et enucleate scriptam; sed qui locus *de Ptolemaeo agit Alexandri M. rerum scriptore*, in eo ad accuratam et plenam argumenti expositionem plurimum desiderabis. Quid? quod «*loci angustiis prohibitus*» fragmenta Ptolemaei, quae utique in ejusmodi disputatione jure expectaveris, commentationi

ille suae non addidit, in Indice fragmentorum alia non indicavit, alia ad Ptolemaeum Lagi f. falso retulit. Quae tu quidem non eo consilio a me dicta putabis, ut vituperando Geierum de hujus laudibus quidquam detrudere simulque mihi aliquas parare cupiam; odi vanam istam arrogantiam et inanem gloriolam, aliorum vituperio quaerendam; tibi tantum rationes reddidi, cur de Ptolemaeo etiam post Geierum disceptare operae pretium esse duxerim. Nec dubito quin Vir Doct., modo seriorem in annum premere commentationem vel voluisset vel potuisset, multis de rebus, abjecta vetere sententia, in alia omnia abiisset, quaedam autem, quae ejus libello nunc desunt, iterata cura, supplenda vidisset. *Κἄν βροτοῖς*, ut ajunt, *αἱ δὲντεράι πως φρονιδές σοφώτεραι*. Quod quam verum sit, re ipse saepius expertus sentio allatoque vel ex hac mea de Ptolemaeo disputatione exemplo, quod huc quodammodo pertinet, statim tibi probabo.

Si igitur mecum evolveris paginam 6, quo loco Satyri scriptoris fragmentum laudavi de genere Ptolemaei, frustra

me exquisivisse leges, unde illud Eudocia petitum iverit. Quod quum scriberem, *Analectorum Alexandrinorum*, quae nuper Meinekii Vir Celeb. edidit, vix aliquot inspexeram paginas; quippe elegantissimum et reconditae doctrinae plenum opusculum si perlegissem, certiora in literas referre potuissem. Profert enim Meinekii p. 346 locum ex libro Theophili ad Autolyicum II. 7, qui unde sua deprompserit Eudocia arguit evidentissime. Ad illam autem commentationem quoniam fortasse tibi non continuo patet aditus, fragmentum Satyri lubens in hanc epistolam includam, adscriptis Meinekii conjecturis, quibuscum meas mirifice congruere vehementer gaudeo. λέγει οὖν ὁ Σάτυρος οὕτως· Διονίου καὶ Ἀλθάας (leg. Ἀλθαίας) τῆς Θεστίου γεγενῆσθαι Δηϊάνειραν, τῆς δὲ καὶ Ἡρακλέους τοῦ Διὸς οἶμαι Ὑλλον, τοῦ δὲ Κλεόδημον (leg. Κλεοδαῖον), τοῦ δὲ Ἀριστόμαχον, τοῦ δὲ Τήμενον, τοῦ δὲ Κεῖσον¹, τοῦ δὲ Μάρωνα, τοῦ δὲ Θεστίου, τοῦ δὲ

1) De hoc nomine, quod itidem tetigi p. 6, sic monet in nota Meine-

Ἄκοον, τοῦ δὲ Ἀριστομίδαν (leg. Ἀριστοδαμίδαν), τοῦ δὲ
 Καρανόν, τοῦ δὲ Κοινόν, τοῦ δὲ Τυρλίμμαν, τοῦ δὲ Περδικίκαν,
 τοῦ δὲ Φίλιππον, τοῦ δὲ Ἀέροπον, τοῦ δὲ Ἀλκέταν, τοῦ δὲ
 Ἀμύνταν, τοῦ δὲ Βόκρον, τοῦ δὲ Μελέαγρον, τοῦ δὲ Ἀρσινόην,
 τῆς δὲ καὶ Ἀργῶν Πτολεμαίων τὸν καὶ Σατῆρα. Plura ut ex
 hoc Satyri loco describam nunc non opus est. Hoc vero
 animadvertas velim, felicissime me coniecisse, quum in
 verbis Satyri, quo modo apud Eudociam leguntur, ali-
 quos omissos suspicarer Tyrimmam inter et Alcetam atque
 Amyntam. Jam enim *Perdiccae*, *Philippi* et *Aëropi*
 nomina ex Eudociae loco, cujus immemor fuit Meine-
 kius, excidisse cernes, collatisque Dexippo et Eusebio,
 etiam apud Theophilum nomen *Argæi* ante Philippum
 deesse non dubitabis. Cf. Clinton. p. 237. Hinc igitur
 profectus, generis propinquitatem, quam inter Alexan-
 drum et Ptolemaeum intercessisse ferunt, ita constitues,

kius: «Cod. B Κεῖστον. Scribendum Κίττων, quem vero propius Κίττων
 vocat Eusebius ex Diodoro et Theopompo. Cfr. Lehrsii Aristarch. p. 302.»

ut utrumque in majoribus numerasse dicas Amyntam illum, quem vulgo *primum* vocant, Macedoniae Regem, quo tempore Pisistratidas expulerunt Athenienses. Vid. Herodot. V. 94.

Sed quo propero? Ptolemaeum et Aristobulum quum declarem cur aliis Alexandri historicis studio meo digniores putaverim, tam late sum exspatiatus, ut paene me ceperit Charetis oblivio. De hoc obiter disputasse Plehnum nosti in *Lesbiacorum* libro; sed obiter tantum. Reliquias Historiarum, quae Chareti auctori tribuuntur, ne indicavit quidem omnes, nedum collectas, digestas, illustratas in libro intexuit. Equidem Charetem, si historicas laudes spectamus, Ptolemaeo et Aristobulo multo quidem inferiorem, sed non indignum tamen judico, qui, in eodem argumento versatus, cum duumviris illis componatur. Atque ita factum esse scito, ut fragmentis Charetis, brevi praemissa de vita ejus et Historiis commentatione, extremum dari in hoc libello locum jusserim.

Jam tenes, amicissime Geeri, quae scribendi hoc opusculum princeps mihi fuerit causa, quod ut tanta tu accipias benevolentia, quanta ego mitto animi voluptate, admodum spero optoque.

Finem scribendi facerem, nisi peropportune subiisset mihi Duridis memoria, de quo pauca sunt, quae ab Heckerio edoctus, Viro Doct., te monitum velim. Is igitur nuperrime conjecturam quandam suam mecum per literas communicavit, qua perquam ingeniose nemini adhuc intellectum Hesychii locum ita emendare atque explanare studuit, ut Duridis quum paululum locupletaret fragmenta, ad dictionem simul illustrandam aliquantum conferret. Quod quo magis intelligas, ipsa Heckeri verba his interponere juvat, ne forte meis utens vim ejus argumentationis frangam. « Obscura, inquit, memoria dictionis non tritae, in Duridis scriptis inventae, delitescere videtur in depravatissima Hesychii glossa *v. Καταρίστην, ὀρθήν, δουριστήν. παρὰ Καλλιμάχου δὲ τὴν χάλαζαν*. Nullam varietatem e codice Veneto enotavit Scho-

wius, neque in interpretum notis ullum auxilium praesto est. Priorem partem, ne litera quidem mutata, restitui posse censeo, scribendo: *κατ' ἀρίστην, ὀρθήν. Δοῦρις*. Enotavit Lexicographus, Duridem alicubi *κατ' ἀρίστην* «optimo modo, optime» dixisse, eodem substantivo omisso, quod ad *ὀρθήν* omitti docent. Eodem vocabulo significatio accurate reddita est. Reliqua ex glossa deprompta sunt, qua illustrabatur rarius aliquod vocabulum, quod literarum similitudine facile cum *κατ' ἀρίστην* confundi poterat. Inde librarii error, oculis ab uno lemmate in alterum aberrantibus. Et vicina saltem plura suppetunt: *καταράκτης*, v. Soph. fr. 641 Dind. ex Hesychio, sed *καταράκτης* Etym. Gud. 302. 58, quorum utrum melius sit, dijudicari nequit: v. Lobeck. Soph. Aj. 290 p. 191 sq.; *κατάρης*, de quo Aristophanes ap. Eust. Iliad. 603. 34: *τὸ συνεστραμμένον πνεῦμα καὶ κατάρασσον ἄνεμον κατάρη λέγουσιν ὁ Ἀλκαῖος καὶ ἡ Σαπφώ, διὰ τὸ κατωφερῆ ὄρμην ἔχειν*. Longius distant *καταῖξ* et *καταιγίς*, item *καταῖδυξ ὄμβρος*, ὁ *καταιδύσων*. Hesych. s. v. Ipsam autem vocem

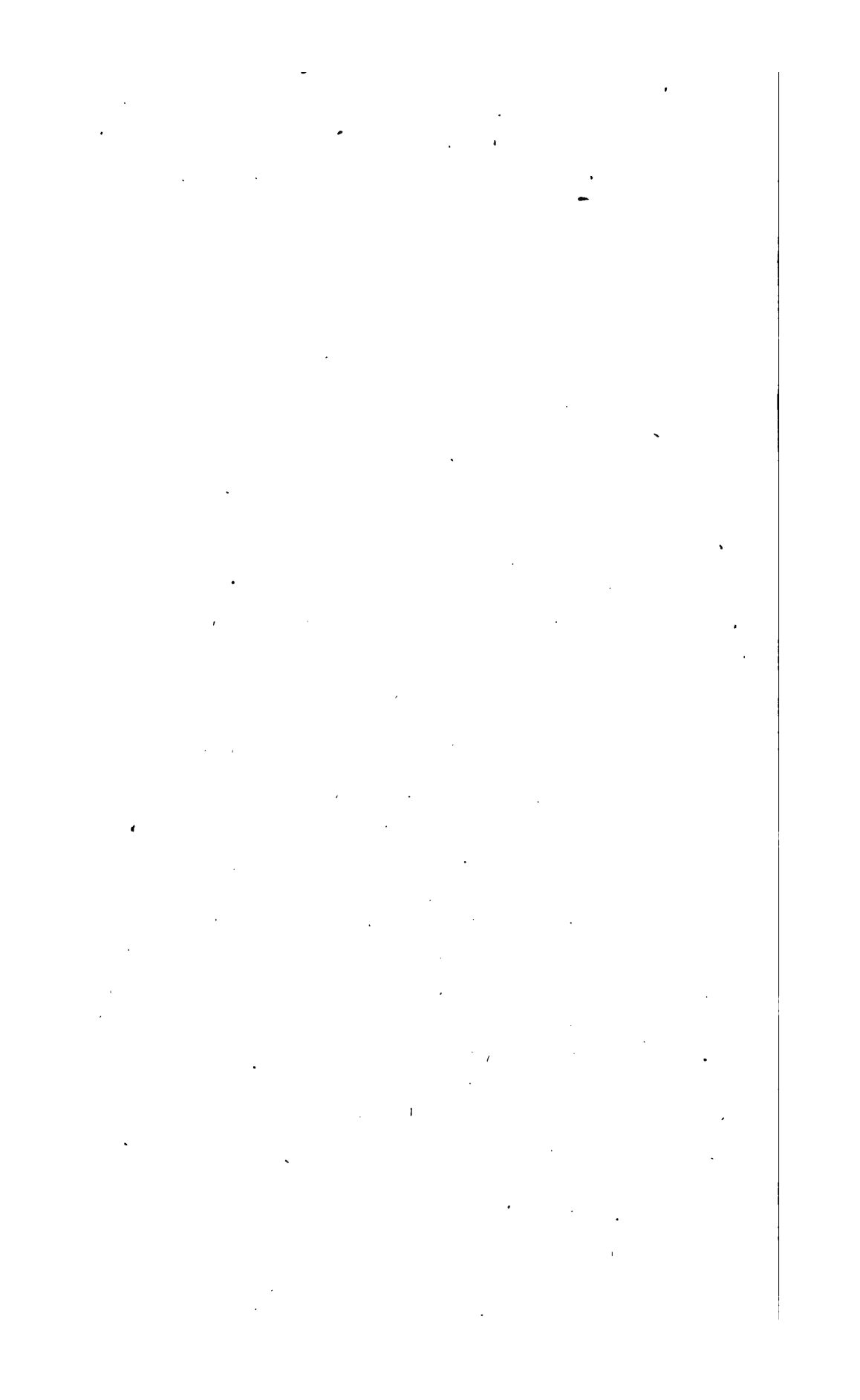
conjectura revocare jam non licet. Quare, lacunae signis positis, haec glossa ita constituenda videtur : κατ' ἀριστην, ὀρθήν. Δούρις. τήν..... παρὰ Καλλιμάχῳ τήν χάλαζαν.»

Haec ille, quibus indicandis eo mihi fecit gratius, quo magis corruptissimus ille Hesychii locus meos, tribus abhinc annis Duridis Reliquias colligentis, plane fugerat oculos. Te autem, vir amicissime, cui nihil tam parvum videri in his literis solet, quod non cupide in lucro esse deputes, Heckeri inventum diutius celare nolui, non dubitans, quin illud si non omnino probes, cognovisse tamen admodum gaudeas. Jam vero vale, meque, ut amas, amare perge.

Scribebam Trajecti ad Mosam a. d. X Kal. Quint. a. MDCCCXLIV.

P T O L E M A E I

VITA ET COMMENTARII.

P T O L E M A E I

VITA ET COMMENTARII.

De Ptolemaei vita qui Geieri legerit commentationem, nobis quidem hanc facile dabit veniam, ut paucis et summatim de ea absolvamus. Neque etiam ita describere Ptolemaeum esse nostrum censemus, ut qualem omnino se probaverit hominem, qualem sub Alexandro ducem, qualem postea Aegypti Regem, proluxa disputatione ostendamus; sed nobis ex publica ejus privataque vita ea maxime spectanda sunt, quae ob oculos ponant, quid in rebus Alexandri scribendis tum praestare potuerit, tum vero praestitisse videatur. Ad hunc veluti scopum nostra omnis tendet oratio.

Natum igitur Ptolemaeum ferunt a. C. n. 367¹⁾ in quo-

---

1) Decessit Ptolemaeus aetatis anno octogesimo quarto, teste Luciano *Macroβ. XII* : Πτολεμαῖος ὁ Ἀάγου, ὁ τῶν καθ' ἑαυτὸν εὐδαιμονέ-
στατος βασιλέων, Αἰγύπτου μὲν ἐβασίλευσε, τέσσαρα καὶ ὄγδοή-
κοντα βιώσας ἔτη, ζῶν δὲ παρέδωκε τὴν ἀρχὴν πρὸ δυοῖν ἔτοιν
τῆς τελευτῆς τῷ Πτολεμαίῳ τῷ νιῷ, Φιλαδέλφῳ δὲ ἐπικλησιν.
Regnavit autem, si statim post Alexandri mortem a. 323 regnum ejus in
cepisse ponimus, solus annos 38 i. e. ad a. 285, quibus additis duobus,

dam Mygdoniae, quae Macedoniae fuit provincia, oppido Eordaeae¹⁾, parentibus Lago et Arsinoë²⁾, genere perquam il-

obierit necesse est a. 283. Vid. Porphy. fragm. ap. Scalig. Euseb. *XCIV* (in *Anecd. Graec.* ed. Cramer II p. 120.), coll. fragm. Dexippi ap. eundem p. 59 sq. et Polyb. II. 41. Sequitur, natalem Ptolemaei annum incidisse in a. 367. Cf. Geierus p. 6 sq., 54 sq. ibique laudatus Droysenus, *Gesch. d. Nachf. Alex.* p. 693 sq.

1) Nolim hanc Ptolemaeo patriam abjudicare propter iteratum Arriani testimonium, cui *Indic.* XVIII. 5 in praefectis triremium recensentur *Ἐορδαῖοι Πτολεμαῖός τε ὁ Λάγου καὶ Ἀριστόνου ὁ Πεισαίου* quos eosdem memorans inter Alexandri *σωματοφύλακας de Esp. Alex.* VI. 23. 4, hunc quidem *Πελλαῖον*, sed Ptolemaeum iterum *Ἐορδαῖον* vocat, pro Aristono popularem ei adjungens, qui illo loco *Ἀλκομενεὺς* dicitur, *Περίθωνα Κρατεῖα* (Aristob. Fragm. XLIV.). Meminit oppidi Eordaeae, quae ap. Thucyd. II. 99 *Ἐορδία* appellatur, ubi cf. Poppo, Stephanus Byz. (ed. Westerm.) 120, 23 : *Ἐορδαῖαι, δύο χῶραι Μυγδονίας. — ὁ οἰκῆτωρ Ἐορδαῖος*. Addit : *ὄξύνεται δὲ τὸ Ἐορδός*. Quo magis eandem urbem designare mihi videtur p. 220, 16 : *Ἐορδαία, πόλις Μακεδονίας· τὸ ἐθνηκὸν Ἐορδοὶ λέγονται καὶ Ἐορδαῖοι*. Sed quid alio Stephani loco faciamus, quem Geierum fugisse miror, vix intelligo. Ptolemaeum enim Macedonem quidem, sed *Ἐορδιστῆν* dicit v. *Ἐορδία* p. 220, 29 : *πόλις ἐν Ἐορδιστῆσι, ἐν ὄρει ὑπερκειμένῳ τῆς Μακεδονικῆς γῆς, ἕξ ἧς Πτολεμαῖός ὁ Λάγου, πρῶτος βασιλεύσας Αἰγύπτου*. Sive autem de Stephani ipsius errore cogitandum sit, ut memoria falsus *Ἐορδιστῆν* sinxerit qui esset *Ἐορδαῖος*, seu vitiose ita vocatum Ptolemaeum alicubi legerit, Arriani testimonio tanquam certissimo acquiescendum putaverim. Ceterum, ut hoc addam, Macedonis nomine Ptolemaeus, quamvis jam Aegypti Rex, admodum delectabatur, ut ex statuarum inscriptionibus ostendit Pausan. VI. 3. 1 et X. 7. 3, quo loco pro *ἔχαιρον γὰρ δὴ Μακεδόνες οἱ ἐν Αἰγύπτῳ καλούμενοι βασιλεῖς* levi transpositione legendum esse *ἔχ. γ. δ. Μακεδόνες καλούμενοι οἱ ἐν Αἴγ. βασ.*, vel caeco appareat.

2) Tradit Pausan. I. 6. 2 Ptolemaeum a Macedonibus habitum fuisse *Φιλίππου παῖδα τοῦ Ἀμύντου, λόγῳ δὲ Λάγου· τὴν γὰρ οἱ μητέρα ἔχουσαν ἐν γαστρὶ δοθῆναι γυναῖκα ὑπὸ Φιλίππου Λάγῳ*. Cf. I. F. 3. Eandem famam secutus Curtius IX. 3. 22 : « Sanguine, ait, (Regi) conjunctus erat, et quidam Philippo genitum esse credebant, certe pellice ejus ortum constabat. » Plura affert Suidas v. *Λάγος* (ed. Kust.) II p. 403, quem explicat Geierus p. 4. Fabellam ut peperisse videtur non quidem confusus Ptolemaeus Lagida cum Ptolemaeo quodam Philippi f., quod putat Geierus

lustris¹); quo haud scio an factum sit, ut jam adolescens ad

p. 7 sq., sed invidorum Macedonum ingenium, quos Eumeni quoque Cardiano hoc nomine non pepercisse constat; ita falsitatis arguere sane quam facilis res est, modo hoc unum teneamus, Philippum, natum a. 232 (Clinton *F. H.* ed. Krueg. p. 132, 244.), a. 367, quo Ptolemaeum genitum probavimus, quindecim annorum adolescentem apud Thebanos obsidem degisse. Cf. Geierus p. 6. Alucinari autem Scholiastam Theocr. (*Idyll.* XVII. 41.), quando Ptolemaei patrem Πτολεμαῖον τὸν Λαγωὸν vocat, quid moneam? Λαγῶς tamen, quod legitur etiam in *Vita Theocr.* ab Anonymo scripta, probum est, confirmatum fragmento Philemonis in Valcken. *Adnot. ad Adonias.* p. 400 A, ubi: Λαγίδης, πατρωνυμικόν, ἐκ τοῦ Λαγωῦ. — Matris nomen, praeterquam Suidae l. l., Porphyrio debemus (ap. Euseb. ed. Maio I. 22, *Anecd. Graec.* ed. Cramer II p. 120.) et Eudociae v. Πτολ. ὁ Κλαυδ. p. 366, ex quo loco, mox tractando, quod suspicamur Meleagri fuisse filiam, id jam palem est ex *Anecd.* laud. p. 272. Iisdem fortasse parentibus natus fuit Menelaus, de quo vid. Diod. Sic. XIX. 62, XX. 47 sqq. Tandem, si Dexippo fides (ap. Syncecl. *Chronogr.* ed. Dindorf I p. 506, 513.), Ptolemaeo etiam alter fuit frater, Meleager, πρὸς ὀλίγας ἡμέρας δυναστεύσας καὶ ἐκπεσὼν, post necem puta Ptolemaei Cerauni. Sed fuit ille Lagidae non frater, sed filius, ut ex Porphyrio apparet l. l. I. 38.

1) «De Lago, ait Geierus p. 4, nihil prorsus cognitum habemus, nisi quod conjectura satis certa licet assequi, haud nobili genere eum natum.» In quam Viri Doct. sententiam, debili superstructam ex Plutarcho petito argumento, cave ne discedas. Narratiuncula Plutarchea (*de cohob. ira* IX.) his verbis continetur: Πτολεμαῖος γραμματικὸν εἰς ἀμαθίαν ἐπισκώπτων ἠρώτησε· Τίς ὁ τοῦ Πηλέως πατήρ ἦν; Κακείνος· Ἄν σὺ πρότερον εἶπης, ἔφη, τίς ὁ τοῦ Λάγου. Quo quidem contumelioso irati grammatici responso si celebrem nominis famam Lago abjudicari dixeris, omnia dixeris: nam quod ex addita Plutarchi interpretatione τὸ δὲ σκῶμμα τῆς δυσγενείας ἦπτετο τοῦ βασιλέως facile efficias, nobilitatem generis Lago defuisse, commentum est gravissimis aliorum testimoniis explosum. Ipse adeo Plutarchus alio loco (*de Nobil.* XIX.), qui latuit Geierum, ita sensisse recteque acerbum istum jocum explicuisse videtur. Ἡ ὕβρις, inquit, ὕβρις ἀπέτρεψεν, ἢ τοὺς ἐνπαροῦς ἀνθρώπους ἐμμήσατο, ὧν ἔθος ἦν αἰεὶ τῆ εὐγενείᾳ φθονεῖν. Atque hanc εὐγενείαν Curtius, quamvis in ceteris, ut monui, falsus, Ptolemaeo vindicans: «Sanguine, ait, (Regi) conjunctus erat.» Quae cognitio unde repetenda sit, docet vel Theocriti haud spernenda auctoritas, *Idyll.* XVII. 26 sq. (Cf. Julian. *Caesar.* ed. Spanh. p. 316, 335.):

Ἄμφοῖν γὰρ πρόγονός σφιν ὁ καρτερός Ἡρακλίδας,
Ἄμφοτέροι δ' ἀριθμεῖνται ἐς ἔσχατον Ἡρακλῆα.

amicitiam accesserit Philippi Regis, adulta aetate ejus gratia flourit¹⁾. Qui quum proximo ante necem anno ea strueret, quibus

E quibus Theocriti versibus nemo quisquam, opinor, efficit quod Geirus effecit, cui sane imprudenti haec exciderunt verba p. 7 : «Theocritus attigit famam de Philippo Ptolemaei patre.» Quo enim dementiae processisse poetam putemus, qui in carmine, ad Philadelphum Ptolemaeum scripto, tam grave natalium Lagidarum dedecus, quantumvis tecte, designaret? Sed illuc redeo. Dictum Theocriti indicium de generis propinquitate, quae inter Alexandrum et Ptolemaeum intercessit, egregie et confirmatur et illustratur fragmento quodam Satyri scriptoris, ab Eudocia servato p. 366; quod unde petitum iverit, frustra adhuc exquiro. Ibi igitur Bacchi et Althaeae filia, Deianira, ex Hercule concepisse dicitur *Υαλον* (l. *Υλλον*), a quo numerantur deinceps *Κλεόδαιμος*, (l. *Κλεόδαιος*, ut in Diodori fragm. ap. Syncell., pro quo Dindorf. p. 499 male *Κλεαδάτους* fictum nomen recepit) *Ἀριστόμαχος*, *Τήμενος*, *Κεῖστος*. (Ap. Diod. utique male scribitur *Κίσστος*, nec melius *Κάσος* ap. Pausan II. 12. 6. Restituendum fortasse ubivis *Κίσσος* vel *Κεῖσος*.) Sequuntur ex Satyri recensione *Μάρων*, *Θέστιος*, *Ἀκοῦς* (?), *Ἀριστομίδας* (l. ut ap. Diod. *Ἀριστοδαμίδας*), ex Diodori *Θέστιος*, *Μέροψ*, *Ἀριστοδαμίδας*, *Φειδων*, quorum *Θέστιος* in edit. Dind. pessime *Θεοστίου* nomine vocatur. Utrum verum sit, non curo. In *Carano* tamen, decimo ab Hercule, Diodorus Satyro conciliatur. Fuit autem Caranus ille conditor regni Macedonici (Vell. Pat. I. 6; Justin. VII. 1, alii), cui filius *Coenus*, nepos *Tyrimmas*, uterque Macedoniae Rex (Euseb. ap. Scalig. p. 57; Syncell. l. l.), uterque etiam Ptolemaei et Alexandri majoribus accensendus. A Tyrimma vero, cui Perdicas successit (Cf. Clinton p. 236 sqq.), alii numerantur Alexandro, alii Ptolemaeo majores; nisi, quod facile evenire potuit, aliquos a Satyro omissos credas inter Tyrimmam et *Alcetam* atque *Amyntam*, quos deinceps memorat, quorumque hic ultra a. 507 regnasse videtur. Cf. Clinton p. 237. Tandem in Satyri fragmento Amyntam excipit *Bocrus*, hunc *Melaeger*, cujus filiam fuisse monui, quae statim nominatur, *Arsinoën*, *Lagi* uxorem. Itaque ut reapse Ptolemaeus a matre *sanguine* Alexandro *conjunctus erat*, ita, licet de paterna stirpe nihil quidquam memoretur praeter narratiunculam Plutarchi, tamen genus *perquam illustre* Ptolemaeo tribuere haud dubitavi. Quod ad Geieri tum errorem corrigendum, tum lacunam supplendam, paulo altius repetere fusiusque exponere operae pretium duxi.

1) Futilem Justini (XIII. 4.) narrationem, qua Ptolemaeum *ex gregario mikite Alexander virtutis causa provesisse* dicitur, verbo tetigiisse sufficiat. Equidem ut, quid sentiam, obiter hic moneam, Ptolemaeum adscriptum fuisse conjicio principum Macedoniae liberis adultis, quos ad custodiam corporis Philippus legisse dicitur. Vid. Arrian. IV. 13. 1; Curtius V. 1. 42, VIII. 6. 2 sqq.; Aelian. *V. H.* XIV. 49, ubi cff. Intpp. Adde Diod. Sic. XVII. 65.

se Arrhidaeum quam Alexandrum successorem malle videbatur, Ptolemaeus cum Harpalo, Nearcho aliisque nobilissimis viris auctor exstitit Alexandro, ut clandestina patris consilia clam irrita faceret. Quae detecta conspiratio male auctoribus cecit, siquidem Philippus, propter frustratam spem ira incensus, omnes illos pro invisâ ipsi erga Alexandrum fide exsilio multavit. Hanc autem patris severitatem ut tum doluit jure Alexander, ita vix ipse regnum accepit, quin Ptolemaeum ceterosque fidissimos amicos non revocaret tantum ab exsilio, sed maximis honoribus condecoraret¹⁾. Et in Ptolemaeum quidem primum honorificentissimum *Ἐδεάτρον* seu regii praegustatoris munus contulit²⁾; deinde vero, victo jam Dario et patefacta conjuratione Philotae, a. 330 eum in virtutis praemium ad supremam omnium evexit *Σωματοφύλακος* dignitatem³⁾. Fuit enim Alexandro inde ab initio laborum socius, bellisque contra Thraces, Triballos, Getas, Thebanos aliasque gentes gestis omnibus dux interfuit, eaque edidit quovis in discrimine alacritatis et fortitudinis specimina, ut deinde etiam in expeditione adversus Darium et Asiae gentes suscepta Alexander ad maxima quaeque peragenda haud raro Ptolemaei opera uteretur. Sic v. c. Bessum proditorem persequi jussus tanta prudentia Ptolemaeus nefarium hominem circumvenit, ut intra paucissimos dies et sine ullo certamine captum vinctumque ad Alexandrum deferret⁴⁾. In Chorienis autem petra Aornoque expugnandis⁵⁾ a Ptolemaei fortitudine et cauta agendi ratione plurimum opis Alexandro accessit. Vix curato quod recens acceperat vulnere⁶⁾, Aspasiorum ducem ferocissimum proelio

1) Plutarch. *Vit. Alex.* X, quocum cf. Arrian. III. 6. 5.

2) Athenaeus IV p. 171 B (*Fragm. Char.* III.). Satis inepte Sanctocrucius (*Exam. crit.* ed. 2^{ae} p. 517.) *Σωτήρος* cognomen, de quo infra agemus Ptolemaeo ab *Ἐδεάτρον* munere datum fuisse suspicatur.

3) Arrian. III. 27. 5.

4) I. I. 30. 1-5 (*Fragm. Ptol.* XII.).

5) Arrian. IV. 21. 4, 29. 1-6.

6) I. I. 23. 3. De alio vulnere, quod ad Harmateliâ urbem Ptolemaeo infligatum, ab Alexandro autem sanatum quidam finxerunt, vide quae disputat Geierus p. 14 sqq.

singulari victum perfodit; quo hujus Indorum gentis omnis regio brevi Alexandri imperio adjecta ¹⁾. Quid plura? Per totam Alexandri historiam elucet hic Ptolemaei fidus in Regem amicum animus ²⁾; elucet in rebus agendis singularis prudentia et alacritas; elucet denique in perferendis laboribus invicta constantia; quibus virtutibus et primario inter belli duces loco dignissimum se praestitit et in dies apud Alexandrum gratia crevit. Qui ad Hydaspem fl. classem quum pararet Ptolemaeo honorificum Trierarchi munus mandavit ³⁾; eidemque ut in splendidissimis ipsius et amicorum nuptiis, quas Susis fecit, Artacaman uxorem dedit, Artabazi filiam ⁴⁾, ita cum aliis belli ducibus propter eximia merita auream coronam donavit ⁵⁾. Mausit autem Ptolemaeo tanta benevolentia alta mente reposita; quem grati animi et caritatis sensum etiam extincto Rege luculente manifestavit. Quum enim Alexandri imperium in plures provincias divisum belli ducibus cecisset, ipse autem hujus rei auctor ⁶⁾ Ptolemaeus Aegyptum et Africae Arabiaeque partem regundas accepisset ⁷⁾; non ante quievit, quam cadaver Alexandri, Babylone in Aegyptum transportatum, in sua provincia funere magnificentissimo sepeliendum curavisset. Accessere sacrificia ludique solenni pompa instituti. ⁸⁾ Sed ne sic quidem pia Regis memoriae satisfac-

1) l. l. 14. 3—5.

2) Hermolai et reliquorum puerorum conspirationem Ptolemaeus quoque Alexandro indicavit, teste Arriano IV. 13. 7 (Fragm. Aristob. XXVII.).

3) Arrian. *Indic.* XVIII. 5.

4) Arrian. *de Esp. Alex.* VII. 4. 6 et ap. Phot. *Bibl.* (ed. Bekk.) p. 68 b 12. A Plutarcho haec Ptolemaei uxor, cujus praeterea nulla exstat mentio, *Apama* vocatur. Cf. annot. ad Aristob. Fragm. X. De ceteris Ptolemaei uxoribus ejusque liberis laudare Geierum malo, quam eadem repetere. Hunc igitur vide p. 47 sqq.

5) Arrian. l. l. 5. 6.

6) Pausan. I. 6. 2. Cf. Geierus p. 20.

7) Dexippus ap. Phot. p. 64 a 30; Arrian. ap. eund. p. 69 a 32, p. 71 b 20; Diod. Sic. XVIII. 3; Curtius X. 10. 20; Justin. XIII. 4. Cf. Appian. *Syr.* LI, LIII.

8) Arrian. ap. Phot. p. 70 b 16; Diod. Sic. XVIII. 23; Strab. XVII p. 1144 A. B; Curt. l. l. Cf. Geierus p. 22 sqq. Multus est de Alexandri sepultura

cisse sibi videbatur. In celebri illa, quam primam de suo nomine Alexander in Aegypto condiderat, urbe¹⁾ Ptolemaeus, quamvis gravissimis bellis distractus, delubrum illi consecravit, structura et arte suo genere eximium, divinis adeo honoribus eum prosecutus.²⁾

Quae fuerint Ptolemaei in celebratissima Alexandri expeditione partes, quae mutua ejus et Alexandri caritas, paucis quidem, sed pro instituto nostro satis adumbrasse nobis videmur. Aegyptum vero provinciam qua ratione non tam Arrhidae et Alexandri pueri nomine gubernare et tueri, quam vindicare sibi regnum et augere studuerit, exponere longum est nec necesse. Quid etiam artes memorem et literas, qua-

---

Jul. Valerius in libro, ab Ang. Maio primum edito, *de reb. gest. Alex.* III. 90 sqq., cujus tamen scriptoris auctoritas quam fere nulla sit, infra suo loco patebit.

1) Strab. et Curt. l. 1., item Pausan. I. 7. 1, qui quidem, ut jam animadvertit Geierus p. 24, in hoc vehementer falsus est, quod Alexandri corpus a Philadelpho demum Memphide Alexandriam deportatum credidit.

2) Εο spectans ap. Lucian. *Dial. Mort.* XIII Alexander: Ὑπισχνεῖται, inquit, Πτολεμαῖος ὁ ὑπασπιστῆς — ἐς Αἴγυπτον ἀπαγαγών με θάψει ἐκεῖ, ὡς γενοίμην εἰς τῶν Αἰγυπτίων θεῶν. De delubro Alexandri Theocriti sunt versus *Idyll.* XVII. 16 sqq., ubi cultum fuisse Ptolemaeum docet una cum Alexandro amico et communi utriusque proavo Hercule. Diodori l. 1. haec sunt verba: Κατεσκεύασεν οὖν τέμενος κατὰ τὸ μέγεθος καὶ κατὰ τὴν κατασκευὴν τῆς Ἀλεξάνδρου δόξης ἄξιον, ἐν ᾧ κηδεύσας αὐτὸν καὶ θυσίας ἡρωϊκῆς καὶ ἀγῶσι μεγαλοπρεπέσι τιμῆσας, οὐ παρ' ἀνθρώπων μόνον, ἀλλὰ καὶ παρὰ θεῶν καλὰς ἀμοιβὰς ἔλαβεν. Jul. denique Valerius l. 1. 92: «Erigitur aedes quam maximo opere ad instar templi, quod etiam nunc Alexandri nominatur.» Hic tamen vereor ne confuderit Alexandri delubrum, a Ptolemaeo Lagi f. conditum, cum alio monumento, postea demum exstructo, de quo Strabo l. 1. ex emendatione Casauboni: Μέρος τῶν βασιλείων ἐστὶ καὶ τὸ καλούμενον Σῆμα, ὃ περίβολος ἦν, ἐν ᾧ αἱ τῶν βασιλέων ταφαί, καὶ ἡ Ἀλεξάνδρου. Cf. Dio Chrysost. ad Jul. Valer. a Maio laudatus et Casaub. ad Sueton. *August.* XVIII. Nam Σῆμα illud aedificavit Ptolemaeus Philopator, ut refert Zenob. *Prov.* III. 94: Ἐν μέσῃ τῇ πόλει μνημα οἰκοδομήσας, ὃ νῦν Σῆμα καλεῖται, πάντας ἐκεῖ τοὺς προπάτορας σὺν αὐτῇ κατέθετο, καὶ Ἀλεξάνδρον τὸν Μακεδόνα.

rum studia Ptolemaeorum aetate Alexandriae ut nullo loco magis viguisse, quis est qui nesciat? Sed ea licet Philadelphi in primis opera incrementa cepisse constat altasque egisse radices; Lagi tamen filio hic omnino debetur honos, ut ab eo uno tanti vigoris repetatur principium.¹⁾ Summo flagrans literarum amore, comitate et munificentia doctissimos quosque viros, philosophos, poëtas, grammaticos, facile allexit et liberali consuetudine sibi devinxit.²⁾ At nolo diutius in re notissima immorari. Hoc tantum addo, Lagidam fortitudine et clementia in hostes, in subditos aequitate et humanitate semper insignem, pacis bellique artibus aequè intentum, praeterea temporibus sapienter uti solitum, quidquid terrarum ei pareret ad summum evexisse floris et felicitatis fastigium. Atque ita quum extrema senectute otio satis tranquillo frueretur, omnibus pariter dilectus obiit a. 283, aetatis 84, regni 40, quum biennio ante Ptolemaeo filio, cognomine Philadelpho, regnum tradidisset.³⁾

Ad quaestionem transeuntibus de commentariis,⁴⁾ quibus res Alexandri gestas Ptolemaeus descripsit, dubium quidem

1) Quid de literarum studiis promovendis Ptolemaeus Lagida meruerit, ostendunt Stahrius *Aristot.* II p. 57 sqq. et Geierus p. 62 sqq.

2) Horum nominasse sufficiat *Phalereum Demetrium*, *πρῶτον τῶν Πτολεμαίου φίλων* dictum (Plutarch. *de Exsil.* VII.), de cujus cum Ptolemaeo consuetudine legatur Diog. Laërt. V. 5. 78 sq., ubi etiã inter opera Demetrii librum recenset *Πτολεμαίου* inscriptum (Cf. Geierus p. 64 sqq.); *Theodorum Cyrenaicum* (Diog. Laërt. II. 8. 101 sq.; Plutarch. l. I. XVI; Cic. *Tusc. Disp.* I. 43. 102, V. 40. 117.); *Stilponem Megarenses*, qui primum vocatus non venit (Diog. Laërt. II. 12. 115.), sed postea Ptolemaei precibus cessit (II. 11. 111, 12. 115.) ejusque nomine inscriptum dialogum edidit (l. I. 120.); *Philotam Coum*, qui Ptolemaei Philadelphi fuit praceptor (Suid. s. v. III p. 600. Cf. Geierus p. 68.); *Zenodotum Ephesium*, cui et liberorum Ptolemaei institutio et bibliothecae custodia fuit mandata (Suid. s. v. II p. 7. Cf. Geierus l. I.). *Menandri* quoque comici poëtae memorantur ad Ptolemaeum *Epistolae*. Vid. Suid. s. v. II p. 531 et Eudoc. p. 302.

3) Vide supra p. 3.

4) Quo titulo Ptolemaeus *τὰ περὶ Ἀλέξανδρον* ediderit, ignoratur. Ex Arriano nihil temere concludendum, qui ut ad Xenophontis exemplum se componere studuit, ita ab hoc etiã *Ἀναβάσεως* titulum aperte accepit.

nobis non videbitur, quin illarum fere omnium testis, Alexandro autem unus in paucis familiaris, praeclare potuerit gravissimo argumento defungi. Cui vere scribendi facultati quatenus voluntatem conjunxerit, quum alia indicia desiderentur, maxime ex Arriano efficitur: Rarissime enim ceteri scriptores ad Ptolemaei commentarios provocare solent¹⁾; quamquam, quoties provocant, ut semel Strabo²⁾ et Curtius³⁾, bis Plutarchus⁴⁾, toties eum tanquam fidissimum

1) Plinium etiam in *Hist. Nat.* quaedam ex Ptolemaei opere hausisse, inde conicias licet, quod in *Indicibus*, qui vocantur, *Auctorum* ad lib. XII et XIII *Ptolemaeus Lagus* (l. *Lagi*) memoratur. At, quod maxime mireris, ingenti scriptorum numero, quibus Athenaeus usus est, Ptolemaeus defuit.

2) VII p. 462 A. B. (Fragm. II.).

3) IX. 5. 21 (Fragm. XXIII.).

4) Alter locus legitur *Orat. de Alex. s. virt. s. fort.* I. 3 (Fragm. IV.), alter *Vit. Alex.* XLVI, quem ut Charetis reliquias inserere, ita fragmentis Ptolemaei et Aristobuli demere non dubitavi. Agitur de congressu Alexandri cum Regina Amazonum, cujus facta mentione Arrianus VII. 13. 2: *Ταῦτα δὲ, inquit, οὔτε Ἀριστόβουλος οὔτε Πτολεμαῖος οὔτε τις ἄλλος ἀνεγραψεν, ὅστις ἰκανὸς ὑπὲρ τῶν τοιούτων τεκμηριῶσαι· οὐδὲ δοκεῖ μοι ἐν τῷ τότε σῶζεσθαι τὸ γένος τῶν Ἀμαζόνων.* Simillima sunt quae dicit Strabo XI p. 771 A. B, ubi Clitarchus vocatur ὁ πατὴρ τοῦ λόγου, quamquam plures, ut mox patebit, eandem fabellam propagarunt; quos qui secuti sint, indicavi *Durid. Reliqq.* p. 89 sq. Quid vero l. l. Plutarchus? *Ἐνταῦθα, ait, πρὸς αὐτὸν ἀφαιεσθαι τὴν Ἀμαζόνα οἱ πολλοὶ λέγουσιν, ὧν καὶ Κλειταρχὸς ἐστὶ καὶ Πολύκριτος καὶ Ὀνησίκριτος καὶ Ἀντιγένης καὶ Ἰστρος· Ἀριστόβουλος δὲ καὶ Χάρης ὁ Εἰσαγγελεὺς καὶ Πτολεμαῖος καὶ Ἀντικλείδης — πλάσμα φασὶ γεγονέναι τοῦτο. Καὶ μαρτυρεῖν αὐτοῖς ἔοικεν Ἀλέξανδρος.* Quod igitur de Aristobulo et Ptolemaeo diserte negat Arrianus, cum Strabone testatus, se fide dignum historicum reperisse nullum, qui illam narratiunculam memoriae prodidisset; id contra a Plutarcho ita affirmatum videmus, ut praeter alios complures Aristobulus et Ptolemaeus in suis uterque commentariis mentionem Amazonum injecisse et reliquorum scriptorum commenta explosisse videantur. Quae tamen his facili opera componitur, si Plutarchum statuimus omnes, qui rem vel non commemorarent vel negarent, conjunxisse, et verba ejus, *πλάσμα φασὶ γεγονέναι τοῦτο*, de Aristobulo saltem et Ptolemaeo ita accipimus, quasi hos silentio declarasse dixerit, rem illam de Amazonum gente totam esse commentitiam. Utut est, Arriani auctoritas quum

rerum Alexandri testem laudare videntur. Arrianus vero, quantum Lagidae, nemini credidit, si unum excipimus Aristobulum, in cuius cum Ptolemaeo perpetuo fere et de gravissimis rebus consensu merito ponit maximum pro utriusque fide argumentum. Hinc multa aliis narrata vel *ὡς λεγόμενα μόνον* refert¹⁾, vel illorum auctoritate palam explodit.²⁾ Ptolemaeum et Aristobulum solos iudicat *ικανούς τεκμηριῶσαι ὑπὲρ τῶν τοιῶνδε*, et sicubi ab altero alter dissentit, tamen dicit *τοὺς πάντῃ πιστοὺς ἐς τὴν ἀφήγησιν*³⁾. Ptolemaei etiam fide fretus, Nearchi et Onesicriti, regiae classis praefectorum, auctoritatem aspernatur in numero navium recensendo, quae cum Alexandro in Hydaspes fl. navigarunt⁴⁾. Cur autem Ptolemaeum tantum praestare fide opinaretur, Arrianus duabus maxime causis se commotum ostendit, altera *ὅτι, πρὸς τῷ ξυστρατεύσαι Ἀλεξάνδρῳ, καὶ αὐτῷ βασιλεῖ ὄντι ἀισχρότερον ἢ τῷ ἄλλῳ ψεύσασθαι ἦν*, altera *ὅτι τετελευτηκότις ἤδη Ἀλεξάνδρου ξυγγράφοντι αὐτῷ ἢ τε ἀνάγκη καὶ ὁ μισθὸς τοῦ ἄλλως τι ἢ ὡς συνήχθη ξυγγράφαι ἀπὸ τῆς*⁵⁾. Quibus rationibus quo commendentur haud deest. Quum enim Ptolemaeus non ut *v. c.* de Callisthene, ut de Onesicrito constat, vivo Alexandro commentarios scriberet, sed eo demum tempore ederet, quo inter successores Alexandri facile princeps jam con-

---

de mea sententia hac in re praevalcat, Plutarcheo loco nulla est neque in Aristobuli neque in Ptolemaei fragmentis sedes assignanda.

1) Proöem. 3.

2) Iccirco comessationes in Carmania, a compluribus scriptoribus memoratas, factas esse pernegat VI. 23. 2 (Fragm. Aristob. XLIV.). *Ταῦτα δὲ, αἰτ, οὔτε Πτολεμαῖος ὁ Λάγου οὔτε Ἀριστόβουλος ὁ Ἀριστοβούλου ἀνέγραψεν οὐδέ τις ἄλλος, ὄντινα ἱκανὸν ἂν τις ποιήσῃ τεκμηριῶσαι ὑπὲρ τῶν τοιῶνδε. καὶ μοι ὡς οὐ πιστὰ ἀναγεγράφθαι ἐξήρκεσεν.* Iccirco quaecunque de congressu Alexandri cum Amazonum Regina ab aliis scripto mandata sunt, meras habet fabulas. Vide p. 10. Iccirco tandem quam Romanorum ad Alexandrum legationem scriptores quidem commemorarunt, licet non omnino neget, valde tamen suspectam putat, VII. 15. 5, 6.

3) IV. 14. 3.

4) VI. 2. 4 (Fragm. XXI.).

5) Proöem. 2.

firmaverat sibi validissimum Aegypti regnum, potuit certe libera uti dicendi facultate, non eo adversariorum metu odioque adactus, vel studio potentioribus blandiendi pellectus, ut adversariis scribendo obtrectaret, amicorum laudes impense auget. Quid etiam tum potissimum, quum lecta virorum eruditissimorum corona cinctus tranquillum senectutis otium literis exhilararet ¹⁾, invidiam animum ejus occupasse credamus, quem propter τὸ ἐπιεικὲς καὶ φιλόανθρωπον, generosam omnino indolem ²⁾, adeo dilexerint omnes, ut, Regi an popularibus carior esset, jam vivo Alexandro posset dubitari ³⁾.

Ita si Arriani judicium interpretamur, haud ita absurdas rationes reddidisse videatur, cur Ptolemaeo tantum credendum

1) Lubens enim assentior Geiero p. 75: « Nullum temporis spatium reperies ad tale opus componendum magis commodum atque idoneum, quam postremos eius regni annos, quibus, ab externis hostibus satis tutus, tum otio fruebatur satis largo, tum virorum doctissimorum intima gaudebat consuetudine ac familiaritate. Inter quos excelluisse scimus Demetrium Phalerensem, cuius viri familiaritas vix potest dubitari, quin etiam ad Ptolemaei librum conscribendum magni momenti fuerit. » Confugit autem Demetrius in Aegyptum ad Ptolemaeum paulo post exitum Cassandri, mortui a. 296. Qua de re dixerunt Wesseling. ad Diod. Sic. XX. 46, Valcken. *Diatr. de Aristob. Jud.* p. 52 sq. et Droysen *Gesch. d. Nachf. Alex.* p. 631. Cf. Geierus p. 64.

2) Testatur Diod. Sic. XVIII. 14: Πτολεμαῖος — τοῖς ἐγγωρίοις φιλοανθρώπως προσεφέρετο. — συνέτρεχε δὲ καὶ φίλων πλήθος πρὸς αὐτὸν διὰ τὴν ἐπιεικίαν. Et iterum XIX. 86, coll. XVII. 103: Ἦν ὁ δυνάστης οὗτος κατ' ὑπερβολὴν ἐπιεικὴς καὶ συγγνωμονακός, ἔτι δ' εὐεργετικός. Ὅπερ καὶ μάλιστα αὐτὸν ἠύξησε τε καὶ πολλοὺς ἐποίησεν ἐπιθυμεῖν κοινωνῆσαι τῆς φιλίας. Quibus egregie concinit locus Aeliani *V. H.* XIII. 13, quem paulo enucleatius legas ap. Plutarch. *Apophth. Reg.* (ed. Hutten) VIII p. 105. Denique de Ptolemaeo Curtius IX. 8. 23: « Idem, ait, corporis custos promptissimusque bellator, et pacis artibus quam militiae major et clarior, modico civilique cultu, liberalis in primis adituque facili, nihil ex fastu regio assumpserat. »

3) Curtius l. l. 24, quibus graviter pugnat testimonium Aeliani *V. H.* XII. 16, merito spreum a Geiero p. 17 sq.: Ἀλέξανδρος Πτολεμαῖον τῷ δεξιῷ ἤχθετο, sive, ut est XIV. 48, τὸ δεξιὸν ὑφωρᾶτο. Veritamen, ut fit, aliquid in hac narratione inesse et prudentia sollertiaque Ptolemaeum excelluisse, ipsa ejus vita luculente arguit, et confirmat, si opus est, Theocritus *Idyll.* XVII. 13 sqq.

putaverit. Atqui probe vidit idem, *Regem ipsum fuisse et diu post Alexandrum scripsisse*, quamvis magna, non tam firma tamen Ptolemaeo praesidia exstitisse, quin, quacunquē tandem de causa, a vero saepius aberrasset, nonnunquam etiam si non iras, at studio certe gratiaeque inserviisset. Nec omnia, quae in Ptolemaei libris legebat, Arrianus pro veris recepit. Tantum habuit illum ceteris Alexandri scriptoribus πιστότερον ἐς τὴν ἀφήγησιν. Quam causam esse declarat cur, quoties Ptolemaei et Aristobuli testimonia non congruerent, ex alterutro deligeret, quae existimaret ipse πιστότερα καὶ ἅμα ἀξιοφηγητότερα¹⁾. Mihi igitur Sanctocrucius, ut in reliquis fere omnibus ejus argumentatio parum placet, ita hoc nomine Ptolemaei fidem recte culpasse videtur; quod illum Alexandri gloriae justo magis consuluisse censet²⁾. Cujus rei duo mihi suppetunt argumenta. Alterum narratio est de Callisthene philosopho, quem, reliquis scriptoribus praeter Aristobulum invitis, Ptolemaeus scripsit a conjuratis non socium criminis nominatum, sed suasorem ac impulsorem; quo scilicet tantae crudelitatis aliquam pararet Alexandro excusationem³⁾. Alterum argumentum in fabula positum est de draconibus, viam in Jovis Ammonis oraculum monstrian-

1) Proëem. 1. Itaque non ubivis Arrianus horum scriptorum dissensum notavit, quod etiam patet e recensione copiarum Alexandri, quam tacite e Ptolemaeo hausit. Vid. Fragm. IV. Contra V. 14. 5 (Fragm. XVII.), ubi exponitur de proelio cum filio Pori inito, Arrianus diserte monet se, posthabita Aristobuli fide (Fragm. XXXII.), Ptolemaei traditionem amplecti, quippe scribentis quae vidisset ipse quorumque pars magna fuisset (l. l. 13. 1.). Eadem de causa III. 30. 5 fidei Aristobuli (Fragm. XX.) de capto Besso narrantis praefertur auctoritas Ptolemaei (Fragm. XII.). Huc fortasse referendus locus de Scytharum oppido expugnato IV. 3. 5, qua de re aliter tradidit Ptolemaeus (Fragm. XIII.), aliter Aristobulus (Fragm. XXII.).

2) Exam. crit. p. 44.

3) Fragm. XIV. Cf. annot. ad Aristob. Fragm. XXVII. Eandem rem tetigit Stahrius *Aristot.* I p. 123: «Nur das Streben, Alexander's Ehre vor der Nachwelt zu retten, konnte den Aristobul und Ptolemäus zur Erdichtung der Angabe bewegen, dass alle Mitverschwornen den Kallisthenes als Hauptanstifter des Mordplans angegeben hätten.» Namque, ut ait Curtius VIII. 8. 22: «Nullius caedes maiorem apud Graecos Alexandro excitavit invidiam.» Cf. Seneca *Nat. Quaest.* VI. 23.

tibus, quam haud alio consilio receptam a Ptolemaeo putaverim, quam ut factis Alexandri, quippe favorem divini numinis experti, plus magnificentiae et splendoris adderetur ¹⁾.

Accidit igitur hoc humani Ptolemaeo, ut quum Alexandro et caritate et beneficiis adstrictum se sentiret, praeclara ejus facinora ornatus interdum quam vere, minus honesta parum candide describeret. Ceterum, ut alterum vitium in copiarum devictarum numeris haud satis accurate constituendis ²⁾ conspicuum, ut leviora etiam peccata ³⁾ praeteream, qualia in nullo non scriptore reperies, nobis in fide Ptolemaei dijudicanda unica fere iudicii norma habenda est Arriani, idonei iudicis, sententia, adeo quidem honorifica, ut paucis illis, quas indicavimus, maculis non magnopere offendamur. Accedit hoc luculentissimum veritatis et candoris exemplum, quod, Arriano et Curtio memoratum, nobis in primis attendendum est. Fuerant enim qui Ptolemaeum scriberent Alexandro, ad Mallorum urbem gravissime vulnerato, una cum Peucesta clypeum praetendisse, atque hinc ob servatum Regem cognominatum fuisse *Σωτήρα*. Quid vero Ptolemaeus? Veritatis quam ejusmodi fictae gloriolae amantior, a fuisse se, missum in expeditionem, memoriae tradidit ⁴⁾.

De ratione et consilio operis quid dicam, animi pendeo. Adeo obscura et incerta sunt omnia. Stilo non floridiore illo,

1) Vid. annot. ad Fragm. VII.

2) Ex Arriano id effecit pridem Droysenus, *Gesch. Alex.* p. 165, memor Fragm. V; cujus Viri Celeb. haec sunt verba: «*Wie hoch auch sonst die Glaubwürdigkeit des Ptolemäus und Aristobul sein mag, in diesem einen Punkt der Zahlen feindlicher Truppen haben sie bisweilen ihren Muth und ihren Ruhm mit eingeählt.*»

3) Vide annot. ad Fragm. XVII, XXII, Aristob. Fragm. XXVIII.

4) Utrumque testimonium, tam Arriani quam Curtii, legitur Fragm. XXIII, ubi vide annot. Cognomen *Σωτήρος* Rhodiis deberi, hoc modo gratum Ptolemaeo animum publice testificantibus, ut qui ipsos a diuturna gravique Demetrii Poliorcetae obsidione liberasset, apertum est e Pausan. I. 8. 6 et maxime e Diod. Sic. XX. 100, unde templum etiam discimus in ejus tanquam Dei honorem fuisse aedificatum, *Πτολεμαῖον* dictum. Eisdem adeo paeanes in Ptolemaeum cecinisse, testis nobis est Athenaeus XV p. 696 F. Cf. Geierus p. 45.

quem Aristobulo placuisse novimus, sed simpliciore, at satis tamen nitido conscriptum fuisse videtur, qualem a viro literarum amantissimo postulaveris. Ante omnia vero hoc tenendum est, fuisse Ptolemaeum virum militem. Hinc factum ut rebus geographicis minus animum adverterit, singularum regionum naturas et proventus minus accurate exploraverit, neque antiquis earum monumentis gentiumque institutis ac moribus illustrandis multam operam impenderit ¹⁾; sed strenuus ipse miles et

1) Haec quoque causa est, cur locum Stephani Byz. de Anchiale, qui legitur p. 12, 16, pro fragmento Ptolemaei Lagidae habere, ut placuit Geiero p. 75, equidem non audeam; sed moveor praeterea tota illius loci ratione, quem adeo apponere integrum juvat. Ἀγχιάλη, πόλις Κιλικίας, παραθαλασσία τῆ Ταρσῶ καὶ Ζεφυρίῳ· ἔστι δὲ κτίσμα Ἀγχιάλης, τῆς Ἰαπετοῦ Θρυγατρὸς, ὡς Ἀθηνόδωρος περὶ τῆς αὐτοῦ πατρίδος γραφῶν, καὶ παρατιθεῖς Διόδωρον τὸν γραμματικὸν συμφωνοῦντα Πτολεμαίῳ βασιλεῖ· γίνεται δ' Ἰαπετοῦ Θρυγάτρη Ἀγχιάλη, καὶ κίττει πόλιν Ἀγχιάλην [πρὸς] Ἀγχιαλεῖ τὸν παρακείμενον ποταμόν· γενῆ δ' υἱὸν Κύνδρον, ἀφ' οὗ ποταμὸς Κύνδος ἐν Ταρσῶ, ὁ δὲ Κύνδος υἱὸν Παρθένιον, ἀφ' οὗ ἡ πόλις μετωνομάσθη Παρθενία· μεταπεσόντος δὲ τοῦ ὀνόματος Ταρσὸς ἐκλήθη. Omnia ex Athenodori libro petita sunt, qui Augusti aetate floruit (Voss. H. G. ed. Westerm. p. 227 sq.), adeoque satis diu, ut videtur, post Diodorum *Periegeten*: nam hujus opus περὶ τῶν μνημάτων (Voss. l. l. p. 430.) significari puto. Deinde Stephanus transit ad vulgarem traditionem de Sardanapalo, Anchiales Tarsique conditore. Τινὲς δὲ φασὶ (sic enim ait) Σαρδαναπίλον δύο πόλεις κτίσαι, Ἀγχιάλην σὺν Ταρσῶ. Reliqua hausta sunt e Strabone, qui sua debuit Aristobulo (Fragm. VIII.) Itaque ad Lagidam Ptolemaeum si qua pertineant, priora illa pertinent. Is vero, modo de Anchiales antiquitatibus aliquid in literas retulerit, utique potius cum Aristobulo dicere de monumento Sardanapali, quam hoc misso a Japeti filia originem urbis repetere maluerit. Hoc vero cadit egregie in Ptolemaeum *Evergeten* s. *Physconem*, quem jam Westermannus l. l. designari conjecit quemque ex Athenaeo (XIV p. 654 B.) libros XXIV Ὑπομνημάτων scripasisse novimus, variis de nullis non regionibus rebusque narratiunculis confertos. Geierum fortasse hoc in primis induxit, quod a Stephano non simpliciter laudatur Πτολεμαῖος, sed, dignitatis nomine addito, Πτολεμαῖος βασιλεύς. Atqui Athenaeum si inspexisset tum l. l., tum II p. 43 E, VI p. 229 D, IX p. 375 D, XII p. 518 F, ubi vis eo nomine Physconem Ptolemaeum laudatum vidisset, quo semel Lagi filium dictum legas a Plutarcho *Orat. de Alex. I.* 3 (Fragm. IV.).

peritissimus belli dux eo acriore studio in id incubuit, quod maxime sibi proposuerat, ut consilia Alexandri bellica, prudentiam militarem et egregia in orbe terrarum subigendo facinora diligentius, quam ab aliis factum videret, describeret ¹⁾). Quae summa ut facile cogitur e natura fragmentorum, quae tum aliis scriptoribus, tum vero Arriano ²⁾ potissimum debe-

1) Nequaquam igitur assentior Heereno, *de fontt. Plut.* p. 64, eam ferenti de Ptolemaei commentariis sententiam, quasi nihil omnino nisi bella spirassent et proelia. «Continuisse esse Ptolemaeum, inquit, in bellorum historia, ex Arriano suspicari licet; quo ipso, quare Plutarchus parum eo usus fuerit, declaratur.»

2) Quatenus et in quibus maxime rebus Arrianus praes Aristobulo aliisque Ptolemaeum secutus sit, dictu adeo est difficile, ut vel in conjectura id vix positum censeam. Falli tamen ille magnopere videtur, qui Arrianum putet *universe* Ptolemaeum pluris fecisse quam Aristobulum. Parem utrique tribuit honorem. Quod enim VI. 2. 4 (Fragm. XXI. Cf. V. 14. 5, Frasm. XVII.) navium numerum recensurus, quibus Alexander in Hydaspae navigavit, *Πτολεμαῖος ὁ Λάγων*, ait, *ὃ μάλιστα ἐγὼ ἐπομαι*, id nemo erit qui ita accipiat, quasi his verbis Arrianus affirmaverit, se *in universum* praes omnibus aliis Ptolemaeum amplecti ac sequi. Hoc vero unum significat, respectum sibi esse catalogum navium, a Nearchō confectum, et magis etiam quod mendacissimus scripsit Onesicritus; solam Ptolemaei recensionem se verissimam existimare. Quid? quod de Aristobulo pariter ac Ptolemaeo, quippe ceteris Alexandri scriptoribus multo majore fide dignis, *ὁῖσιν*, ait, *μᾶλλον ἐγὼ συμφέρομαι* (VII. 15. 6.), et alibi (V. 7. 1.) iisdem, quibus supra de Ptolemaeo usum dixi, verbis, *οῖς μάλιστα ἐγὼ ἐπομαι*, diserte neutrum alteri praeponit? Si quid vero in re dubia admodum et obscura statuendum, hoc quidem haud ita magna temeritate statuere mihi videor, Arriano Ptolemaei commentarios fuisse tanquam fundamentum solidissimum, cui *Ἀναβύτων* suam superstrueret; quod novum aedificium quo exurgeret ornatus et magnificentius, materiem, quam ei amplam praebebat Aristobulus, diligentissime adhibuit. Terrarum, fluviorum, gentium aliarumque rerum descriptiones quum potissimum vel integras ab Aristobulo acciperet, vel ad hujus narrationem proxime componeret, Ptolemaeum tum in primis sectatus est, quum de proeliis commissis urbibusque expugnatis dicendum esset, et maxime quidem, si quibus pugnis sive Alexandri comes seu princeps ipse dux Ptolemaeus interfuisset. Unde libro VII non nisi unus de Cosacis domitis locus (15. 1 sqq.) ita comparatus est, ut tacite a Ptolemaeo depromptus esse jure statui possit, et pro *decem* Aristobuli fragmentis *vix unum* Ptolemaei proferatur (26. 2, 3.). Quippe extrema Alexandri vita, quae illo libro enarratur, non continuis, ut antea, terebatur bellis, sed do-

neus, ita confirmatur egregie hoc diserto ejusdem scriptoris monito, Ptolemaeum ex omnibus Indiae fluminibus solius

mentis, quae dicuntur, negotiis et amicorum consuetudine lenior multo fluebat. Contra, si librum I spectas, longe alia res est. Hujus ut potior pars in bellis proeliisque describendis versatur, ita toto illo libro Arrianus nusquam Aristobuli meminit, sed unice ad Ptolemaei auctoritatem provocat. Neque id adeo mirum. Quod enim de Aristobulo nec certum est nec verisimile, id de Ptolemaeo constat, inde a prima expeditione eum omnibus fere Alexandri rebus gestis praesentem interfuisse, interdum etiam ejus jussu bellum alio transuliasse. Verbo, libri I argumentum ab Arriano maximam partem e Ptolemaei commentariis expressum reor. Cf. Geierus p. 76. Quod non dubito quin apertum foret, si Strabo et Plutarchus, ut nunc uterque semel Ptolemaeum auctorem laudant, plura fragmenta ejus nomine proferrent, quibus cum Arriani descriptiones possent comparari; id quod nunc vel duobus illis locis egregie comprobatur. Quae enim ex Ptolemaeo de Triballis debellatis Strabo concise enarrat *Fragm. I*, prolixius apud Arrianum, sed ita explicatur, ut ex eodem fonte ea petita esse luce sit clarius. (Vide annot. ad *Fragm. laud.*) Qui autem copiarum numerus Alexandro in Asiam trajicienti apud Arrianum datur, paululum ille recedens a recensione Aristobuli, cum ipsum a Ptolemaeo fuisse traditum, Plutarchus ostendit *Fragm. IV*. Ceterorum librorum quum incerta plane sit ratio, ex his, quoniam hoc agimus, ea tantum indicabo, quae aliqua cum probabilitate Ptolemaeo possunt vindicari. Huc igitur e libro II refero descriptionem proelii ad Issum commissi (7. 1 sqq.), in quo quot ceciderint ex Ptolemaeo recensetur (11. 8. *Fragm. V*). Libro III eidem videtur deberi narratio de oppugnatione Pylarum Persidis (18. 1—9.). Libro IV plura insunt, quae Ptolemaeum redolent, prouti quae narrantur de prodigio, quod Alexandro Ptolemaeus nuntiavit, duorum fontium, non procul a tentorio Alexandri prope Oxum fl. ortorum (15. 7, 8. Cf. *Itiner. Alex.* a Maio edit. XCVII.); de expeditione contra Sogdianos (16. 2 sqq.), in qua Ptolemaeus quintae exercitus parti praefuit; de Choriensis rupe (21. 1 sqq.); de Aspasii, Guracis et Assacenis debellatis (23. 1 sqq.), quo tempore, quamvis leviter sauciatus (1. l. 3.). «Ptolemaeus plurimas urbes, Alexander maximas cepit» (Curt. VIII. 10. 21.), et tum aliis facinoribus, tum duce Indorum ferocissimo prosternendo inclaruit (*Fragm. XVI*). Oppugnatio denique rupis Aorni (29. 1 sqq.) eo explicatur modo, ut ab ipso oppugnatore Ptolemaeo non possit non profecta esse narratio. — Libro V descriptionem pugnarum adversus Pori filium et Porum ipsum gestarum (13. 1 sqq.) Arrianus item a Ptolemaeo, Alexandri in hac expeditione comite, si pauca tantum exceperis, integram accepit: nam etsi etiam Aristobuli (*Fragm. XXXII*.) aliorumque meminit [(14. 3, 4.), Ptolemaeo tamen se hoc loco consentire testatur (*Fragm. XVII*.)]. In domandis autem Cathacis quum pariter Ptolemaeus plurimum Alexandrum adjuverit (23. 7 sqq.), non mirum is hic quoque Arrianus illum secutus sit. — Quae tandem libro VI tacite

Acesinis magnitudinem memorasse ¹⁾. Atque haec singularis, sed aridior, ut ita dicam, historiae tractandae ratio jam olim parum placuisse et primaria existisse causa videtur, cur Ptolemaei commentarii, paucis lecti, oblivione mature fuerint oblitterati.

De Ptolemaei Lagidae vita et commentariis haec disputasse sufficiat. ²⁾ Unum adjiciam, olim etiam *Epistolas* ejus ad Seleucum aliosque existisse, a Dionysodoro collectas. Cujus rei unicus testis est Lucianus, simul pauca quaedam e Dionysodori *συνοργωγῆ* proferens ³⁾; quae verba ne quis vel praeter-

---

e Ptolemaei opere sint petita, aegre conjectura assequimur. Nam licet Mallos debellaturus Alexander Ptolemaeum copiarum parti praefecisset (5. 6.), ab hoc quid gestum fuerit, non liquet; siquidem quo die validissima Mallo-
 rum urbs expugnaretur, se abfuisse cumque aliis barbaris rem gessisse scripsit (Fragm. XXIII.). In itinere Alexandri ad Arabium fl. inque Arabitis et Oritis subigendis magnas fuisse Ptolemaei partes, conijcimus quidem e Diod. Sic. XVII. 104 et Curtio X. 10. 6 sqq.; sed Arrianus (21. 3 sqq.) de ea expeditione agens Ptolemaei prorsus non meminit.

1) V. 20. 8 (Fragm. XIX.).

2) Vi⁹ dignus est qui notetur error Harduini (*Ind. Auctt. Plin.*), ubi τὴν Γεωγραφίαν τοῦ θειοτάτου καὶ σοφωτάτου Πτολεμαίου, a Marciano Heracleota laudatam, Ptolemaeo Lagidae obtrudit. Claudii enim Ptolemaei commentarios, fontem suum principem, aperte cogitavit Marcianus, ut dudum Hudsonus animadvertit.

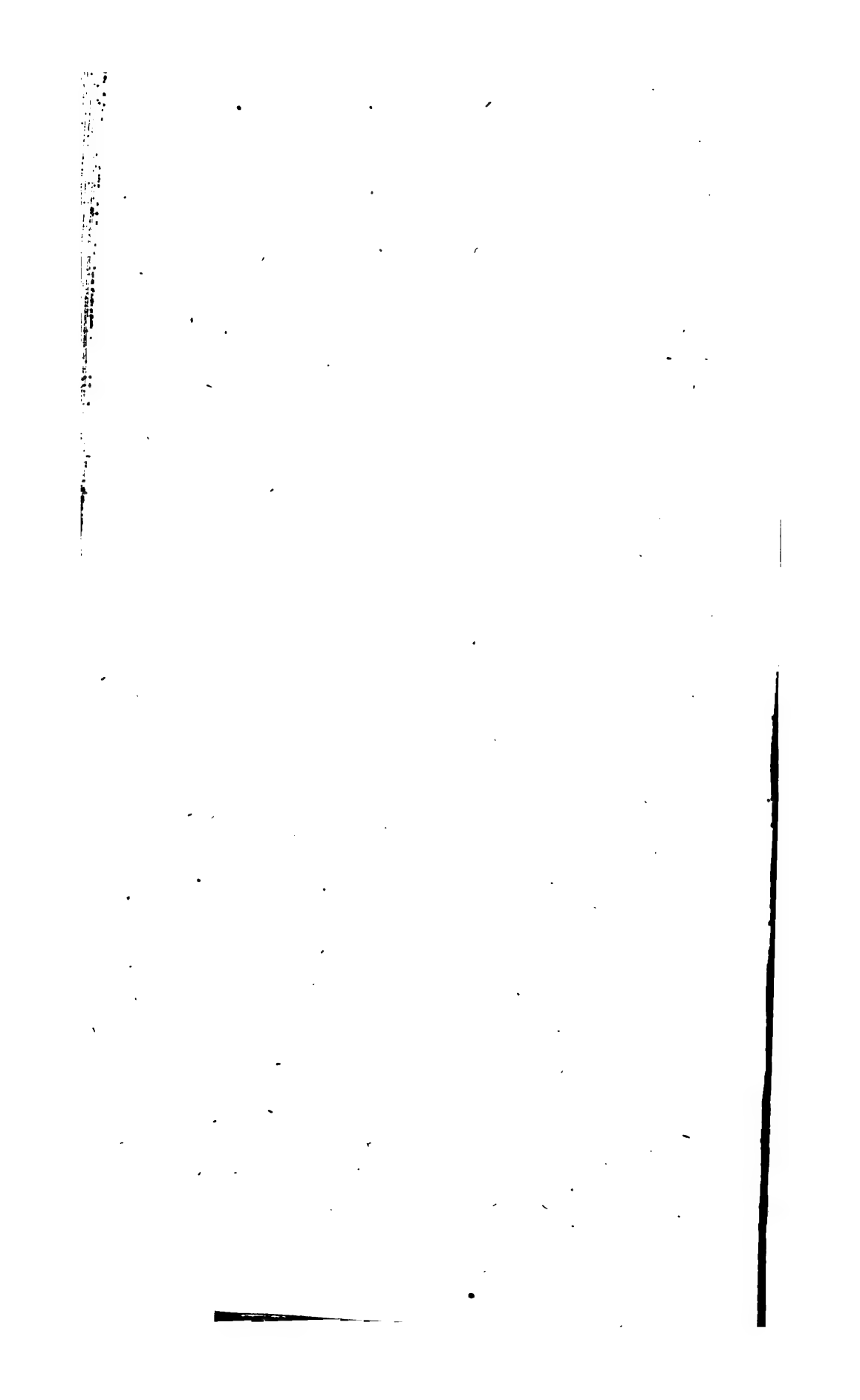
3) *Pro laps. in salut.* X. Quis ille fuerit *Dionysodorus* (non *Dionysiodorus*, ut inepte Belinus conjecit) ignorant omnes. Belinus eundem esse putavit atque *Boeotum* illum, cujus *Ἑλληνικά* laudat Diod. Sic. XV. 95, incertae aetatis hominem. Quae Belini opinio non magis placet quam Vossii (*H. G.* p. 433.), Dionysodorum illum, qui paeana quendam, Socrati a nonnullis vindicatam, eidem abjudicasse fertur (Diog. Laërt. II. 5. 42.), a Boeoto non distinguentis. Equidem nec Dionysodorum criticum, de quo ap. Diog. sermo est, neque editorem *Epistolarum* Ptolemaei diversum faciam a grammatico Alexandrino, Aristarchi discipulo, quem memoratum legas in Schol. Hom. *Iliad.* (ed. Bekk.) B. 111; neque tandem ab eo, qui *περὶ ποταμῶν* scripsit et cujus fragmentum affertur ex τοῖς παρὰ τοῖς τραγωδικοῖς ἡμαρτημένοις vel, ut Westermannus legit ad Voss. l. 1., *τραγωδοῖς*. Vid. Schol. ad Eurip. *Hippol.* 122, *Rhes.* 504. Idem etiam, de mea certe sententia, existimandus est, qui quartum Cabirorum, Camilum, Mercurium esse dixit, teste Schol. Apoll. Rhod. I. 917. Is vero Dionysodorus quid commune habuerit cum Rhetore, quem Lucianus *Symp.* VI sqq. cum Histiaeο Grammatico aliisque colloquentem inducit, constituere non ausim.

missa desideret, vel subjuncta historicis fragmentis Ptolemaei alienam sedem occupasse putet, optimum factu sit hoc ipso loco totum Luciani testimonium adscribere. Est igitur hujusmodi :

Πτολεμαῖος ὁ Λάγου Σελεύκῳ ἐπιστέλλων σαφῶς ἀνέστρεψε τὴν τάξιν, ἐν ἀρχῇ μὲν τῆς ἐπιστολῆς Ὑγιαίνειν αὐτὸν προσεπτῶν, ἐπὶ τέλει δὲ ἀντὶ τοῦ Ἑρῆωσθαι ὑπογράφας τὸ Χαίρειν, ὡς Διονυσόδωρος ὁ τὰς Ἐπιστολὰς αὐτοῦ συναγαγὼν φησιν.

P T O L E M A E I

FRAGMENTA.

P T O L E M A E I

FRAGMENTA.

I.

Strabo VII p. 462 A. B. Ἀλέξανδρος ὁ Φιλίππου, κατὰ τὴν ἐπὶ Θράκας τοὺς ὑπὲρ τοῦ Αἰμοῦ στρατείας ἐμβαλὼν εἰς Τριβαλλοὺς, ὁρῶν μέχρι τοῦ Ἰστροῦ καθήκοντας καὶ τῆς ἐν αὐτῷ νήσου Πεύκης, τὰ πέραν δὲ Γέτας ἔχοντας, ἀφίχθαι λέγεται μέχρι δεῦρο, καὶ ἐς μὲν τὴν νῆσον ἀποβῆναι μὴ δύνασθαι σπάνει πλοίων· ἐκεῖσε γὰρ καταφνύοντα τὸν τῶν Τριβαλλῶν βασιλέα Συρμόν, ἀντισχεῖν πρὸς τὴν ἐπιχείρησιν· εἰς δὲ τοὺς Γέτας διαβάνα, ἐλεῖν τὴν αὐτῶν πόλιν, καὶ ἀναστρέψαι διὰ ταχέων εἰς τὴν οἰκίαν, λαβόντα δῶρα τῶν ἐθνῶν καὶ παρὰ τοῦ Σύρμου. Φησὶ δὲ Πτολεμαῖος ὁ Λάγου, κατὰ ταύτην τὴν στρατείαν συμμιξῆσαι τῷ Ἀλεξάνδρῳ Κελτοὺς τοὺς περὶ τὸν Ἀδρίαν, φιλίας καὶ ξενίας χάριν· δεξάμενον δὲ αὐτοὺς φιλοφρόνως τὸν βασιλέα, ἐρέσθαι παρὰ τὸν πότον, τί μάλιστα εἶη ὃ φοβοῖντο, νομίζοντα αὐτὸν ἐρεῖν· αὐτοὺς δ' ἀποκρίνασθαι, ὅτι οὐδένα, πλὴν εἰ ἄρα μὴ ὁ οὐρανὸς αὐτοῖς ἐπιπέσοι· φιλίαν γε μὴν ἀνδρὸς τοιοῦτου περὶ πατρὸς τίθεσθαι.

Quo evidentius pateat, quantum in his Arrianus tacite e Ptolemaeo profecerit, id quod supra p. 17 sq. me monere memini, operae pretium est illius narrationem (I. 2. 1 sqq.) cum Strabonis loco conferre. *Αὐτὸς (Ἀλέξανδρος)*, ait Arrianus, *προῆει διὰ τοῦ Αἰμον ἐς Τριβαλλοὺς, καὶ ἀφικνεῖται ἐπὶ τὸν Λύγινον ποταμὸν· ἀπέχει δὲ οὗτος ἀπὸ τοῦ Ἰστρου ὡς ἐπὶ τὸν Αἶμον ἴοντι σταδμοὺς τρεῖς. Σύρμος δὲ, ὁ τῶν Τριβαλλῶν βασιλεὺς, ἐκ πολλοῦ πυνθανόμενος τοῦ Ἀλεξάνδρου τὸν στόλον, γυναῖκας μὲν καὶ παῖδας τῶν Τριβαλλῶν προὔπεμψεν ἐπὶ τὸν Ἰστρου, διαβαίνειν κελεύσας τὸν ποταμὸν ἐς ἧσὸν τινα τῶν ἐν τῷ Ἰστρῷ· Πεύκη ὄνομα τῇ νήσῳ ἐστίν. Ἐς ταύτην δὲ τὴν νῆσον καὶ οἱ Θραῖκες οἱ πρόσχωροι τοῖς Τριβαλλοῖς, προσάγοντος Ἀλεξάνδρου, συμπεφευγότες ἦσαν. Καὶ αὐτὸς ὁ Σύρμος ἐς ταύτην ξυμπεφεύγει ξὺν τοῖς ἄμφ' αὐτόν. Vides, quam egregie singula Strabonianis concinant; sed Arrianus Ptolemaei velut vestigiis insistit, Strabo e longinquo eum sequitur. Neque in ceteris differunt. Quae enim de prohibita in insulam ἀποβάσει hic strictim attingit, deque Getarum oppido capto et acceptis donis, similiter ille, descripta ad Lyginum pugna (Fragm. II.), sed pluribus illustrat 3. 3 sqq. Amicitiae denique foedus cum Celtis ininitum et responsum legatorum, *δεδιέναι μήποτε ὁ οὐρανὸς αὐτοῖς ἐμπέσοι*, ita ap. Arrian. 4. 6-8 memoratum legas, ut continuo agnoscas fontem Ptolemaeum. Ceterum de tota illa Alexandri expeditione cons. Droysenus, *Gesch. Alex.* p. 69—73.*

II.

Arrian. *Exp. Alex.* I. 2. 7. *Αὐτῶν τῶν Μακεδόνων τελευτῆσαι λέγει Πτολεμαῖος ἑπτάετας μὲν ἑνδεκα, πεζοὺς δὲ ἄμφι τοὺς τεσσαράκοντα.*

Agitur de proelio, quod verno tempore a. 335 haud procul a Lygino amne (Cff. Droysen l. l. et v. d. Chys *Comment. geogr. in Arrian.* p. 4.) cum Triballis commissum est.

III.

Arrian. I. 8. *Λέγει Πτολεμαῖος ὁ Λάγον, ὅτι Περδιππας, προτεταγμένος τῆς φυλακῆς τοῦ στρατοπέδου σὺν τῇ*

αὐτοῦ τάξει καὶ τοῦ χάρακος τῶν πολεμίων οὐ πολὺ ἀφαστη-
καῖς, οὐ προσμείνας παρ' Ἀλεξάνδρου τὸ ἐς τὴν μάχην ξύν-
θημα, αὐτὸς πρῶτος προσέμιξε τῷ χάρακι καὶ διασπῶσας
αὐτὸν ἐνέβαλεν ἐς τῶν Θηβαίων τὴν προφυλακὴν. Τούτῳ δὲ
ἐπόμενος Ἀμύντας ὁ Ἀνδρουμένους, ὅτι καὶ ξυτταγμένους τῷ
Περδίκῃ ἦν, ἐπήγαγε καὶ αὐτὸς τὴν αὐτοῦ τάξιν, ὡς εἶδε τὸν
Περδίκαν προεληλυθότα εἰσω τοῦ χάρακος. Ταῦτα δὲ ἰδὼν
Ἀλέξανδρος, ὡς μὴ μόνοι ἀπολειφθέντες πρὸς τῶν Θηβαίων
κινδυνεύουσι, ἐπήγε τὴν ἄλλην στρατιάν. Καὶ τοὺς μὲν τοξό-
τας καὶ τοὺς Ἀγριῶνας ἐκδραμεῖν ἐσήμηνεν εἰσω τοῦ χάρακος,
τὰ δὲ ἀγῆματα καὶ τοὺς ὑπασπιστάς ἐτι ἔξω κατεῖχεν. Ἐνθα
δὴ Περδίκας μὲν τοῦ δευτέρου χάρακος εἰσω παρελθεῖν
βιαζόμενος, αὐτὸς μὲν βληθεὶς πίπτει αὐτοῦ, καὶ ἀποκομι-
ζεται κακῶς ἔχων ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, καὶ χαλεπῶς διεσώθη
ἀπὸ τοῦ τραύματος· τοὺς μέντοι Θηβαίους ἐς τὴν κολίην ὁδὸν
τὴν κατὰ τὸ Ἡράκλειον φέρουσαν οἱ ἅμα αὐτῷ εἰσπεσόντες
ὁμοῦ τοῖς παρ' Ἀλεξάνδρῳ τοξόταις συνέκλεισαν. Καὶ ἔστε
μὲν ἐπὶ τὸ Ἡράκλειον ἀναχωροῦσιν εἶποντο τοῖς Θηβαίοις·
ἐντεῦθεν δὲ ἐπιστρεψάντων αὐθις σὺν βοῇ τῶν Θηβαίων φυγὴ
τῶν Μακεδόνων γίγνεται· καὶ Εὐρυβώτας τε ὁ Κρήσ πίπτει
ὁ ταξάρχης καὶ αὐτῶν τῶν τοξοτῶν ἐς ἑβδομήκοντα· οἱ δὲ
λοιποὶ κατέφυγον πρὸς τὸ ἀγῆμα τὸ τῶν Μακεδόνων καὶ τοὺς
ὑπασπιστάς τοὺς βασιλικούς. Καὶ τούτῳ Ἀλέξανδρος τοὺς
μὲν αὐτοῦ φεύγοντας κατιδὼν, τοὺς Θηβαίους δὲ λελυκότας
ἐν τῇ διώξει τὴν τάξιν, ἐμβάλλει ἐς αὐτοὺς συτταγμένη τῇ
φάλαγγι· οἱ δὲ ὠθοῦσι τοὺς Θηβαίους εἰσω τῶν πυλῶν. Καὶ
τοῖς Θηβαίοις ἐς τοσόνδε ἢ φυγὴ φοβερὰ ἐγίγνετο, ὥστε διὰ
τῶν πυλῶν ὠθούμενοι ἐς τὴν πόλιν οὐκ ἔφθησαν συγκλεῖσαι
τὰς πύλας· ἀλλὰ συνεσιπίπτουσι γὰρ αὐτοῖς εἰσω τοῦ τείχους
ὅσοι τῶν Μακεδόνων ἐγγὺς φευγόντων εἶχοντο, ἅτε καὶ τῶν
τειχῶν διὰ τὰς προφυλακὰς τὰς πολλὰς ἐρήμων ὄντων. Καὶ
παρελθόντες εἰς τὴν Καδμεῖαν οἱ μὲν ἐκεῖθεν κατὰ τὸ Ἀμ-
φειὸν σὺν τοῖς κατέχουσι τὴν Καδμεῖαν ἐξέβαινον ἐς τὴν ἄλλην
πόλιν· οἱ δὲ κατὰ τὰ τείχη, ἐχόμενα ἤδη πρὸς τῶν συνεσπε-
σόντων τοῖς φεύγουσιν, ὑπερβάτες ἐς τὴν ἀγορὰν δρόμῳ
ἐφέροτο. Καὶ ὀλίγον μὲν τῶν χρόνον ἔμειναν οἱ τεταγμένοι τῶν
Θηβαίων κατὰ τὸ Ἀμφειὸν· ὡς δὲ πανταχόθεν αὐτοῖς οἱ Μα-
κεδόνες καὶ Ἀλέξανδρος ἄλλοτε ἄλλη ἐπιφαινώμενος προσέ-

κειντο, οἱ μὲν ἵππεῖς τῶν Θηβαίων διεκπεσόντες διὰ τῆς πολεως ἐς τὸ πεδίον ἐξέπιπτον, οἱ δὲ πεζοὶ ὡς ἐκαστοῖς προῦχώρει ἐσώζοντο. Ἐνθα δὴ ὀργῇ οὐχ οὕτως τι οἱ Μακεδόνες, ἀλλὰ Φωκεῖς τε καὶ Πλαταιεῖς καὶ οἱ ἄλλοι δὲ Βουωτοὶ οὐδὲ ἀμνησμένους ἔτι τοὺς Θηβαίους οὐδενὶ κόσμῳ ἔκτεινον, τοὺς μὲν ἐν ταῖς οἰκίαις ἐπεισιπτοντες, οὓς δὲ καὶ ἐς ἀλκὴν τετραμμένους, τοὺς δὲ καὶ πρὸς ἱεροῖς ἰστυύοντας, οὔτε γυναικῶν οὔτε παίδων φειδόμενοι.

Kruegero v. 10 ἀπολειφθέντες in ἀποληφθέντες mutanti morem non gessi. Illud ut in nullo non libro legitur, ita optime sibi adjunctum habet vocabulum *μόνοι*, quod ἀποληφθέντες vix patitur. Totum autem de Thebis expugnatis locum, quod Droyseno quoque l. l. p. 85 placuisse video, vindicandum Ptolemaeo arbitror, rei militaris peritissimo testi, cujus auctoritati fidem Diodori (XVII. 12.), Clitarchum fortasse secuti, lubens postposueris. Cf. porro Droysen. l. l.

IV.

Plutarch. *Orat. de Alex. s. virt. s. fort.* I. 3. Ἐν τοσαύτῃ *πειρίᾳ καὶ πράγμασι ταραχᾷς ἔχουσιν*, — ἐθάρόθησεν (ὁ Ἀλέξανδρος) ἐλπίσαι Βαβυλῶνα καὶ Σούσα, μᾶλλον δὲ τὴν πάντων ἀνθρώπων ἀρχὴν εἰς νοῦν ἐμβαλέσθαι, τοῖς τρισμυριοῖς οἴεσθε πεζοῖς καὶ τετρακισχίλιοις ἵππεῦσι πιστεύσας. Τοσοῦτοι γὰρ ἦσαν, ὡς Ἀριστόβουλος φησιν ὡς δὲ Πτολεμαῖος ὁ βασιλεὺς, τρισμύριοι πεζοὶ, πεντακισχίλιοι δὲ ἵππεῖς.

Ptolemaeum ob oculos habuit Arrianus I. 11. 3, numerans πεζοὺς μὲν σὺν ψιλοῖς τε καὶ τοξόταις οὐ πολλῶ πλείους τῶν τρισμυρίων, ἵππέας δὲ ὑπὲρ τοὺς πεντακισχιλίους. Unde, si tanti refert, emendandus Anonymus, cujus *Itinerarium Alexandri* Maius edidit, quum c. XVII Alexandrum profectum scribat, «suorum non plus quam peditum X equitumque comitatum V milibus,» in quibus ex Arriano aperte X mutandum est in XXX. Nam futilissimus ille scriptor, quidquid praestantiae Celeb. Editor et post eum Geierus ei tribuit, qui illum *Ptolemaei auctoritatem diligenter secutum* autumat (p. 74.), in rebus Alexandri enarrandis rivulos ubique pro fontibus sectatur, inque plurimis sordide Arrianum

excerpit; ut infra saepius notabitur. Levissimum inter Aristobuli et Ptolemaei recensiones discrimen de utriusque fide tanto minus detrahit, quanto magis in copiis Alexandri recensendis ceteri scriptores inter se discrepant. Diodorus (XVII. 17.), qui accuratius Alexandri exercitum circumscripsit, numerat πεζούς τρισμυρίους, ἵππεις τετρακισχιλλούς καὶ πεντακοσίους, adeoque in peditum numero consentit cum Aristobulo et Ptolemaeo, in equitibus vero mediam tenet inter utrumque viam. Duo peditum millia his addit Justinus XI. 6. «In exercitu ejus fuere *peditum triginta duo millia, equitum quatuor millia quingenti.*» Plutarchus *Vit. Alex.* XV: Τῆς στρατιᾶς, inquit, τὸ πλῆθος οἱ μὲν ἐλάχιστον λέγοντες τρισμυρίους πεζούς καὶ πεντακισχιλλούς ἵππεις — ἀναγράφουσι. Haud satis recte: quippe est haec recensio Ptolemaei, quo mille equites minus numeravit Aristobulus, ut *Fragm. laud.* ipse ostendit. At multo major ejusdem error est sic d. l. pergentis: Οἱ δὲ πλεῖστον, πεζούς μὲν τετρακισχιλλούς καὶ τρισμυρίους, ἵππείας δὲ τετρακισχιλλούς ἀναγράφουσι. Quibuscum pugnat primum testimonium Frontini *Strateg.* IV. 2. 4, ut huic quoque locum cedamus, qui ad *quadraginta millia hominum* numerum auget; pugnat porro Callisthenes ap. Polyb. XII. 19: *Φησὶ γὰρ αὐτὸν ποιήσασθαι τὴν εἰς τὴν Ἀσίαν διάβασιν πεζῶν μὲν ἔχοντα τέτταρας μυριάδας, ἵππεις δὲ τετρακισχιλλούς καὶ πεντακοσίους.* Quas quidem copias ita auctas fuisse testatur, ut in Ciliciam invadenti essent πεζοὶ μὲν τετρακισμύριοι δισχιλιοί, ἵππεις δὲ πεντακισχιλιοί. Refellit tandem Plutarchum Lampacenus Anaximenes, cujus recensionem statim post Aristobuli et Ptolemaei testimonia ponit ipse *Orat. de Alex.* I. 3: Ὡς δ' Ἀναξιμένης, αἰτ, τετρακισμύριοι πεζοὶ καὶ τρισχιλιοί, πεντακισχιλιοί δὲ καὶ πεντακόσιοι ἵππεις· quem peditum numerum, nescio ubi, Droysenus (p. 94.) transpositis numeralibus legisse videtur, *τρिसμύριοι καὶ τετρακισχιλιοί.* Sed vel hac mutatione nihilo magis secum ipse constabit Plutarchus, cui saepius accidere solet, ut de Alexandro alia referat in ejusdem *Vita*, alia in *Orationibus* scribat, in laudem Regis compositis. Verum satis superque dictum de hac histo-

ricorum dissensione, ut vix opus sit Jul. Valerii, insignis mendaciorum fabularumque captatoris, commentum memorare, cui scrupulosam nimirum diligentiam simulanti summam militantium ad 70654 homines augere placuit. Vid. *Rer. gest. Alex. I.* 15.

V.

Arrian. II. 11. 8. Τῶν Περσῶν ἀπέθανον μὲν Ἀρσάμης καὶ Ῥεομίδης καὶ Ἀτιζύης τῶν ἐπὶ Γραυκῷ ἡγησαμένων τοῦ ἵππικοῦ. Ἀποθνήσκει δὲ καὶ Σαβάκης ὁ Αἰγύπτου σατραπίης καὶ Βουβάκης τῶν ἐντίμων Περσῶν, τὸ δὲ ἄλλο πλῆθος εἰς δέκα μάλιστα μυριάδας, καὶ ἐν τούτοις ἵππεῖς ὑπὲρ τοὺς μυρίους, ὥστε λέγει Πτολεμαῖος ὁ Λάγος, ξυνεπισπόμενος τότε Ἀλεξάνδρῳ, τοὺς μετὰ σφῶν διώκοντας Λαρεῖον, ὡς ἐπὶ φάραγγι τινὶ ἐν τῇ διώξει ἐγένοντο, ἐπὶ τῶν νεκρῶν διαβῆναι τὴν φάραγγα.

In nobilioribus Persarum ducibus, qui in hoc ad Issum proelio ceciderunt, apud Diodorum quoque (XVII. 34.) nominantur Ἀτιζύης (ut pro Ἀντιζύης jam Wessel. scribi jussit) καὶ Ῥεομίδης καὶ ὁ τῆς Αἰγύπτου σατραπίης Σασιάκης, vel ut pridem, idque deterius etiam, legebatur Τασιάκης. Nam hic quoque Σαβάκης restituendum videtur; quomodo etiam Curtio (III. 11. 10.) eosdem memoranti vocatur, ubi cur Muetzellius paucorum codicum auctoritate novam scripturam *Sataces* vulgatae praetulerit, plurimis libris probatae, non perspicio. Universe autem ad Issum ingentem fuisse inter Persas editam stragem, uno ore consentiunt omnes; nec mirum adeo, si hoc ipsum proelium cogitans Plutarchus (*Orat. de Alex.* II. 9.), αἵματι, ait, κεκραμένους ποταμὸς ἔπιε, καὶ νεκροῖς γεγεφυρωμένους διέβη. Quo loco firmatus Gronovius veram reddidit Ptolemaeo sententiam, τοὺς διώκοντας Λαρεῖον, ὡς ἐπὶ φάραγγι τινὶ ἐν τῇ διώξει ἐγένοντο, ἐπὶ τῶν νεκρῶν διαβῆναι τὴν φάραγγα. Scribebatur enim φάλαγγι et φάλαγγα. Vid. ejus et Ellendtii ad h. l. annot. Quem vero Ptolemaeus recensuit caesorum numerum, a Plutarcho *Vit. Alex.* XX integris decem millibus auctum, de eo quid judicandum sit supra p. 15 verbis Droyseni indicavi. Longe moderatius caesorum

inter et captivos distinguens Justinus XI : 9 : «Caesa sunt, inquit, peditum unum et sexaginta millia, equitum decem millia; capta quadraginta millia.»

VI.

Arrian. II. 12. 3 — 5. Λέγουσι τινες τῶν τὰ Ἀλεξάνδρου γραφάντων, τῆς νυκτὸς αὐτῆς, ἣ ἀπὸ τῆς διώξεως τῆς Δαρείου ἐπανῆκεν, ἐς τὴν σκηνὴν παρελθόντα αὐτὸν τὴν Δαρείου, ἥτις αὐτῷ ἐξηρημένη ἦν, ἀκοῦσαι γυναικῶν οἰμωγῆν, καὶ ἄλλον τοιοῦτον θόρυβον οὐ πόρρω τῆς σκῆης. Πυθέσθαι οὖν, αἰτνες γυναικες, καὶ ἀνδ' ὅτου οὕτως ἐγγὺς παρασκηνοῦσαι. Καὶ τινα ἐξαγγεῖλαι, ὅτι· «ὦ βασιλεῦ, ἡ μήτηρ τε καὶ ἡ γυνὴ Δαρείου καὶ οἱ παῖδες, ὡς ἐξηγγέλθη αὐταῖς, ὅτι τὸ τόξον τε τοῦ Δαρείου ἔχεις καὶ τὸν κἀνδρὸν τὸν βασιλικὸν, καὶ ἡ ἀσπίς ὅτι κεκόμισται ὀπίσω ἡ Δαρείου, ὡς ἐπὶ τεθνεῶτι Δαρείῳ ἀνομιώζουσιν.» Ταῦτα ἀκούσαντα Ἀλέξανδρον, πέμψαι πρὸς αὐτὰς Λεονάτον, ἕνα τῶν ἑταίρων, ἐντειλάμενον φράσαι, ὅτι ζῆ Δαρείος· τὰ δὲ ὄπλα καὶ τὸν κἀνδρὸν ὅτι φεύγων ἀπέλιπεν ἐπὶ τῷ ἄρματι, καὶ ταῦτα ὅτι μόνον ἔχει Ἀλέξανδρος. Καὶ Λεονάτον παρελθόντα ἐς τὴν σκηνὴν, τὰ τε περὶ Δαρείου εἰπεῖν, καὶ ὅτι τὴν θεραπείαν αὐταῖς ξυγχωρεῖ Ἀλέξανδρος τὴν βασιλικὴν καὶ τὸν ἄλλον κόσμον, καὶ καλεῖσθαι βασιλίσσας. Ἐπεὶ οὐ κατὰ ἔχθραν οἱ γενέσθαι τὸν πόλεμον πρὸς Δαρείον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς τῆς Ἀσίας διαπεπολεμησθαι ἐνόμωσεν. Ταῦτα μὲν Πτολεμαῖος καὶ Ἀριστόβουλος λέγουσι.

Ejusdem rei meminerunt Plutarchus l. I. XXI, Diodorus XVII. 37 et Curtius III. 12. 3 sqq., sed sua quisque ratione, ut singulis narratio ex alio fonte manasse videatur.

VII.

Arrian. III. 3. 4, 5. Ἐπλανᾶτο ἡ στρατιὰ Ἀλεξάνδρω, καὶ οἱ ἡγεμόνες τῆς ὁδοῦ ἀμφίβολοι ἦσαν. Πτολεμαῖος μὲν δὴ ὁ Λάγου λέγει, δράκοντας δύο ἵεναι πρὸ τοῦ στρατεύματος, φωνὴν ἵεντας, καὶ τούτοις Ἀλέξανδρον κελεῦσαι ἐπεσθαι τοὺς ἡγεμόνας, πιστεύσαντας τῷ θεῷ τοὺς δὲ ἠγήσασθαι τὴν ὁδὸν τὴν τε ἐς τὸ μαρτεῖον καὶ ὀπίσω αὐθις.

De *corvis* viae ducibus narrarunt ceteri, quos laudatos videas ad Aristob. Fragm. XI; de *draconibus* unus Ptolemaeus. Arrianum, nec vero Ptolemaeum ipsum, ut contendit Geierus p. 74, consuluit Auctor *Itiner. Alex.* L. Quae enim scribit: «Duos corvos draconesve praevios ivisse aiunt *inimici fabularum*», iis quis tam coecus est quin exprimi videat Arriani locum, Ptolemaeum et Aristobulum laudantis? Nec magis assentior Geiero, ubi totam de draconibus narratiunculam piaae Ptolemaei fraudi tribuit, Ammoni Deo vicissim gratificantis, quippe cujus nutu Rhodiis ante concessum esset, ut Ptolemaeum *Σωτήρα* divinis honoribus colerent. Cf. p. 15. Quae interpretatio mirum quantum friget. Quasi enim draconibus inducendis Ptolemaeus melius de Ammone meruisset, quam corvis Aristobulus et Callisthenes. Utrumcunque mavis, corvos an dracones, fabula narratur, quam dubito an qui naturali e causa repetunt recte expediant, Mihi Westermannus *Comment. de Callisth.* II. 2 p. 16 acu rem tangere videtur, quando commentum esse putat aut ipsius Alexandri aut adulatorum ejus et amicorum. «Quippe, ait, tantis in periculis plurimum intererat Alexandri, ut praesens esse divinum numen milites crederent, ac sic demum et res eius maiorem splendorem et oracula mox edenda maiorem apud homines credulos fidem videbantur esse habitura. Quod utut erat, rumor adflavit, serpsit, volitavit per ora militum; nemo viderat, sed crediderunt omnes, brevique miraculi commentum penitus in animos sese insinuavit, adeo ut ne prudentiores quidem de rei veritate dubitarent; quanquam quosdam suspicor fidem simulasse, ne quid de splendore factorum Alexandri temere detrahere velle viderentur.» Quod Viri Celeb. iudicium quam verum sit, palam est ex hoc Philotae dicitario, quod apud Plutarchum legitur *Orat. de Alex.* II. 7: *Ποῦ ὁ Ἀμμων, ποῦ δὲ οἱ δράκοντες, ἃν ἡμεῖς μὴ θέλωμεν;*

VIII.

Arrian. III. 4. 5. *Ἀκούσας (Ἀλέξανδρος) ὅσα αὐτῷ πρὸς Θουμοῦ ἦν, ὡς ἔλεγεν, ἀνέξενξεν ἐπὶ Αἰγύπτου, ὡς μὲν Ἀρι-*

στόβουλος λέγει, τὴν αὐτὴν ὀπίσω ὁδὸν· ὡς δὲ Πτολεμαῖος ὁ Λάγου, ἄλλην εὐθεΐαν, ὡς ἐπὶ Μέμφιν.

Ptolemaeo favet, Arrianum de more secutus, Auctor *Itin. Alex.* LIII. Sane si, quod praeterquam Arriano etiam Plutarcho (*Vit. Alex.* XXVI.) placet, conditam Alexandriam credimus ante iter ad Ammonem, est simul quod credamus, Alexandrum brevissima via Memphin petere maluisse, quam per tot devias ambages fessas copias in Aegyptum reducere. At haec non ita explorata res est, ut omnium scriptorum plausum ferat. Nam Diodorus XVII. 52, Curtius IV. 8. 1 sqq., Justinus XI. 11, quibus accedit Jul. Valerius I. 18 sqq., omnes conditam urbem testantur post consultum oraculum. «Alexander (ait Curtius), ab Hamnone rediens, — elegit urbi locum, ubi nunc est Alexandria —, et qui exaedificandae urbi praeessent relictis, Memphin petit.» Quam litem si qui recte componunt, Alexandrum bis eum locum adiisse stantentes, ut quum primum appulsus esset novae urbis jecerit fundamenta, quum iterum venisset, curaverit et ordinaverit interiora; ne sic quidem commode solvitur de Alexandri itinere quaestio. Licet igitur hac in re Ptolemaei, Aegypti Regis, fides aliquanto major videri possit, in tanta tamen scriptorum discordia nihil quidquam dirimere praestat, quam in illius partes cum Droyseno (p. 214.) abire, contra quem ad Aristobuli fidem tuendam etiam Jul. Valerii testimonio uterem, si qua esset huic scriptori in re dubia auctoritas: nam per Ptolemaion Alexandriam, hinc Memphin iter susceptum fuisse diserte declarat.

IX.

Arrian. VI. 11. 4—6. Τὴν τελευταίαν μάχην τὴν πρὸς Δαρκεῖον γενομένην, καθ' ἣντινα ἔφυγε Δαρκεῖος, — πρὸς Ἀρβήλοις γενέσθαι ὁ πᾶς λόγος κατέχει. — Ἀρβηλα δὲ τοῦ χώρου, ἐν ᾧ τὴν ἐσχάτην μάχην Δαρκεῖός τε καὶ Ἀλέξανδρος ἐμαχέσαντο, οἱ μὲν τὰ πλείστα ξηγοράσαντες λέγουσιν, ὅτι ἑξακοσίους σταδίους ἀπέχει· οἱ δὲ τὰ ἐλάχιστα, ὅτι ἐς πεντακοσίους. Ἀλλὰ ἐν Γαυγαμήλοις γὰρ γενέσθαι τὴν μάχην πρὸς τῷ ποταμῷ Βουμῶδι, λέγει Πτολεμαῖος καὶ Ἀριστόβου-

λος. Πόλις δὲ οὐκ ἦν τὰ Γαυγάμηλα, ἀλλὰ κώμη μεγάλη, οὐδὲ ὀνομαστὸς ὁ χῶρος, οὐδὲ εἰς ἀκοήν ἤδὲ τὸ ὄνομα.

Jam supra III. 8. 7 de proelio expositurus id verbo monuerat Arrianus. Ἐστρατοπεδεύκει Δαρεῖος, inquit, ἐν Γαυγάμηλοις πρὸς ποταμῷ Βουμῶδω, ἀπέχων Ἀρβήλων τῆς πόλεως ὅσον ἑξακοσίους σταδίους · de quo intervallo, ab Auctore *Itin. Alex.* LXIV ex Arriano recepta, cf. Muetzellius ad Curt. p. 358 sqq. Ceteri scriptores, qui ejusdem pugnae meminerunt, factam ad *Arbela* tradunt, si praeter Ammian. Marcell. XXIII. 6 et Strabonem XVI p. 1072 A, cujus locus ad Aristob. Fragm. XIII proferetur, Plutarchum excipimus *Vit. Alex.* XXXI et Curtium IV. 9. 9 sq., quorum tamen ille alibi (*Vit. Camill.* XIX, *Orat. de Alex.* II. 7 init., *Reg. Apophth.* VIII p. 101 ed. Hutten.) proelium *Arbelense* commemorat. Curtius autem quamquam non facit Gaugamelorum mentionem, tamē communis ceterorum erroris expers est; sed anni *Boumelum* dat nomen, dare saltem videtur, variante maxime codicum scriptura. Atque sic etiam olim apud Arrianum legebatur. Cf. Ellendius I p. 270, II p. 281. Auctor *Itinerarii*, ut in nominibus scribendis sordidus esse solet, *Bulemum* vocat; unde si illum quoque in Arriano *Βουμηλῶ* legisse recte efficio, eo magis adducor ut hoc verum fluvii nomen esse credam, hodie *Gomel* appellati. Vid. Muetzell. l. l. p. 288. Vici nomen in *Itinerario* est *Causamela*, apud Plutarchum *Gausamela*. *Gaugamela* vero rescribendum esse, quod *μεθρημηνευθὲν ἐστὶ καμήλου οἶκος*, ut ait Strabo l. l., probat cum Arriano ceterisque Stephanus Byz. s. v. p. 89, 33, testem citans Apollodorum.

X.

Arrian. III. 17. 6. Ταῦτα τὰ γέγραπτα παρ' Ἀλεξάνδρου λαβόντες (Οὐξιοί), χαλεπῶς εὗροντο δέομενοι παρ' αὐτοῦ, τὴν χώραν τὴν σφῶν ἔχοντες φόρους ὅσα ἔτη Ἀλεξάνδρω ἀποφέρειν. Πτολεμαῖος δὲ ὁ Λάγου λέγει, τὴν Δαρειου μητέρα δεηθῆναι ὑπὲρ αὐτῶν Ἀλεξάνδρου, δοῦναι σφίσι τὴν χώραν οἰκεῖν.

Uxiorum rogata Darii matrem, Sisygambin, veniam pro ea gente ab Alexandro et petiisse et impetrasse, auctor itidem est Curtius V. 3. 13 sqq. Alii, ut innuit etiam Arrianus, Uxiis ipsis potentibus datam veniam tradiderunt. Atque hinc patet, quo jure Ellendtius ex codicibus *εὔροντο* receperit pro activo *εὔρον*. Vid. ejus annot.

XI.

Arrian. III. 26. Ἐνταῦθα καὶ τὴν Φιλώτα ἐπιβουλὴν τοῦ Παρμενίωνος ἔμαθεν Ἀλέξανδρος. Καὶ λέγει Πτολεμαῖος καὶ Ἀριστόβουλος, ὅτι προηγγελμένη ἤδη οἱ καὶ πρότερον ἐν Αἰγύπτῳ· οὐ μέντοι πιστὴ γε ἐφάνη τῆς τε φίλλας τῆς πάλαι εἶνεκα καὶ τῆς ἐξ αὐτοῦ ἐς Παρμενίωνα τε τὸν πατέρα τὸν Φιλώτα τιμῆς καὶ ἐς αὐτὸν Φιλώταν πίστews. Πτολεμαῖος δὲ ὁ Ἀάγου λέγει, εἰσαχθῆναι ἐς Μακεδόνας Φιλώταν, καὶ κατηγορῆσαι μὲν αὐτοῦ ἰσχυρῶς Ἀλέξανδρον, ἀπολογῆσασθαι δὲ αὐτὸν Φιλώταν· καὶ τοὺς ἐπιμηνηστὰς τοῦ ἔργου, παρελθόντας ἐξέλεγει Φιλώταν τε καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ἄλλοις τε ἐλέγχους οὐκ ἀφανέσι, καὶ μάλιστα δὴ ὅτι αὐτὸς Φιλώτας πετύσθαι μὲν ἐπιβουλὴν τινα Ἀλεξάνδρῳ παρασκευαζομένην συνέφη, ἐξηλέγχετο δὲ κατασιωπήσας ταύτην πρὸς Ἀλέξανδρον, καίτοι δις ἐπὶ τὴν σκηνὴν ὁσημέραι τὴν Ἀλεξάνδρου φοιτῶν. Καὶ Φιλώταν μὲν κατακοντισθῆναι πρὸς τῶν Μακεδόνων, καὶ ὅσοι ἄλλοι μετέσχον αὐτῷ τῆς ἐπιβουλῆς· ἐπὶ Παρμενίωνα δὲ σταλῆναι Πολυδάμαντα, ἓνα τῶν ἐταίρων, γράμματα φέροντα παρ' Ἀλεξάνδρου πρὸς τοὺς στρατηγοὺς τοὺς ἐν Μηδίᾳ, Κλέανδρον τε καὶ Σικάλην καὶ Μενίδα· οὗτοι γὰρ ἐπὶ τῆς στρατιᾶς, ἧς ἦρχε Παρμενίων, τεταγμένοι ἦσαν. Καὶ πρὸς τούτων ἀποθανεῖν Παρμενίωνα, τυχόν μὲν ὅτι οὐ πιστὸν ἐδόκει εἶναι Ἀλεξάνδρῳ, Φιλώτα ἐπιβουλευόντος, μὴ ξυμμετασχεῖν Παρμενίωνα τῷ παιδί τοῦ ἐπιβουλεύματος· τυχόν δὲ ὅτι, εἰ καὶ μὴ ξυμμετέσχε, σφαιερὸς ἤδη ἦν περιῶν Παρμενίων, τοῦ παιδὸς αὐτοῦ ἀνηρημένου, ἐν τῷσάντῃ ὧν ἀξιώσει παρὰ τε αὐτῷ Ἀλεξάνδρῳ καὶ ἐς τὸ ἄλλο στρατεύμα, μὴ ὅτι τὸ Μακεδονικόν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ξένων, ὧν πολλὰκις καὶ ἐν μέρει καὶ παρὰ τὸ μέρος κατὰ πρόσταξιν τὴν Ἀλεξάνδρου ξὺν χάριτι, ἐξηγγεῖτο.

Paucis hac de re absolvit Strabo XV p. 1054 C. D; sed *ἀπόφα* in primis est Curtii descriptio VI. 7. 18 sqq., quae cum prae aliis cff. quae habent Diod. Sic. XVII. 79 sqq. et Plutarch. *Vit. Alex.* XLVIII sqq. Qui quidem omnes, in summa rei Ptolemaeo et sibi suffragati, versantur maxime in illustrando, quod h. l. scribit ille, *ὅτι αὐτὸς Φιλώτας πεπύσθαι μὲν ἐπιβουλὴν τινα Ἀλεξάνδρῳ παρασκευαζομένην συνέφη, ἐξηλέγχετο δὲ κατασιωπήσας αὐτὴν πρὸς Ἀλέξανδρον.* Quod autem cum illo Aristobulus contendisse dicitur, ipsius Philotae insidias Alexandro fuisse jam *pridem nuntiatas* (*προηγγελμένην* enim retinendum, nec mutandum in *προσηγγελμένην*, quod, quamvis dubitanter, rescripsit Ellendtius); id accipio de indicio Antigones, quae Philotae amica, quidquid is inter pocula Regi maledixerat, denuntiare Alexandro solebat. *Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος,* addit Plutarchus, *καίτερ κατερεῶς ἐνδείξεως κατὰ τοῦ Φιλώτου προσπεσούσης, ἐκατέρησε σιωπῇ καὶ κατέσχευεν, εἴτε Θασίων τῇ Παρμενίωνος εὐνοίᾳ πρὸς αὐτὸν, εἴτε δεδιὼς τὴν δόξαν αὐτῶν καὶ τὴν δύναμιν.* Cff. quae leguntur *Orat. de Alex.* II. 7.

XII.

Arrian. III. 29. 6 — 30. 5. *Περάσας τὸν Ὠξὸν ποταμὸν (Ἀλέξανδρος) ἤγε κατὰ σπουδὴν, ἵνα Βῆσσον εἶναι ξὺν τῇ δυνάμει ἐπυνθάνετο. Καὶ ἐν τούτῳ ἀφικνοῦνται παρὰ Σπιταμένους καὶ Λαταφέρου πρὸς αὐτὸν ἀγγέλλοντες, ὅτι Σπιταμένης καὶ Λαταφέρης, εἰ πεμφθεὶ ἀυτοῖς καὶ ὀλίγη στρατιὰ καὶ ἡγεμῶν τῇ στρατιᾷ, ξυλλήθονται Βῆσσον καὶ παραδώσουσιν Ἀλεξάνδρῳ· ἐπεὶ καὶ νῦν ἀδέσμῳ φυλακῇ φυλάσσεσθαι πρὸς αὐτῶν Βῆσσον. Ταῦτα ὡς ἤκουσεν Ἀλέξανδρος, αὐτὸς μὲν ἀναπαύων ἤγε τὴν στρατιὰν σχολαίτερον ἢ πρόσθεν· Πτολεμαῖον δὲ τὸν Ἀγίου ἀποστέλλει τῶν τε ἐταίρων ἵππαρχίας τρεῖς ἄγοντα καὶ τοὺς ἵππικοντιστὰς ξύμπαντας, πεζῶν δὲ τὴν τε Φιλῶτα τάξιν καὶ τῶν ὑπασπιστῶν χιλιαρχίαν μίαν καὶ τοὺς Ἀγριᾶνας πάντας καὶ τῶν τοξοτῶν τοὺς ἡμίσεας, σπουδῇ ἐλαύνει κελύσας ὡς Σπιταμένην τε καὶ Λαταφέρην. Καὶ Πτολεμαῖος ἦει ὡς ἐτέτακτο, καὶ διελθὼν ἐν ἡμέραις τέσσαρσι σταθμοὺς δέκα ἀφικνεῖται ἐς τὸ στρατόπεδον, οὐ τῇ*

προτεραιὰ ἠύλισμένοι ἦσαν οἱ ἀμφὶ τὸν Σπιταμένην βάρβαροι. Ἐνταῦθα ἔμαθε Πτολεμαῖος, ὅτι οὐ βεβαία τῷ Σπιταμένη καὶ Δαταφέρνη· ἡ γνώμη ἐστὶν ἀμφὶ τῇ παραδόσει τοῦ Βῆσσου. Τοὺς μὲν δὴ πεζοὺς κατέλιπε, προστάξας ἕπεσθαι ἐν τάξει, αὐτὸς δὲ ξὺν τοῖς ἵππευσιν ἐλάσας ἀφίκετο πρὸς κώμην τινα, ἐν ᾗ ὁ Βῆσσος ἦν ξὺν ὀλίγοις στρατιώταις. Οἱ γὰρ ἀμφὶ τὸν Σπιταμένην μετακωχήκεσαν ἤδη ἐκεῖθεν, καταεισεθόντες αὐτοὶ παραδοῦναι τὸν Βῆσσον. Πτολεμαῖος δὲ, περιστήσας ἐν κύκλῳ τῆς κώμης τοὺς ἵππεάς, (ἦν γὰρ τι καὶ τεῖχος περιβεβλημένον καὶ πύλαι κατ' αὐτό) ἐπεκηρυκεύετο τοῖς ἐν τῇ κώμῃ βαρβάροις, ἀπαθείς σφᾶς ἀπαλλάσσεσθαι παραδόντας Βῆσσον· οἱ δὲ ἐδέχοντο τοὺς ξὺν Πτολεμαίῳ ἐς τὴν κώμην. Καὶ Πτολεμαῖος ξυλλαβὼν Βῆσσον ὀπίσω ἐπανήει· προπέμψας δὲ ἤρετο Ἀλέξανδρον, ὅπως χορῆ ἐς ὄψιν ἄγειν Ἀλεξάνδρου Βῆσσον. Καὶ Ἀλέξανδρος γυμνὸν ἐν κλοιῷ δῆσαντα οὕτως ἄγειν ἐκέλευσε καὶ καταστήσαντα ἐν δεξιᾷ τῆς ὁδοῦ, ἣ αὐτὸς τε καὶ ἡ στρατιὰ παρελάσεσθαι ἔμελλε. Καὶ Πτολεμαῖος οὕτως ἐποίησεν. Ἀλέξανδρος δὲ, ἰδὼν τὸν Βῆσσον, ἐπιστήσας τὸ ἄρμα ἤρετο, ἀνθ' ὅτου τὸν βασιλέα τὸν αὐτοῦ καὶ ἅμα οἰκεῖον καὶ εὐεργέτην γενόμενον, Δαρεῖον, τὰ μὲν πρῶτα ξυνέλαβε καὶ δῆσας ἤγεν, ἔπειτα ἀπέκτενε. Καὶ ὁ Βῆσσος οὐ μόνῳ οἱ ταῦτα δόξαντα πρᾶξι ἔφη, ἀλλὰ ξὺν τοῖς τότε ἀμφὶ Δαρεῖον οὔσιν, ὡς σωτηρίαν σφίσιν εὐρέσθαι παρ' Ἀλεξάνδρου. Ἀλέξανδρος δὲ ἐπὶ τοῖσδε μαστιγοῦν ἐκέλευεν αὐτὸν, καὶ ἐπιλέγειν τὸν κήρυκα ταῦτα ἐκεῖνα, ὅσα αὐτὸς τῷ Βῆσσῳ ἐν τῇ πίστει ὠνείδισε. Βῆσσος μὲν δὴ οὕτως αἰκισθεὶς ἀποπέμπεται ἐς Βάκτρα ἀποθανούμενος. Καὶ ταῦτα Πτολεμαῖος ὑπερ Βῆσσου ἀνέγραψεν.

Hunc locum ut vindicarem omnem locupletissimo testi Ptolemaeo, vix opus erat expressis Arriani verbis: Ταῦτα Πτολεμαῖος ὑπερ Βῆσσου ἀνέγραψεν, opposituri statim quae minus recte scripserat Aristobulus, scripserant item alii, Bessum non a Ptolemaeo captum Regique traditum, sed a Spitamene et Datapherne. Vid. ad Aristob. Fragm. XX. Idem tamen Ptolemaei fragmentum, quod ex Arriano excerptum legas in *Itin. Alex.* LXXVIII, non dubito quin extrema parte mancum sit. Sileo verba ταῦτα ἐκεῖνα — πίστει ὠνείδισε, quippe nunc Schneideri et Kruegeri opera in integrum resti-

tuta; sed quae ultimo loco leguntur, ἀποπέμπεται ἐς Βάκτρα ἀποθανούμενος, sana esse vix mihi persuadeo. Neque enim ita vere dici potest, siquidem, quod in confesso est, non Bactris Bessus crudelissimas poenas persolvit, sed Ecbatanis. Ipse Arrianus proximo libro (IV. 7. 3.) : Ἐκέλευσεν αὐτὸν, ait, ἐς Ἐκβάτανα ἄγεσθαι, ὡς ἐκεῖ — ἀποθανούμενον. Quapropter, nisi me fallunt omnia, locus ille hoc modo emendandus est : ἀποπέμπεται ἐς Βάκτρα, εἰτ' ἐς Ἐκβάτανα ἀποθανούμενος, quae in superiorum literarum verborumque similitudine omitti facile potuerunt.

XIII.

Arrian. IV. 3. 5. Τὴν ἐβδόμην (Σαυθῶν) πόλιν ἐξ ἐφόδου ἔλαβε, Πτολεμαῖος μὲν λέγει ὅτι αὐτοὺς σφᾶς ἐνόησας, Ἀριστόβουλος δὲ ὅτι βία καὶ ταύτην ἐξεῖλε, καὶ ὅτι πάντας τοὺς καταληφθέντας ἐν αὐτῇ ἀπέκτεινε. Πτολεμαῖος δὲ καταναῖμαι λέγει αὐτὸν τοὺς ἀνθρώπους τῇ στρατιᾷ καὶ δεδεδεμένους κελεῦσαι φυλάττεσθαι, ἔστ' ἂν ἐκ τῆς χώρας ἀπαλλάττηται αὐτὸς, ὡς μηδένα ἀπολείπεσθαι τῶν τὴν ἀπόστασιν πραξάντων.

Agitur fortasse de urbe Memacenorum, cujus obsidionem ornate magis quam vere describere videtur Curtius VII. 6. 17 sqq., in hoc non Ptolemaeo, sed Aristobulo (Fragm. XXII.) assensus, quod eam vi captam cecisisset Alexandro refert.

XIV.

Arrian. IV. 13. 7, 14. 1. Τῇ ὑστεραῖ ἐπιμένης ὁ Ἀρσέου τῶν μετεχόντων τῆς ἐπιβουλῆς φράζει τὴν πράξιν Χαριλεῖ τῷ Μενάνδρου, ἔραστῇ ἑαυτοῦ γεγονότι. Χαριλεῖς δὲ φράζει Εὐρύλοχῳ τῷ ἀδελφῷ τοῦ Ἐπιμένους· καὶ ὁ Εὐρύλοχος ἐλθὼν ἐπὶ τὴν σκηνὴν [τὴν] Ἀλεξάνδρου, Πτολεμαίῳ τῷ Λάγου τῷ σωματοφύλακι καταλέγει ἅπαν τὸ πρᾶγμα· ὁ δὲ Ἀλεξάνδρῳ ἔφρασε. Καὶ Ἀλέξανδρος ξυλλαβεῖν κελεύει, ὧν τὰ ὀνόματα εἶπεν ὁ Εὐρύλοχος· καὶ οὗτοι στρεβλούμενοι σφᾶν τε αὐτῶν κατεῖπον τὴν ἐπιβουλὴν, καὶ τινες καὶ ἄλλους ὠνόμασαν. Ἀριστόβουλος μὲν λέγει, ὅτι καὶ Καλλιμαθίην ἐπαῖραι σφᾶς

ἔφρασαν ἐς τὸ τόλμημα, καὶ Πτολεμαῖος ὡσαύτως λέγει· οἱ δὲ πολλοὶ οὐ ταύτη λέγουσιν.

De hac παιδῶν conjuratione, uti de supplicio Callisthenis, quod sequenti Fragmento memoratur, disputationem differo ad Aristob. Fragm. XXVII et XXVIII.

XV.

Arrian. IV. 14. 3. Καλλισθένην Ἀριστόβουλος μὲν λέγει δεδεμένον ἐν πέδαις ξυμπεριάγεσθαι τῇ στρατιᾷ, ἔπειτα νόσῳ τελετηῆσαι· Πτολεμαῖος δὲ ὁ Λάγου στρεβλωθέντα καὶ κρεμασθέντα ἀποθανεῖν.

XVI.

Arrian. IV. 24. 3 — 25. 4. Τὸν ἡγεμόνα αὐτὸν τῶν καύτη Ἰνδῶν Πτολεμαῖος ὁ Λάγου πρὸς τινὶ ἤδη γηλόφῳ ὄντα κατιδῶν, καὶ τῶν ὑπασπιστῶν ἔστιν οὓς ἀμφ' αὐτὸν, ξὺν πολλῷ ἐλάττωσιν αὐτὸς ὢν, ὁμῶς ἐδίωκεν ἔτι ἐκ τοῦ ἵππου· ὡς δὲ χαλεπὸς ὁ γηλόφος τῷ ἵππῳ ἀναδραμεῖν ἦν, τοῦτον μὲν αὐτοῦ καταλείπει, παραδούς τινι τῶν ὑπασπιστῶν ἄγειν· αὐτὸς δὲ, ὡς εἶχε, πεζὸς τῷ Ἰνδῷ εἶπετο· Ὁ δὲ, ὡς πελάζοντα ἤδη κατέειδε τὸν Πτολεμαῖον, αὐτὸς τε μεταβάλλει ἐς τοῦμπαλιν καὶ οἱ ὑπασπισταὶ ξὺν αὐτῷ. Καὶ ὁ μὲν Ἰνδὸς τοῦ Πτολεμαίου διὰ τοῦ θώρακος παλεῖ ἐκ χειρὸς ἐς τὸ στήθος ξυστῷ μακροῦ, καὶ ὁ θώραξ ἔσχε τὴν πληγὴν· Πτολεμαῖος δὲ, τὸν μηρὸν διαμπαῖξ βαλὼν τοῦ Ἰνδοῦ, καταβάλλει τε καὶ σκυλεύει αὐτόν. Ὡς δὲ τὸν ἡγεμόνα σφῶν κείμενον οἱ ἀμφ' αὐτὸν εἶδον, οὗτοι μὲν οὐκέτι ἔμενον· οἱ δὲ, ἐκ τῶν ὀρῶν αἰρόμενον τὸν νεκρὸν τοῦ ὑπάρχου ἰδόντες πρὸς τῶν πολεμίων, ἤλγησάν τε καὶ καταδραμόντες ξυνάπτουσιν ἐπ' αὐτῷ μάχην καρτερὰν πρὸς τῷ γηλόφῳ. Ἦδη γὰρ καὶ Ἀλέξανδρος, ἔχων τοὺς ἀπὸ τῶν ἵππων καταβεβηκότας πεζοὺς, πρὸς τῷ γηλόφῳ ἦν. Καὶ οὗτοι ἐπιγενόμενοι μόγις ἐξέωσαν τοὺς Ἰνδοὺς ἐς τὰ ὄρη καὶ τοῦ νεκροῦ ἐκράτησαν. Ὑπερβαλὼν δὲ τὰ ὄρη Ἀλέξανδρος ἐς πόλιν κατήλθεν, ἣ ὄνομα ἦν Ἀριγαῖον· καὶ ταύτην καταλαμβάνει ἐμπεπερησμένην ὑπὸ τῶν ἐνοικούντων καὶ τοὺς ἀνθρώπους πεφευγότας. Ἐνταῦθα δὲ ἀφίκοντο αὐτῷ καὶ οἱ ἀμφὶ Κρά-

τερων ξὺν τῇ στρατιᾷ, πεπραγμένων σφίσι ξυμπάντων, ὅσα ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐτέτακτο. Ταύτην μὲν δὴ τὴν πόλιν, ὅτι ἐν ἐπικαίρῳ χωρίῳ ἐδόκει φιλοῦσθαι, ἐκτειχίσαι τε προστάσσει Κρατέρῳ καὶ ξυνοικίσαι ἐς αὐτὴν τοὺς τε προσχώρους ὅσοι ἐθέλονται, καὶ εἰ δὴ τινας ἀπόμαχοι τῆς στρατιᾶς· αὐτὸς δὲ προυχώρει, ἵνα ξυμπεφυγέναι ἐπυθάνετο τοὺς πολλοὺς τῶν ταύτῃ βαρβάρων. Ἐλθὼν δὲ πρὸς τι ὄρος, κατεστρατοπέδευσεν ὑπὸ ταῖς ὑπωρείαις τοῦ ὄρους.

Καὶ ἐν τούτῳ Πτολεμαῖος ὁ Λάγου, ἐκπεμφθεὶς μὲν ὑπὸ Ἀλεξάνδρου ἐς προνομίην, προελθὼν δὲ προσωτέρω αὐτὸς ξὺν ὀλίγοις ὡς ἐς κατασκοπήν, ἀπαγγέλλει Ἀλεξάνδρῳ πυρὰ κατεδεῖν τῶν βαρβάρων πλείονα ἢ ἐν τῷ Ἀλεξάνδρου στρατοπέδῳ. Καὶ Ἀλέξανδρος τῷ μὲν πλήθει τῶν πυρῶν ἠπίστησεν, εἶναι δὲ τι ξυνεστηκὸς τῶν ταύτῃ βαρβάρων αἰσθόμενος, μέρος μὲν τῆς στρατιᾶς αὐτοῦ καταλείπει πρὸς τῷ ὄρει ὡς εἶχον ἐστρατοπεδευμένους· αὐτὸς δὲ ἀναλαβὼν ὅσοι ἀποχωρῶντες ἐς τὰ ἀπηγγελέμενα ἐφαίνοντο, ὡς πλησίον ἤδη ἀφείρων τὰ πυρὰ, τριχῇ διανέμει τὴν στρατιάν. Καὶ τῷ μὲν ἐν ἐπέταξε Λεονάτον τὸν σωματοφύλακα, ξυντάξας αὐτῷ τὴν τε Ἀττάλου καὶ τὴν Βαλάκρου τάξιν· τὴν δευτέραν δὲ μοῖραν Πτολεμαίῳ τῷ Λάγου ἄγειν ἔδωκε, τῶν τε ὑπασπιστῶν τῶν βασιλικῶν τὸ τρίτον μέρος καὶ τὴν Φιλίππου καὶ Φιλώτα τάξιν καὶ δύο χιλιαρχίας τῶν τοξοτῶν καὶ τοὺς Ἀγριᾶνας καὶ τῶν ἱππέων τοὺς ἡμίσεας· τὴν δὲ τρίτην μοῖραν αὐτὸς ἤγειν, ἵνα οἱ πλείστοι τῶν βαρβάρων ἐφαίνοντο. Οἱ δὲ, ὡς ἤσθοντο προσάγοντας τοὺς Μακεδόνας (κατεῖχον γὰρ χωρία ὑπερδέξια) τῷ τε πλήθει σφῶν θαρσύναντες καὶ τῶν Μακεδόνων, ὅτι ὀλλοὶ ἐφαίνοντο, καταφρονήσαντες, ἐς τὸ πεδῖον ὑποκατέβησαν· καὶ μάχῃ γίγνεται καρτερὰ. Ἀλλὰ τούτους μὲν οὐ ξὺν πόνῳ ἐνέκα Ἀλέξανδρος· οἱ δὲ ἀμφὶ Πτολεμαῖον οὐκ ἐν τῷ ὁμαλῷ παρετάξαντο, ἀλλὰ γήλοφον γὰρ κατεῖχον οἱ βάρβαροι, ὀρθίλους ποιήσαντες τοὺς λόχους. Πτολεμαῖος προσῆγεν ἥπερ ἐπιμαχώτατον τοῦ λόφου ἐφαίνετο, οὐ πάντῃ τὸν λόφον κυκλωσάμενος, ἀλλ' ἀπολιπὼν, εἰ φεύγειν ἐθέλοιεν οἱ βάρβαροι, χώραν αὐτοῖς ἐς τὴν φυγὴν. Καὶ γίγνεται καὶ τούτοις μάχῃ καρτερὰ τοῦ χωρίου τῇ χαλεπότητι καὶ ὅτι οὐ κατὰ τοὺς ἄλλους τοὺς ταύτῃ βαρβάρους οἱ Ἴνδοι, ἀλλὰ πολὺ δὴ τι ἀλκιμώτατοι τῶν προσχώρων εἰσὶν. Ἐξώσθησαν δὲ καὶ οὗτοι ἀπὸ τοῦ ὄρους ὑπὸ τῶν

Μακεδόνων. Καὶ οἱ ἀμφὶ Λεοννάτον τῆ τρίτῃ μοίρᾳ τῆς στρατιᾶς ὡσαύτως ἔπραξαν· ἐνίκων γὰρ καὶ οὗτοι τοὺς κατὰ σφᾶς. Καὶ λέγει Πτολεμαῖος, ἀνδράποους μὲν ληφθῆναι τοὺς πάντας ὑπὲρ τετρακισμυρίους, βοῶν δὲ ὑπὲρ τὰς τρεῖς καὶ εἴκοσι μυριάδας· καὶ τούτων τὰς καλλίστας ἐπιλεξάμενον Ἀλέξανδρον, ὅτι διαφέρουσαι αὐτῷ κάλλει τε καὶ μεγέθει ἐφαίνοντο, πέμψαι ἐθέλειν εἰς Μακεδονίαν ἐργάζεσθαι τὴν χώραν.

Spectat narratio ad expeditionem adversus Aspasios susceptam, quos in Indiam progressus Alexander, exacto vere a. 327, adortus est. Cf. Droysen p. 367 sqq. Ut autem supra jam p. 18 me monere memini, rationi admodum est consentaneum, totam hanc expeditionem ab Arriano petitam esse ex ipsius Ptolemaei commentariis, cujus in ea gente domanda tantae fuere tamque egregiae partes. Ceterum p. 38 v. 31 sq. vel transposita voce ἀλλὰ legerim : *παρετάξαντο, (γῆλοφον γὰρ — λόχους) ἀλλὰ Πτολεμαῖος κ. τ. λ.*, vel certe hoc modo distinguerim : *ἀλλὰ (γῆλοφον γὰρ — λόχους) Πτολεμαῖος κ. τ. λ.*

XVII.

Arrian. V. 14. 5, 15. 1, 2. *Πτολεμαῖος ὁ Ἀάγον, ὄτι καὶ ἐγὼ ξυμφέρομαι, ἐκπεμφθῆναι τὸν παῖδα ὑπὸ τοῦ Πῶρον λέγει, ἀλλ' οὐχ ἐξήκοντα μόνον ἄρματα ἄγοντα. — Ἀλλὰ διαχιλίους γὰρ λέγει ἰππέας ἄγοντα ἀφικέσθαι τὸν Πῶρον παῖδα, ἄρματα δὲ ἑκατὸν καὶ εἴκοσι· φθάσαι δὲ περάσαντα Ἀλέξανδρον καὶ τὸν ἐκ τῆς γῆσου τὸν τελευταῖον πόρον. Καὶ ἐπὶ τούτους τὰ μὲν πρῶτα ἐπέμψαι Ἀλέξανδρον καὶ οὗτος λέγει τοὺς ἵπποτοξότας, αὐτὸν δ' ἄγειν τοὺς ἰππέας· προσάγειν γὰρ οἰηθῆναι Πῶρον ξὺν τῇ δυνάμει· πάσῃ τῇ δὲ ἵππον ταύτην προτεταγμένην αὐτῷ προπορεύεσθαι πρὸ τοῦ ἄλλου στρατοῦ. Ὡς δὲ κατέμαθεν ἀτρεκῶς τὸ πλῆθος τὸ τῶν Ἰνδῶν, ἐνταῦθα δὴ ὀξέως ἐπιπτεσεῖν αὐτοῖς ξὺν τῇ ἀμφ' αὐτὸν ἵππῳ· τοὺς δὲ ἐγκλίνας, ὡς Ἀλέξανδρον τε αὐτὸν κατεῖδον καὶ τὸ στίφος ἀμφ' αὐτὸν τῶν ἰππέων, οὐκ ἐπὶ μετώπῳ, ἀλλὰ κατ' ἴλας ἐμβεβληγός. Καὶ τούτων ἰππέας μὲν πεσεῖν εἰς τετρακισίους, πεσεῖν δὲ καὶ τοῦ Πῶρον τὸν παῖδα· τὰ δὲ ἄρματα αὐτοῖς ἵπποις ἀλῶναι ἐν τε τῇ ἀποχωρήσει βαρῆα γενόμενα καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἔργῳ ὑπὸ πηλοῦ ἀρρεία.*

Arctissime haec cohaerent cum Aristob. Fragm. XXXII,

qui Pori filium scripsit cum *sexaginta* carribus advenisse, antequam Alexander copias ex insula Hydaspis in ripam transmisisset. Contra Ptolemaeus, qui ipse expeditioni interfuit (13. 1.), Pori filium cum duobus millibus equitum et *centum viginti* carribus profectum accessisse contendit, quum Alexander jam ultimum vadum ex insula trajecisset. Atque hoc Lagidae testimonium, sibi probatum, Arrianus (14. 5.) rationibus haud ita inconditis firmare nititur. Cf. Droysen l. l. p. 393. Idem tamen ille, quantamcunque in ceteris fidem meretur, nescio an curruum, adde equitum numerum vere constituerit. Fertur saltem Rex ipse hunc in modum de proelio scripsisse: *Τῶν ἱππέων χίλιους καὶ τῶν ἄρμάτων ἑξήκοντα συμπεσόντα τρεψάμενος, τὰ μὲν ἄρματα λαβεῖν ἅπαντα, τῶν δ' ἱππέων ἀνελεῖν τετρακοσίους.* Vid. Plutarch. *Vit. Alex.* LX. Curtius (VIII. 14. 2.) ut rursus in omni hac re alios fontes adiit, ita Pori non *filium* praemissum narrat, sed *fratrem*, Hagen nomine, cum 100 quadrigis et 4000 equitibus. Ptolemaeo in hoc tantum consentit, quod: «Imber, inquit, violentius quam alias fusus, campos lubricos et inequitabiles fecerat; gravesque et propemodum immobiles currus illuvie ac voraginibus haerebant.»

De tempore hujus proelii quum quandam esse controversiam videam, ab hoc quidem loco non alienum sit eam quaestionem paulo accuratius tractare. *Τοῦτο τὸ τέλος*, ait Arrianus V. 19. 3, *τῇ μάχῃ τῇ πρὸς Πῶρόν τε καὶ τοὺς ἐπ' ἐκεῖνα τοῦ Ὑδάσπου ποταμοῦ Ἰνδοῦς, Ἀλεξάνδρῳ ἐγένετο ἐπ' ἄρχοντος Ἀθηναίους Ἡγεμόνος, μῆνος Μουννηχιῶνος.* Qui locus quum Schmiedero pugnare videretur (id quod jam visum fuerat Radero ad Curt. VIII. 14. 46.) cum superioribus verbis Arriani l. l. 9. 5, quia scilicet hoc altero loco *circa solstitium aestivum* ad Hydaspem Alexandrum castra habuisse traderet, mutandum censuit vocabulum *Μουννηχιῶνος*, qui mensis Hegemonis anno a d. 19 Apr. perduravit ad d. 18 Maji a. 326, in *Μεταγεγνηῶνος*. Eandem conjecturam deinceps amplexi sunt Clintonus, Kruegerus, aliique, immemores tum etiam pro *Ἡγεμόνος* legendum esse *Χρέμητος*, qui proximo post Hegemonem anno Archon fuit, ne retro computando plu-

rium mensium sit anachronismus : nam Metagitnion Hegemonis computatur a d. 28 m. Jul. ad d. 27 Aug. a. 327. Et re vera ad Chremetis anni initium dictam pugnam refert Diod. Sic. XVII. 87, plures defensores nactus, quos laudat Schmiederus ad Arriani l. 1. Quum vero apud Diodorum Hegemonis annus desideretur, saltem non distincte indicetur, hujus auctoritate non est abutendum contra Arrianum, e cujus verborum perversa interpretatione totus error manasse videtur, ut nunc statim probatum ibo. Haec igitur, de proelio adversus Pori filium expositurus, ad verbum monet Arrianus : *Ἐν μὲν τῷ τότε οἱ ποταμοὶ πάντες οἱ Ἰνδοὶ πολλοῦ τε ὕδατος καὶ θολεροῦ ἔρρεον καὶ ὄξέος τοῦ ρεύματος· ἦν γὰρ ὥρα ἔτους, ἣ μετὰ τροπὰς μάλιστα ἐν θέρει τρέπεται ὁ ἥλιος· ταύτῃ δὲ τῇ ὥρᾳ ὕδατά τε ἐξ οὐρανοῦ ἀθρόα τε καταφέρεται ἐς τὴν γῆν τὴν Ἰνδικὴν καὶ αἱ χιόνες αἱ τοῦ Καυκάσου — κατατηκόμεναι αὐξοῦσιν αὐτοῖς τὸ ὕδωρ ἐπὶ μέγα.* Cogitat Arrianus non ipsas τροπὰς θερῶς sive mediam aestatem, non dies *post τροπὰς*, sed eam anni partem, quae *ad solstitium maxime vergit*, tempus *ὑπὸ τροπὰς*, quemadmodum alibi (VII. 21. 2.) de Euphrate agens locutus est, loco ita simillimo, ut comparari huic mereatur. *Ἦρος ὑποφαίνοντος*, inquit, *καὶ πολὺ δὴ μάλιστα ὑπὸ τροπὰς, ἄστιας τοῦ θέρους ὁ ἥλιος ἐπιστρέφει, μέγας τε ἐπέρχεται καὶ ὑπερβάλλει ὑπὲρ τὰς ὄχθας.* Probant illam interpretationem, quae ex Aristobulo (Fragm. XXXIV.) Strabo profert. Hinc enim luce est clarius, Porum debellatum esse *ante Etesiarum dies*, qui flare incipiunt sub 20 m. Julii adeoque *ante Metagitnionem*. Et vero, ut iterum testem Aristobulum excitem, Etesis spirantibus, orti jam verno tempore imbres tanta vi in India noctu atque interdium de coelo ruunt, simulque tam late effunduntur fluvii, ut etiam volenti Alexandro hoc anni tempore omnino fuisset bello abstinendum; quod et ipse praeviderat (Arrian. l. 1. 10. 1.) et re expertus est. Nam quum superato jam Poro, subactis Pori regno confinibus Indis expugnatisque oppidis septem et triginta (Arrian. V. 20. 2 sqq.), *κατὰ θερῶς τροπὰς*, ut Nearchus loquitur (ap. Strab. XV p. 1014 B.), sive *μέσου θέρους*, ut Megasthenes (ap. Arrian. *Indic.* VI. 5.), ad Ace-

sinem castra metatus esset, in dies aucta hujus fluvii exundatio alio eum confugere coëgit. Ex his igitur omnibus colligitur, Alexandrum, quem ἔαρος ἀρχομένου, ut testatur Aristobulus, i. e. probabiliter m. Elaphebolione, cui succedebat Munychion, ad urbem Taxila indeque continuo ad Hydaspem et Pori regionem movisse constat, hunc Indorum Regem satis diu ante *Θερινὰς τροπὰς* proelio vicisse, ut non dubium sit, quin Arrianus vere illud retulerit ad m. Munychionem anni Hegemonis, circiter m. Majum a. 326. Cf. Droysen. I. I. p. 400 sq. et Muetzell. ad Curt. p. 797 sq., cui tamen Aristobuli fragmentum explicanti non omnino assentior; quod suo loco ostendam.

XVIII.

Arrian. V. 20. 2. *Αὐτὸς (Ἀλέξανδρος) ἤλανεν ὡς ἐπὶ τοὺς προσχώρους τῆ τοῦ Πύρου ἀρχῆ Ἰνδούς. Ὄνομα δὲ ἦν τῷ ἔθνει Γλαυγάνικαι, ὡς λέγει Ἀριστόβουλος· ὡς δὲ Πτολεμαῖος, Γλαῦσαι.*

De Glauganicis sive Glauis, validissima Indiae gente, quam deinde Porus ab Alexandro accepit regundam (l. l. 4.), si tacuisset Arrianus, omnia ignoraremus. Verbo de iis monet Droysen p. 405.

XIX.

Arrian. V. 20. 8, 9. *Τοῦ Ἀκесίνου ποταμοῦ τὸ μέγεθος μόνου τῶν Ἰνδῶν ποταμῶν Πτολεμαῖος ὁ Λάγου ἀνέγραψεν· εἶναι γὰρ, ἵνα ἐπέρασεν Ἀλέξανδρος αὐτὸν ἐπὶ τῶν πλοίων τε καὶ τῶν διφθερῶν ξὺν τῇ στρατιᾷ, τὸ μὲν ῥεῦμα ὄξυ τοῦ Ἀκесίνου πέτραις μεγάλαις καὶ ὄξελαις, καθ' ὧν φερόμενον βίβη τὸ ὕδωρ κυμαίνεσθαι τε καὶ καχλάζειν· τὸ δὲ εὖρος σταδίους ἐπέχειν πεντεκαίδεκα. Καὶ τοῖς μὲν δὴ ἐπὶ τῶν διφθερῶν περῶσιν εὐμαρῆ γενέσθαι τὸν πόρον· τοὺς δὲ ἐν τοῖς πλοίοις διαβάλλοντας, ἐποκειλάντων πολλῶν πλοίων ἐπὶ ταῖς πέτραις καὶ ξυναραχθέντων, οὐκ ὀλίγους αὐτοῦ ἐν τῷ ὕδατι διαφθαρήναι.*

De Acesine, post Indum maximo Indiae fluvio, vide quae annotavit v. d. Chys, *Comment. geogr.* p. 103. Quo loco Alexander illum trajecerit, ex hoc Ptolemaei fragmento investigavit Droysen. p. 406.

XX.

Arrian. V. 28. 4-29. 2. Ὡς σιγή αὐτὴ πολλὴ ἦν ἀνὰ τὸ στρατόπεδον καὶ ἀχθόμενοι μὲν τῇ ὀργῇ αὐτοῦ (Ἀλεξάνδρου) δῆλοι ἦσαν, οὐ μὴν μεταβαλλόμενοι γε ὑπ' αὐτῆς, ἐνταῦθα δὴ λέγει Πτολεμαῖος ὁ Λάγου ὅτι ἐπὶ τῇ διαβάσει οὐδὲν μείον ἐθύετο, θυομένῳ δὲ οὐκ ἐγίγχετο αὐτῷ τὰ ἱερά. Τότε δὴ τοὺς πρεσβυτάτους τε τῶν ἐταίρων καὶ μάλιστα τοὺς ἐπιτηδελούς αὐτῷ ξυναγαγὼν, ὡς πάντα ἐς τὴν ὀπίσω ἀναχώρησιν αὐτῷ ἔφερον, ἐκφαίνει ἐς τὴν στρατιάν, ὅτι ἐγνωσται ὀπίσω ἀποστρέφειν. Οἱ δὲ ἐβόων τε οἷα ἄν ὄχλος ξυμμυγῆς χαίρων βοήσσειε καὶ ἐδάκρυον οἱ πολλοὶ αὐτῶν· οἱ δὲ καὶ τῇ σιγῇ τῇ βασιλικῇ πελάζοντες ἤρχοντο Ἀλεξάνδρῳ πολλὰ καὶ ἀγαθὰ, ὅτι πρὸς σφῶν μόνων νικηθῆναι ἠνέσχετο. Ἐνθα δὴ διελὼν κατὰ τάξεις τὴν στρατιάν δώδεκα βωμοὺς κατασκευάζειν προστάττει, ὕψος μὲν κατὰ τοὺς μεγίστους πύργους, εὖρος δὲ μελλόντας εἶναι κατὰ πύργους, χαριστήρια τοῖς θεοῖς τοῖς ἐς τοσόνδε ἀγαθοῦσιν αὐτὸν νικῶντα, καὶ μνημεῖα τῶν αὐτοῦ πόνων. Ὡς δὲ κατασκευασμένοι αὐτῷ οἱ βωμοὶ ἦσαν, θύει δὴ ἐπ' αὐτῶν ὡς νόμος, καὶ ἀγῶνα ποιεῖ γυμνικόν τε καὶ ἵππικόν.

Sermo est de conspiratione Macedonum, qui continuis laboribus fatigati hanc ab Alexandro flagitarunt veniam, ut positis tandem armis in patriam reverti ipsis liceret. Fuscus hac de re Arrianus exposuit, inde a. c. 25—29, quorum, fines fragmenti longius dilatare non ausus, ea tantum illius indicio recepi, quae de sacris in Hyphasis ripa factis erectisque aris memorantur; sed plura, imo totum locum Ptolemaeo deberi, verisimilis est Droyseni conjectura, l. l. p. 415. Cum nostro fragmento comparari possunt, quae ex aliis fontibus deducta referunt Diod. Sic. XVII. 95, Plutarch. *Vit. Alex.* LXII, Curtius IX. 3. 3-19, Justin. XII. 8, tum ceteris monumentis, tum aris describendis maxime intenti, de quibus cf. Droysen. p. 423. Plinio si fides, exsuperato amne in adversa ripa Alexander aras dicavit. Vid. *H. N.* VI. 21. Id vero, quamvis Alexandri *Epistolis* firmari dicat, reliquorum scriptorum testimoniiis non firmatur, nec quo commendetur habet, ut docet Muetzell, ad Curt. p. 833 sq.

XXI.

Arrian. VI. 2. 4. Ἦν τὸ ξύμπαν πλῆθος τῶν νεῶν, ὡς λέγει Πτολεμαῖος ὁ Λάγου, ᾧ μάλιστα ἐγὼ ἔπομαι, τριακόντοροι μὲν ἐς ὀδοήκοντα· τὰ δὲ πάντα πλοῖα σὺν τοῖς ἱππαγωγοῖς καὶ ὅσα ἄλλα ποτάμια ἢ τῶν πάλαι πλεόντων κατὰ τοὺς ποταμοὺς ἢ ἐν τῷ τότε ποιθέντων οὐ πολὺ ἀποδέοντα τῶν δισχιλίων.

De numero navigiorum, quibuscum in Hydaspae navigatum est, inter Alexandri M. scriptores non convenisse, jam satis declaratur hoc Arriani monito, ὡς λέγει Πτολεμαῖος ὁ Λάγου, ᾧ μάλιστα ἐγὼ ἔπομαι, testes adspersati Nearchum et Onesicritum. Ut vero hinc jure miramur, quid Arrianum moverit, ut *India*, XIX. 7 Nearchi potissimum recensio sit secutus, ita magis etiam mirum videtur, ipsum classis praefectum a vero tam longe aberrare potuisse, ut fere mille ducentas naves minus numeraverit quam Ptolemaeo numeratas vidimus. Secundum Nearchum enim *νήες αἰ σύμπασαι ὀκτακόσιναι ἦσαν*, gravissimo discrimine, cui ut succurreret, Schmiuderus numerale *χιλίας* interponendum esse conjecit, Nearchum *mille octingentas* naves recensuisse ratus. Atque hanc conjecturam video placuisse Droyseno p. 428; quod factum nollem. Quasi scilicet tam despecta sit Diodori et Curtii fides, ut horum testimonia facere nihili liceat, modo conjecturae ope Nearchum Ptolemaeo aliqua concordia jungamus. Sed istud quidem vix crediderim, si cui etiam ille probabiliter narrasse videatur, qui Alexandrum cum *duobus* navium *millibus* in Hydaspae navigasse contenderit. Quid autem Diodorus? Quid Curtius? Uterque (Diod. XVII. 95, Curt. I. I. 22.) *mille* tantum navium meminerunt. Quin igitur, non dico Ptolemaeo Nearchum, sed huic illum quodammodo conciliamus cumque Diodoro et Curtio in gratiam redigimus? Scribamus, inquam, ut bene procedant omnia, in fragmento Ptolemaei: οὐ πολὺ ἀποδέοντα τῶν χιλίων.

XII.

Arrian. VI. 10. 1, 2; 11. 7. Ἀλέξανδρος βάλλεται καὶ αὐτὸς διὰ τοῦ θῶρακος ἐς τὸ στῆθος τοξεύματι ὑπὲρ τῶν

μαστόν, ὥστε λέγει Πτολεμαῖος, ὅτι καὶ πνεῦμα ὁμοῦ τῷ αἵματι ἐκ τοῦ τραύματος ἐξεπνεῖτο. Ὁ δὲ, ἔσπε μὲν ἔτι θερμὸν ἦν αὐτῷ τὸ αἷμα, καίτερ κακῶς ἔχων, ἡμάνετο· πολλοῦ δὲ δὴ τοῦ αἵματος καὶ ἀθρόου οἶα δὴ ξὺν πνεύματι ἐκρύντος, ἰλιγγός τε αὐτὸν καὶ λειποψυχία κατέσχε, καὶ πίπτει αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἀσπίδα ξυνηύσας. — Καὶ οἱ μὲν ξύλῳ πληγέντα κατὰ τοῦ κράτους Ἀλέξανδρον καὶ ἰλιγγιάσαντα πεσεῖν, αὐθις δὲ ἀναστάντα βληθῆναι βέλει διὰ τοῦ θώρακος ἐς τὸ στήθος· Πτολεμαῖος δὲ ὁ Λάγου ταύτην μόνην τὴν πληγὴν πληγῆναι λέγει τὴν ἐς τὸ στήθος.

Verbis οἱ μὲν ξύλῳ κ. τ. λ. Arrianus designasse tum alios, tum vero maxime Aristobulum videtur, quamquam hic Alexandrum κατὰ τοῦ ἀνέχους, nec vero κατὰ τοῦ κράτους clava ictum tradidit. Vid. ejus Fragm. XLI. Aristobulum imitatus Plutarchus *Orat. de Alex.* I. 2 sauciatum Regem narrat βέλει μὲν ἀπὸ τόξου τὸ στέρον ἐνεργισθέντι καὶ καταδυσάντι τὸν σίδηρον, ὑπέρου δὲ πληγῇ παρὰ τὸν τράχηλον. Neque alium ob oculos habuit *Vit. Alex.* LXIII. Appiano quoque (*B. C.* II. 152.) dicitur Alexander πληγῆς τὰ στέρα χαλεπῶς καὶ ἐς τὸν τράχηλον ὑπέρω βαρντάτω. Ceteri scriptores Ptolemaeo tacite subscribentes simplex vulnus memorant, illatum Regi διὰ τοῦ θώρακος ἐς τὸ στήθος τοξεύματι ὑπὲρ τὸν μαστόν, ut ait Arrianus, quocum cf. Plutarch. *Orat.* II. 13. Unde in promptu quidem sit corrigere verba Diodori XVII. 99 : τοξευθῆις ὑπὸ τὸν μαστόν· sed quum etiam Justinus XII. 9 verbotenus haec reddat : « sagitta *sub mamma* trajectus, » contra his duobus exemplis admonitus apud Arrianum ὑπὸ restituere malim. Plutarchus *περὶ τὸν μαστόν* vulnus collocat, sed paulo accuratior Curtius IX. 5. 9 conjecturam meam egregie confirmat. « Indus, inquit, duorum cubitorum sagittam — ita excussit, ut per thoracem *paulum super latus dextrum* infigeret. » Ut vero ad Arrianum veniam, hoc loco plus auctoritatis Ptolemaeo tribuentem quam Aristobulo, haudquaquam dissimulo, hujus arbitrii aequitatem me magnopere addubitare. Quo enim die ad Mallorum urbem pugnatum est, abfuit Ptolemaeus, missus in expeditionem. Vid. Fragm. XXIII. Itaque quaecumque de eo proelio perscripsit, post fando audivit,

quum, ut fit, gravissimum illud et lethale pectoris vulnus fortasse paene obliteravisset alterius plagae memoria, adeo levis, ut praeter capitis vertiginem, mox sedatam, Alexander nihil mali ex ea passus esse videatur. Nec negavit Ptolemaeus clavae ictum, tantum non memoravit.

XXIII.

Arrian. VI. 11. 8. Τὸ δὴ μέγιστον πλημμέλημα τῶν ξυγγραψάντων τὰ ἀμφὶ Ἀλέξανδρον ἐκεῖνο τίθεμαι ἔγωγε. Πτολεμαῖον γὰρ τὸν Λάγου ἔστιν οἱ ἀνέγραψαν ξυναναβῆναι τε Ἀλεξάνδρῳ κατὰ τὴν κλίμακα ὁμοῦ Πευκέστα, καὶ ὑπερασπίσαι κειμένου, καὶ ἐπὶ τῷδε Σωτήρῳ ἐπικληθῆναι τὸν Πτολεμαῖον· καίτοι αὐτὸς Πτολεμαῖος ἀναγέγραφεν οὐδὲ παραγενέσθαι τούτῳ τῷ ἔργῳ· ἀλλὰ στρατιᾶς γὰρ αὐτὸς ἡγούμενος ἄλλας μάχεσθαι μάχας καὶ πρὸς ἄλλους βαρβάρους.

Curtius IX. 5. 21. Ptolemaeum, qui postea regnavit, huic pugnae affuisse, auctor est Clitarchus et Timagenes. Sed ipse, scilicet gloriae suae non refragatus, afuisse se, missum in expeditionem, memoriae tradidit.

Cum Clitarcho et Timagene faciunt Plutarch. *Orat. de Alex.* 1. 2, II. 13, et Pausanias I. 6. 2, qui tamen alibi veriora narrant, hic l. 1. 8. 6, ille *Vit. Alex.* LXIII, ubi Alexandri servatores nonnisi Peucestam nominat et Limnaeum, pro quo Curtius l. 1. 15 *Timaeum* substituit, ex hoc ceterisque Plutarchi locis emendandus. Ceterum Plutarchi ea est in propugnatoribus Alexandri recensendis inconstantia, ut modo Leonnatum omittat, modo etiam Peucestam, quem universa antiquitas *Alexandri M. Servatorem* celebravit, Vid. Arrian. l. 1. 7 et Plin. *H. N.* XXXIV. 19. 8. «Tanta (ait Curtius) componentium vetusta rerum, monumenta vel securitas vel, par huic vitium, credulitas fuit.» Tandem de Ptolemaei cognomine, cujus supra p. 15 mentionem feci, Stephanus Byz. p. 219, 37 γ. Ὁξυδράκαι (Cf. Aristob. *Fragm.* XLI.) ἔθνος Ἰνδικόν, inquit, ὃ φ' ὧν σώσας Ἀλέξανδρον Πτολεμαῖος Σωτήρ

ἐκλήθη. οἱ δὲ ψεύδος τὸ περὶ τῶν Ὀξυδρακῶν. Quem locum ut huc conferam admoneor corrupta lectione ὑφ' ὧν, manifesto mutanda in ἀφ' ὧν. Sic, ut hoc utar, Aeschylus *Agam.* 611 : Ἀπὸ στρατείας ἄνδρα σώσαντος θεοῦ, ubi post ἄνδρα Schuetzius male distinxit.

XXIV.

Arrian. VII. 26. 2, 3. Λέγουσιν αἱ ἐφημερίδες αἱ βασιλικοί, ἐν τῷ τοῦ Σεράπιδος ἱερῷ Πείθωνα τε ἐγκοιμηθέντα, καὶ Ἀταλον, καὶ Δημοφῶντα, καὶ Πευκέσταν, πρὸς δὲ, Κλεομένην τε, καὶ Μενίδα, καὶ Σέλευκον, ἐπερωτᾶν τὸν θεόν, εἰ λῶν καὶ ἄμεινον Ἀλέξανδρον εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ κοιμισθέντα καὶ ἰκετεύσαντα θεραπεύεσθαι πρὸς τοῦ θεοῦ· καὶ γενέσθαι φήμην τινὰ ἐκ τοῦ θεοῦ, μὴ κοιμῆσθαι εἰς τὸ ἱερὸν, ἀλλ' αὐτοῦ μένοντι ἔσεσθαι ἄμεινον. Ταῦτά τε ἐπαγγέλλαι τοὺς ἑταίρους, καὶ Ἀλέξανδρον οὐ πολὺ ὕστερον ἀποθανεῖν, ὡς τοῦτο ἄρα ἦδη ὄν τὸ ἄμεινον. Οὐ πόρῳ δὲ τούτων οὔτε Ἀριστοβούλῳ οὔτε Πτολεμαίῳ ἀναγγράπτται.

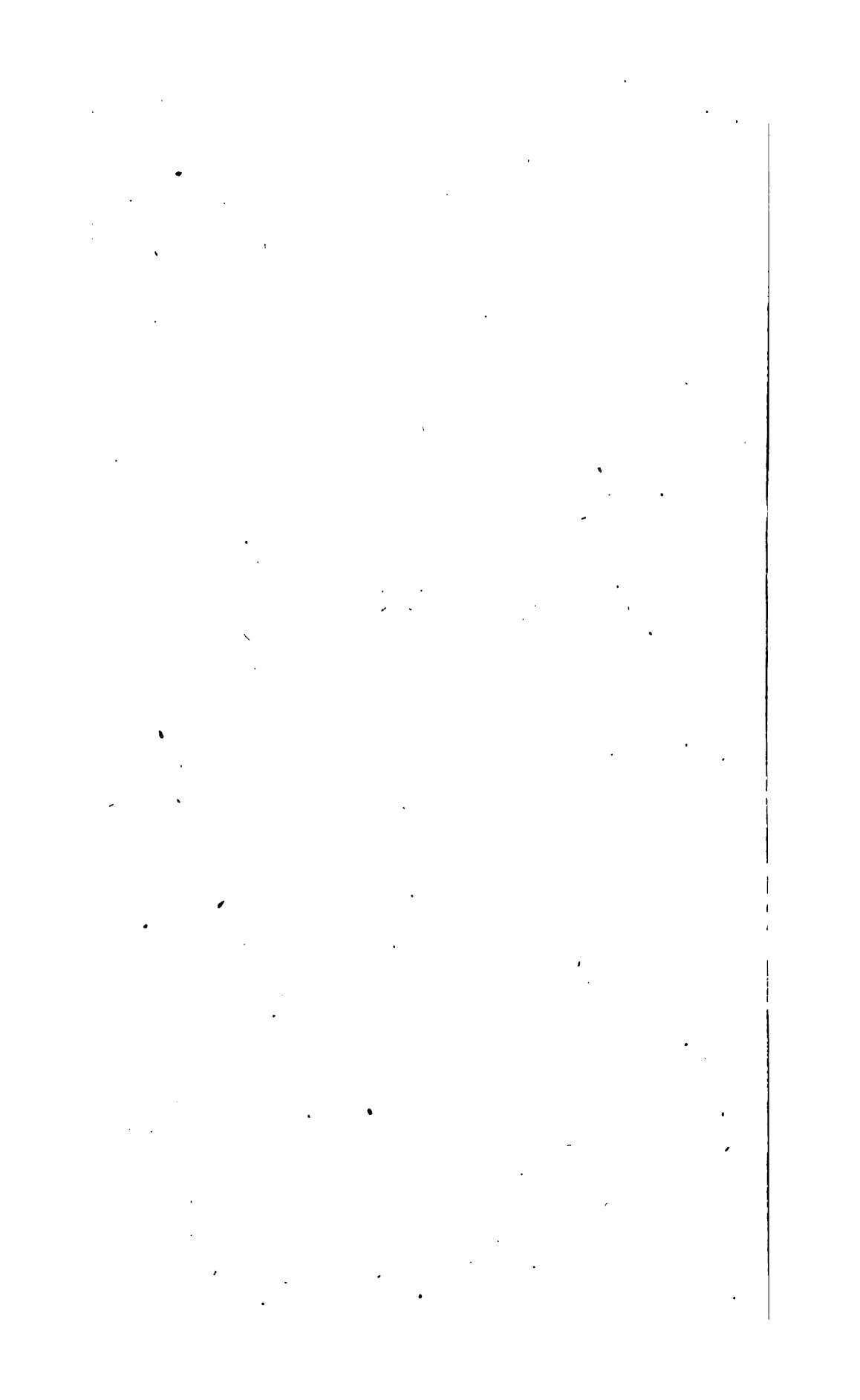
Brevissime, sed ex eodem fonte primario, Ephemeridibus Regiis, de hac Serapidis consultatione absolvit Plutarchus *Vit. Alex.* LXXVI. Τετάρτης (sic enim legendum esse, neo ταύτης, docet orationis contextus) τῆς ἡμέρας (φθινοῦτος Δαισιου) οἱ περὶ Πύθωνα καὶ Σέλευκον εἰς τὸ Σεραπεῖον ἀποσταλέντες, ἠρώτων, εἰ κοιμῶσιν ἐκεῖ τὸν Ἀλέξανδρον· ὁ δὲ θεὸς κατὰ χάριν ἔξ᾽ ἀνείλε. Pro Πύθωνα repono Πείθωνα, ut c. LXXIII Πειθαγόραν pro Πυθαγόραν (cf. Aristob. Fragm. XLVIII.), quamquam Πύθων legitur apud Aelian. *V. H.* XIV. 48 et ubivis fere apud Diodorum, nisi quod rarissime in Codd. scribitur Πίθων. Sed Arriani constans scriptura Πείθων hic praevalere oportet, cui respondet Curtii et Justinii (XIII. 4.) *Pithon*. Habent etiam Photii codices Πείθων, a correctoris manu Πύθων, sed Bekkerus Πίθων praetulit. Trium Pithonum, Alexandri comitum, quibus quartus fortasse addendus est ex Arriani *Indic.* XV. 10, hoc loco indicatur *Crateuae filius*, Alexandri *σωματοφύλαξ* (Aristob. Fragm. XLIV.), cui post Regis mortem Mediae satrapia cessit (Diod. Sic. XVIII. 3, 7; Phot. p. 64 a 36, 69 a 37; Curt. X. 10. 4.) Regumque

tutela mandata est (Diod. I. I. 39.). *Attalum Andromenis, Pucestam, Menidam Hegesandri et Seleucum*, Alexandri duces clarissimos, nemo ignorat. *Demophon* vates esse videtur, qui Alexandrum Mallorum urbem obsessurum monuit, ne committeret aut certe differret obsidionem. Vid. Diod. XVII. 98 et Curt. IX. 4. 28. De *Cleomene* incertior res est, sed diversum tamen esse apparet ab eo, qui hoc tempore in Aegypto degebat vectigalibus praefectus, Naucratis tam puta, ἄνδρα κακὸν καὶ πολλὰ ἀδικήματα ἀδικήσαντα ἐν Αἰγύπτῳ, ut loquitur Arrian. VII. 23. 6. Cf. III. 5. 4; Curt. IV. 8. 5. Serapidem quum crederent antiqui «posse praescribere per somnium curationem valetudinis» (Cic. *de Div.* II. 59.), celeberrimum huius Dei templum Canopicum legimus πολλῇ ἀγνωσίᾳ τιμώμενον, καὶ θεραπειᾶς ἐκφέρον, ὥστε καὶ τοὺς ἐλλογιμωτάτους ἄνδρας πιστεύειν, καὶ ἐγκοιμᾶσθαι αὐτοὺς ὑπὲρ ἑαυτῶν ἢ ἐτέρων. Sic Strabo XVII p. 1152 C. Videtur Alexander Serapidis cultum in Aegypto cognitum (quo spectat fabella Jul. Valerii I. 35.) Babylonem traduxisse, eundemque, quod hic obiter dictum sit, Ptolemaeus Lagida, in somnio scilicet id monitus, postea Alexandriae instauravit (Tacit. *Hist.* IV. 83 sq., Macrob. *Saturn.* I. 7.), tantoque est studio prosecutus, ut etiam Atheniensibus commendaverit. Vid. Pausan. I. 18. 4.

ARISTOBULI

VITA ET COMMENTARI.

ARISTOBULI

VITA ET COMMENTARIUM.

In comitibus Alexandri quae fuerit Aristobulo dignitas, nullo certo argumento probatur. Si operis ab eo conscriptum dictionem spectas, tum rationem attendis, qualem fuisse fragmenta indicant, doctiorem fere et in singulis subtiliorem; iis potius accensendus esse videatur, qui Alexandri gratiam ingenii et doctrinae laudibus sibi comparaverint, quam qui fortitudine et rei militaris peritia. Cui suspicioni Arriani certe simplicissimum testimonium: *συνεστράτευσε βασιλεῖ Ἀλεξάνδρῳ* ¹⁾, nihil obstat, quippe quod Aristobulum Alexandro fuisse expeditionis socium arguit, militiae nomen dedisse non arguit ²⁾. Nec militem munus redolet, quod aliquando se Regis jussu suscepisse Aristobulus testatur. Agens enim de Cyri Cam-

---

1) Proöm. ad *Exp. Alex.* 2, coll. V. 7. 1, 8. 1.

2) Hunc verbi *συνεστράτευειν* usum non quidem opus erit ut multis illustrem. Si tanti refert, Callisthenem adi ap. Jo. Laur. Lydum *de Mens.* p. 264 (ed. Roeth.), quaeque de comico Pherecrate Suidas fingit s. v. III p. 592. Nisi igitur mera conjectura est, Sanctocrucius vel in graviolem quandam testem incidit vel temere interpretatus est Arrianum, quum *belli ducibus* Alexandri Aristobulum accenseret, *Exam. crit.* p. 42.

bysis f. sepulcro, pretiosissimo Pasargadarum monumento, ipse se designatum ab Alexandro refert, qui perfractum illud spoliatumque de integro instauraret et pristino ornatu restitueret ¹⁾). Quidquid est, quanta Alexandri gratia floruerit, haec ipsa res egregie ostendit. E magno enim dolore, quem ab impio isto facinore ille cepisse traditur, summaque cura, qua ejus auctores exquirere et violatum sepulcrum reficere studuit, haud sine ratione colligo, Regem, cui tantum negotium committeret, non nisi probatum sibi et spectatae fidei virum delegisse ²⁾). Alterius etiam sibi mandati muneris Aristobulus apud Strabonem meminit ³⁾; quod cujus fuerit naturae etsi prorsus non liquet — nude enim *ἐπὶ τινα χρεῖαν* se missum scribit — sat tamen honorificum ei fuisse tuto statui potest.

Patre natus est Aristobulus ipsi *ὁμώνυμῳ* Aristobulo ⁴⁾). De patria haud magnopere constat. Vulgo *Κασσανδρῆς* dictus ⁵⁾, quo nomine fortasse in operis exordio ipse se vocavit, Cassandriam habuisse patriam existimatur. Hanc vero Macedoniae civitatem quum demum a. 315, deductis eo multorum oppidorum incolis, Antipatri filius Cassander condiderit ⁶⁾, *Κασσανδρῆως* cognomen palam est non nisi diu post obitum Alexandri ab Aristobulo adscisci potuisse. In hac igitur nova civitate, brevi ita aucta, ut Macedoniae urbium plurimum va-

1) Fragm. XLV.

2) Quandam etiam caritatem, me iudice, verba spirant, quibus indignatus Alexander Aristobulum secum in Hydaspes navigantem objurgasse fertur. Locus infra tractandus legitur ap. Lucian. *Quom. hist. conscr. sit* XII.

3) Fragm. XXXVI.

4) Arrian. *Prohem.* 1; VI. 28. 3.

5) Lucian. *Macrob.* XXII (Fragm. I.); Plutarch. *Vit. Demosth.* XXIII (Fragm. II.); Athen. II p. 43 D, VI p. 351 A (Fragm. V. XXIX.).

6) E Pausan. V. 23. 2, Strab. *Exc.* VII p. 510 A, Steph. *Byz. s. v.* p. 161, 30 et v. *Ποτίδαια* p. 236, 31, Plin. *H. N.* II. 59, IV. 17, Potidaeenses potissimum Cassandriam deductos credideris; sed Cassandri jussu, ex aliis etiam civitatibus haud paucos eo confluisse, arguit locus classicus Diod. Sic. XIX. 52: *Ἐκτισε καὶ πόλιν ἐπὶ τῆς Παλλήνης ὁμώνυμον αὐτοῦ Κασσάνδρειαν, εἰς ἣν τὰς τε ἐκ τῆς Χερρόνησου πόλεις συνῴκισε καὶ τὴν Ποτίδαιαν, ἔτι δὲ τῶν σύγγενος χωρίων οὐκ ὀλίγα κατώκισε δ' εἰς αὐτὴν καὶ τῶν Ὀλυθίων τοὺς διασωζομένους, ὄντας οὐκ ὀλίγους.*

leret, Aristobulus annos natus quatuor et octoginta, quod initio commentariorum testatus esse fertur — obiit autem nonagenario major ¹⁾ — τὰ κατ' Ἀλέξανδρον scripto mandare coepit. Nam, quamquam per aetatem profecto licuit, posteriora tempora non pertractasse, sed quae ad Διαδόχων tempora pertinerent misisse videtur, nisi quod subinde, id vero rarissime et obiter, in Alexandri historia ea commemoravit ²⁾. Contra, Aristobulus quae vel ad Alexandrum ipsum propius spectabant, vel ad regiones ab illo petitas subactasque, ea continua narratione, in pluribus fortasse libris, plene saltem fuseque, illustrata exposuit, ut facili opera e fragmentis perspicitur. Quo autem titulo commentarii illi prodierint, frustra quaesiveris. Eum tamen a vero proxime abesse puto, cui *Ἱστορίαι περὶ Ἀλέξανδρον* vel *περὶ Ἀλεξάνδρου* inscripti fuisse videantur ³⁾. Hujus operis quae fuerint laudes, quae vitia, qualis omnino ratio, jam deinceps examinemus.

Et primum quidem, si quid e reliquiis efficiendum, sponte nobis in oculos incurrit diligentia, quam in tota historia Alexandri enarranda paene singularem auctor adhibuit. Maxime vero haec Aristobuli virtus elucet in locorum regionumque, quas sibi Alexander subegit, accurata descriptione. Excitasse sufficiat quae de Caucaso monte ⁴⁾, quae de Hyrcaniae, Indiae,

1) Lucian. l. l. Praeterea de aetate, qua vixit Aristobulus, nullum exstat indicium, nisi quod de pugna a. 301 ad Ipsum commissa eum in Historiis verbo dixisse apparet. Vid. *Fragm.* XLVIII.

2) Locus qui huc spectat unicus is est, quem modo dicebam, de proelio Ipsensi.

3) Illa inscriptione v. c. cum Charete usus est Clitarohus (*Athen.* IV p. 148 D, XII p. 530 A, XIII p. 586 D.); hanc operi Aristobuleo assignavit Heerenus, *de fontt. Plut.* p. 92. Testimonia apud antiquos et rara sunt et incerta. Athenaeus, apponere librorum, e quibus hausit, titulos solitus, in Aristobulo ab hoc more recessit, Semel (*Fragm.* XXVI.) *Ἱστορίας* ei tribuere videtur, scribens: *ὡς Ἀνγκεὺς ὁ Σάμιός φησιν ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασι καὶ Ἀριστοβόλος καὶ Χάρης ἐν ταῖς Ἱστορίαις*. nam hac voce tam Aristobuli quam Charetis commentarios laudari conjicio. Arrianus nihil quidquam monet; haec pauca Lucianus l. l.: *τὴν Ἱστορίαν τέταρτον καὶ ὀγδοηκοστὸν ἔτος γεγονώς ἤρξατο συγγράφειν*.

4) *Fragm.* XVII.

Gedrosiae, aliarum Asiae terrarum natura, fertilitate soli, arborum plantarumque generibus ¹⁾, quae de variorum locorum animalibus ²⁾, quae denique de Oxo, Jaxarte, Polytimeto, Indo, Acesine, Nilo, Euphrate fluviis ³⁾, e commentariis Aristobuli Arrianus aliique excerpta servarunt. Atque hac parte haud scio an in magno scriptorum numero, qui Alexandri memoriam scriptis celebrarunt, Aristobulum quisquam superaverit, nisi forte Nearchum et Onesicritum cum eo contuleris, quos tamen fide sat longo post se intervallo reliquit. Ipsi adeo Ptolemaeo in rebus bellicis lubenter habitanti, in gentium vero, terrarum, fluminum, rerum naturalium descriptione parcissimo, hoc nomine Aristobulus longe praecelluit; ut vix dubitem, quin quae hujus generis multa hodie apud Arrianum offendimus, plurima ex opere Aristobuli deducta ad nos permanaverint ⁴⁾. Utut est, tantam ab eo positam fuisse in rebus geographicis et naturalibus explorandis curam e fragmentis cernimus, ut, si quo jure Patrocles Alexandri comites insimulasse dicitur, eos *ἐπιδρομάδην ιστορῆσαι ἕκαστα* ⁵⁾, Aristobulo hoc levitatis crimen imputari haudquaquam possit. Pari denique studio eum conscripsisse constat, quae adumbranda et exponenda in primis sibi proposuerat, Alexandri M, adde ejus amicorum, ingenium ac mores, bellica consilia et facinora, privatam ac publicam vitam. Nam quod Arrianus eum siluisse dicit, Indum fl. quomodo Alexander ponte junxerit ⁶⁾, id quidem vix in censum vocandum nec negligentiaetribuendum est. Talia optimum quemque scriptorem saepe praetereunt, qui non magis in

1) Fragm. XVIII, XXXIV-XXXVI, XXXIX, XLIII, XLIX.

2) Fragm. XXXVII, XXXVIII, XL.

3) Fragm. XIX, XXI, XXIV, XXXV-XXXVIII, XLII, LI, LIII.

4) Cf. supra p. 17 sq.

5) Strabo II p. 120 B. Dictis Aristobuli favet Patrocles ap. Strab. XI p. 776 C (Fragm. XIX.). Non levem autem in rebus geographicis auctoritatem huic Patrocli tribuit Strabo, quo teste II p. 120 C, quae Alexandri jussu peritissimi quique viri de variis regionibus exploravissent accurateque conscripissent, ea Patrocles a gazae Praefecto Xenocle accepta in usum suum convertit. Cf. de eo Forbiger *Handb. d. alt. Geogr.* I p. 157.

6) V. 7. 1, 8. 1.

pusillis haerere, quam ad gravissima quaeque animum attendere studeat.

Cum tanta vero diligentia quantum conjunxit Aristobulus veritatis studium, quantam fidem? Est haec in maxima gravitate summae difficultatis quaestio, quam ut aliquantum superemus, age, ab Arriani iudicio profecti, quae hinc summa cogitur, eam cum aliorum testimoniis comparemus.

«Aristobulus, quod Alexandro fuit expeditionis in Asiam comes, scribere de hujus rebus gestis vere potuit, et magis etiam, quod demum post Regis mortem commentarios edidit, quum illum neque absterreret metus neque alliceret praemium, ut aliter quam accidissent singula scriberet.» Huc redit haud inconditum Arriani iudicium, quem de Ptolemaeo eadem fere pronuntiasse vidimus. Quum autem vera scribere qui potuisset reapse etiam voluisse videretur, Arrianus juxta Ptolemaeum maxime Aristobulum sibi elegit, quem in vita factisque Alexandri enarrandis ducem sequeretur. Quod nobis quidem pro meritis Aristobuli non potest non gravissimum esse argumentum, siquidem Arrianus, qui ea vixit aetate, qua si non omnium, at longe plurimorum Alexandri comitum scripta supererant, probe ipsi cognita et consulta, tamen premere Aristobuli et Ptolemaei vestigia, quam ab aliis indicatam viam ingredi maluit. Quid? quod in *Anabasi* — nam de *Indicis* alia res est¹⁾ — ceterorum commentarios unice fere adhibuit, quatenus vel Aristobuli et Ptolemaei narrationibus non continebant contraria, vel his non relata referebant. Et ne sic quidem, ut ipse auctor est, multum reliquis illis credidit, sed quae tradiderant tanquam non omnino fida famaue solum vulgata recepit²⁾. Ptolemaeus vero et Aristobulus, quoties

---

1) In his enim sectatur prae aliis Nearchum et Megasthenem, laudatis etiam tum Alexandri scriptoribus universae (II. 4, 9; V. 3, 10; VI. 1.), tum semel Eratosthene et Ctesia (III. 1, 6.), item Hannone (XLIII. 11.) et his Onesicrito (III. 6; VI. 3.); Aristobulum vero nullibi fontibus suis annumerat, quamquam et hunc aliquoties consuluisse videtur. Vid. annot. ad Fragm. XXXVII et XLII.

2) Prooem. 3. Si vero sua est Plutarcho fides, cujus tamen patrocinium suscipere nolim, Arrianus promissis non semper stetit. Quaestionem cogita

eadem uterque exponebant, egregio cum consensu plerumque exponebant. Itaque nil mirum, si his omnibus motus Arrianus saepius illorum auctoritate aliorum narrationes tanquam commenta exposit¹⁾. Veruntamen haud ita praëjudicata opinione abreptum fuisse, ut quae duumviri illi scripto mandaverant, omnia pro veris amplecteretur, vel ex hoc ejus monito patet, Ptolemaeum et Aristobulum ceteris Alexandri comitibus ipsi apparuisse *πιστοτέρους ἐς τὴν ἀφήγησιν*²⁾. Unde etiam quibus in rebus a vero aberrasse viderentur, pluribus locis notavit³⁾. Cum delectu igitur et iudicio commentariis Aristobuli — nam hunc jam unice curamus — Arrianus usus est⁴⁾, quemadmodum ea ipsa vituperia nobis haud leve sunt indicium, illum non coeco plane studio, sed aequiore mente de Aristobuli fide iudicium tulisse.

Pergamus ad Strabonem. Hic quantum Aristobulo crediderit, aperte quidem nusquam declarat; sed toties tamen, praesertim in terrarum fluviorumque descriptionibus, vel tacite eum sequitur, vel laudat nominatim⁵⁾, ut satis bene de Aristobuli fide sensisse videatur, licet universe Alexandri scriptores ferme omnes, primum Daïmachum, tum Megasthenem,

---

de numero Oratorum, quos Alexander expugnatis Thebis ab Atheniensibus poposcisse fertur, qua de re monui ad *Durid. Rel.* p. 55 sqq. et monebo iterum infra ad *Fragm.* II.

1) Cf. disput. nostr. de Ptolem. p. 12, 14.

2) l. l. 2.

3) Aristobuli fidem aspernatur in relatione proelii adversus Pori filium V. 14. 5. Vide tamen annot. ad *Fragm.* XXXII. Neutrius vero traditionem sequitur in iis, quae de morte Callisthenis memoriae prodiderant, IV. 14. 3, quamvis hic quidem, si penes nos arbitrium sit, de Aristobuli fide non dubitandum, ut patet ex annot. ad *Fragm.* XXVIII. Cf. III. 3. 5, 6. Ceterum quibus de rebus inter Aristobulum et Ptolemaeum non convenerit, indicat Arrianus II. 3. 7, 8; III. 4. 5, 30. 5; V. 20. 2.

4) Tacitae imitationis vestigia reperies III. 29. 2 sq., IV. 6. 5 sqq., VI. 20. 2, 25. 4, VII. 19. 6 sqq., 21. 1 sqq. Cf. dicta ad *Fragm.* XIX, XXIV, XLII, XXXIV, L, LIII.

5) Viginti fere fragmenta Aristobuli apud Strabonem offendimus; sed multa etiam existere, quae sublato auctoris nomine ex Aristobuli Historiis ille depromperit, haud temere conijcere mihi videor. Aliquot locos indicatos videas ad *Fragm.* XIII, XVII, XXI, XXVII, XXXIV, XLVII, LIII.

deinde Onesicritum et Nearchum, maxime in India describenda levissima fide versatos esse doceat¹⁾. Οὐδὲ τοῖς περὶ Ἀλέξανδρον συγγράψασιν ῥᾶδιον πιστεύειν τοῖς πολλοῖς· καὶ γὰρ οὕτω ῥᾶδιουργοῦσι διὰ τε τὴν δόξαν τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ διὰ τὸ τὴν στρατείαν πρὸς τὰς ἑσχατιὰς γεγονέναι τῆς Ἀσίας πόρρω ἀπ' ἡμῶν²⁾. His vero *plerisque* Strabonem cogitatione exemisse Aristobulum, non est quod dubitemus, si quae paulo ante contenderat memoria recolimus. Narrans enim de congressu Alexandri cum Regina Amazonum, de qua plurimi scriptores literis mandassent, *Τῶν συγγραφέων*, inquit, *τοσούτων ὄντων, οἱ μάλιστα τῆς ἀληθείας φροντισάντες οὐκ εἰρήκασιν· οὐδ' οἱ πιστευόμενοι μάλιστα οὐδενὸς μέμνηται τούτων*³⁾. Jam vero Aristobulum cum Ptolemaeo de tota ista fabella ne verbo quidem dixisse ex Arriano novimus⁴⁾. Quapropter, ne quid de Ptolemaeo dirimam, quem semel tantum ad partes vocavit, vel fallor equidem vel Strabo, quamvis neminis cujusquam nomen addiderit, scriptoribus illis prae ceteris fide dignissimis sibi que adeo probatissimis accensuit, si quem alium, Aristobulum.

Sic sensim indiciis Arriani et Strabonis⁵⁾ eo devenimus, unde digressis aliquanto certius sit nobis de Aristobuli fide iudicium. Dubiae interdum ipse fidei, universe veritatis haud incurius, plerisque omnibus Alexandri historicis *πιστότερος* fuit *ἐς τὴν ἀφήγησιν*, referendus ad *τοὺς πιστευομένους μάλιστα*. Quaerenti autem, quibus tandem vitiis notandus esse Aristobulus videatur, respondeo nolle me cum Sanctocrucio in primis notare studium istud miri et miraculosi⁶⁾, cujus quippe credu-

1) II p. 121 B, coll. XV p. 1006 A, p. 1022 B. C, p. 1028 B. Conferri etiam exempla possunt ad Fragm. XXXVII et XXXIX memorata.

2) XI p. 774 C.

3) I. I. p. 771 B.

4) Cf. dicta p. 11 sq.

5) E Plutarcho nihil proficimus, quamquam neque hic Aristobuli auctoritatem ita aspernatus est, quin saepius illum tacite expresserit. Vid. ad Fragm. Ptolem. XXII p. 45; Aristob. VII, XIII, LVIII.

6) *Exam. crit.* p. 43: *Du reste, ait, quoiqu' Aristobule ait jout de la réputation d'auteur véridique, il paroit néanmoins avoir eu cet amour du*

litatis vel, si mavis, superstitionis non Aristobulus, sed aevum quo vixit incusandum sit¹⁾; in ejusdem vero vitiis reponere potius praeposterum quoddam Alexandri studium, quo factum ut non semper eum se probaverit, qui res illius gestas simpliciter candideque exponeret. Pertinent huc eadem quae supra de Ptolemaeo observavimus : narratio de corvis, Alexandro viam monstrantibus ad oraculum Ammonis²⁾; de Callisthene, conjurationis in Alexandrum suasore³⁾; pertinet etiam Alexandro adscripta temperantiae virtus⁴⁾, quam praeter Aristobulum nemo fortasse illi vindicaverit⁵⁾. Atque haec adulatoria dicendi ratio haud scio equidem an unius Alexandri laudibus praedicandis enim contenta fuerit. Ut quid sentiam eloquar, videtur omnino per totum Aristobuli opus diffusus fuisse fucatus quidam orationis color atque exaggerata dictio, qua saepius non quidem ficta pro veris commendavit, sed veris aliquatenus fictorum speciem conciliavit, purae certe ac sinceræ rerum expositioni in primis offecit. Quod quidem unde efficiam, ultimo loco jam indicabo.

Primum igitur proferam narrationem quandam, obviam apud Lucianum, quae ut dicendi genus Aristobulo proprium non obscure indicat, ita etiam simul ad historicam ejus fidem suo pretio aestimandam multum confert. Ἀριστοβούλου, inquit, μονομαχίαν γράψαντος Ἀλεξάνδρου καὶ Πύρου, καὶ ἀναγνόντος αὐτῷ τοῦτο μάλιστα τὸ χωρίον τῆς γραφῆς, (ᾧ ετο γὰρ χαριεῖσθαι τὰ μέγιστα τῷ βασιλεῖ ἐπιψευδόμενος ἀριστείας τινὰς αὐτῷ, καὶ ἀναπλάττων ἔργα μείζω τῆς ἀληθείας) λαβὼν ἐκεῖνος τὸ βιβλίον, (πλέοντες δ' ἐτύγγανον ἐν τῷ ποταμῷ τῷ Ὑδάσπει,) ἔρριψεν ἐπὶ κεφαλὴν ἐς τὸ ὕδωρ, ἐπειπὼν· «Καὶ σὲ δὲ οὕτως ἐχρήν, ὦ Ἀριστόβουλε, τοιαῦτα ὑπὲρ ἐμοῦ μο-

merveilleux dont tous les historiens d'Alexandre furent épris. Spectant eo Fragm. XI, LIV, LV.

1) Cf. Ulrici *Charact. d. ant. Historiogr.* p. 52 sq.

2) Fragm. XI.

3) Fragm. XXVII. Cf. quae supra monuimus p. 14.

4) Fragm. LVIII.

5) Contra de ejusdem ingenio candide vereque pronuntiat Fragm. L, causam explicans susceptae in Arabes expeditionis.

νομαχοῦντα, καὶ ἐλέφαντας ἐνὶ ἀκοντίῳ φονεύοντα»¹⁾); Fateor, ad commentarios nunquam editos spectat hic Luciani locus, neque adeo, si solus staret, sat firmum foret fundamentum, cui sententiam nostram de Aristobulo superstrueremus; sed juncti aliorum testimoniis, qui de Historiis Aristobuli, quales postero tempore scriptae prodierunt, sententiam pronuntiarunt, haud levis ejus est auctoritas. Testis nunc prodeat Plutarchus,

1) *Quom. hist. conscr. sit* XII. Sanctocrucius, certum esse ratus, hunc locum graviter pugnare cum testimoniis Arriani, de nominum permutatione cogitatum ivit, proque Aristobuli *Onesicriti* nomen restituendum censuit. Commovit illum alia quaedam Luciani narratio, in eodem libello c. XL obvia, quam ut itidem apponamus res postulat. Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦτο ἀπονημονεύουσαι, ὅς· Ἡδέως ἄν, ἔφη, πρὸς ὄλιγον ἀνεβίον, ὃ Ὠνησίκριτε, ἀποθανῶν, ὡς μάθοιμι, ὅπως ταῦτα οἱ ἄνθρωποι τότε ἀναγινώσκουσιν. Εἰ δὲ νῦν αὐτὰ ἐπαινοῦσι καὶ ἀσπάζονται, μὴ θυνμάσῃς· οἴονται γὰρ οὐ μικρόν τι (sic ex uno cod. leg. pro μικρῶ τινι) τῷ δειλέατι τούτῳ ἀποσπάσειν ἕκαστος τὴν παρ' ἡμῶν εὐνοίαν. Atqui vide quam male procedat conjectura Sanctocrucii. Lucianum enim si ponimus utrobique locutum esse de Onesicrito, mirum omnino sit, quod in eodem opere de eodem scriptore similia tradere diversis locis maluerit, quam argumento arctissime juncta deinceps narrare. Porro Onesicritus bis suas Historias Alexandro recitaverit necesse est, et ita quidem ut, quum legerentur primum, Rex adulatorem comiter perstringeret, quum alterum, tanta effervesceret ira, ut surreptos commentarios in amnem projiceret. Neutrum horum rationi consentaneum putaverim, nec tangendam esse lectionem, quae Arriani judicio facile conciliatur, aliorum testimoniis de dictione Aristobuli satis confirmatur. Scilicet, quod plane fugisse Sanctocrucium ceterosque videtur, qui ejus conjecturam sunt amplexi, Heereum dico *de fontt. Plut.* p. 64, Hermann. ad Lucian. l. l. p. 38, Westerm. ad Voss. *H. G.* p. 89 n. 10, de Historiis editis sententiam pronuntiavit Arrianus, de opere in scriiniis adhuc servato Luciani est narratio. Priore scriptione in Hydaspem projecta, non interiit Aristobulo amplius, quem magna cura sibi collegerat, rerum Alexandri apparatus; sed ut facta dictis magnificis exaggerans, pro gratia, iram Regis in se excitaverat, ita spe frustratus consilium edendi historiam Alexandri primum quidem misisse, certe distulisse videtur, donec tandem extrema senectute post aliorum commentarios, parum fortasse ipsi probatos, iterato studio ad scribendum se accingeret. Atque hac altera scriptione si etiam adeo sibi temperavit Aristobulus, ut prae ceteris Alexandri scriptoribus Arriani plausum et ferret et ferre mereretur; non ita tamen vetus illud studium posuit, quin aliqua saltem adulationis et exaggerationis vestigia in ejus Historiis remanserint; id quod locis Plutarchi et rhetorum statim probabimus.

qui : Τίς ἂν, rogat, ἡσθεὶν συνανάπαισόμενος τῆ καλλιστῆ γυναικὶ μᾶλλον, ἢ προσαγροτυήσας, οἷς γέγραφε περὶ Πανθείας Ξενοφῶν, ἢ περὶ Τιμοκλείας Ἀριστόβουλος, ἢ Θήβης Θεόπομπος¹⁾; Quibus verbis, modo vere conjiciam, inest jam notio, quam plenius rhetor designavit Menander, quum πρὸς ἡδονὴν καὶ πρὸς ὠφέλειαν scripsisse Aristobulum contenderet ejusque orationem in laudationibus contexendis tanquam omnium imitatione dignum exemplar normamque proponeret. Εἰ νῆσον — sic enim ait — ἐπαινοῦλης (θεῖ τοὺς ἐπαίνους ποιῆσαι) καὶ πρὸς ἡδονὴν καὶ πρὸς ὠφέλειαν, ὡς περ Ἀριστείδης ἐν τῷ Νησιωτικῷ · εἰ δὲ νῆσῳ ἐοικυῖαν, ἃ τε περὶ Τύρου Ἀριστόβουλος ἰστόρησε, καὶ περὶ Κυζικίου Ἀριστείδης ἐν τῷ πρὸς Κυζικηνούς, καὶ Ξενοφῶν ἐν τοῖς Πόροις τοῖς περὶ τῆς Ἀσσυρίας²⁾. Sed magis etiam damnatorum ferre de Aristobulo iudicium cogimur, ubi tertius Luciano accedit testis rhetor anonymus, de cuius testimonio post Demadem Aristobulus princeps exstitit τῆς κολακευτικῆς ῥητορικῆς³⁾. Quod severius arbitrium ut caute in quaestione nostra adhibendum, ita tanto majoris esse pretii arbitror, quanto facilius cum reliquis illis iudiciis conciliatur⁴⁾. Mihi adeo Luciani, Plutarchi, Menandri et Anonymi illius sententias ad unum cogenti universe haud ita praeclare de dictione Aristobuli statuendum videtur,

1) Non poss. suav. viv. X. Timocleae historiam tradit, ex Aristobulo fortasse petitam, Plutarchus *Vit. Alex.* XII, multoque enucleatus in libello *de mul. viri.* (ed. Hutt.) VIII p. 299 sqq.

2) *De Encom.* II. 1 (Rhett. ed. Walz IX p. 160.). Hujus vero elegantissimae Tyri descriptionis vestigia vix agnoscimus ap. Arrian. II. 15. 6 sqq., ne semel quidem in tota relatione Aristobulum auctorem laudantem.

3) Rhett. ed. Walz III p. 610 : Πέντε ἐγένοντο ῥητορικαὶ πέμπτη ἢ κολακευτικῆ, ἧς ἡγήσατο Δημάδης καὶ Ἀριστόβουλος.

4) Si enim κολακευτικῆ ῥητορικῆ ea est cum Platone (*Gorg.* p. 464 D.) dicenda. quae τοῦ μὲν βελτίστου οὐδὲν φροντίζει, τῷ δὲ αἰεὶ ἡδίωτῳ θηρεύεται τὴν ἄνοιαν καὶ ἔξαπατᾷ, ὥστε δοκεῖ πλείστου ἀξία εἶναι. quid de Arriani aliorumque testimoniis statuas, quid de tota Aristobuli fide supersit? Imo vero Anonymi locus non e philosophantis Platonis sententia explicandus est, sed de ornata illa et amplificata, ad legentium animos captandos elaborata dictione intelligendus, quam in orationibus notavit Quintilianus *J. O.* VIII. 3 sq.

dummodo Historiarum scriptori exaggerata dictio et fucata elegantia vitio, nec laudi, vertenda sit. Quae Isocratea dictio in Theopompo displicuit peritissimo harum rerum arbitro Dionysio, *ὕψηλὴ τε καὶ μεγαλοπρεπὴς καὶ τὸ πομπικὸν ἔχουσα πολὺ*¹⁾, eandem Aristobulo propriam fuisse censeo. Orationis genus affectavit et amplexus est perpolitum quidem, elegans, ornatum, sed floridius, grandius, elatius, cui deesset saepe tum *ἀπλότης* illa tum *ἀλήθεια*, quam ab historico expectaveris et postulaveris; inesset vero fucatus ille nitor et delectandi studium, quod unice in oratore tuleris et probaveris. Verbo, ut in commentariorum, quos edere cogitabat, primis velut lineamentis, rhetorum more, heroëm descripserat Alexandrum, *ἐλέφαντας ἐν ἀκοντίῳ φονεύοντα* · ut in Timoclea pingenda lepidissimam exhibuit venustissimae feminae imaginem, quae spectatores in sui amorem velut pelliceret et raperet; ut in Tyro commendanda ejus situm summo artificio coloribusque vividissimis expressit: ita quamvis opportunitatem gratam Aristobulo fuisse reor, ut saeculi sui studio nimis indulgens, grandia venaretur, permulceret lectorum animos, oratorem in historia ageret.

Itaque de Aristobuli commentariis quid sentiam, his paucis complectar. Fidis omnino Alexandri historicis illum non accenseam; nemo quisquam enim hoc nomine dignus repertus est; sed fidissimis cum Ptolemaeo facile palmam praeripuit. Qui vero pluribus nominibus laudari meretur, ita quidem duobus potissimum vitiis laudes ipse suas obtrivit, ut tum Alexandro adulatus turpia ejus interdum attenuaverit, in majus celebraverit praeclara; tum etiam delectationi serviens atque descriptionis elegantiae non semper narrare magis historiam quam ornare studuerit.

---

1) *Ep. ad Cn. Pomp.* VI p. 787. (ed. Reisk.).

Non finienda est haec disputatio, anteaquam verbo dixerimus de auctore duorum operum, quae Aristobulo tribuuntur. Alterius, περὶ λέγων inscripti, librum *primum*, alterius, cui Ἰταλικὰ fuit titulus, *tertium* librum laudat Plutarchus¹⁾. Ex illo fragmentum profert de lapide quodam in Scythico Tanaïde reperiri solito; ex hoc quaedam de morte Romuli excerptit. Utrique operi idem fuisse auctor videtur, quem tamen Cassandrensem²⁾ Aristobulum habendum esse nec negaverim nec vero affirmaverim. Atque idem jam olim Vossius censuit³⁾. Contra Heerenus⁴⁾ paulum abfuit, quin Aristobulum, qui de rebus Italiae commentationem edidit, trium saeculorum intervallo post Alexandri M. historicum vixisse crederet. Agens enim de Ἰταλικῶν scriptoribus, a Plutarcho laudatis, plurimos eorum Augusti demum aetate floruisse su-

1) *De fluv.* XIV; *Parall. min.* XXXII.

2) Haec ipsam ansam nobis praebent ut ceteros qui memorantur Aristobulos, quantum quidem nunc suppetunt, obiter recenseamus, missis tamen tum reliquis Judaeis tum peripatetico illo philosopho, quem e Valckenarii *Diatrise* nemo ignorat. Primus igitur in censum venit Aristobulus *pharmacopola*, cujus filius Aristion Plataeënsis ex amicitia, a pueris cum Demosthene contracta, nominis quandam celebritatem adeptus est. Vid. Aeschin. c. *Ctesiph.* p. 76, 36 ed. Steph., coll. Harpoer. v. Ἀριστιῶν. Proximus illi aetate est *Νεοκῆς* f. Aristobulus, quem fratrem suum Epicurus ad philosophiam cohortatus *συμφιλοσοφοῦντα* habuit (Diog. Laërt. X. 3.). Ad eundem scripta olim ferebatur Epistola Epicuri (l. l. VII. 1. 9.), ejusque nomine Epicurus opus quoddam insigniverat (l. l. X. 28.). Porro a Plinio (*H. N.* XXXV. 40. 42.) inter « non ignobiles pictores » recensetur Aristobulus *Syrus*. Longe recentioris aetatis sunt, qui saec. p. Chr. IV vixit, Aristobulus, Eibanio Sophistae amicissimus, cujus exstat ad illum Epistola Lat. CXCVI, et Aristobulus *Constantinopolitanus*, ut videtur, qui Constanti-nopoli degit Imp. Mauricio, saec. VI exeunte, memoratus a Theophylacto, cujus locus innotuit mihi ex Photii excerptis *Bibl.* p. 29 a 13. Tandem nomine cogniti sunt Aristobuli *Aetolus* ap. Ross. *Inscr. ined.* I. 70.; *Cous* et *Rhodi-us* ap. Mionnet. *Déscr. de méd. antiq.* III. 403, 414; *Delphus* ap. Boeckh. *Corp. Inscr.* 1699, 1700, unde Senatorem fuisse patet, 1705; denique l. l. 276 Aristobulum quendam memoratum legas, Marathonii Symmachi patrem.

3) *H. G.* p. 89 : « Plutarchus, ait, citat primum Aristobuli librum de lapidibus. Siquis eundem putet, non video, ut refelli possit. Fortasse et idem est Aristobulus, cuius libros de rebus Italicis citat Plutarchus. »

4) l. l. p. 103.

spicatur, quod Dionysius Halicarnassensis seos ignorasse videatur. Quod tamen argumentum vereor ne leviusculum sit: nam Dionysius, ¹⁾ nominatis Hieronymo Cardiano, Timaeo, Antigono, Polybio et Sileno, *μυρίων ἄλλων*, ut vocat, qui Graeci ante ipsum res Romanas tradidere, in his etiam Dioclis Peparethii, *Ῥώμης κτίσεως* auctoris ²⁾, adscribere nomina supersedet. Neque etiam Macedonico aëvo ita plane neglectum Graecis jacuit rerum Romanarum studium, quin, si nihil aliud obstat, aetatis ratione habita Cassandrensis Aristobulus *Italicorum* auctor videri possit; id quod Aristotelis, Theophrasti et, quem modo dicebam, Hieronymi Cardiani exempla arguunt. ³⁾ Nobis vero, quibus de vita Aristobuli levissima tantum, de studiis ejus nulla prorsus est notitia, quae potest esse nisi inanis de hac quaestione conjectura? Leguntur igitur apud Plutarchum duo illa Aristobuli, quisquis fuit, fragmenta hoc modo:

Γενῶνται ἐν αὐτῷ (Ταναΐδι) καὶ λίθος κρυστάλλω παραπλήσιος, ὃν ἀνθρωπόμομος, ἐστεμμένος. Ὅταν δ' ἀποθάνῃ βασιλεὺς, ἀρχαιρεσίας παρὰ τὸν ποταμὸν τελοῦσιν· καὶ ὅς ἂν εὔρεθῇ τὸν λίθον ἐκείνον ἔχων, παραχρῆμα βασιλεὺς γίνεται, καὶ τὰ σκῆπτρα παραλαμβάνει τοῦ τελευτήσαντος, καθὼς ἰστορεῖ Κτησιφῶν ἐν γ' περὶ Φιντῶν. Μέννηται δὲ τούτων καὶ Ἀριστόβουλος ἐν γ' περὶ Αἰθῶν.

Διὰ τοὺς ἀστυγείτονας πολέμους ἢ σύγκλητος τῶν Ῥωμαίων τοῦ δήμου τὸ σιτόμετρον ἤρε· Ῥωμύλος δὲ ὁ βασιλεὺς, βαρέως ἐνεγκὼν, τῷ δήμῳ ἀπέδωκε, πολλοὺς δὲ τῶν μειζόνων ἐκόλαζεν. Οἱ δὲ φρονεῦσαντες αὐτὸν ἐν τῇ συγκλήτῳ βουλήν καὶ κόψαντες εἰς τοὺς κόλπους ἔλαβον. Ῥωμαῖοι δὲ μετὰ πυρὸς εἰς τὴν σύγκλητον ἔδραμον. Αἴτιος δὲ Πρόκλος, τῶν ἐπισήμων ἀνὴρ, εἶπε, τὸν Ῥωμύλον ἐν ὄρει ἐωρακέναι μελίζονα παντὸς ἀνθρώπου θεὸν

1) *Ant. Rom.* I. 6.

2) *Plutarch. Vit. Rom.* III.

3) Cf. Krause, *Vitt. et fragm. vett. hist. Rom.* p. 30 sqq.

γεγενῆσθαι. Ῥωμαῖοι δὲ πιστεύσαντες ἀνεχώρησαν, ὡς Ἀριστόβουλος ἐν τρίτῳ Ἰταλικῶν¹⁾).

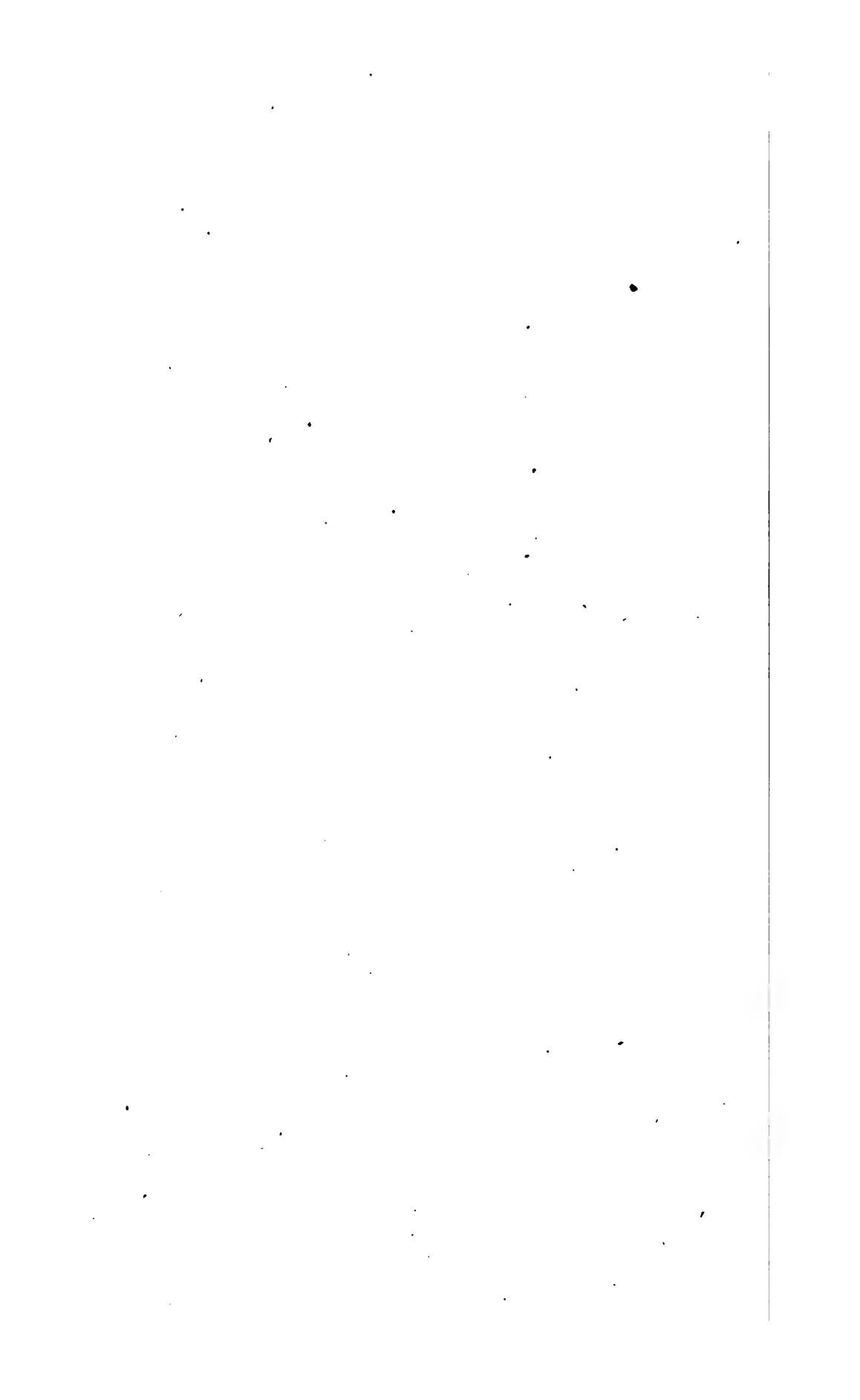
---

1) Eandem famam de Romuli morte memorat Plutarch. *Vit. Rom.* XXVII, Dionys. Halic. *A. R.* II. 56, Livius I. 16, qui: «Fuisse credo, inquit, tum quoque aliquos, qui discerptum Regem Patrum manibus taciti arguerent: manavit enim haec quoque, sed perobscura fama. «Ceterum accurata rerum expositio quam nulla fere fragmento Aristobuli insit, haud quemquam latuerit, quamvis in Graeco homine minus aegre feras, quod Αἴτιον, non Ἰούλιον esse Proculo praenomen veluerit, simili errore quo ab Aristotele scimus Camillum Λεύκιον appellatum. Vid. Plutarch. *Vit. Cam.* XXII. Pro γεγενῆσθαι scriptum fortasse malueris γεγενημένον. Nunc est quod suspiceris, post verbum ἐχωρήσαντι excidisse copulam καί.

ARISTOBULI

FRAGMENTA.

ARISTOBULI

FRAGMENTA.

I.

Lucian. *Macrobo.* XXII. Ἀριστόβουλος ὁ Κασσανδρεὺς—
τὴν Ἱστορίαν τέταρτον καὶ ὀγδοηκοστὸν ἔτος γεγονώς ἤρξατο
συγγράφειν, ὡς αὐτὸς ἐν ἀρχῇ τῆς πραγματείας λέγει.

II.

Plutarch. *Vit. Demosth.* XXIII. Ὅτε καὶ τὸν περὶ τῶν
προβάτων λόγον ὁ Δημοσθένης, ὡς τοῖς λύκοις τοὺς κίνας
ἐξέδωκε, διγηγασμένος, αὐτὸν μὲν εἶκασε καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ
κυσὶν ὑπὲρ τοῦ δήμου μαχομένοις, Ἀλέξανδρον δὲ τὸν Μακε-
δόνα μονόλυκον προσηγόρευσε. Ἐτι δ' «Ὡς, ἔφη, τοὺς ἐμπό-
ρους ὀρώμεν, ὅταν ἐν τρυβλίῳ δεῖγμα περιφέρωσι, δι' ὀλίγων
πυρῶν τοὺς πολλοὺς πιπράσκοντας, οὕτως ἐν ἡμῖν λανθάνετε
πάντας αὐτοὺς συνεκιδόντες.» Ταῦτα μὲν οὖν Ἀριστόβουλος
ὁ Κασσανδρεὺς ἱστόρηκε.

Quae me permoverint causae, ut ab hoc fragmento abesse
jusserim et locum Plutarchi proxime praecedentem, et Sui-

dae v. *Ἀντίπατρος* I p. 227, quem utrumque Aristobulo vindicavit Ruhnkenius (ad Rutil. Lup. p. 32 sq. coll. *Hist. crit. Oratt.* p. LXXXII.), paulo accuratius exponere juvat. Plutarchus igitur : *Εὐθύς ὁ Ἀλέξανδρος ἐξήτει πέμπτων τῶν δημογωγῶν δέκα μὲν, ὡς Ἰδομενεὺς καὶ Δούρις εἰρήκασιν, ὅκτῳ δ' ὡς οἱ πλεῖστοι καὶ δοκιμώτατοι τῶν συγγραφέων, τούσδε· Δημοσθένη, Πολύευκτον, Ἐφιάλτην, Λυκοῦργον, Μοιροκλέα, Δήμωνα, Καλλισθένη, Χαρίδημον.* Nihil nunc curans Plutarchi inconstantiam, alibi *denarium* numerum pro vero venditantis, nihil ceterorum scriptorum testimonia, qua de re dixi ad *Durid. Sam. Rell.* p. 55 sq., continuo pergam ad Arrianum, cujus de Oratoribus, post captas Thebas postulatis, haec sunt verba I. 10. 4 : *Ἐπιστολὴν γράψας πρὸς τὸν δῆμον ἐξήτει τοὺς ἀμφὶ Δημοσθένην καὶ Λυκοῦργον· καὶ Ὑπερείδην δὲ ἐξήτει καὶ Πολύευκτον καὶ Χάρητα καὶ Χαρίδημον καὶ Ἐφιάλτην καὶ Διότιμον καὶ Μοιροκλέα.* Vides novem recenseri, quibus neque octo illi, Plutarcho memorati, continentur omnes; unde palam est ex alio fonte Arrianum hausisse, ex alio Plutarchum. Hunc ponamus sua apud Aristobulum legisse; quem consultum ab Arriano putes, fidissimo Ptolemaei et Aristobuli sectatore? Ptolemaeum an alium quemlibet? Haud crediderim propter constantem fere Arriani morem, in graviore testimoniorum discrimine quem sequatur nominare soliti, sed nihil monentis, ubi vel concinniores Ptolemaei commentarios ex Aristobuli Historiis supplevit, vel eadem uterque scripserunt. Utrumcunque de hoc loco statuere malis, nil attinet: Aristobulum a Ptolemaeo non dissensisse probabile est, neque adeo illius esse, quae exhibet Plutarchus. Sic vero puta. Plutarchus Oratorum haec tradidit nomina, quae scriptorum ei maxime probatorum plurimi tradebant; qui rursus quum apophthegmata illa Demosthenis memoriae non prodidissent, ea ab Aristobulo deprompta reliquorum testimonio commode subjunxit. Neque alio spectat monitum : *Ταῦτα μὲν οὖν Ἀριστ. ὁ Κασσ. ἰστόρηκε.* At multo etiam debiliore argumento Suidae locum Ruhnkenius ad Aristobulum transtulit. Is : *Νικήσας δὲ, αἰτ, ἤγει τοὺς δέκα δήτορας (cf. v. Δημοσθένης I p. 544.), οὓς ἐξέδοσαν Ἀθηναῖοι· Δημοσθένην, Ὑπερείδην, Λυκοῦργον, Πολύευκτον, Ἐφιάλτην, Θρα-*

σύβουλον, Χάρητα, Χαρίδημον, Διότιμον, Πατροκλέα, Κάσσανδρον. *Decem* pollicitus, donat *undecim*. Sed vitio aperte laborant postrema : nam nisi pro Πατροκλέα cum Plutarcho et Arriano legendum est Μοιροκλέα, in Κάσσανδρον tamen, cujus nominis Oratorem Athenae ignorarunt, mendum haerere apparet, quod sic sustulit Ruhnkenius, ut scriberet : οὕτως Ἀριστόβουλος ὁ Κασσανδρεὺς. «Haec conjectura (monet), fa-teor enim, audacior videri possit. Sed omnem dubitationem eximit Plutarchus l. c., qui, ubi eandem rem narrasset, sub-jungit : ταῦτα μὲν οὖν Ἀριστ. ὁ Κασσ. ἰστορήκε.» Sic Vir Celeb., quum paulo ante recte vetuisset Suidam, alios auctores aecutum, ad Plutarchi lectionem conformari. At vide quan-tum dubitationis injiciat Plutarchus. Diversus numerus, di-versa nomina. Nihil igitur Suidae cum Plutarcho, nihil etiam cum Aristobulo commune, sive hunc Plutarcho fontem fuisse censeas, seu, quod credibile, Arriano. Suidae locus, hac postrema parte, una Toupii medela sanatur. De Antipa-tro Iolai f. locutus, Suidas novo capite v. Ἀντίπατρος Κασ-sάνδρον, de altero Antipatro dixit, Cassandri f., a Demetrio necato; vel, quod potius mihi videtur, ne lacunam fingamus, hunc alterum Antipatrum memoravit tantum, ut saepius in nomi-nibus agere solet. Hinc, ommissa a scribis voce Ἀντίπατρος, vox Κασσάνδρον in Κάσσανδρον mutata Oratorum nominibus addi coepit.

Interim, quod non monuit Ruhnkenius, monere tamen ab his non alienum puto, totus Suidae locus, restituta etiam ex-trema parte, egregie depravatus est; quae res, praeter alios, fefellit etiam Wachsmuth. *Hell. Alth.* p. 679 nov. edit. Orditur enim Suidas hoc modo : Οὗτος, ἐπεὶ διεδέξατο τὴν ἀρχὴν τῶν Μακεδόνων, ἐπολιορκήθη μὲν ἐν Λαμίᾳ τῆς Θεσσαλίας ὑφ' Ἑλλήνων - ἀναχωρησάντων δὲ τῶν Αἰτωλῶν, εἶτα τῶν ἄλλων, ἐσώθη. Νικήσας δὲ, ἤγειρε τοὺς δέκα δήτορας, οὓς ἐξέδασαν Ἀθηναῖοι. Sub-sequitur Oratorum recensio. Illa autem nonne luce clarius est de temporibus dici post Alexandrum, quum Pharsalo capta Antipater Atheniensibus obsidionem minaretur, εἰ μὴ τοὺς δή-τορας ἐκδοήσαν (*Vitt. X Oratt.* ed. Westerm. p. 77.), et accepto nuntio Demochares gladio succinctus concionaretur

(l. l. p. 79.)? Traditos esse Oratores Suidas contendit; nolim probare; eos vero ipsos traditos esse, qui nominantur, quis credat? Ceteros non curo, sed id temporis Lycurgum diem dudum obiisse, certissimum est. Cff. Clinton. p. 173 sq. et Droysen. *Gesch. d. Nachf. Alex.* p. 87 sq. Quapropter suspecta mihi est illa Oratorum recensio, quam summae Suidae ipsius negligentiae debemus, qua satis inepte quae ad res Alexandri pertinebant quaeque ad Antipatri in unum conjunxit. *Και ταῦτα μὲν ταύτη.*

III.

Plutarch. *de Alex. s. virt. s. fort.* I. 3. *Ἐν τοσαύτῃ πενίᾳ καὶ πράγμασι ταραχᾷ ἔχουσι, — ἐθάρῃσεν (ὁ Ἀλέξανδρος) ἐλπίσαι Βαβυλῶνα καὶ Σούσα, μᾶλλον δὲ τὴν πάντων ἀνθρώπων ἀρχὴν εἰς νοῦν ἐμβαλέσθαι, τοῖς τρισμυριοῖς οἴεσθε πεζοῖς καὶ τετρακισχιλίοις ἰππεῦσι πιστεύσας. Τοσοῦτοι γὰρ ἦσαν, ὡς Ἀριστόβουλος φησιν. — *Vit. Alex.* XV. Ἐφόδιον δὲ τούτοις οὐ πλέον ἑβδομήκοντα τάλαντων ἔχειν αὐτὸν Ἀριστόβουλος ἱστορεῖ.*

De numero copiarum supra exposui p. 26 sqq. ad Ptol. *Fragm.* IV. Opes Alexandri Duris, id quod deinceps apud Plutarchum sequitur, non exsuperasse scripsit *τριάκοντα ἡμερῶν διατροφὴν*, quae iterum ex Aristobulo et Duride connectit Plutarchus *Orat. de Alex.* I. l. l. Sed eodem rediens *Orat.* II. 11: *Διέβαιναν, inquit, ὡς μὲν Φύλαρχός φησιν, ἡμερῶν τριάκοντα ἔχων ἐφόδιον ὡς δ' Ἀριστόβουλος, ἑβδομήκοντα τάλαντα.* Itaque quum alibi Plutarchus Duridi bis tribuerit, quae hoc loco tribuit Phylarcho, Phylarchi autem *Historiarum* ratio ea fuerit, ut de rebus Alexandri non nisi obiter narraret, adeoque mirum sit tali in re ad ejus auctoritatem provocari, jam pridem mihi visum est et monui ad Durid. *Fragm.* IX p. 77 sq., postremo Plutarchi loco, quippe quem fefellisset memoria, nomen Duridis reponendum esse. Aliter censet v. Gent *Epist. crit.* p. 7, dubitans num in nomine *Φύλαρχος* lateat *Κλειταρχος*, quem fortasse Duris in enarrandis Alexandri rebus gestis hic illic fuerit secutus. Atqui ita conjecturam conjectura tuemur, siquidem Duridem in fontibus habuisse Clitarchum non liquet. Nec quid inde lucremur intelligo. Cli-

tarchus de opibus Alexandri id narrare omnino potuit; sed potuit etiam Phylarchus; Duris vero, quod maximum est, narravit. Quae causa est, cur mihi etiam nunc optimum factu videtur, ut Plutarchum ex Plutarcho emendemus. Verum ad Aristobulum redeo, qui quod Alexandro in Asiam trajicienti ἐφόδιον fuisse dixit οὐ πλέον ἐβδομήκοντα τάλαντων, in eo haud ita multum discrepat a testimonio Alexandri ipsius, apud Arrianum VII. 9. 6 profitentis, se in patris Philippi thesauris reperisse τάλαντα οὐδὲ ἐξήκοντα · quod confirmatur loco Curtii, qui est X. 2. 24. Absurda Jul. Valerii (I. 15.) traditio non digna est quae memoretur.

IV.

Plutarch. *Vit. Alex.* XVI. Τῶν περὶ τὸν Ἀλέξανδρον Ἀριστόβουλος φησι τέσσαρας καὶ τριάκοντα νεκροὺς γενέσθαι τοὺς πάντας, ὧν ἐννέα πεζοὺς εἶναι. Τούτων μὲν οὖν ἐκέλευσεν εἰκόνας ἀνασταθῆναι χαλκῆς, ὡς Ἀύσιππος εἰργάσατο.

Ergo viginti quinque equites interfecti, quod etiam Arrianus ait I. 16. 4. Sed Plutarchus ex Aristobulo non omnes omnino ad Granicum mortuos recensuit, sed solos qui ex τῇ ἐταιρικῇ ἵππῳ quique ex τοῖς πεζεταιροῖς ceciderunt : nam reliqui exercitus interierunt plures, non pari honore ornati. Discrimen accurate notat Arrianus l. 1. Μακεδόνων, inquit, τῶν μὲν ἐταίρων ἀμφὶ τοὺς εἴκοσι καὶ πέντε ἐν τῇ πρώτῃ προσβολῇ ἀπέθανον · καὶ τούτων χαλκαῖ εἰκόνας ἐν Δίῳ ἐστάσῃ, Ἀλέξανδρον κελεύσαντος Ἀύσιππον ποιῆσαι · τῶν δὲ ἄλλων ἵππέων ὑπὲρ τοὺς ἐξήκοντα, πεζοὶ δὲ ἐς τοὺς τριάκοντα. Καὶ τούτους τῇ ὑστεραίᾳ ἔθαψεν Ἀλέξανδρος ξὺν τοῖς ὅπλοις τε καὶ ἄλλῳ κόσμῳ · γονεῦσι δὲ αὐτῶν καὶ παισὶ τῶν τε κατὰ τὴν χώραν ἀτέλειαν ἔδωκε καὶ ὅσαι ἄλλαι ἢ τῷ σώματι λειτουργεῖαι ἢ κατὰ τὰς κτήσεις ἐκάστων εἰσφοραῖ. Novem pedites, centum viginti equites numerat, in ceteris negligentior, Justinus XI. 6.

V.

Athenaeus II p. 43 D. Ἀριστόβουλος ὁ Κασσανδρεὺς φησιν, ἐν Μιλήτῳ κρήνην εἶναι Ἀχιλλεῖον καλουμένην, ἧς τὸ μὲν ῥεῦμα εἶναι γλυκύτερον, τὸ δ' ἐφροσθηκὸς ἀλμυρὸν · ἀφ'

ἣς οἱ Μιλήσιοι περιβήνασθαι φάσι τὸν ἥρωα, ὅτε ἀπέκτεινε Τράμβηλον, τὸν τῶν Λελέγων βασιλέα.

Capta ab Hercule Troja, Telamon, qui omnium primus murum adscenderat, in praemium virtutis Theaniram sive Hesionen accepit, Laomedontis Regis filiam; sed haec, jam gravida e marito, e nave aufugit natandoque pervenit Miletum. Quam Istri narrationem corrigens Tzetzes ad Lycophr. 467: Ἐγὼ δὲ, inquit, ὠνηθεῖσάν φημι παρὰ Πριάμου, βασιλεύοντος τῆς Μιλήτου Ἀρίωνος, ὃς αὐτὴν ἐν ὕλῃ κεκρυμμένην εὐρῶν διέσωσε, καὶ τὸν ἐξ αὐτῆς τεχθέντα υἷόν, Τράμβηλον κληθέντα, ἀνέθρεψεν ὡς ἴδιον παῖδα. Hinc Arioni mortuo Trambelus successisse videtur et regnasse Lelegibus, qui antiquissimis temporibus una cum Caribus totam regionem tenuisse feruntur, postea Ioniam dictam, adeoque Miletum, cui inde nomen datum est Lelegēis. Vid. Herod. I. 171; Strab. XIV p. 938 A, 941 C; Pausan. VII. 2. 3; Plin. H. N. V. 3, alios. Pergit autem Tzetzes: Τῆς δ' ἐπὶ Ἴλιον στρατείας γενομένης, Ἀχιλλεὺς εἰς Μίλητον παρεγένετο, καὶ τὸν Τράμβηλον ἀντιστάνα ἀνέϊλε. Θαυμάσας δὲ τὴν ἀνδρείαν αὐτοῦ, καὶ μαθὼν Τελαμῶνος εἶναι υἷόν, ἐθαψεν αὐτὸν, δακρύσας ὡς συγγενῆ. En fabulam, ad quam Aristobulus respexit. Alia de Trambelo in Apriates historia tradit Euphorion apud Parthenium *Erot.* XXVI, quem si audis, Achilles in Lesbo insula Lelegum Regem tum interfecit tum sepeliit. Ἐπεὶ δὲ ἔγω, inquit, παῖδα Τελαμῶνος ὄντα, πολλὰ κατοδυρόμενος ἐπὶ τῆς ἡϊόνος μέγα χῶμα ἔχουσε. τοῦτο ἔτι νῦν ἥρωον Τραμβήλου καλεῖται. Sed *tumulus* Trambeli quum appellari ἥρωον vix potuerit, ἥριον rescribendum esse acute vidit Meinekius *Anal. Alex.* p. 57. De Aristobuli autem loco jam confer, quae monuit idem vir Celeb. in *Philol. exercitt. in Athen.* I p. 5. Ceterum, ut hoc obiter addam, Trojani belli tempore alter Lelegum Rex commemoratur γέρον ὀνομακλυτὸς Ἀλκῆς, Πηδάσον αἰτήεσσαν ἔχων ἐπὶ Σατυρόντι, cujus filia Laothoë ex Priamo susceperat Lycaonem, ab Achille item interfectum. Testatur Homerus *Iliad.* Φ. 84 sqq., X. 46 sqq.

VI.

Plutarch. *Vit. Alex.* XVIII. Γόρδιον πόλιν, ἐστὶν Μίδου τοῦ παλαιοῦ γενέσθαι λεγομένην, παραλαβὼν, τὴν Θρυλλου-

μένην ἄμαξαν εἶδε, φλοιῷ κρανείας ἐνδεδεμένην, καὶ λόγον ἐπ' αὐτῇ πιστευόμενον ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἤκουσεν, ὡς τῷ λύσαντι τὸν δεσμὸν εἴμαρται βασιλεῖ γενέσθαι τῆς οἰκουμένης. Οἱ μὲν οὖν πολλοὶ φασί, τῶν δεσμῶν τυφλὰς ἐχόντων τὰς ἀρχὰς καὶ δι' ἀλλήλων πολλὰς σκολιοῖς ἐλιγμοῖς ὑποφερομένων, τὸν Ἀλέξανδρον ἀμυχανοῦντα λύσαι, διατεμεῖν τῇ μαχαίρᾳ τὸ σῆμα, καὶ πολλὰς ἐξ αὐτοῦ κοπέντος ἀρχὰς φανῆναι. Ἀριστόβουλος δὲ καὶ πᾶν λέγει ἡράδιαν αὐτῷ τὴν λύσιν γενέσθαι, ἐξελόντι τοῦ ἑρμοῦ τὸν ἔστορα καλούμενον, ᾧ συνείχετο τὸ ζυγόδεσμον, εἰθ' οὕτως ὑφελκύσαντι τὸν ζυγόν.

Arrian. *de Exp. Alex.* II. 3. 7. Ἀριστόβουλος δὲ λέγει, ἐξελόντα τὸν ἔστορα τοῦ ἑρμοῦ, ὃς ἦν τίλος διαβεβλημένος διὰ τοῦ ἑρμοῦ διαμπᾶξ ξυνέχων τὸν δεσμὸν, ἐξεκῦσαι ἕξω τοῦ ἑρμοῦ τὸν ζυγόν.

Vulgarem de soluto nodo Gordiano traditionem legas apud Arrian. l. 1., Curt. III. 1. 18, Justin. XI. 7. Aristobulo accedit nemo. Ejus explicationem facile intelliget, qui tenuerit, hanc antiquitus fuisse curruum rationem, ut extremo temoni (ἑρμοῦ), qui ex curru prominebat, jugum alligaretur loco jugali (ζυγὸδέσμῳ), quod quidem in temone clavo (ἔστορι) annectebatur. Illud autem ζυγόδεσμον, si quid statuendum e Priamei currus descriptione apud Homerum, longissimum erat; unde ejus alteram partem ab utriusque equi latere ter deinceps circa medium jugum religabant, orasque in nodum ita glomerabant, ut laterent. Vid. Hom. *Iliad.* Ω. 268 sqq., ibique Eustath. et Heyn. Cf. Terpstra *Antiq. Hom.* p. 301. Illo igitur clavo e temone extracto, non potuerunt non prosilire ζυγὸδέσμου orae nodusque occultus sponte solvi. Verissime tamen monet Droysen, *Gesch. Alex.* p. 152 : « *Angenommen, dass die Sache so richtig sei (wie Aristobul erzählt), so wird zuverlässig das ganze Heer das Zerhauen mit dem Schwerte lieber geglaubt und nacherzählt haben, als die in der That unbedeutende Operation mit dem Spannagel; wie beim Ei des Columbus, ist nicht das Resultat, sondern die Neuheit der Lösung ein Zeugnis des Genies.* »

VII.

Arrian. II. 4. 7. Ἀλέξανδρος, ὡς μὲν Ἀριστοβούλου λέκεται, ὑπὸ καμάτου ἐνόσησεν· οἱ δὲ εἰς τὸν Κύνδον ποταμὸν λέγουσι ῥιψαντα νήξασθαι, ἐπιθνήσαντα τοῦ ὕδατος, ἰδροῦντα καὶ κλύματι ἐχόμενον.

Similiter Plutarchus *Vit. Alex.* XIX : Ἦν ἡ διατριβὴ (ἐν Κιλικίᾳ) διὰ νόσον, ἣν οἱ μὲν ἐκ κόπων, οἱ δὲ λουσαμένῳ ἐν τῷ τοῦ Κύνδου ρεύματι καταπαγέντι προσπτεσθῆν λέγουσι. Hoc sequuntur Curtius III. 5. 1 sqq., Justinus XI. 8, Auctor *Itiner.* XXVIII sq. et Jul. Valerius II. 31.

VIII.

Athenaeus XII p. 530 A. B. Ἀριστόβουλος· «Ἐν Ἀγχιάλῃ, ἣν ἐδείματο (φησὶ) Σαρδαναπάλος, Ἀλέξανδρος ἀναβαίνων εἰς Πέρσας κατεστρατοπεδεύσατο. Καὶ ἦν οὐ πόρρω τὸ τοῦ Σαρδαναπάλου μνημεῖον, ἐφ' οὗ εἰσάναί τιπον λίθινον, συμβεβληκότα τῆς δεξιᾶς χειρὸς τοὺς δακτύλους, ὡς ἂν ἐπικροτοῦντα. Ἐπιγεγράφθαι δὲ αὐτῷ Ἀσσυριοῖς γράμμασι· Σαρδανάπαλος, Ἀνακνυδαράξου παῖς, Ἀγχιάλῃν καὶ Ταρσὸν ἔδειμεν ἡμέρη μιῇ. Ἔσθιε, πῖνε, παῖζε· ὡς τᾶλλα τούτου οὐκ ἄξια. Τοῦ ἀποκροτήματος ἔοικε λέγειν.»

Strabo XIV p. 988 C. D. Ἀγχιάλῃ, μικρὸν ὑπὲρ τῆς θαλάττης κτίσμα Σαρδαναπάλου, φησὶν Ἀριστόβουλος· ἐνταῦθα δ' εἶναι μνημα τοῦ Σαρδαναπάλου, καὶ τύπον λίθινον, συμβάλλοντα τοὺς τῆς δεξιᾶς χειρὸς δακτύλους, ὡς ἂν ἀπικροτοῦντα. Ἔνοιοι δὲ καὶ ἐπιγραφὴν εἶναι φασιν Ἀσσυριοῖς γράμμασι, τοιάνδε· Σαρδανάπαλος, ὁ Ἀνακνυδαράξω παῖς, Ἀγχιάλῃν καὶ Ταρσὸν ἔδειμεν ἐν ἡμέρη μιῇ. Ἔσθιε, πῖνε, παῖζε· ὡς τᾶλλα τούτου οὐκ ἄξια. Τοῦ ἀποκροτήματος.

De Sardanapali monumentis eorumque inscriptionibus quum prae aliis fuse et ingeniose in primis disputaverit Naekius, *Choeril. fragm.* p. 196 sqq. (cf. Westerm. *Comm. de Cal-*

lioth. II. 2 p. 3 sqq.), a me quidem nemo expectabit, ut vel proferam nova vel diu iisdem immerer. Quoniam vero Aristobulum tractandum mihi sumpsi, principem Sardanapali monumenti auctorem, aliqua certe explicatione hic opus esse videtur. Itaque post Naekium moneo, duo olim fuisse Sardanapali monumenta, alterum, sepulcrum, non procul Nino, prope Anchialen sive Anchialum alterum. Utriusque inscriptio sententiam retulit aliquatenus similem, sed Ninii epigramma Chaldaico sermone expressum fuit, Anchialei Assyriaco. Illud ex Amyntae *Σταθμοῖς* servavit Athenaeus XII p. 529 F, 530 A et metricè interpretatus esse fertur Choerilus Jassensis, ita fere ut legitur tum alibi tum apud Athen. VIII p. 336 A. et Strab. I. I.; sed Strabo, quem sequitur Stephanus Byz. v. *Ἀγχιάλη* p. 12, 26, Assyriacum et Chaldaicum deinceps, nec distincte, exhibet. Celebratissima vero est Anchialei monumenti inscriptio et plurimis scriptoribus recepta, quorum rursus haud pauci Anchialeam pro Ninia venditarunt, Suidam dico v. *Σαρδανάπαλους* III p. 287, Photium p. 500, 11, Hesych. II p. 1153 (ed. Albert.), Apostol. XVII. 26, Auct. *App. Provv.* (ed. Leutsch et Schneid.) IV. 68 p. 450, quibus addi possit Arsenius p. 426 sq. Naekius p. 237 sqq. peracute quadruplicem recensionem distinguit: primam Aristobuli, alteram Arriani, tertiam Clearchi, quartam denique Suidae. Nobis cum omnibus res non est. Unam Arriani recensionem propius spectabimus et cum genuina forma, ab Aristobulo prodita, conferemus.

Haec igitur sunt Arriani verba II. 5. 3: *Τὸ μνημα τοῦ Σαρδανάπαλου ἐγγὺς ἦν τῶν τευχῶν τῆς Ἀγχιάλου καὶ αὐτὸς ἐφειστήκει ἐπ' αὐτῷ Σαρδανάπαλος, συμβεβληκῶς τὰς χεῖρας ἀλλήλαις, ὡς μάλιστα ἐς κρότον συμβάλλονται.* Falli hic Arrianum vel ejus auctorem, recte vidit Naekius p. 249 sqq. Nam, ut Aristobulus docet apud Strabonem et Athenaeum, (ubi omnino emendandum est *ἀποκροτοῦντα* pro *ἐπικροτοῦντα*) statua Sardanapali non manus habuit complosas, sed digitos collisos, medium puta et pollicem, et dextrae quidem manus; sinistra autem item erecta indicare *τᾶλλα* videbatur, in inscriptione memorata. Illud comprobatur etiam Suidas: *Τὸ ἐφειστώς τῷ μνηματι ἄγαλμα ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς ἔχον τὰς χεῖρας πεπολι-*

ται, ὡς ἀν' ἀποληροῦν τοῖς δακτύλοις, quae repetunt Photius, Auctor *App. Prosv.* et Arsenius. Vel sic tamen haec per se non sat gravis foret causa, cur Arrianum non ex Aristobulo, sed alio fonte hausisse poneremus. Nam, ut animadvertit Naekius p. 250 sq., fieri facile potuisset, ut Arrianus, quum aliquid legisset de manibus erectis deque strepitu, ex digitorum crepitu complosas manus efficeret. Sed ipsum epigramma, quod refert, alienum fontem manifeste arguit, uti statim apparebit. Veram inscriptionem servasse videtur Strabo, jam Tzschuckii cura liberatus ab inani interpolatione *σὺ δ', ὦ ξένη*, ante *ἔσθιε* ab Aldo inserta. Ex illo corrigendus Athenaeus, cui Schweighaeuserus genuinam formam *Ἀνακυνδαράξω* male abstulit. Ibidem vocis *ἔδειμεν* ultima syllaba facile absorpsit voculam *ἐν*, quam praeter Strabonem servarunt Stephanus, mancus in *Κυνδαράξω* et *ἡμέρα*, et Schol. Aristoph. *Avv.* 1022, indeque Eudocia p. 372. Alii aliam praebent recensione, praesertim inde ab *ὡς τᾶλλα*. Horum Arrianus sic legit: *Σαρδανάπαλος, ὁ Ἀνακυνδαράξου παῖς, Ἀγγιῶλον καὶ Ταρσὸν ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ ἐδείματο. Σὺ δὲ, ὦ ξένη, ἔσθιε καὶ πῖνε καὶ παῖζε · ὡς τᾶλλα τὰ ἀνθρώπινα οὐκ ὄντα τούτου ἄξια. τὸν ψόφον αἰνισσόμενος, ὄνπερ αἱ χεῖρες ἐπὶ τῷ κρότῳ ποιουῖσι.* Vide quam multa immutet. Rejicit Ionicam formam, pro *Ἀγγιῶλην* scribit *Ἀγγιῶλον*, *ἔδειμεν* mutat in *ἐδείματο* et loco movet, post *ἔσθιε* et *πῖνε* intexit copulam *καὶ*, denique pro *τούτου οὐκ ἄξια* reddit *τὰ ἀνθρώπινα οὐκ ὄντα τούτου ἄξια*. Quod vero *τούτου* interpretatur de crepitu manuum, nec digitorum, hoc ei largiendum, qui supra de complosis manibus narravit. Tanta igitur discrepantia si etiam in aliis, utique non in recensione epigrammatis ferenda est. Quocirca vel fallor equidem vel Naekio assentiri cogimur, Arrianum, deserto in his primario fonte, Aristobulo, sua aliunde petere maluisse; quamquam unde profecerit, ne conjicere quidem ausim. Ceterum quod Aristobuli recensio continet vocabulum *παῖζε*, id, teste Arriano, *ῥαδιουργότερον ἐγγεγράφθαι ἔφρασαν τῷ Ἀσσυρίῳ ὀνόματι*. Hinc *ἔχευε* dederunt Apollodorus ap. Schol. Aristoph. l. l., Suidas l. l. et v. *Ὀχέω* II p. 748, Photius, ceteri; *ἀφροδισίαζε* Plutarchus *Orat. de Alex.* II, 3. Cf. Naekius p. 245.

IX.

Arrian. II, 12. 3—5. *Λέγουσί τινες τῶν τὰ Ἀλεξάνδρου γραφάντων, τῆς νυκτὸς αὐτῆς, ἢ ἀπὸ τῆς διώξεως τῆς Δαρείου ἐπαῆκεν, ἐς τὴν σκηνὴν παρελθόντα αὐτὸν τὴν Δαρείου, ἥτις αὐτῷ ἐξηρημένη ἦν, ἀκοῦσαι γυναικῶν οἰμωγῆν, καὶ ἄλλον τοιοῦτον θόρουβον οὐ πόρρω τῆς σκῆης. Πυθέσθαι οὖν, αἰτινες γυναῖκες, καὶ ἀνδ' ὅτου οὕτως ἐγγὺς παρασκηνοῦσαι. Καί τινα ἐξαγγεῖλαι, ὅτι· «ὦ βασιλεῦ, ἡ μήτηρ τε καὶ ἡ γυνὴ Δαρείου καὶ οἱ παῖδες, ὡς ἐξηγγέλθη αὐταῖς, ὅτι τὸ τόξον τε τοῦ Δαρείου· ἔχεις καὶ τὸν κίνδυνον τὸν βασιλικόν, καὶ ἡ ἀσπίς ὅτι κεκόμισται ὀπίσω ἡ Δαρείου, ὡς ἐπὶ τεθνεῶτι Δαρεῖω ἀνομιώζουσιν.» Ταῦτα ἀκούσαντα Ἀλέξανδρον, πέμψαι πρὸς αὐτὰς Λεονάτων, ἓνα τῶν ἐταίρων, ἐντειλάμενον φράσαι, ὅτι ζῆ Δαρεῖος· τὰ δὲ ὄπλα καὶ τὸν κίνδυνον ὅτι φεύγων ἀπέλυεν ἐπὶ τῷ ἄρματι, καὶ ταῦτα ὅτι μόνον ἔχει Ἀλέξανδρος. Καὶ Λεονάτων παρελθόντα ἐς τὴν σκηνήν, τὰ τε περὶ Δαρείου εἰπεῖν, καὶ ὅτι τὴν θεραπείαν αὐταῖς ξυγχωρεῖ Ἀλέξανδρος τὴν βασιλικὴν καὶ τὸν ἄλλον κόσμον, καὶ καλεῖσθαι βασιλίσσας. Ἐπεὶ οὐ κατὰ ἔχθραν οἱ γενέσθαι τὸν πόλεμον πρὸς Δαρεῖον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς τῆς Ἀσίας διαπεπολεμησθαι ἐνόμως. Ταῦτα μὲν Πτολεμαῖος καὶ Ἀριστόβουλος λέγουσι.*

Hunc locum jam supra tetigimus ad Ptolemaei Fragm. VI p. 29.

X.

Plutarch. *Vit. Alex. XXI.* Ἀλέξανδρος, ὡς εἶπε, τοῦ νεκρῶν τοὺς πολεμίους τὸ κρατεῖν ἑαυτοῦ βασιλικώτερον ἠγούμενος, οὔτε τούτων ἐθίγεν, οὔτ' ἄλλην ἔγνω γυναῖκα πρὸ γάμου, πλὴν Βαρσίνης. Αὕτη δὲ, μετὰ τὴν Μέμνονος τελευτὴν χήρα γενομένη, περὶ Δαμασκὸν ἐλήφθη. Παιδευμένη δὲ παιδείαν Ἑλληνικὴν, καὶ τὸν τρόπον ἐπισκευῆς οὔσα, καὶ πατρὸς Ἀρταβέζου, γεγονότος ἐκ βασιλέως θνηγατρὸς, ἐγνώσθη, Παρμενίωνος προτρεψαμένου τὸν Ἀλέξανδρον, ὡς φησὶν Ἀριστόβουλος, καλῆς καὶ γενναίας [καὶ τὸ κάλλος] ἀψασθαι γυναικὸς.

Ante proelium Issense Persarum principes, praeter pecunias et ceteram suppellectilem, uxores liberosque Damascum miserant (Arrian. II. 11. 9.), quibus omnibus Alexander,

pugna commissa, potitus est (Plutarch. l. l. XXIV.). In his fuere Pharnabazi uxor cum filio, Mentoris filiae tres, Memnonis jam mortui (Arrian. II. 1. 3.) conjux et filius. Rem tradit Curtius III. 13. 14. Hanc igitur Memnonis viduam propter formam Alexander amare et uxoris loco habere coepit; quod iterum testatur Plutarchus *Vit. Eum.* I : *Βαρσίνην τὴν Ἀρταβάζου πρώτην ἐν Ἀσίᾳ γυνὸς ὁ Ἀλέξανδρος κ. τ. λ.* Duæ ei fuere sorores, quas Artacaman et Artonin Arrianus VII. 4. 6, (Artonen scribit Photius *Bibl.* p. 68 b 12.), Apaman et Barsinen Plutarchus l. l. vocat, sive suo seu librarii errore; quum non verisimile sit, idem fuisse duabus sororibus nomen; quocirca Plutarchum ad Arrianum refingendum puto. Aliam rationem iniiit Droysenus, *Gesch. Alex.* p. 497. Artacaman Alexander Ptolemaeo Lagidae, Artonin Eumeni Cardiano uxorem dedit. Ipse ex Barsine suscepit filium Herculem (Plutarch. l. l.; Justin. XI. 10.), cui Pergami educato Nearchus post obitum Alexandri diadema dandum censuit. Vid. Curt. X. 6. 11; Justin. XIII. 2. Eundem multis annis post Pergamo arcessitum Polysperchon, si audis Diodorum XX. 28 (Cf. Tzetz. ad Lycophr. 101.), in gratiam Cassandri interfecit; si Pausaniam IX. 7. 2, ipse Cassander veneno necavit; si denique Justinum XV. 2, occidi tacite simul cum matre Barsine iussit. Factum hoc Demetrio Archonte Ol. CXVII. 4, quum, ut Justinus tradit, Hercules annum fere decimum quartum excessisset; ut vero Diodorus, decimum septimum: nam Archonte Hieromnemone Ol. CXVII. 3 eum natum scribit *περὶ ἑπτακαίδεκα ἔτη* (l. l. 20.). Jam, si hunc sequimur, natus fuerit Hercules circa Ol. CXIII. 3. Quandoquidem vero, Aristobulo auctore, Alexander Parmenionis impulsu, trucidati Ol. CXII. 4 (Diod. Sic. XVII. 80.), rem cum Barsine habuit, Alexander autem Ol. CXIII. 1 Roxanen uxorem duxit (Arrian. IV. 19. 5.), et Diodorum et Justinum de Herculis aetate falsa retulisse crediderim. Quod idem quum videretur Droyseno, *Gesch. d. Nachf. Alex.* p. 22, hic natum Herculem conjecit Ol. CXII. 1, anno post captam Damascum. Haud ita male, opinor; saltem multo probabilius, quam Muetzellium suspicari video ad Curt. p. 912, qui, explosa Droyseni sententia, valde dubitat, num forte

Hercules ille matrem habuerit Darii filiam, quae vulgo Statira, semel (Fragm. XLVI.) Barsine appelletur, ductam ab Alexandro Ol. CXIII. 4. Aetati quidem, qua Hercules interiisse a Justino dicitur, fateor, bene hac conjectura consulitur; sed Plutarchi l. l. et Justini XI. 10 testimonia de matre Herculis tam diserta sunt, ut dubitationi nullus sit locus. Novum autem argumentum Muetzellio hoc sit, quod Memnonis illa vidua interiisse simul cum filio narratur Ol. CXVII. 4, Darii filia brevi jam post obitum Alexandri, a Roxane veneno sublata. Vid. Plutarch. *Vit. Alex.* LXXVII.

At vereor ne diutius nos tenuerit Herculis historia; sed tangendus erat et refutandus error Muetzellii, cui ansam praebebat Aristobuli de Barsine narratio; de qua restat ut paucis moneam. Verba enim *καὶ τὸ κάλλος*, uncis inclusa, vulgo spuria video haberi. Immerito. Aristobulus procul dubio iis usus est, sed apud Plutarchum in alienum locum sunt intrusa. Hoc fere modo scribi debuerat: *καὶ τὸν τρόπον ἐπιεικῆς οὖσα καὶ τὸ κάλλος, καὶ πατρὸς κ. τ. λ.* Tum in sequentibus iisdem egregie respondet *καλῆς*, prout *γενναίας* convenit apprime alteri de Barsine dicto: *τὸν τρόπον ἐπιεικῆς οὖσα*. Alii emendant: *καλῆς, καὶ παρὰ τὸ κάλλος γενναίας*.

XI.

Arrian. III. 3. 3, 4, 6. Μέχρι μὲν δὴ Παραπονίου παρὰ θάλασσαν ἦει δι' ἐρήμου, οὐ μέντοι δι' ἀνδρῶν τῆς χώρας, σταδίους ἐς χίλους καὶ ἑξακοσίους, ὡς λέγει Ἀριστόβουλος. Ἐντεῦθεν δὲ ἐς τὴν μεσόγαιαν ἐτράπετο, ἵνα τὸ μαντεῖον ᾗν τοῦ Ἀμμωνος. Ἔστι δὲ ἐρήμη τε ἡ ὁδὸς, καὶ ψάμμος ἡ πολλὴ αὐτῆς, καὶ ἀνδρῶν. Ὑδωρ δὲ ἐξ οὐρανοῦ Ἀλεξάνδρῳ πολὺ ἐγένετο καὶ τοῦτο ἐς τὸ θεῖον ἀνηνέχθη. Ἀνηνέχθη δὲ ἐς τὸ θεῖον καὶ τόδε· ἄνεμος νότος ἐπὶ πνεύσῃ ἐν ἐκείνῳ τῷ χώρῳ, τῆς ψάμμου ἐπιφορεῖ κατὰ τῆς ὁδοῦ ἐπὶ μέγα, καὶ ἀφανίζεται τῆς ὁδοῦ τὰ σημεῖα, οὐδὲ ἔστιν εἰδέναι, ἵνα χρὴ πορευέσθαι, καθάπερ ἐν πελάγει, τῇ ψάμμῳ, ὅτι [σημεῖα] οὐκ ἔστι κατὰ τὴν ὁδὸν οὔτε που ὄρος, οὔτε δένδρον, οὔτε γήλοφοι βέβαιοι ἀνεστηκότες, οἷσιτιν οἱ ὀδῖται τεκμαίροντο ἂν τὴν πορείαν, καθάπερ οἱ ναῦται τοῖς ἄστροις. Ἄλλ' ἐπλανᾶτο γὰρ ἡ στρατιὰ

Ἀλεξάνδρῳ, καὶ οἱ ἡγεμόνες τῆς ὁδοῦ ἀμφίβολοι ἦσαν. — Ἀριστόβουλος δὲ (καὶ ὁ πλείων λόγος ταύτην κατέχει) κόρακας δύο προπετωμένους πρὸ τῆς στρατιᾶς, τοὺτους γενέσθαι (λέγει) Ἀλεξάνδρῳ τοὺς ἡγεμόνας.

Kruegero obsecutus v. 8. ἀνεμος scripsi pro ἀνεμος, eodemque praeëunte vocabulum σημεῖα, quod legitur v. 11, uncis inclusum: retinui.

Iter Alexandri per Libyae deserta Strabo enarrat XVII p. 1167 B, laudato Callisthene, e quo fonte fluxerunt, quae Aristobuli loco satis similia profert Plutarchus *Vit. Alex.* XXVI, quibuscum possunt conferri Diod. Sic. XVII. 49, Curtius IV. 7. 10 sqq., Eudocia p. 48. Ex Arriano hausit *Auctor Itiner.* L. Omnes illi corvos praepetes viam ad oraculum monstrasse contendunt, plurimi duos, Curtius complures, qui quidem, ut ante eum in primis Callisthenes ap. Plutarch. l. l. XXVII.), augendo miraculo maxime est delectatus. Dracones substituit Ptolemaeus *Fragm.* VII. De tota re quid existimandum sit, ibidem exposui p. 30.

XII.

Arrian. III. 4. 5. Ἀκούσας (Ἀλέξανδρος) ὅσα ἀντὶ πρὸς θυμοῦ ἦν, ὡς ἔλεγεν, ἀνέβουξεν ἐπὶ Αἰγύπτου, ὡς μὲν Ἀριστόβουλος λέγει, τὴν αὐτὴν ὀπίσω ὁδὸν ὡς δὲ Πτολεμαῖος ὁ Λάγῳ, ἄλλην εὐθείαν, ὡς ἐπὶ Μέμφιν.

De hoc loco paucis disputavi ad Ptolem. *Fragm.* VIII p. 31.

XIII.

Arrian. VI. 11. 4 — 6. Τὴν τελευταίαν μάχην τὴν πρὸς Δαρεῖον γενομένην, καθ' ἣντινα ἔφυγε Δαρεῖος, — πρὸς Ἀρβήλοις γενέσθαι ὁ πᾶς λόγος κατέχει. — Ἀρβηλα δὲ τοῦ χώρου, ἐν ᾧ τὴν ἑσχάτην μάχην Δαρεῖός τε καὶ Ἀλέξανδρος ἐμαχέσαντο, οἱ μὲν τὰ πλείστα ξυγγράψαντες λέγουσιν, ὅτι ἑξακοσίους σταδίους ἀπέχει· οἱ δὲ τὰ ἐλάχιστα, ὅτι ἑς πεντακοσίους. Ἀλλὰ ἐν Γαυγαμήλοις γὰρ γενέσθαι τὴν μάχην πρὸς τῷ ποταμῷ Βουμῶδῳ, λέγει Πτολεμαῖος καὶ Ἀριστόβουλος. Πόλις

δὲ οὐκ ἦν τὰ Γαυγάμηλα, ἀλλὰ κώμη μεγάλη, οὐδὲ ὀνομαστός ὁ χῶρος, οὐδὲ εἰς ἀκοὴν ἤδὲ τῷ ὀνομα.

Jam proferam verba Strabonis, quae leguntur XVI p. 1072 A, consulto ommissa ad Ptolem. Fragm. IX p. 32, quia auctorem Aristobulum, quem toties in consilium ille adhibuit, mirifice redolent. Ἐν τῇ Ἀτουρίᾳ, inquit, ἐστὶ Γαυγάμηλα κώμη, ἐν ἣ συνέβη νικηθῆναι καὶ ἀποβαλεῖν τὴν ἀρχὴν Δαρείου. Ἔστι μὲν οὖν τόπος ἐπισημὸς οὗτος καὶ τοῦνομα· μαθευμένη γὰρ ἐστὶ καμήλου οἶκος. Ὀνόμασε δ' οὕτω Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπου, κτήμα δούς εἰς διατροφὴν τῇ καμήλῳ τῇ συνεκατεπονηκίᾳ μάλιστα τὴν ὁδὸν τὴν διὰ τῆς ἐρήμου Σκυθίας, μετὰ τῶν φορτίων, ἐν οἷς ἦν καὶ ἡ διατροφή τῷ βασιλεῖ. Οἱ μέντοι Μακεδόνες τοῦτο μὲν ὀρῶντες κώμῳ ἐτελεῖς, τὰ δὲ Ἀρβηλα κατοικίαν ἀξιόλογον, κτίσμα, ὡς φασιν, Ἀρβήλου τοῦ Ἀθμονέως, περὶ Ἀρβηλα τὴν μάχην καὶ νίκην κατεγήμισαν, καὶ τοῖς συγγραφεῦσιν οὕτω παρέδωκαν. Cf. Plutarch. *Vit. Alex.* XXXI, qui ex eodem fonte sua petiisse videtur.

XIV.

Arrian. III. 11. 3 — 7. Ἐτάχθη αὐτῷ ἡ στρατιὰ ὧδε· ἑάλω γὰρ ὕστερον ἡ τάξις, ἦντινα ἔταξε Δαρεῖος, γεγραμμένη, ὡς λέγει Ἀριστόβουλος. Τὸ μὲν εὐώνυμον αὐτῷ κέρας οἱ τε Βακτροὶ ἰππεῖς εἶχον, καὶ ξὺν τούτοις Δάαι καὶ Ἀραχῶται· ἐπὶ δὲ τούτοις Πέρσαι ἐτετάχαστο, ἰππεῖς τε ὁμοῦ καὶ πεζοὶ ἀναμεμιγμένοι, καὶ Σούσιοι ἐπὶ Πέρσαις, ἐπὶ δὲ Σουσίοις Καδούσιοι. Αὕτη μὲν ἡ τοῦ εὐωνύμου κέρας, ἔστε ἐπὶ τὸ μέσον τῆς πάσης φάλαγγος, τάξις ἦν. Κατὰ δὲ τὸ δεξιόν, οἱ τε ἐκ Κόλλης Συρίας καὶ οἱ ἐκ τῆς μέσης τῶν ποταμῶν ἐτετάχαστο, καὶ Μῆδοι ἔτι κατὰ τὸ δεξιόν· ἐπὶ δὲ, Παρθυαῖοι καὶ Σάκαι· ἐπὶ δὲ, Τάπουροι καὶ Ὑρκάνιοι· ἐπὶ δὲ, Ἀλβανοὶ καὶ Σακεσῖναι. Οὗτοι μὲν ἔστε ἐπὶ τὸ μέσον τῆς πάσης φάλαγγος. Κατὰ τὸ μέσον δὲ, ἵνα ἦν βασιλεὺς Δαρεῖος, οἱ τε συγγενεῖς τοῦ βασιλέως ἐτετάχαστο, καὶ οἱ μηλοφόροι Πέρσαι, καὶ Ἰνδοὶ, καὶ Κᾶρες οἱ ἀνάσπαστοι καλούμενοι, καὶ οἱ Μάρδοι τοξῆται. Οὕξιοι δὲ, καὶ Βαβυλώνιοι, καὶ οἱ πρὸς τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσῃ, καὶ Σατακτροὶ, ἐς βάθος ἐπιτεταγμένοι ἦσαν. Προε-

τετάχατο δὲ ἐπὶ μὲν τοῦ εὐωνύμου, κατὰ τὸ δεξιὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου, οἱ τε Σκύθαι ἵππεῖς, καὶ τῶν Βακτριανῶν ἐς χίλιους, καὶ ἄρματα δρεπανηφόρα ἑκατόν. Οἱ δὲ ἔλεφαντες ἕστησαν κατὰ τὴν [Δαρείου] ἕλην τὴν βασιλικήν, καὶ ἄρματα ἐς πενήκοντα. Τοῦ δὲ δεξιοῦ οἱ τε Ἀρμενίων καὶ Καππαδοκῶν ἵππεῖς προε- τετάχατο, καὶ ἄρματα δρεπανηφόρα πενήκοντα. Οἱ δὲ Ἕλλη- νες οἱ μισθοφόροι παρὰ Δαρείον τε αὐτὸν ἐκατέρωθεν καὶ τοὺς ἄλλοι ἀντὶ Πέρσας, κατὰ τὴν φάλαγγα αὐτῆν τῶν Μακεδόνων, ὡς μόνοι δὴ ἀντιλήθοποι τῇ φάλαγγι, ἐτάχθησαν.

Acium Darii describit Diod. Sic. XVII. 58. Quas autem gentes Arrianus h. l. ex Aristobulo recenset, easdem ferme enumerat paulo ante c. 8. 3—6, additis Ariis, quos adeo excidisse fragmento nostro putat Droysenus l. l. p. 223. De singulis illis praecipua collegit diligenter v. d. Chys in *Comm. geogr.*, quem adeas p. 58 sqq.

In verbis κατὰ τὴν [Δαρείου] ἕλην τὴν βασιλικήν nomen Δαρείου primus expungi jussit Gronovius. Recte. Nec tamen quia, id quod putabat, abundat, sed quia sententiam efficit falsissimam, quum Darii dicatur, quae fuit Alexandri βασιλικὴ ἕλη. Κατὰ enim, ut bene Ellendtius animadvertit, in his non circa significat, sed contra, e regione. Ut κατὰ τὸ δεξιὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου Scythae stabant ceterique, ut κατὰ τὴν φάλαγγα τῶν Μακεδόνων Darius cum Persis et mercenario milite Graeco; ita κατὰ τὴν ἕλην τὸν βασιλικήν Alexandri collocati erant elephantum et currus.

XV.

Athenaeus XII p. 513 F. Κληθῆναι τὰ Σουῶσα φησὶν Ἀριστόβουλος καὶ Χάρης διὰ τὴν ἀραιότητα τοῦ τόπου · σουῶσον γὰρ εἶναι τῇ Ἑλλήνων φωνῇ τὸ κρινον.

Charetis est Fragm. VI, ad quod vide annot.

XVI.

Arrian. III. 26. 1. Ἐνταῦθα καὶ τὴν Φιλώτα ἐπιβουλήν, τοῦ Παρμενίωνος, ἔμαθεν Ἀλέξανδρος, καὶ λέγει Πτολεμαῖος καὶ Ἀριστόβουλος, ὅτι προηγγελμένην ἤδη οἱ καὶ πρότερον ἐν

Διγύκτιψ· οὐ μέντοι πισκὴ γε ἐφάνη, τῆς τε φίλλας κῆς πύλαι εἶνεκα, καὶ τῆς ἐξ αὐτοῦ ἐς Παμφυλιανὰ τε τὸν κατέγρα πὸν Φιλώτα τιμῆς, καὶ ἐς αὐτὸν Φιλώταν πίστεως.

De Philotae insidiis quae quidem ad h. l. pertinent, dicta sunt ad Ptol. Fragm. XI p. 34.

XVII.

Arrian. III. 28. 5 — 7. Τὸ ὄρος ὃ Κανκάσος ὑψηλὸν μὲν ἐστίν, ὡσπερ τι ἄλλο τῆς Ἀσίας, ὡς λέγει Ἀριστοβουλος, ψιλὸν δὲ τὸ πολὺ αὐτοῦ τόγε ταύτη. Μακρὸν γὰρ ὄρος παρατίθεται ὁ Κανκάσος, ὥστε καὶ τὸν Ταῦρον τὸ ὄρος, ὃς δὴ τὴν Κιλικίαν τε καὶ Παμφυλίαν ἀπειργεῖ, ἀπὸ τοῦ Κανκάσου εἶναι λέγουσι, καὶ ἄλλα ὄρη μεγάλα, διακεκομμένα ἀπὸ τοῦ Κανκάσου ἄλλη καὶ ἄλλη ἐπωνυμίᾳ, κατὰ ἔθνη τὰ ἐκάστων. Ἀλλὰ ἐν γε τούτῳ τῷ Κανκάσῳ οὐδὲν ἄλλο ὅτι μὴ τέρμενοι περὶ κάσι καὶ σίλφιον, ὡς λέγει Ἀριστόβουλος· ἀλλὰ καὶ ὡς ἐπικεῖτο πολλοῖς ἀνθρώποις, καὶ πρόβατα πολλὰ καὶ κτήνη ἐνέμοντο, ὅτι καὶ χαίρουσι τῷ σιλφίῳ τὰ πρόβατα. Καὶ εἰ ἐκ πολλοῦ πρόβατον σίλφιον αἰσθόιτο, καὶ θεῖ ἐπ' αὐτὸ, καὶ τό τε ἄνθος ἐπινέμεται, καὶ τὴν ῥίζαν ἀνορύττον καὶ ταύτην κατεσθίει. Ἐπὶ τῷδε ἐν Κυρήνῃ ὡς μακροτάτω ἀπελευθύνουσιν τὰς ποιμνας τῶν χωρίων, ἵνα αὐτοῖς τὸ σίλφιον φέεται. Οἱ δὲ καὶ περιφράσσουσι τὸν χώρον, τοῦ μηδ' εἰ πελάσειεν αὐτῷ τὰ πρόβατα, δυνατὰ γενέσθαι εἰσω παρελθεῖν, ὅτι πολλοῦ ἄξιον Κυρηναίοις τὸ σίλφιον.

Eam intellige h. l. montis partem, qua Alexander condidit Alexandriam Arianam (cf. v. d. Chys l. l. p. 80.), sub ipso Caucaso positam, ut ait Plinius *H. N.* VI. 21. Dicendum erat *Paropamisio*, prouti Diodorus XVII. 83. Sed Plinius illic sequitur Diognetum et Baetonem, itinerum Alexandri menses. Macedones autem non satis distinguentes omnes illos montes Caucasi nomine vocasse vel ex Eratosthene notum est, qui ap. Strab. XV p. 1010 A : *Τὴν Ἰνδικὴν περιώρειεν*, ait, ἀπὸ μὲν τῶν ἀρκιῶν τοῦ Ταύρου τὰ ἔσχατα· ἀπὸ δὲ τῆς Ἀριανῆς μέχρι τῆς ἐπὶ τῆς θαλάττης, ἅπερ οἱ ἐπιχώριοι κατὰ μέρος Παρσπᾶμισόν τε καὶ Ἡμωδὸν καὶ Ἰμάον καὶ ἄλλα ὀνομάζουσι, Μακεδόνες δὲ Κανκάσον. Cf. eundem XI p. 778 G, Arrian. *Indic.*

II. 2 sqq., et in primis Tauri descriptionem ap. Plin. V. 27. Atque hinc in fragmento Aristobūli retinendam esse patet vulgatam lectionem *κατὰ ἔθνη*, quam Kruegerus e codd. mutavit in *κατὰ ἦθη*. Nam, ut Plinii verbis utar, « plurimis se *gentium* nominibus hinc et illinc implet. »

Ex Arriano ut evidenter compilavit auctor *Itiner. Alex.* quae c. LXXV de plantis habet in Paropamiso nascentibus, ita ex Aristobulo ipso, nisi me fallunt omnia, profecit rursus Strabo XV p. 1055 B, quae reddit Aelianus *V. H. XII. 37. Πόλεν κίσας*, ait ille, *ὑπερήκρυσεν εἰς τὴν Βακτριανὴν διὰ ψιλῶν ὀδῶν, πλὴν τερμινθοῦ θαμνώδους ὀλλης, ἀπορούμενος καὶ τροφῆς, ὥστε ταῖς τῶν κτηρῶν σαρκὶ χρῆσθαι, καὶ ταῖταις ὁμαῖς διὰ τὴν ἀξύλλαν. Πρὸς δὲ τὴν ὠμοσιτίαν πεπτικὸν ἦν αὐτοῖς τὸ σιλφίον, πολὺ περικῶς.* Cf. Curt. VII. 4. 22 sqq. De silphio Medico, quod describit Theophrastus *Hist. Plant. IV. 4. 7* quodque, invito Plinio, non longe Cyrenaico cecississe Strabo testatur XI p. 797 A, non est quod multis dicam. Fuse de utroque genere disputavit Salmasius ad Solin. p. 249 sqq., 262. Adde Muetzell. ad Curt. p. 648. Tantum apponere juvat verba Plinii XIX. 15, quippe haud uno nomine ad locum Aristobuli illustrandum comparata. « Clarissimum laserpitium, inquit, quod Graeci silphion vocant, in Cyrenaica provincia repertum : cuius succum vocant laser : magnificentum in usu medicamentisque, et ad pondus argentei denarii pensum. — Si quando incidit pecus in spem nascentis, hoc deprehenditur signo : ove cum comederit dormiente protinus, capra sternuente. Diuque jam non aliud ad nos invehitur laser, quam quod in Perside aut Media et Armenia nascitur large, sed multo infra Cyrenaicum. — Id apud auctores Graecos evidentissimos invenimus, — vesci pecora solita, primoque purgari, mox pinguescere, carne mirabilem in modum jucunda. »

XVIII.

Strabo XI p. 776 C. *Φησὶν Ἀριστόβουλος, ὑλώδη οὖσαν τὴν Ὑρκανίαν ὄρν ἔχειν, πεύκην δὲ καὶ ἐλάτην καὶ πέντυν μὴ φύειν τὴν δ' Ἰνδικὴν πληθύειν τούτοις.*

Firmat haec Diodorus XVII. 89, quum Indiae tribuat *πολλήν μὲν ἐλάτην εὐτροφον, οὐκ ὀλίγην δὲ κέδρον καὶ πεύκην, ἔτι δὲ τῆς ἄλλης ὕλης ναυπηγησίμου πλεῖθος ἄφθονον*. Eadem prorsus apud Strabonem legas XV p. 1023 A.: Quercum Hyrcaniae Aristobulus indicare videtur, quam e Clitarcho, opinor, descripsit Diod. Sic. I. l. 75. Cf. Strab. XI p. 776 A; Curt. VI. 4. 22; Plin. XII. 18.

XIX.

Strabo XI p. 776 C, 777 A. *Ἀριστόβουλος μέγιστον ἀποφαίνει τὸν Ὠξὸν τῶν ἐωραμένων ὑφ' ἑαυτοῦ κατὰ τὴν Ἀσίαν, πλὴν τῶν Ἰνδικῶν. Φησὶ δὲ καὶ εὐπλοῦν εἶναι καὶ οὗτος καὶ Ἐρατοσθένης, παρὰ Πατροκλέους λαβὼν, καὶ πολλὰ τῶν Ἰνδικῶν φορτίων κατὰγειν εἰς τὴν Ὑρκανίαν θάλατταν, ἐντεῦθεν δ' εἰς τὴν Ἀλβανίαν περαιούσθαι, καὶ διὰ τοῦ Κύρου καὶ τῶν ἐξῆς τόπων εἰς τὸν Εὐξείνιον καταφέρεσθαι.*

Sunt igitur Aristobuli, quae scribit Arrianus III. 29. 2: *Ὁ Ὠξὸς ῥέει μὲν ἐκ τοῦ ὄρους τοῦ Καυκάσου, ἔστι δὲ ποταμῶν μέγιστος τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, ὅσους γε δὴ Ἀλέξανδρος καὶ οἱ ἔξιν Ἀλεξάνδρῳ ἐπέηλθον, πλὴν τῶν Ἰνδῶν ποταμῶν. Οἱ δὲ Ἰνδοὶ πάντων ποταμῶν μέγιστοὶ εἰσι. Ἐξίησι δὲ ὁ Ὠξὸς ἐς τὴν μεγάλην θάλασσαν τὴν καθ' Ὑρκανίαν.* Cf. VII. 16. 3. Nec dubito, quin Aristobulo etiam vindicanda sint, quae de latitudine Oxi et de ratione, qua per illum Alexander copias trajecit, deinceps exponuntur. Ceterum de Oxo fluvio vide, praeter Polybium X. 48, quae Muetzellius annotavit ad Curt. p. 661. Fragmentum Aristobuli maxime Varronis locus explicat, laudati a Plinio VI. 19: «Adjicit, Pompeji ductu exploratum, in Bactros septem diebus ex India perveniri ad Icarum flumen, quod in Oxum influat: et ex eo per Caspium in Cyrum subvectas, quinque non amplius dierum terreno itinere, ad Phasin in Pontum Indicas posse devehī merces.»

XX.

Arrian. III. 30. 5. *Ἀριστόβουλος ἀνέγραψε τοὺς ἀμφὶ Σπιαμένην τε καὶ Λαταφέρνην Πτολεμαίῳ ἀγαγεῖν Βῆσσον, καὶ παραδοῦναι Ἀλεξάνδρῳ γυμνὸν ἐν κλοιῷ δῆσαντας.*

Falli Aristobulum palam est ex ipsius Ptolemaei testimonio. Vid. Fragm. XII p. 84 sq. Nec praetermittendam tamen, cum Aristobulo, de cujus narratione cf. Droysen. I. I. p. 309, alios ex comitibus Alexandri idem illud memoriae prodidisse. Certe ap. Diod. XVII. 83, qui Aristobulum in fontibus numerasse non videtur, sic scriptam reperio: *Ταῖς δοθησομέναις ὑπ' Ἀλεξάνδρου δωρεαῖς προκληθέντες οἱ μέγιστοι τῶν ἡγεμόνων συνεφρόνησαν, καὶ συλλαβόντες τὸν Βῆσσον ἀπήγαγον πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον.* Apud Curtium VII. 5. 36 Spitamenes adducit Bessum, tenens collo inserta catena, unde Droysenus p. 308 hoc illam ex Aristobuli commentariis petiisse efficit; sed neque de Curtio certis indiciis constat, quod de Diodero modo negabam. Sublestam Julii Valerii fidem hoc rursus affatim comprobatur, quod illi fingitur Bessus se obvium tulisse Alexandro, et professus facinus sponsonem praemii repetiisse. Vid. II. 43.

XXI.

Arrian. III. 30. 7. *Τῷ Ταναΐδι τοῦτω, ὃν δὴ καὶ Ἰαξάρτην ἄλλω ὀνόματι πρὸς τῶν ἐπιχωρίων βαρβάρων καλεῖσθαι λέγει Ἀριστόβουλος, αἱ πηγαὶ μὲν ἐκ τοῦ Κανκάσου ὄρους καὶ αὐτῷ εἰσὶν ἔξλησι δὲ καὶ οὗτος ὁ ποταμὸς ἐς τὴν Ὑρκανίαν θάλασσαν.*

Vulgaris haec fuit Macedonum sive opinio (Plutarch. *Vit. Alex.* XLV; Plin. *H. N.* VI. 18.) seu adulatio (Strab. XI p. 777 A.), ut Tanaia nominarent septentrionalem Persici imperii terminum, tanquam non diversum a Scythico Tanaï, ab Europa Asiam secernente. Aristobulum inter utrumque fluvium probe distinxisse, ex hoc ejus fragmento manifestum est. Verum illi nomen fuit *Ἰαξάρτης* (cf. Schmied. ad Arrian. I. I.), quod etiam ap. Plutarch. pro *Ὀρεξάρτης* restitui volebat Blancardus; Scythae, teste Plinio, *Silin* appellarunt. Quae de eo Strabo monet I. I. p. 777 C, monere item ex Aristobulo videtur. *Ἐκ τῶν αὐτῶν ὄρων, inquit, τῶν Ἰνδικῶν, ἔξ ὧν ὁ τε Ὄχος καὶ ὁ Ὄξος φέρεται, καὶ ἄλλοι πλείους καὶ ὁ Ἰαξάρτης, ἐκδίδωσι τε ὁμοίως ἐκείνοις εἰς τὸ Κάσπιον πέλαγος, πάντων ἀρκικώτατος. Τοῦτον οὖν ὀνόμασαν Τανάιν.* Cf. p. 787 B, 788 A. B. Misere Arrianum compilavit denuo Auctor *Itiner.*

LXXIX, referens ad Jaxartem quae de Scythico Tanai ille ex Herodoto apponit.

XXII.

Arrian. IV. 8. 5. Τὴν ἑβδόμην (Σκυθῶν) πόλιν ἔξ ἐφόδου ἔλαβε, Πτολεμαῖος μὲν λέγει, ὅτι αὐτοὺς σφᾶς ἐνδόντας, Ἀριστόβουλος δὲ, ὅτι βία καὶ ταύτην ἐξείλε, καὶ ὅτι πάντα τοὺς καταληφθέντας ἐν αὐτῇ ἀπέκτεινε.

Tetigi hunc locum supra p. 36 ad Ptolem. Fragm. XIII.

XXIII.

Arrian. IV. 6. 1, 2. Ἀριστόβουλος ἐνέδρα τὸ πολὺ τῆς στρατιᾶς διαφθαρήναι λέγει, τῶν Σκυθῶν ἐν παραδείσῳ κρυφθέντων, οἱ ἐκ τοῦ ἄφαντος ἐπεγένοντο τοῖς Μακεδόσιν ἐν αὐτῷ τῷ ἔργῳ· ἵνα τὸν μὲν Φαρνούχην παραχωρῆν τῆς ἡγεμονίας τοῖς ξυμπεμφθεῖσι Μακεδόσιν, ὡς οὐκ ἐμπειρῶς ἔχοντα ἔργων πολεμικῶν, ἀλλ' ἐπὶ τῷ καθομιλῆσαι τοὺς βαρβάρους μᾶλλον τι πρὸς Ἀλεξάνδρου, ἢ ἐπὶ τῷ ἐν ταῖς μάχαις ἐξηγεῖσθαι, ἐσταλμένον· τοὺς δὲ Μακεδόνας τε εἶναι καὶ ἑταίρους βασιλέως, Ἀνδρόμαχόν δὲ καὶ Κάρανον καὶ Μενέδημον οὐ δέξασθαι τὴν ἡγεμονίαν· τὸ μὲν τι, ὡς μὴ δοκεῖν παρὰ τὰ ἐπηγγελμένα ὑπὸ Ἀλεξάνδρου αὐτοὺς τι κατὰ σφᾶς νεωτερίζειν, τὸ δὲ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ δεινῷ οὐκ ἐθελήσαντας, εἰ δὴ τι πταίσαιεν, μὴ ὄσον κατ' ἄνδρα μόνον μετέχειν αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ ὡς τὸ πᾶν αὐτοὺς κακῶς ἐξηγησαμένους. Ἐν τούτῳ δὴ τῷ θορόβῳ τε καὶ τῇ ἀταξίᾳ ἐπιθεμένους αὐτοῖς τοὺς βαρβάρους κατακόψαι πάντα, ὥστε ἰππέας μὲν οὐ πλείονας τῶν τεσσαράκοντα ἀποσωθῆναι, πεζοὺς δὲ ἔς τριακοσίους.

Haec quo intelligantur, repetenda sunt quae paulo ante ab Arriano proferuntur. Alexander igitur quum audivisset, a Spitamene obsideri, qui Paracadis in arce relictis essent, miserat cum Andromacho, Menedemo et Carano equites τῶν ἑταίρων sexaginta, e mercenariis octingentos, quos ducebat Caranus; pedites autem mercenarios adjunxerat mille quingentos, praefecto Lycio Pharnuche interprete. Quod ut nuntiatum est Spitameni, missa obsidione, ad Sogdianae regiam recessit;

Pharnuches vero et Macedones insecuti praeter opinionem in Nomadas Scythas inciderunt. Quorum auxilio fretus Spitamenes, assumptis equitibus Scythis circiter sexcentis, peditum Macedonum phalangem loco plano ad Scythicam solitudinem circumequitans sagittis incessit. Macedones, aliquot suorum amissis, ad Polytimetum fl., cui vicina erat sylvae, se recipiunt; sed mox ducum maxime errore conturbati multisque difficultatibus circumventi, in insulam quandam in Polytimetositam confugiunt, ubi a Scythis circumfusi fere omnes trucidantur. Huc redit Arriani narratio, petita fortasse e Ptolemaeo, cui supplendae et illustrandae subjungitur fragmentum Aristobuli. Omnia alia hac de re Curtius tradit VII. 7. 31 sqq., nisi quod *silvestre iter aptum insidiis tegendis* memorat, quare Muetzello dicitur fontem secutus esse Aristobulum; quam audacter, nemo non cernit. Veriora docuit Droysenus p. 322 sq. Si qua forte possit dubitari — nam probari id omnino non potest — num Aristobuli commentarii Curtio scribenti ad manum fuerint, hoc saltem loco expressi vel consulti Aristobuli ne levissimum quidem vestigium apparet. *Silvestre* istud *iter* non moror; sylvae supra etiam Arrianus meminit, non ex Aristobulo, sed aliunde, nisi e Ptolemaeo profecerit, quod praeplacet; verum vel militum et missorum et servatorum numerus, quem Curtius posuit, Muetzellii opinionem luculente refellit. Quum enim, eo auctore (l. l. 6. 24.), Menedemus cum 3000 peditum et 800 equitibus ad urbem Maracanda missus fuerit, ceciderint autem pedites 2000, equites 300 (l. l. 7. 39; 9. 21.), de ejus sententia salvi redierint necesse est pedites 1000, equites 500. Contra apud Arrianum, qui non plures 860 equitibus et 1500 peditibus profectos refert, Aristobulus auctor est, equites tantum 40 peditesque circiter 300 e clade esse servatos. Alia res est de Auctore *Itiner.* LXXXVI, qui de more sua Arriano surripuit.

XXIV.

Strabo XI p. 787 D, 788 A. Τὸν διὰ τῆς Σογδιανῆς ῥέοντα ποταμὸν Πολυτίμητον Ἀριστόβουλος λέγει, τῶν Μακεδόνων

θραμένων, καθάπερ και άλλα πολλά τὰ μὲν καινὰ ἔθεσαν, τὰ δὲ παλαιώμασαν· ἀρδοντα δὲ τὴν χώραν, ἐκπίπτειν εἰς ἄρημον και ἀμμώδη γῆν, καταπίνασθαι τε εἰς τὴν ἄμμον, ὡς και τὸν Ἄριον, τὸν δὲ Ἄριων ῥέοντα.

Aristobuli fragmentum, quod ita ex uno codice Tschuckius restituit, tacito auctore integrius reddit Arrianus IV. 6. 5 sqq. Adscribam locum, iccirco etiam quod medicina indigere videtur. Ἐπῆλθεν Ἀλέξανδρος πᾶσαν τὴν χώραν, ὅσην ὁ ποταμὸς ὁ Πολυτίμητος ἐπάρδων ἐπέρχεται. Ἴνα δὲ ἀφανίζεται τῷ ποταμῷ τὸ ὕδωρ, ἐντεῦθεν ἤδη τὸ ἐπ' ἐκεῖνα ἔρημος ἡ χώρα ἐστίν· ἀφανίζεται δὲ, καθπερ πολλοῦ ὧν ὕδατος, ἐς τὴν ψάμμον. Καὶ ἄλλοι ποταμοὶ ὡσανύτως ἐκεῖ ἀφανίζονται μεγάλοι και ἀένιοι, ὃ τε Ἐταρδος, ὃς ῥέει διὰ Μάρδων τῆς χώρας, και Ἄρειος, ὅτου ἐπώνυμος ἡ τῶν Ἀρειῶν γῆ ἐστὶ, και Ἐνύμανδρος, ὃς δι' Εὐεργετῶν ῥέει. Καὶ εἰσὶ ξύμπαντες οὗτοι τηλοκοῦτοι ποταμοὶ, ὥστε οὐδεὶς αὐτῶν μείων ἐστὶ τοῦ Πηγνεῖο τοῦ Θεσσαλικοῦ ποταμοῦ, ὃς διὰ τῶν Τεμπῶν ῥέων ἐκδιδοῖ ἐς τὴν θάλασσαν· ὁ δὲ Πολυτίμητος πολὺ ἔτι μείζων ἢ κατὰ τὸν Πηγνεῖον ποταμὸν ἐστὶ. In his, pro maiore parte satis vitiose in *Itiner. Alex.* LXXXVI exscriptis, v. d. Chys l. l. p. 87 vocem Ἐταρδος, cuius nominis flumen alibi non memoratur, corruptam censet ex Μάργος, de quo fluvio agat Strabo XI p. 785 A. Atqui Margus non interfuit Medorum regionem, quod de Epardo testatur Arrianus vel potius Aristobulus, sed Margianen, quae inde, ut ab Ario Ariane, nomen accepit. Equidem levioere etiam et certa ferme mutatione istud Ἐταρδος (in *Itinerario* appellatur *Pardis*), ortum fortasse e remotiore ἐπάρδων, mutem in Μάρδος, auspice Dionysio Periegeta. Is enim v. 732 sqq. de Cadusiis locutus, sic pergit:

ἄγχι δὲ Μάρδοι,
Ἰρκάνιοι, Ταστροὶ τ'· ἐπὶ δὲ σφισιν ὄλικόν ἔλλισσει
Μάρδος, Δερκεβίων τε και ἀρνεῶν πόμα Βάκτρων.

Cf. Eustath. Postrema explicat Plinius VI. 18, ubi exposuit de Alexandria sive Antiochia in Margiane: «Ab huius excelsis per juga Caucasi protenditur ad Bactros usque gens

Mardorum.» Ceterum, ut verbo redeam ad Polytimeum, nomen ipsum refutat gravissimum Curtii errorem, fluvium ita a Sogdianae incolis vocari affirmantis. Vid. VII. 10. 2, ubi Muetzellius p. 705 sq. plura e recentiorum scriptis attulit. Cf. v. d. Chys p. 86.

XXV.

Arrian. IV. 8. 9. Ἀριστόβουλος, ὄθεν μὲν ἡ παροιμία ὠρμήθη, οὐ λέγει, Κλεῖτον δὲ γενέσθαι μόνου τὴν ἁμαρτίαν, ὃν γε, ὠργισμένου Ἀλεξάνδρου καὶ ἀναπηδήσαντος ἐπὶ αὐτὸν ὡς διαχρησομένου, ἀπαχθῆναι μὲν διὰ θυρῶν ἔξω ὑπὲρ τὸ τεῖχος τε καὶ τὴν τάφρον τῆς ἀκρας, ἵνα ἐγένετο πρὸς Πτολεμαίου τοῦ Λάγου τοῦ σωματοφυλάκος· οὐ καρτερήσαντα δὲ, ἀναστρέψαι αὐθις καὶ περιπετῆ Ἀλεξάνδρῳ γενέσθαι, Κλεῖτον ἀνακαλοῦντι, καὶ φάναι ὅτι· «Οὗτός τοι ἐγὼ ὁ Κλεῖτος, ὃ Ἀλέξανδρε» καὶ ἐν τούτῳ πληγέντα τῇ σαρίσση ἀποθανεῖν.

Οἱ μὲν, ait Arrianus l. l. 8, λόγῃν ἀρπάσαι λέγουσι τῶν σωματοφυλάκων τινὸς καὶ ταύτῃ καίσαντα Κλεῖτον ἀποκτεῖναι· οἱ δὲ σάρισσαν, παρὰ φυλάκων τινὸς καὶ ταύτην. *Gladium* memorat Auctor *Itiner.* XCI, *venabulum* Orosius III. 18, *δοράτιον* Lucianus *Dial. Mort.* XIV, *lanceam* Seneca *de Ira* III. 22, *lanceam armigeri et vigiliis excubantis hastam* Curtius VIII. 1. 45, 49, *telum a satellite raptum* Justinus XII. 6, *αἰχμὴν παρὰ τινος τῶν δορυφόρων* Plutarchus *Vit. Alex.* LI. Hinc efficias licet, quam varie tota Cliti historia narretur. In primis Curtii ampla, sed fucata et exaggerata relatio ab Aristobuli testimonio toto coelo differt. Incertum e quo fonte Plutarchi manaverit oratio, digna tamen illa, quae cum loco Aristobuli comparetur. Τὸν δὲ Κλεῖτον, inquit, οὐχ ὑφιέμενον οἱ φίλοι μόλις ἐξέωσαν τοῦ ἀνδρῶνος. Ὁ δὲ κατ' ἄλλος θυρῶν αὐθις εἰσῆει, μάλα ὀλιγώρως καὶ θρασείως Εὐρυπίδου τὰ ἐξ Ἀνδρομάχης ἱαμβεῖα ταῦτα περαινῶν· «Οὔμοι, καθ' Ἑλλάδ' ὡς κακῶς νομίζεται!» Οὕτω δὲ λαβὼν παρὰ τινος τῶν δορυφόρων Ἀλέξανδρος αἰχμὴν, ἀπαντῶντα τὸν Κλεῖτον αὐτῷ καὶ παραγοντα τὸ πρὸ τῆς θυρῶν παρακάλυμμα διελαύνει.

XXVI.

Athenaeus X p. 434 D. Καλλισθένης ὁ σοφιστής, ὡς Ἀν-
 ριώνος ὁ Σάμιός φησιν ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασι καὶ Ἀριστο-
 βούλος καὶ Χάρης ἐν ταῖς Ἱστορίαις, ἐν τῷ συμποσίῳ τοῦ
 Ἀλεξάνδρου, τῆς τοῦ ἀκράτου κίλικος εἰς αὐτὸν ἐλθούσης,
 ὡς διωθέτο, εἰπόντος τινὸς αὐτῷ· « Διὰ τί οὐ πίνεις; » « Οὐ-
 δὲν δέομαι, ἔφη, Ἀλεξάνδρου πικρὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ δεῖσθαι. »

De his monebitur infra ad Fragm. Char. IX.

XXVII.

Αἰγία. IV. 13, 14. 1. Ἐκ Φιλίππου ἦν ἡδὴ καθεστῆκός,
 τῶν ἐν τέλει Μακεδόνων τοὺς παῖδας, ὅσοι ἐς ἡλικίαν ἐμει-
 ραίσαντο, καταλέγεσθαι ἐς θεραπείαν τοῦ βασιλέως· τὰ τε
 περὶ τὴν ἄλλην διαίταν τοῦ σώματος διακονεῖσθαι βασιλεῖ
 καὶ κοιμώμενον φυλάσσειν τούτοις ἐπιτέτραπτο, καὶ ὅποτε
 ἐξελάνοι βασιλεὺς, τοὺς ἔκτους παρὰ τῶν ἑπιπολιῶν δε-
 χόμενοι ἐκεῖνοι προσήγον, καὶ ἀνέβαλλον οὗτοι βασιλεῖα τὸν
 Περσικὸν τρόπον, καὶ τῆς ἐπὶ θῆρα φιλοτιμίας βασιλεῖ κοι-
 νῶσι ἦσαν. Τούτων καὶ Ἐρμόλαος ἦν, Σωπόλιδος μὲν παῖς,
 φιλοσοφία δὲ ἐδόκει προσέχειν τὸν νοῦν, καὶ Καλλισθένην
 θεραπεύειν ἐπὶ τῷδε. Ὑπὲρ τούτου λόγος κατέχει, ὅτι, ἐς
 θῆραν προσφερομένου Ἀλεξάνδρου σὺς, ἔφθη βαλὼν τὸν
 σὺν ὁ Ἐρμόλαος. Καὶ ὁ μὲν σὺς κτείνει βληθεὶς, Ἀλέξανδρος
 δὲ, τοῦ καιροῦ ὑστερίσας, ἐχάλετ' ἑν τῷ Ἐρμόλαῳ, καὶ κε-
 λεύει αὐτὸν πρὸς ὄργην κληγῆς λαβεῖν, ὁρῶντων τῶν ἄλλων
 παιδῶν, καὶ τὸν ἵππον αὐτοῦ ἀφείλετο. Τούτων τὸν Ἐρμόλαον,
 ἀληθέστατα τῇ ὕβρει, φράσαι πρὸς Σώστρατον τὸν Ἀρμέντου,
 ἡλικιώτην τε αὐτοῦ καὶ ἑραστήν ὄντα, ὅτι οὐ βιαστὸν εἶ ἔστι
 μὴ τιμωρησαμένῳ Ἀλέξανδρον τῆς ὕβρεως· καὶ τὸν Σώστρατον
 εὐ χαλεπῶς συμπεῖσαι μετασχῆν τοῦ ἔργου, ὅτε ἐρώντα. Ὑπὸ
 τούτων δὲ ἀναπεισθῆναι Ἀντίπατρον τε τὸν Ἀσκληπιοδώρον,
 τοῦ Συρίας σατραπεύσαντος, καὶ Ἐπιμένην τὸν Ἀρσέου, καὶ
 Ἀντικλέα τὸν Θεοκρίτου, καὶ Φιλώταν τὸν Κάροιδος τοῦ Θρα-
 κῆς. Ὡς οὖν περιῆκεν ἐς Ἀντίπατρον ἢ νυκτερινῇ φυλακῇ, ταύτῃ
 τῇ νυκτὶ ξυγκείμενον εἶναι ἀποκτείναι Ἀλέξανδρον, κοιμώμενον
 ἐπιτεσόντας. Συμβῆναι δὲ οἱ μὲν αὐτομάτως λέγουσιν, ἔσται

ἡμέραν πίνειν Ἀλέξανδρον· Ἀριστόβουλος δὲ ὧδε ἀνέγραψε. Σύραν γυναῖκα ἐφομαρτεῖν Ἀλεξάνδρῳ, κάτοχον ἐκ τοῦ θείου γιγνομένην· καὶ ταύτην τὸ μὲν πρῶτον γέλατα εἶναι Ἀλεξάνδρῳ τε καὶ τοῖς ἀμφ' αὐτὸν, ὡς δὲ τὰ πάντα ἐν τῇ κατοχῇ ἀληθεύουσα ἐφαίνετο, οὐκ ἔτι ἀμελεῖσθαι ὑπ' Ἀλεξάνδρου, ἀλλ' εἶναι γὰρ τῇ Σύρᾳ πρόσοδον πρὸς τὸν βασιλέα καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν, καὶ καθεύδοντι πολλὰς ἤδη ἐπιστῆναι. Καὶ δὴ καὶ τότε ἀπαλασσομένου ἐκ τοῦ πότου κατεχομένην ἐκ τοῦ θείου ἐντυχεῖν, καὶ δεῖσθαι, ἐπανελθόντα πίνειν ὅλην τὴν νύκτα· καὶ Ἀλέξανδρον θεῖόν τι εἶναι νομίσαντα, ἐπανελθεῖν τε καὶ πίνειν, καὶ οὕτω τοῖς παισὶ διαπεσεῖν τὸ ἔργον. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ Ἐπιμένης ὁ Ἀρσέου τῶν μετεχόντων τῆς ἐπιβουλῆς, φράζει τὴν πρῶξιν Χαρικλεῖ τῷ Μενάνδρῳ, ἐραστῇ ἑαυτοῦ γεροντί· Χαρικλῆς δὲ φράζει Εὐρύλοχῳ τῷ ἀδελφῷ τοῦ Ἐπιμένου· καὶ ὁ Εὐρύλοχος ἐλθὼν ἐπὶ τὴν σκηνὴν [τὴν] Ἀλεξάνδρου, Πτολεμαίῳ τῷ Ἀάγου τῷ σωματοφύλακι καταλέγει ἅπαν τὸ πρῶγμα ὁ δὲ Ἀλέξανδρῳ ἔφρασε. Καὶ Ἀλέξανδρος ξυλλαβεῖν κελεύει ὧν τὰ ὀνόματα εἶπεν ὁ Εὐρύλοχος· καὶ οὗτοι στρεβλούμενοι σφῶν τε αὐτῶν κατεῖπον τὴν ἐπιβουλὴν, καὶ τινες καὶ ἄλλους ὀνόμασαν. Ἀριστόβουλος μὲν λέγει, ὅτι καὶ Καλλιμαθέην ἐπάραι σφῶς ἔφασαν ἐς τὸ τόλμημα, καὶ Πτολεμαῖος ὡσαύτως λέγει· οἱ δὲ πολλοὶ οὐ ταύτη λέγουσιν.

Locum Arriani, quem totum recipiendum putavi, quippe ad unius Aristobuli, ut videtur, narrationem proxime compositum, excerpserit manifeste Auctor *Itiner.* XCIII sq. Magna ex parte cum Arriano concordatur Curtius VIII. 6. 2 sqq.; sed hujus scriptoris narratio multo est amplior atque, ut solet in talibus, ornatior. Discrepat vero Curtius in *παίδων* nominibus recensendis: «Nicostratum, ait, Antipatrum Asclepiodorumque et Philotam placuit assumi: per hos adjecti sunt Anticles, Elaptonius et Epimenes.» In quibus *Asclepiodorumque* vix est dubium, quin ortum e Graecis τὸν Ἀσκληπιωδώρου mutandum sit in *Asclepiodori*, quod jam Muetzelliuss conjecit. Simile vitium, ut hoc obiter moneam, in *Itinerarium* irrepsit, ubi corrupta lectio vel prava versio *Sostrato et Amynta* ex Arriano corrigatur oportet in *Sostrato Amyntae*. Reliqua, *Nicostratum* et *Elaptonius*, quod ne nomen quidem est, unde in Curtii orationem irre-

pserint, non assequor; sed Arriani auctoritate Curtium non omnino emendandum esse, pro certo habeam: ab illius enim fontibus hic non pependit. Nolo persequi leviora, in quibus Arrianus cum Curtio pugnat; solum notabo, apud hunc conjurationem non a Ptolemaeo Regi indicari, sed ab Eurylocho, comitante Epimene, qui ipse insidias statim fratri aperuisse dicitur, nec vero per Chariclem. Negat tandem Curtius, quod hic in primis in censum venit, Callisthenem a conjuratis nominatum esse insidiarum vel socium vel suasorem, adstipulante Plutarcho *Vit. Alex.* LV: *Τῶν περὶ Ἐρμόλοον οὐδείς, οὐδὲ διὰ τῆς ἐσχάτης ἀνάγκης, τοῦ Καλλισθένους κατέειπεν.* Cf. Arrian. l. l. Contrarium quod contendunt Ptolemaeus et Aristobulus, eo magis fortasse bonae Alexandri famae quam veritati consulere illi studuerunt. Vide supra p. 14. Refutantur vero egregie Alexandri ipsius verbis, a Plutarcho l. l. servatis: *Ἀλέξανδρος αὐτὸς, inquit, εὐθὺς Κρατερῶ γράφων καὶ Ἀντάλφω καὶ Ἀλέκτῃ, φησὶ τοὺς παῖδας βασιανισομένους ὁμολογεῖν, ὡς αὐτοὶ ταῦτα πράξειαν, ἄλλος δ' οὐδεὶς συνειδεῖη.* Quae postrema indicant tamen, quam suspectus Callisthenes inde ab initio Regi fuerit. Et vero quum satis superque constet, ambiguis partim dictis, partim consiliis, Callisthenem fervidos et agitados juvenum animos magis etiam contra Alexandrum exasperasse, atque ita ad facinus quod meditaerentur inflammasse (Arrian. IV. 14. 2; Plutarch. l. l.; Curt. l. l. 24 sq.); mirum quidem non sit, Alexandrum, fastidiosis philosophi moribus et importuna saepe austeritate offensum, jam continuo mali quid subodorasse, et Hermolao insidiarum deprehenso, magistrum simul et familiarem Callisthenem criminis si non suasorem et auctorem, at socium certe credidisse. Imo videtur Alexander cupide arripuisse opportunitatem mulctandi odiosum ipsi virum, aulae et assentantium ingenio haudquam accommodatum. Cf. Stahrus *Aristot.* I p. 122 sqq. et Droysenus l. l. p. 357, vituperatus a Muetzellio ad Curt. p. 762. Itaque protinus aperto Hermolai consilio Callisthenem in carcerem conjecit. Degebat tum Alexander in Bactrianae urbe Cariata, ut testis est Strabo XI p. 787 B, qui praeter alia bene multa fortasse etiam hoc ex Aristobulo, quem mox

nominatim laudat, tacite desumpsit. Καριάτας τῆς Βακτριανῆς, inquit, ἐν ἣ Καλλισθένης συνελήφθη καὶ παρεδόθη φυλακῇ. Cf. Arrian. IV. 22. 4. Quam autem Alexander statim animo conceperat suspicionem, ea sensim ita crevit, ut ulciscendi consilium non amplius mitteret, ipsam modo ultionem in aliud tempus differret. Quod item apud Plutarchum testatur in *Epistola* ad Antipatrum scripta : Οἱ μὲν παῖδες ὑπὸ τῶν Μακεδόνων καταλύσθησαν · τὸν δὲ σοφιστὴν ἐγὼ κολάσω, καὶ τοὺς ἐπιτέμψαντας αὐτόν · Aristotelem puta. Quae quidem poena qualis fuerit, proxima ab hac annotatio explicabit.

XXVIII.

Arrian. IV. 14. 3. Καλλισθένην Ἀριστόβουλος μὲν λέγει δεδεμένον ἐν πέδαις ξμπεριώγεσθαι τῇ στρατιᾷ, ἔπειτα νόσφ τελευτῆσαι· Πτολεμαῖος δὲ ὁ Λάγου στρεβλωθέντα καὶ κρεμασθέντα ἀποθανεῖν.

Mirum quanta dissensione de morte Callisthenis tradiderunt antiqui. Curtius, quum VIII. 8. 21 tortum illum interiisse contendat, suffragatur Ptolemaeo. Ne autem Senecam commemorem (*Suasor.* I p. 6 ed. Bipont.), qui Clitum confudiasse cum Callisthene videtur, tragice in primis Callisthenis exitum describit Diogenes Laërtius V. 1. 5, ex eodem fonte quem Lucianus adiit, *Dial. Mort.* XIV, coll. Schol. ad XIII p. 394 ed. Reitz. Sic enim Diogenes fabulatur : Δόξας Ἐμολάφ συμμετεσχῆκέναι τῆς εἰς Ἀλέξανδρον ἐπιβουλῆς, ἐν σιδηρᾷ περιήγετο γαλεάγρᾳ, φθειρωῖν καὶ ἀκόμιστος · καὶ τέλος λόντι παραβληθεὶς, οὕτω κατέστρεψεν. Omnem probabilitatis modum excedit Justinus XV. 3, in cavea cum canē Callisthenem claudens, abscissasque aures et nasum et labia jactans. Cui simillimam narratiunculam ob oculos habuisse videtur Suidas v. Καλλισθένης II p. 233 et *Νεοφρῶν* s. *Νεοφρῶν* p. 610, coll. Eudoc. p. 310, ubi illum una cum familiari Sicyonio Neophonte αἰκισμοῖς interemptum fingit. Nihil de his nugis Plutarchus *Vit. Alex.* LV, sed Ptolemaei et Aristobuli testimonii addens narrationem Charetis (Fragm. XI.), sic scribit : Ἀποθανεῖν αὐτόν οἱ μὲν ὑπὸ Ἀλεξάνδρου κρεμασθέντα λέγουσιν, οἱ δ' ἐν πέδαις δεδεμένον καὶ νοσήσαντα · Χάρης δὲ, μετὰ

τὴν σύλληψιν ἑπτὰ μῆνας φυλάττεσθαι δεδεμένον, ὡς ἐν τῷ συνεδρίῳ κριθεῖη, παρόντος Ἀριστοτέλους · ἐν αἷς δ' ἡμέραις Ἀλέξανδρος ἐν Μαλλοῖς Ὀξυδράκαις ἐτρώθη, περὶ τὴν Ἰνδιαν ἀποθανεῖν, ὑπέριπαχυν γενόμενον καὶ φθειριάσαντα. Quo pediculari morbo (cf. Sturz. ad Pherec. p. 17 sq.) quum praeter Pherecydem aliosque etiam Sylla decesserit, de hujus interitu exponens Plutarchus *Vit. Syll. XXXVI* iterum: λέγεται δὲ, inquit, τῶν ὑστέρων φθειριάσαντα τελευτῆσαι καὶ Καλλισθένη τὸν Ὀλύνθιον, ἐν εἰρκτῇ φρουρούμενον · quibus partim concinunt Diogenes et Lucianus l. l. Denique, ut finem his faciam, Aristobuli testimonium ubi comprobatum legimus simili, sed locupletiore et accuratiore Charetis descriptione, horum duumvirorum auctoritate freti, Diogeni ceterisque suas donare fabulas, Ptolemaeum etiam cum eoque Curtium erroris insimulare haud veremur.

XXIX.

Athenaeus VI p. 351 A. Ἀριστόβουλος φησὶν ὁ Κασσανδρεὺς, Διῶξιππον τὸν Ἀθηναῖον παγκρατιαστήν, τρωθέντος ποτὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ αἵματος ῥέοντος, εἰπεῖν

Ἰχῶρ, οἷόςπερ τε ῥέει μακάρεσσι θεοῖσιν.

Pertinent haec ad pugnam adversus Assacanorum vel Assacenororum gentem, quorum oppido Massagis (*Mazagas* dicit Curtius VIII. 10. 22, *Μάσσακα* Diodorus Summar. Lib. XVII) phalangem admovens Alexander talo leviter vulneratus est. Cf. Arrian. IV. 26. 4. Illud e Plutarcho novimus *Orat. de Alex.* II. 9; sed de hoc maxima est inter antiquos dissensio, ecquis dicerium in Alexandrum sauciatum converterit. Ut per adulationem h. l. Dioxiippus, ita per contumeliam apud Senecam l. modo l. Callisthenes eo usus fertur, quo, qui Deus videri vellet, Alexandrum acerbe rideret. Quod haud ita absurdum existimes, si *παθήσειαν* hujus philosophi spectas; sed vicissim parum credibile, si, ut *Fragm. XXVII* probavimus, Callisthenem jam in vincula conjectum fuisse reputas, quo tempore Massaga Alexander adortus est. Contra Plutarchus tum l. l. et *Apophth.* VIII p. 202 (ed. Hutt.), tum

Vit. Alex. XXVIII ipsum Alexandrum fingit versum Homericum (*Iliad.* E. 340) adulatoribus amicis jocosè objicientem. Πληγῆ περιπεσὼν ὑπὸ τοξεύματος, inquit, καὶ περιαλγῆς γινόμενος· «Τοῦτο μὲν, εἶπεν, ὦ φίλοι, τὸ ἕρον αἷμα, καὶ οὐκ ἰχώρ, οἴοσπερ τε ἕρει μακάρεσσι θεοῖσιν.» Quod quum ingenio Alexandri non satis accommodatum videretur, Diogenes Laërt. IX. 10. 60, Plutarchi testimonium aspernatus, idem tanquam Anaxagorae dictum commemoravit. Ἀλέξανδρον, ait, οἴομενον εἶναι θεὸν ἐπέτρησεν. Ἐπειδὴ γὰρ ἔκ τινος πληγῆς εἶδεν αὐτῷ καταρῆρον αἷμα, δελξας τῇ χειρὶ πρὸς αὐτόν, φησι· «Τουτὶ μὲν αἷμα κ. τ. λ.» Quae narratio aliquanto quidem probabilior fit cetera ejusdem philosophi dicteria in Alexandrum jactata reputanti, quorum meminere Plutarchus *Vit. Alex.* l. l., *Symp.* IX. 1. 2; Diog. Laërt. l. l., Aelian. *V. H.* IX. 37; sed tamen nequaquam conciliatur verbis Arriani IV. 10. 6 sqq. et Luciani *de Paras.* XXXV, neque etiam iis quae Aristobuli fragmento Athenaeus praemisit. Ne igitur in tanta scriptorum discordia certi quid statuentes nubem pro Junone amplectamur, re in medio relicta, paucis de Dioxiippo videamus, a quo adulatore Aristobulus dictum illud repetiit. Non alius est quem designat Plinius *H. N.* XXXV. 40. 32: «Alcimachus pinxit Dioxiippum, qui pancratio Olympia citra pulveris tactum (quod vocant aconiti) vicit: coniti Nemeaea.» *Pugilem nobilem et ob eximiam virtutem virium Regi pernotum et gratum* Curtius vocat IX. 7. 16. Cf. Diod. Sic. XVII. 100. Obiit paulo post victoriam de Mallis reportatam, a. 326 exeunte; quo modo quaque de causa, exponunt Curtius, Diodorus l. l. et Aelianus *V. H.* X. 22. Plura de eo vide in Krausii opere *Olympia* p. 274 sq.

XXX.

Strabo XV p. 1040 D—1041 B. Ἀριστόβουλος τῶν ἐν Ταξίλοις σοφιστῶν ἰδεῖν δύο φησι, Βραχμάνας ἀμφοτέρους, τὸν μὲν πρεσβύτερον ἐξυρημένον, τὸν δὲ νεώτερον κομήτην, ἀμφοτέρους δ' ἀκολουθεῖν μαθητάς. Τὸν μὲν οὖν ἄλλον χρόνον καὶ ἄγορὰν διατρέβειν, τιμωμένους ἀπὸ ξυμβούλων, ἐξουσίαν

ἔχοντας ὅ τι ἂν βούλωνται τῶν ἀνίων φέρεσθαι δωρεάν· ὅτι
 δ' ἂν προσίωσι, καταχεῖν αὐτῶν τοῦ σησαμίνου λίπους, ὥστε
 καὶ κατὰ τῶν ὀμμάτων· ἔειν· τοῦ τε μέλιτος πολλοῦ προκει-
 μένου καὶ τοῦ σησαμίμου μάζας ποιουμένους, τρέφεσθαι δωρεάν.
 Προερχομένους δὲ καὶ πρὸς τὴν Ἀλεξάνδρου τράπεζαν πα-
 ραστανας δειπνεῖν, καρτερίαν διδάσκειν, παραχωροῦντας ἐς τινὰ
 τόπον πλησίον, ὅπου τὸν μὲν πρεσβύτερον, πεσόντα ὑπίων,
 ἀνέχεσθαι τῶν ἡλίων καὶ τῶν ὄμβρων· ἦδη γὰρ ἕεν, ἀρχομένου
 τοῦ ἔαρος· τὸν δ' ἑστάναι μονοσκελῆ, ξύλον ἐπηρμένον ἀμφο-
 τέρας ταῖς χερσίν, ὅσον τρίτην· κάμνοντος δὲ τοῦ σκέλους,
 ἐπὶ θάτερον μεταφέρειν τὴν βάσιν, καὶ διατελεῖν οὕτως τὴν
 ἡμέραν ὅλην. Φανῆναι δ' ἐγκρατέστερον μακρῶ τὸν νεώτερον·
 συνακολουθήσαντα γὰρ μικρὰ τῷ βασιλεῖ, ταχὺ ἀναστρέφαι
 πάλιν ἐπ' οἴκου, μετιόντος τε, αὐτὸν κελεῦσαι ἦκειν, εἰ του
 βούλεται τυχάνειν· τὸν δὲ συναπάραι μέχρι τέλους, καὶ με-
 ταμφιάσασθαι, καὶ μεταδέσθαι τὴν δίαιταν, συνόντα τῷ βα-
 σιλεῖ· ἐπιτιμώμενον δ' ὑπὸ τινων λέγειν, ὡς ἐκπληρώσειε τὰ
 τετταράκοντα ἔτη τῆς ἀσκήσεως, ἃ ὑπέσχετο· Ἀλεξάνδρον δὲ
 τοῖς παισὶν αὐτοῦ δοῦναι δωρεάν.

Venit Alexander Taxila, πόλιν μεγάλην καὶ εὐδαίμονα, τὴν
 μεγίστην τῶν μεταξὺ Ἰνδοῦ τε ποταμοῦ καὶ Ὑδάσπου (Arrian.
 V. 8. 2. Cf. Droysen. p. 382 sq.), a. 326, incipiente vere,
 quod testatur Aristobulus, praeterquam hoc ipso loco, Fragm.
 XXXIV. De Sophistarum, quos ibi offendit, moribus deque ho-
 noribus iis habitis, Galano in primis et Mandani, quem Dan-
 damin vocant Arrian. VII. 2. 2 et Plutarch. *Vit. Alex.* LXV,
 plura ex Onesicriti et Nearchi scriptis Strabo l. l. apponit,
 congrua illa Aristobuli descriptioni. Inter alia : Τοὺς μὲν Βρα-
 χμᾶνας πολιτεύεσθαι, καὶ παρακολουθεῖν τοῖς βασιλεῦσι συμ-
 βούλους. — Ἀπιόντας δ' εἰς τὴν πόλιν, κατὰ τὰς ἀγορὰς σκε-
 δάνουσθαι· ὅτι δ' ἂν κομίζοντι σῦκα ἢ βότρυς περιτύχωσι,
 λαμβάνειν δωρεάν παρέχοντος· εἰ δ' ἔλαιον εἶη, καταχεῖσθαι
 αὐτῶν καὶ ἀλείφεσθαι. Hinc jure Casaubonus Aristobulo red-
 didit καταχεῖν αὐτῶν pro vitioso καταχεῖν αὐτῷ. Sed non
 vidit aliud latere vitium, a posterioribus etiam criticis omis-
 sum; nam quae sequuntur : δειπνεῖν, καρτερίαν διδάσκειν,
 copulam aperte desiderant. Legatur δειπνεῖν, καὶ καρτ. διδ.

Exsiderat eadem copula ante κατὰ τῶν ὀμμάτων, nunc a Tzschuckio restituta.

XXXI.

Strabo XV p. 1041 B. C. Τῶν ἐν Ταξιλοῖς νομίμων καινὰ καὶ ἀήθη λέγει (Ἀριστόβουλος), τὸ τε τοὺς μὴ δυναμένους ἐκιδόναι τὰς παῖδας ὑπὸ πενίας, προάγειν εἰς ἀγορὰν ἐν ἀκμῇ τῆς ὥρας κόχλω τε καὶ τυμπάνοις, οἷσπερ καὶ τὸ πολεμικὸν σημαίνουσιν, ὄχλου προσκληθέντος· τῷ δὲ προσέλθοντι τὰ ὀπίσθια πρῶτον ἀνασύρεσθαι μέχρι τῶν ὤμων, εἶτα τὰ πρόσθεν· ἀρέσασαν δὲ καὶ συμπεισθεῖσαν, ἐφ' οἷς ἂν δοκεῖ, συνοικεῖν. Καὶ τὸ γυψὶ ἠλίττεσθαι τὸν τετελευτηκότα. Τὸ δὲ πλείους ἔχειν γυναῖκας, κοινὸν καὶ ἄλλων. Παρὰ τισὶ δ' ἀκούειν φησὶ, καὶ συγκατακαιομένας τὰς γυναῖκας τοῖς ἀνδράσιν ἀσμένας· τὰς δὲ μὴ ὑπομενασάσας ἀδοξεῖν.

Qui de hoc feminarum apud Indos more, Thressis etiam recepto, memoriae prodiderunt, omnes recensere nihil interest. Cathaeorum genti illud νόμιμον fuisse, tradunt Diod. Sic. XVII. 92 et Strabo l. l. p. 1024 B.

XXXII.

Arrian. V. 14. 3. Ἀριστόβουλος τὸν Πύρου παῖδα λέγει φθάσαι ἀφικόμενον ξὺν ἄρμασιν ὡς ἐξήκοντα, πρὶν τὸ ὑστερον ἐκ τῆς νήσου τῆς μικρᾶς περᾶσαι Ἀλέξανδρον. Καὶ τοῦτον δυναθῆναι ἂν εἶρξαι Ἀλέξανδρον τῆς διαβάσεως, χαλεπῶς καὶ μηδενὸς εἰργοντος περαιοθέντα, εἰπεροῦν καταπηδήσαντες οἱ Ἴνδοι ἐκ τῶν ἀρμάτων προσέκειντο τοῖς πρώτοις ἐμβαίνοντων· ἀλλὰ παραλλάξαι γὰρ ξὺν τοῖς ἄρμασι, καὶ ἀκίνδυνον ποιῆσαι Ἀλέξανδρον τὴν διάβασιν· καὶ ἐπὶ τούτους ἀφείναι Ἀλέξανδρον τοὺς ἵπποτοξότας, καὶ τραπήναι αὐτοὺς οὐ χαλεπῶς, πληγὰς λαμβάνοντας.

De hoc proelio me dicere memini ad Ptolem. Fragm. XVII p. 40 sqq., cujus testimonium Aristobuli narrationi opponitur. Hujus vero loci est, ut paucis dicam de lectione τῆς νήσου τῆς μικρᾶς, in qua postremas duas voces, exemplo Schmie-deri, Ellendtius uncis inclusit, Kruegerus vero, praesente

Facio, *μικρῶς* in *μελλζονος* mutavit. Duas insulas in Hydaspe memorat Arrianus, alteram sylvosam atque ob solitudinem inaccessam (11. 1.), Curtio dictam *ampliozem ceteris* (VIII. 13. 17.); alteram *καὶ αὐτὴν μεγάλην*, ex qua Alexander, aucta mirum in modum aqua, aegre cum copiis evasisset (13. 2, 3.). Atque hanc ipsam h. l. indicari ab Aristobulo, quum dicat Pori filium *potuisse prohibere Alexandrum transitu, quippe qui etiam nemine arcente difficulter transiisset*, mihi quidem ex orationis contextu ita perspicuum est, ut non assequar, quibus rationibus moti Facius et Kruegerus *μελλζονος* scribi jusserint. In hoc tantum quaedam inesse difficultas videtur, quod quam insulam Arrianus supra vocavit *καὶ αὐτὴν μεγάλην*, eadem quamvis altera, ut Curtius etiam innuit, *minor*, nunc dicatur *μικρά*. Quocirca pro *μικρῶς* rescripserim *μικροτέρως*, ut dixit in descriptione ambarum in ostio Euphratis insularum V. 20. 3 (Fragm. LI init.).

XXXIII.

Arrian. V. 20. 2. *Αὐτὸς Ἀλέξανδρος ἤλαυνεν ὡς ἐπὶ τοὺς προσχώρους τῆ τοῦ Πύρου ἀρχῆ Ἰνδοῦς. Ὄνομα δὲ ἦν τῷ ἔθνει Γλαυγαῖται, ὡς λέγει Ἀριστόβουλος ὡς δὲ Πτολεμαῖος, Γλαῦσαι.*

In Ptolemaei Fragmentis hunc locum legas ordine XVIII p. 42.

XXXIV.

Strabo XV p. 1013 B — 1014 A. *Ἀριστόβουλος μόνα καὶ ὑεσθαι καὶ νίφασθαι τὰ ὄρη καὶ τὰς ὑπαρχειας (τῆς Ἰνδικῆς) φησί· τὰ πεδία δὲ καὶ ὄμβρων ὁμοίως ἀπηλλάχθαι καὶ νιφετῶν· ἐπικλύεσθαι δὲ μόνον κατὰ τὰς ἀναβάσεις τῶν ποταμῶν. Νίφασθαι μὲν οὖν τὰ ὄρη κατὰ χειμῶνα· τοῦ δὲ ἔαρος ἀρχομένου, καὶ τοὺς ὄμβρους ἐνάρχεσθαι, καὶ αἰεὶ καὶ μᾶλλον λαμβάνειν ἐπίδοσιν· τοῖς δ' ἐτησίαις καὶ ἀδιαλείπτως νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν ἐκχεῖσθαι καὶ λάβρους, ἕως ἐπιτολῆς Ἀρκιούρου. Ἐκ τε δὴ τῶν χιόνων καὶ τῶν ὑετῶν πληρουμένους ποτίζειν τὰ πεδία. Κατανοηθῆναι δὲ ταῦτα καὶ ὑφ' αὐτοῦ καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων φησὶν, ὠρηκώτων μὲν εἰς τὴν Ἰνδικὴν ἀπὸ Παροπαμι-*

σάδων· μετὰ δὲ δυσμὰς Πηλιάδων καὶ διατριψάντων κατὰ τὴν ὄρεινῃν, ἐν τε τῇ Ἰππασίων καὶ τῇ Μουσικανοῦ γῆ, τὸν χειμῶνα· τοῦ δ' ἔαρος ἀρχομένου, καταβεβηκότων εἰς τὰ πεδία καὶ πόλιν Τάξιλα εὐμεγέθη, ἐντεῦθεν δ' ἐπὶ Ὑδάσπην καὶ τὴν Πῶρου χώραν. Τοῦ μὲν οὖν χειμῶνος ὕδωρ οὐκ ἰδεῖν, ἀλλὰ χιόνας μόνον, ἐν δὲ τοῖς Ταξίλοις πρῶτον ὑσθῆναι. Καὶ ἐπειδὴ καταβάσιν ἐπὶ τὸν Ὑδάσπην καὶ νικήσασιν τὸν Πῶρον, ὁδὸς ἦν πρὸς ἑω ἐπὶ τὸν Ὑπανν, κἀκεῖθεν ἐπὶ τὸν Ὑδάσπην πάλιν, ὕεσθαι συνεχῶς, καὶ μάλιστα τοῖς ἐτησίαις· ἐπιτελλαντος δὲ τοῦ Ἀρκτούρου, γενέσθαι παῦλαν. Διατριψάντας δὲ περὶ τὴν ναυπηγίαν ἐπὶ τῷ Ὑδάσπῃ, καὶ πλεῖν ἀρξάμενους πρὸ δύσεως Πηλιάδος οὐ πολλαῖς ἡμέραις, καὶ τὸ φθινόπωρον πᾶν καὶ τὸν χειμῶνα καὶ τὸ ἐπιὸν ἔαρ καὶ τὸ θέρος ἐν τῷ κατάπλω πραγματευθέντας, ἐλθεῖν εἰς τὴν Πατταλήνῃν περὶ Κυνὸς ἐπιτολήν. Δέκα μὲν δὴ τοῦ κατάπλου γενέσθαι μῆνας, οὐδαμοῦ δ' ὑετῶν αἰσθῆσθαι, οὐδ' ὅτε ἐπήκμασαν οἱ ἐτησίαι· τῶν δὲ ποταμῶν πληρουμένων, τὰ πεδία κλύζεσθαι· τὴν δὲ θάλατταν ἀπλουν εἶναι, τῶν ἀνέμων ἀντιπνεόντων, ἀπὸ γαλας δὲ μηδεμιᾶς πνοῆς ἐκδεξαμένης.

Aristobuli sententiam, μὴ ὕεσθαι τὰ πεδία, iterat iisdem verbis Strabo l. I. p. 1019 A, sed circumscribit accuratius p. 1015 B (Fragm. XXXVI.) : Οὔτε ἡ Θηβαῖς — οὔτε τῆς Ἰνδικῆς τὰ ἀπὸ τῆς Πατταληνῆς μέχρι τοῦ Ὑδάσπου, ubi excidit κατομβροῦνται, e superioribus repetendum. Sequitur Aristobulum Arrianus VI. 25. 4, agens de terra Gedrosiorum : Ὑεται ἡ Γαδρωσίων γῆ ὑπ' ἀνέμων τῶν ἐτησίων, καθάπερ οὖν καὶ ἡ Ἰνδῶν γῆ, οὐ τὰ πεδία τῶν Γαδρωσίων, ἀλλὰ τὰ ὄρη. Eadem habet Strabo p. 1050 C. Quod quum de Etesis etiam nostro loco affirmari videas, ὕεσθαι συνεχῶς καὶ μάλιστα τοῖς ἐτησίαις, sponte patet, quam egregie Tzschuckius eandem vocem in prioribus restituerit, ubi olim legebatur τοῖς δὲ τῆς Ἀσίας καὶ ἀδιαλείπτως νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν ἐκχεῖσθαι καὶ λάβρους. Fugit vero eundem in proximis post πληρουμένους intexendum esse ποταμούς. Redeo ad Arrianum, qui ut l. I. ad Aristobulum se conformavit, ita alibi videtur Nearchum sequi, sequitur etiam Megasthenem. Nearchus enim, teste Strabone p. 1014 A, in ceteris quum Aristobulo calculum adjiciat, περὶ τῶν θερωῶν ὄμβρων οὐχ ὁμολογεῖ· ἀλλὰ

φησιν, ὕεσθαι τὰ πεδία θέρους, χειμῶνος δ' ἀνομβρα εἶναι. Similiter Arrianus V. 9. 4, et disertius etiam Megasthenem excerptens *Indic.* VI. 4 sq. Diodorus II. 36 distinguit διπτοὺς ὄμβρους καθ' ἕκαστον ἔτος, τὸν μὲν χειμερινόν, τὸν δ' ἕτερον κατὰ τὴν θερινὴν τροπὴν, quae Eratosthenis fuit sententia, ex quo idem illud refert Strabo p. 1016 A.

Quae porro in fragmento Aristobuli legitur brevis relatio de Indica Alexandri expeditione, ea quidem tam graviter corrupta est, ut paulo diligentius examinanda sit. A Παροπamisadis profecti, quod Arrianus IV. 22. 3 evenisse tradit Ol. CXIII. 1 sive a. 327, movisse Macedones in Indiam dicuntur, ibique post Pleiadum occasum degisse totam hiemem in nescio quorum Hippasiorum vel Hypasiorum terra et ditione Musicani; quam tamen, si audis Arrianum VI. 15. 5 sq., adiit demum Alexander exacta fere proxima hieme, m. Febr. a. 325. Deinde, ἔαρος ἀρχομένον, exercitum in campos descendisse legimus et in Taxilorum urbem, hinc ad Hydaspem Porique regionem; quae omnia facta esse demonstravi inde a m. Elaphebolione a. 326. Vide ad Ptolem. *Fragm.* XVII p. 41 sq. Est vero haec narratio tam absurda, ut ab Aristobulo vel Strabone profecta esse plane non possit; id quod nemini adhuc in oculos incurrisse demiror. Oritur perturbatio e depravata lectione: μετὰ δὲ δυσμᾶς Πληιάδων καὶ διατριψάντων κατὰ τὴν ὀρεινὴν ἐν τε τῇ Ἰππασίων καὶ τῇ Μουσικανοῦ γῆ τὸν χειμῶνα. Primum ferri nequit Ἰππασίων, quod ex ὑπ' Ἀσίων Casaubonus dedit. Legendum Ἀσπασίων, quod nunc me Tzschuckius monet h. l. jam commendatum esse a Schmiedero ad Arrian. *Indic.* p. 6. Porro pro Μουσικανοῦ scribatur oportet Ἀσσακανοῦ, quem Arrianus IV. 30. 5 per ἠ vocat Ἀσσακηγόν. Vix Bactris Alexander in Indiam pervenerat, quum has peteret regiones. Arrianus IV. 23. 1: Προῦχώρει ἐς τὴν Ἀσπασίων τε (Cf. Ptolem. *Fragm.* XVI.) καὶ Γουραίων χώραν καὶ Ἀσσακηγῶν, quorum postremis praeerat Assacenus vel Assacanus. De iisdem Strabo loquitur p. 1022 A: Τὰ μετὰ τούτων τοῖν δυοῖν ποταμοῖν (Υπάνιος καὶ Γάγγου) ἔχουσιν Ἀσσακηγοὶ τε καὶ Μασσιανοὶ καὶ Νυσαῖοι καὶ Ἰππασιοὶ· εἰθ' ἢ Ἀσσακανοῦ, ὅπου Μάσσαγα πόλις, τὸ βασιλείον τῆς χώρας (Cf. p. 95 ad

Fragn. XXIX.). Nam ibi pariter Ἰνπᾶσίοι expellendum est codicumque Πᾶσίοι corrigendum Ἀσπᾶσίοι. Tandem ut emendationi nostrae cumulus accedat, otiosam expunge voculam καί, ut legas : ὠρηκῶτων μὲν — Παροπαμισᾶδων, μετὰ δὲ δυσμᾶς Πληϊάδων διατρίψαντων κ. τ. λ. Aliter locum tentatum lego a Muetzello ad Curt. p. 798, qui, pro Ἰνπᾶσίων ex Árrian. VI. 16. 3, servato anachronismo, Σάμβον commendans, voculam δὲ post μετὰ tollit, et δυσμᾶς Πληϊάδων intelligit de occasu Pleiadum *vespertino*, circiter m. Aprili. Sane, ut supra monebam, ἐξήκοντος τοῦ ἡῆρος Alexander in Indos movisse traditur; sed vel sic tamen viam a Muetzello indicatam ut inire liceat admodum vereor. Imo *matutinum* Pleiadum occasum ab Aristobulo designari, argumentis ex ipso fragmento petitis probatum ibo. Totius anni aëris temperiem descripturus, incipit Aristobulus ab occasu Pleiadum, subdit mox non aestatem, quae si *vespertinum* occasum cogitasset deinceps memoranda fuisset, sed hiemem, statim transiens ad vernum tempus quo in Taxilorum regione Macedones passi esse primas pluvias dicuntur (Fragn. XXX.), per aestatem et maxime τοῖς ἐτησiais continuas, donec ἐπιτελλαντος Ἀρχιούρου cessarent imbres. Sic omnia ordine procedunt. Accedit quod, si Muetzelli interpretationem amplectimur, Aristobulus in eadem descriptione utrumque Pleiadum occasum promiscue indicaverit: nam quae infra leguntur : πλεῖν ἀρξαμένους πρὸ δύσεως Πληϊάδος, de matutina δύσει nemo non accipiet.

Jam loco mendis purgato, de navigatione aliquid videtur monendum. Terris omnibus usque ad Hyphasin Pori ditioni adjectis, Alexander ad Hydraotem atque hinc ad Acesinem reversus, hoc fluvio trajecto, iterum venit ad Hydaspem, auctore Arriano V. 29. 2—5; quod idem Aristobulus paucis complexus : Νικήσασι τὸν Πῶρον, inquit, ὁδὸς ἦν ἐπὶ τὸν Ὑπανν (Ὑφασιν Arrianus vocal) πρὸς ἔω, κἀκεῖθεν ἐπὶ τὸν Ὑδάσπην πάλιν. Interea classe complurium variique generis navium ad hoc flumen extracta, Ἀλέξανδρος ἔγνω καταπλεῖν κατὰ τὸν Ὑδάσπην ὡς ἐπὶ τὴν μεγάλην Θάλασσαν, ut ait Arrian. VI. 1. 1. Atque hic est καταπλους nostro fragmento dictus, quem, sacrificiis Diis fluvioque Hydaspis rite peractis,

suscepit Alexander secundum Aristobulum πρὸ δύσεως Πληιάδος οὐ πολλαῖς ἡμέραις i. e. initio m. Nov. a. 326 (cf. Droysen. p. 427.), donec proximo anno 325 perventum sit ad Pattalenen (sic infra quoque Fragm. XXXVI et XLII, ubi vid. annot. Arriano est Pattala.), omni ad navigandum idoneo tempore consumpto. Nam — Arriani verbis utar — ἀπὸ τοῦ χειμῶνος, τὴν ἀρχὴν τὸ ἀπὸ Πλειάδων δύσεως ἔστε ἐπὶ τροπῆς, ἃς ἐν χειμῶνι ὁ ἥλιος ἐπιστρέφει, πλοῖμα εἶναι ταύτη ἐξηγγέλλετο. Quapropter Alexander, quum jam Etesiae spirarent, adeoque ἀπορος esset ἡ ὥρα ἐς τὸν πλοῦν, Nearcho ibi exspectare jusso, ad Arabium amnem processit. Vid. Arrian. VI. 21. 1 sqq. Quae egregie concordant cum verbis Aristobuli, narrantis ad Pattalenen appulisse classem περὶ Κυνὸς ἐπιτολὴν · siquidem Etesiae simul fere cum ortu Canis flare incipiunt, circa 20 m. Julii. Cf. Salmas. ad Solin. p. 304. In hoc tantum leviter errat Aristobulus, quod affirmat δέκα τοῦ κατὰ πλοῦν γενέσθαι μῆνας · nam ineunte Novembre profectos vix novem menses navigasse apparet, pro quibus pejus etiam septem numerat Plutarchus *Vit. Alex.* LXVI. Decimum mensem Aristobulo supplere studuit Droysenus p. 464: «*Strabo*, inquit, *zählt zehn Monate*, wohl bis zum Ocean, *da von Nicäa bis Pattala in der That neun Monate gebraucht würden.*» Frustra, propter disertum testimonium, ἐλθεῖν εἰς τὴν Πατταλήνην περὶ Κυνὸς ἐπιτολὴν.

XXXV.

Strabo XV p. 1014 B. C. Λέγουσιν ἀμφότεροι (Νέαρχος καὶ Ἀριστόβουλος) καὶ τὰς ἀναβάσεις τῶν ποταμῶν. — Ὁ δ' Ἀριστόβουλος καὶ μέτρα τῆς ἀναβάσεως ἐπίθεται τετραράκοντα πήγεις, ὧν τοὺς μὲν εἴκοσιν ὑπὲρ τὸ προὔπάρχον βάθος πληροῦν μέχρι χειλοῦς τὸ ρεῖθρον, τοὺς δ' εἴκοσιν ὑπέρχουσιν εἶναι εἰς τὰ πεδία. Ὁμολογοῦσι δὲ καὶ, διότι συμβαίνει ησιζεῖν τὰς πόλεις, ἐπάνω χωμάτων ἰδρυμένας, καθάπερ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Αἰθιοπία· μετὰ δὲ Ἀρκτοῦρον παύεσθαι τὴν πλημμύραν, ἀποβαίνοντος τοῦ ὕδατος· ἔτι δ' ἡμίψυκτον σπεύρεσθαι τὴν γῆν, ἀπὸ τοῦ τυχόντος ὀρυκτοῦ χαραχθεῖσαν, καὶ ὕμῳ φύεσθαι τὸν καρπὸν τέλειον καὶ καλόν. Τὴν δ' ὄρουσαν

φησὶν ὁ Ἀριστόβουλος ἐστάναι ἐν ὕδατι κλειστῷ· πρασίας δ' εἶναι τὰς ἐχούσας αὐτὴν· ὕψος δὲ τοῦ φητοῦ τετραπέτην πολύσταχὺ τε καὶ πολύκαρπον· θειρίζεσθαι δὲ περὶ δύσιν Πληιάδος, καὶ πτισσεσθαι ὡς τὰς ζεϊάς· φύεσθαι δὲ καὶ ἐν τῇ Βακτριανῇ καὶ Βαβυλωνίᾳ καὶ Σουσίδι.

Quod nunc h. l. legitur ἀπὸ τοῦ τυχόντος ὄρυκτοῦ χαραχθεῖσαν, pro quo antea edebatur ψύχοντος, id eximiae debetur Casauboni emendationi, laudantis haec verba Strabonis VII p. 478 B : Ἡ δὲ ἄλλη πεδιά καὶ εὐγαιὸς ἐστὶ πᾶσα, σίτω δὲ καὶ σφόδρα εὐτυχῆς· τριάκοντα γοῦν ἀποδίδωσι διὰ τοῦ τυχόντος ὄρυκτοῦ σχιζομένη.

De oppidis Indorum, sublimibus in locis exstructis, cf. Arrian. *Indic.* X. 4, de oryza vero Plin. *H. N.* XVIII. 13. Stare eam ἐν ὕδατι κλειστῷ neque Megillum praeteriit, qui apud Strab. p. 1014 C : Τὴν ὄρυζαν σπειρεσθαι μὲν πρὸ τῶν ὄμβρων φησὶν· ἀδείας δὲ καὶ φντείας δεῖσθαι ἀπὸ τῶν κλειστῶν ποτιζομένην ὑδάτων. Vertitur illic in aqua eluvionis stare, unde conjicio interpretem legisse ἐν ὕδατι κλυσιῷ, quod tamen fictum est vocabulum. Κλειστὸν ὕδωρ capiendum videtur de aqua, aggeribus, ne defluat, undique cincta; quomodo, si recte memini, et hodie in oryzae cultura fieri solet. Hinc Theophrastus τὸ ὄρυζον tanquam τὸν πολὺν χρόνον ἐν ὕδατι πεφυκὸς descripsit *Hist. Plant.* IV. 4. 10.

XXXVI.

Strabo XV p. 1015 A — C. Τὴν ὁμοιότητα τῆς χώρας ταύτης πρὸς τε τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Αἰθιοπίαν, καὶ πάλιν τὴν ἐναντιότητα, παραθεῖς ὁ Ἀριστόβουλος, διότι τῷ Νεῖλῳ μὲν ἐκ τῶν νοτίων ὄμβρων ἐστὶν ἡ πληρώσις, τοῖς Ἰνδοῖσι ποταμοῖς δὲ ἀπὸ τῶν ἀρκτικῶν, ζητεῖ, πῶς οἱ μεταξὺ τόποι οὐ κατομβροῦνται. Οὔτε γὰρ ἡ Θηβαῖς, μέχρι Συήνης καὶ τῶν ἐγγὺς Μερόης, οὔτε τῆς Ἰνδικῆς τὰ ἀπὸ τῆς Πατταληνῆς μέχρι τοῦ Ὑδάσπου. Τὴν δ' ὑπὲρ ταῦτα τὰ μέρη χώραν, ἐν ἧ καὶ ὄμβροι καὶ νιφετοὶ, παραπλησίως ἔφη γεωργεῖσθαι τῇ ἄλλῃ τῇ ἔξω τῆς Ἰνδικῆς χώρα· ποτιζεσθαι γὰρ ἐκ τῶν ὄμβρων καὶ τῶν χιόνων. Εἰκὸς δ' οἷς εἴρηκεν οὗτος, καὶ εὐσεστον εἶναι τὴν γῆν, χαυνομένην ὑπὸ τῆς πολλῆς ὑγρασίας, καὶ ἐκρήγματα

λαμβάνουσαν, ὥστε καὶ ῥεῖθρα ποταμῶν ἀλλάττεσθαι. Περ-
φθεῖς γοῦν ἐπὶ τινι χρείαν, ἰδεῖν φησὶν ἐρημωθεῖσαν χώραν
πλειόνων ἢ χιλίων πόλεων σὺν κώμαις, ἐκλιπόντος τοῦ Ἰνδοῦ
τὸ οἰκεῖον ῥεῖθρον, ἐκτραπομένου δ' εἰς τὸ ἕτερον ἐν ἀριστερᾷ
κοιλίᾳ πολὺ, καὶ οἶον καταρῥάξαντος, ὡς τὴν ἀπολειψθεῖ-
σαν ἐν δεξιᾷ χώραν μηκέτι ποτίζεσθαι, ταῖς ὑπερχύσει με-
τεωροτέραν οὔσαν, οὐ τοῦ ῥεῖθρου τοῦ καινοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ
τῶν ὑπερχύσεων.

Nili incrementorum causas veteribus fuisse constat multae
variaeque disputationis argumentum, jam antiquissima aetate
tractatum, ut docet locus Strabonis XVII p. 1139 A. B, cujus
initium cum Aristobuli sententia apte conferas. *Εἰ ἄρα, in-*
quit, τοῦτ' ἐχρῆν ζητεῖν, ὅπερ καὶ νῦν ἐτι ζητεῖται, τί δὴ
ποτε θέρους, χειμῶνος δ' οὐ· καὶ ἐν τοῖς νοτιωτάτοις, ἐν δὲ
τῇ Θηβαίδι καὶ τῇ περὶ Σὺνήην οὐ συμπίπτουσιν ὄμβροι· τὸ
δ' ὅτι ἐξ ὀμβρῶν αἱ ἀναβάσεις μὴ ζητεῖν, μηδὲ τοιούτων δεῖ-
σθαι μαρτύρων, οἷος Ποσειδῶνιος εἶρηκε. Φησὶ γὰρ Καλλι-
σθένης λέγειν τὴν ἐκ τῶν ὀμβρῶν αἴτιαν τῶν θερῶν, παρὰ
Ἀριφτοτέλους λαβόντα. Nearchi quoque iudicium Strabo pro-
dit XIV p. 1020 B, διδάσκει τοὺς Ἰνδικούς ποταμούς, ὅτι ἐκ
τῶν θερῶν ὀμβρῶν συμβαίνει ἡ πλήρωσις, eodemque sensu
fusus disputat Arrianus *Indic.* VI. 5 sqq. Plura memorare
supersedeo. Sciscitanti satisfacient Salmasius ad Solin. p. 303
sqq., Bakius *Posid. Rell.* p. 97 sqq. et Westerm. *Comm. de*
Callisth. II. 1 p. 5 sq. Quid de Indiae imbribus fluviorum-
que incrementis Aristobulus senserit, ipse jam exposuit
Fragm. XXXIV, ubi p. 100 monui, hoc loco post nomen Ἰνδοῦ
excidisse verbum *κατομβροῦται*. Ceterum, quod sub finem
fragmenti testatur, se quandam Indiae vidisse regionem, ἐρη-
μωθεῖσαν πλειόνων ἢ χιλίων πόλεων σὺν κώμαις, ἐκλιπόντος
τοῦ Ἰνδοῦ τὸ οἰκεῖον ῥεῖθρον, is numerus haud ita amplius
videbitur reputanti, innumera olim fuisse Indiae oppida (Ar-
rian. *Indic.* X. 2.), ut adeo Alexander Poro plus duobus mil-
libus regunda dederit (*de Exp. Alex.* VI. 2. 1.) et omnino
in India quinque millia oppidorum subegisse dicatur. Vid.
Plin. *H. N.* VI. 21. Adde quod nomen accepisse Rhagae
feruntur a terrae motibus, quibus et urbes numero frequentes
et bis mille pagi evanuerint. Cf. Fragn. Durid. XXV p. 99.

XXXVII.

Strabo XV p. 1032 D, 1033 A. Ἀριστόβουλος τῶν θρυλλουμένων μεγεθῶν οὐδὲν ἰδεῖν φησὶν, ἔχιδναν δὲ μόνον ἐνθά πηγαῖν καὶ σπιθαμῆς. — Ἐχεις δὲ πολλούς, φησι, πολὺ ἐλάττους, καὶ ἀσπίδας, σκορπίους δὲ μεγάλους. Οὐδὲν δὲ τούτων οὕτως ὀχλεῖν, ὡς τὰ λεπτὰ ὄφειδια, οὐ μείζω σπιθαμιαίων· εὐρίσκεσθαι γὰρ ἐν σκηναῖς, ἐν σκεύεσιν, ἐν θρίγκοις ἐγκεχυμμένα· τοὺς δὲ πληγέντας αἰμορροεῖν ἐκ παντός πόρου μετὰ ἐπωδυνίας· ἔπειτα ἀποθνήσκειν, εἰ μὴ βοηθήσει τις εὐθύς· τὴν δὲ βοήθειαν ἑσθίαν εἶναι διὰ τὴν ἀρετὴν τῶν Ἰνδικῶν ῥιζῶν καὶ φαρμάκων. Κροκοδείλους τε οὔτε πολλούς οὔτε βλαπτικούς ἀνθρώπων ἐν τῷ Ἰνδῷ φησὶν εὐρίσκεσθαι καὶ τὰ ἄλλα δὲ ζῶα τὰ πλείστα τὰ αὐτὰ ἄπερ ἐν τῷ Νεῖλῳ γενᾶσθαι, πληρὴν ἕπου ποταμίον.

Testimonium Aristobuli, quod probabilitate praestat reliquorum historicorum descriptionibus omnibus, et h. l. statim firmat Strabo et XV p. 1048 A. Opponit autem illud narrationi Nearchi, angues sibi visas dicentis *ἐκκαυδεκαπήχεις*, cujus generis aliquam ex eodem scriptore memorat Arrianus *Indic.* XV. 10, addens αὐτοὺς τοὺς Ἰνδοὺς πολὺ μέζοντας τούτων λέγειν εἶναι τοὺς μεγίστους ὄφεις. Nearcho consentit Clitarchus (*Aelian, de nat. anim.* XVII. 2.), quem, ut plurimum, tacite sequitur Diod. Sic. XVII. 90. Hac magnitudine non contentus Megasthenes (*Plin.* VIII. 14.) scribit, in India serpentes in tantam magnitudinem adolescere, ut solidos hauriant cervos taurosque, Plura hujusmodi exhibent Plinius l. l. 11, 13, et Strabo e Megasthene XV p. 1029 A, e Posidonio XVI p. 1095 C. — Quae porro de parvo quodam serpentum genere ab Aristobulo deprompta legimus, iis adumbrandis inservit descriptio horum animalium (quae Strabo memorat item XV p. 1052 D, XVI p. 1124 B.) ap. Diod. l. l., quibuscum eff. Curtius IX. 1. 12 et Nearchus ap. Strab. XV p. 1032 C : *ἔιχε δὲ καὶ ἡ χώρα (ait Diodorus) ὄφειαν πληθὺς, μικρῶν μὲν τοῖς μεγέθεσι, ταῖς δὲ ποικιλίαις ἐξηλλαγμένων — διὰ τε τῶν δηγμάτων ὄξεις θανάτους ἀπειργάζοντο. Τὸν δὲ πληγέντα πόνοι δεινοὶ συνέχον καὶ ῥύσις ἰδρωτός αἱματοειδοῦς κατεῖχε. Διόπερ οἱ Μακεδόνες, δεσπῶς ὑπὸ (l. ἀπὸ) τῶν δηγμάτων ἀπαλλάτ-*

τοντες, τὰς κλίνας ἀπὸ τῶν δένδρων ἐξήρτων καὶ τὸ πλείστον τῆς νυκτὸς διηργύπνου. Μετὰ δὲ ταῦτα παρὰ τῶν ἐγγχωρίων μαθόντες τὴν ἀντιφάρμακον ῥίζαν, ἀπελύθησαν τῶν δεινῶν. Etiam haec petita esse e Clitarcho, patebit inspicienti locum Aeliani supra laudatum, cujus ultima verba, oblata jam occasione, juvat obiter emendare. Sunt illa : *δακεῖν δ' ἄρα καὶ ἀποκτεῖναι ὄκιστα δεινούς αὐτούς λέγει οὗτος*. Non ipsos serpentes, opinor, δεινούς Clitarcho vocaverit, sed morsos dixerit πόνους δεινούς passos, quod Diodorus expressit : τὸν πληγέντα πόνοι δεινοὶ συνείχον. Itaque δεινούς muta in δεινῶς, sed post ἄρα reponē; nisi, ut simul languidae orationi aliquantum succurras, sic malis : *δακεῖν δ' ἄρα δεινῶς αὐτούς λέγει οὗτος, καὶ ἀποκτεῖναι ὄκιστα*.

Extremam fragmenti partem similiter, sed suppresso nomine auctoris, suppeditat Arrianus *Indic. VI. 8* : *Οἱ ποταμοὶ οἱ Ἰνδοὶ, ὁμοίως τῷ Νεῖλῳ τῷ Αἰθιοπίῳ τε καὶ Αἰγυπτίῳ, κροκοδείλους τε φέρουσι, ἔστιν δὲ οἱ αὐτῶν καὶ ἰχθύας καὶ ἄλλα κήτεα, ὅσα ὁ Νεῖλος, πληρὴ ἵππου τοῦ ποταμίου. (Cf. *Exp. Alex. VI. 1. 2.*) Ὀνησίκριτος δὲ καὶ τοὺς ἵππους τοὺς ποταμίου λέγει ὅτι φέρουσι. Quae eadem de Onesicrito Strabo quoque Aristobuli fragmento subjungit.*

XXXVIII.

Strabo XV p. 1033 B. *Τῶν ἐκ θαλάττης φησὶν Ἀριστόβουλος εἰς μὲν τὸν Νεῖλον ἀνατρέχειν μηδὲν, ἔξω θρήσσης καὶ κεντρέως καὶ δελφίνος, διὰ τοὺς κροκοδείλους· ἐν δὲ τῷ Ἰνδῷ πλήθος. Τῶν δὲ καρίδων τὰς μὲν μικρὰς μέχρι ὄρους ἀναθεῖν, τὰς δὲ μεγάλας μέχρι τῶν συμβολῶν τοῦ τε Ἰνδοῦ καὶ τοῦ Ἀκεσίνου.*

Strabo XVII p. 1180 A. B. *Φησὶν Ἀριστόβουλος, μηδὲν ἀνατρέχειν ὄψον εἰς τὸν Νεῖλον ἐκ τῆς θαλάττης, πληρὴ κεντρέως καὶ θρήσσης καὶ δελφίνος, διὰ τοὺς κροκοδείλους· τοὺς μὲν δελφίνας διὰ τὸ κρείττους εἶναι, τοὺς δὲ κεντρέας τῷ παραπέμπεσθαι ὑπὸ τῶν χοίρων παρὰ γῆν, κατὰ τινα οἰκείωσιν φυσικῇ· τῶν δὲ χοίρων ἀπέχεσθαι τοὺς κροκοδείλους, στρογ-*

γύλων ὄντων, καὶ ἐχόντων ἀκάνθας ἐπὶ τῇ κεφαλῇ, φερούσας κίνδυνον τοῖς θηρίοις. Ἀναθεῖν μὲν οὖν ἕαρος τοὺς κεστρέας, γόνον ἔχοντας· μικρὸν δὲ πρὸ δύσεως Πληιάδος καταβαίνειν τεξομένους ἀθρόους, ὅτε καὶ ἡ ἄλωσις αὐτῶν γίνεται περιπιπτόντων τοῖς φράγμασιν ἀθρόον. Τοιαύτην δὲ τινα εἰκάζειν ἔστι καὶ περὶ τῆς θρίσσης αἰτίας.

Ut sibi constaret vel Aristobulus vel Strabo, meo Marte pro Πλειιάδος restitui Πληιάδος (cf. Fragm. XXXIV, XXXV.). Nec dubitavi εἰκάζειν ἔστι mutare in εἰκ. ἔστι. Animadvertam etiam non legendum videri περιπιπτόντων — ἀθρόον, sed ἀθρόων, quemadmodum paulo ante scribitur τεξομένους — ἀθρόους.

Recensent Nili pisces Athenaeus VII p. 311 F, 312 A et Strabo XVII p. 1178 D sq. Quod vero apud hunc contendit Aristobulus, delphinos in Nilo reperiri διὰ τὸ κρεῖττους εἶναι τῶν κροκοδειλλων, optime illustrat Plinius, cujus narrationem legas VIII. 38.

XXXIX.

Strabo XV p. 1017 A. B. Κατὰ τὸν Ἀκεσίην καὶ τὴν συμβολὴν τὴν πρὸς Ὑάρωτιν καὶ Ἀριστόβουλος εἴρηκε περὶ τῶν κατακαμπτομένους ἐχόντων τοὺς κλάδους, καὶ περὶ τοῦ μεγέθους· ὡσθ' ὑφ' ἐνὶ δένδρῳ μεσημβρίζειν σκιαζομένους ἑπτέας πενήκοντα· οὗτος δὲ (Ὀνησίκριτος) τετρακοσίους. Λέγει δὲ ὁ Ἀριστόβουλος καὶ ἄλλο δένδρον, οὐ μέγα, μεγάλους λοβοὺς ἔχον, ὡς ὁ κύαμος, δέκα δακτύλους τὸ μῆκος, πλήρεις μέλιτος· τοὺς δὲ φραγόντας οὐ ἡσδίως σώζεσθαι.

Tribus magnis fluminibus, Hydaspe, Hydraote seu Hyarote et Hyphasi in alveum receptis, Acesines, servato semper nomine, in Indum fertur. Vid. Arrian. *Exp. Alex.* VI. 14. 5, *Indic.* III. 10. Illo igitur tractu, quo in Acesinem influit Hydraotes, quod visam sibi arborem testatur Aristobulus, sub cuius ramis deflexis 50 equites possent meridiari, in eo rursus veredicientior videtur, quo magis ceteri Alexandri comites et scriptores incredibilia narrarunt. Ne enim ad Onesicritum confugiam, qui earundem arborum umbram *octies* fecit *ma-jorem* (ap. Strab. l. l.), memórabo deinceps, quem Diodorus (XVII. 90.) sequitur, scriptorem, sive is Clitarchus habendus

sit sive alius, de arboribus narrantem *τριῶν πλέθρων umbram-efficientibus*; memorabo Nearchum (Arrian. *Indic.* XI. 7.), de aliis referentem, *ὣν τὴν σκιὰν ἐς πέντε πλέθρα ἐν κύκλῳ ἐξικνέσθαι, καὶ ἂν μυρλοὺς ὑπὸ ἐνὶ δένδρῳ σκιαῶσθαι*. Sed neque hic constiterunt, qui omnibus impense exaggerandis sibi placebant. Ficum arborem Theophrastus memorat (*Hist. Plant.* IV. 4. 4.), prope Acesinem crescentem, quem acceperat *ἐπὶ δύο στάδια ποιεῖν τὴν σκιάν*. At quanto modestius is, qui Theophrasto auctor fuit, quam qui fingebant *ἐωράσθαι πέραν τοῦ Ἰαρώτιδος δένδρον, ποιῶν σκιάν ταῖς μεσημβριαῖς πενταστάδιον*. Vid. Strab. I. I. p. 1017 B. Altera arbor, ab Aristobulo dicta, qualis fuerit, primus felicissima conjectura, nunc codicibus satis probata, detexit Casaubonus. Legebatur: *δένδρον οὐ μεγάλους ἰσχυροὺς λέπιστακα καρποὺς ἔχον. Λέπιστακα καρποὺς* inane esse interpretamentum, recte vidit vir sagacissimus: nam *ἀμφίσημα* vel, ut est in *Etymol. M.* p. 569, 14, *ἀγγεῖον κνάμον λοβός*. Nec minus praeclare e voce *μεγάλους* deprompsit *μέγα* (simillima est dictio ap. Strab. XVII p. 1178 C), quum vix dubium sit, quin *κνάμος* h. l. non quamlibet fabam, sed Aegyptiacam designet, de qua praeter Strab. I. I. p. 1151 A agunt Athenaeus III p. 72 sqq. et Plinius XVIII. 30. Cf. Salmas. ad Solin. p. 687 sqq. Tales in India quum vidisset Alexander in Acesinis ripis, magis etiam Nili initium se reperisse putabat; quod testantur Strabo XV p. 1020 B et Arrianus VI. 1. 2.

XL.

Plutarch. *de Nobil.* XIX. *Ἰνδικοὺς κύνες δῶρον πεμφθέντας Ἀλεξάνδρῳ φησὶν Ἀριστοβούλος, πρὸς μὲν τοὺς ἀγροὺς ταύρους καὶ ὄρεῖς ἀδμήτους προβαλλομένους, ἀκινήτους κατακεῖσθαι, πρὸς δὲ τὸν εἰσηγγμένον λέοντα ἐκδορήσαντας εἰς μάχην ἀπερῶσθαι*.

Videntur significari canes, quos Alexandro obtulit Sopithes vel Sophites Rex, cujus ditionem Strabo I. I. p. 1024 A ab aliis ait inter Hydaspem et Acesinem collocari, ab aliis vero, quorum sunt Diodorus et Curtius, trans Acesinem et Hydraotin. Cf. Droysen. I. I. p. 414. De canum illorum tum natura

tum Alexandro donatorum numero satis magna est inter scriptores discordia, quam in re parum gravi taedet referre. Vid. Strab. l. l. p. 1025 A. B; Diod. Sic. XVII. 92, Aelian. *de nat. anim.* VIII. 1, coll. IV. 19, Curt. IX. 1. 31 sqq. et Plin. *H. N.* VIII. 61, qui ejusmodi canem Alexandro Indiam petenti ab Albaniae Rege missum tradit.

XLI.

Plutarch. *de Alex. s. virt. s. fort.* II. 9. Ἐν Μαλλοῖς τοξεύματι διπύχει διὰ τοῦ θώρακος εἰς τὸ στῆθος ὑπελάσας (Ἀλέξανδρος), ἔλαβε κατὰ τοῦ ἀγένης, ὡς Ἀριστόβουλος ἱστόρηκε.

Non minus in his discrepant inter se historici, nec de vulnere ipso nec de gentis nomine consentientes. Et gentem quidem, ne de Justino dicam, qui XII. 9 de Ambris et Sugambriis loquitur, longe plurimi *Oxydracas* appellant, Curtium puta IX. 4. 26, Aelian. *V. H.* III. 23, Appian. *B. C.* II. 152, Pausaniam II. 6. 2, Lucianum *D. M.* XIV, Steph. Byz. s. v. p. 219, 37, coll. Ptolem. *Fragm.* XXIII p. 64 sq. Praecellit his scriptoribus Strabo XV p. 1026 A, qui ut saepissime hoc libro Aristobulum auctorem laudat, vel tacite ejus vestigiis insistit, ita hic rursus *Mallos* memorans ejusdem auctoritate nititur. Plutarchus vero, qui interdum ejus mos est, sibi non constat. Quos enim l. l. et *Orat.* I. 2 (ubi *Μάλλωσι* corrigendum in *Μαλλοῖς*) cum Aristobulo *Mallos* dixit, inferius l. l. II. 13. *Oxydracas* vocat. Alibi rursus (*Vit. Alex.* LV s. f.) ἐν Μαλλοῖς Ὀξυδράκαις vulneratum Alexandrum docet. Sed hic Charetis verba exprimit, cujus vide *Fragm.* XI. Charetem autem et quicumque oppidum Oxydracarum dixerunt, omnino falsos esse, apertum est ex *Atrian.* VI. 11. 3. Ἐν Ὀξυδράκαις, inquit, τὸ πάθημα τοῦτο γενέσθαι Ἀλεξάνδρῳ ὁ πᾶς λόγος κατέχει · τὸ δὲ ἐν Μαλλοῖς, ἔδνει ἀντονόμῳ Ἰνδικῷ, ξυνέβη, καὶ ἢ τε πόλις Μαλλῶν ἦν καὶ οἱ βαλόντες Ἀλέξανδρον Μαλλοὶ · οἱ δὲ ἠγνώκεσαν μὲν ξυμμάχοντας τοῖς Ὀξυδράκαις οὕτω διαγωνίεσθαι, ἔφθθη δὲ θεὰ τῆς ἀνδρῶν ἐπ' αὐτοὺς ἐλάσας, πρὶν τινα ὑφάλειαν αὐτοῖς παρὰ τῶν Ὀξυδρακῶν γενέσθαι, ἢ αὐτοὺς ἐκείνοις τι ἐπιφελῆσαι.

Alterum quod dicebam dissensionis caput ad vulnus spectat, Alexandro inflictum : nam oervice sauciatum alii negarunt. Qua de re quum ad Ptolem. Fragm. XXII p. 45 sq. pluribus disputatum sit, hic iterum monere supersedeo. Id vero silentio non premendum, quod nec fugerit quemquam, fragmentum Aristobuli, quibus verbis nunc apud Plutarchum conceptum sit, stare nullo modo posse, Cetera genuina et satis similia verbis Arriani VI. 10. 1 : *Βάλλεται καὶ αὐτὸς διὰ τοῦ Θώρακος ἐς τὸ στῆθος τοξεύματι ὑπὲρ (Cf. p. 45.) τὸν μαστόν·* sed latet vitium in *ὑπελάσας*. Itaque quum Aristobulus alterum etiam vulnus memoraverit *κατὰ τοῦ ἀνχένος clava, ὑπέρφ*, illatum (vid. p. l.) Wyttenbachius, ejectis vocibus *ὑπελάσας ἔλαβε*, e Plutarch. *Orat. I. 2 ὑπέφρον δὲ πληγῇ* restituendum esse censuit, conjectura, si sententiam respicis, sane quam speciosa, qua potior nunc non suppetit. Ipsa tamen verba an expresserit Wyttenbachius dubito, in primis quod nec lacunae rationem habuit, quam post *στῆθος* Reiskius in Codice reperit, et verbum *ἔλαβε*, de accepta *πληγῇ* commode dictum, totum suppressit.

XLII.

Strabo XV p. 1026 B. *Ἰστιάτης τῆς Πατταληνῆς (ἐκράτησεν Ἀλέξανδρος), ἣν ὁ Ἰνδὸς ποιεῖ, σχωθεῖς εἰς δύο προχοάς. Ἀριστόβουλος μὲν οὖν εἰς χιλίους σταδίους διέχειν ἀλλήλων φησὶν αὐτάς.*

Dicta est Pattalene ab urbe insigni Pattalis (Strab. l. l. p. 1026 C.), quod nomen toti regioni imponit Arrianus, tum alibi, tum V. 4. 1, ubi sic illam describit : *Δίστομός ἐστιν ὁ Ἰνδὸς, καὶ αἱ ἐκβολαὶ αὐτοῦ ἀμφότεραι τεναγώδεις, καθάπερ αἱ πέντε τοῦ Ἰστροῦ, καὶ Δέλτα ποιεῖ καὶ αὐτὸς ἐν τῇ Ἰνδῶν γῆ, τῷ Αἰγύπτου Δέλτα παραπλήσιον· καὶ τοῦτο Πάτταλα καλεῖται τῇ Ἰνδῶν φωνῇ.* Cum his, ab Eustathio excerptis ad Dionys. Perieg. 1092 p. 282 ed. Pap., cff. Arrian. *Indic. II. 5 sq.* et Strabo p. 1011 G, 1026 C. *Pataliam* gentem Curtius vocat IX. 8. 28, ubi p. 864 sq. plura e recentioribus collegit Muetzellius. Insula Plinio VI. 23 appellatur *Pattala* : « Indus — et ipse undeviginti recipit amnes — amplissimam insulam efficiens, quae Prasiene nominatur : et aliam minorem, quae Pattale.»

Pliniana supplet Arrianus *Exp. Alex.* VI. 18. 2; sed in annium numero Plinio adversatur Strabo p. 1025 C. Latitudo Pattalenaе, quam Aristobulus 1000 stadiorum aestimavit, Nearchō 800 stadiis major comperta est, ut ad Aristobuli fragmentum monet Strabo. Illi tacite favet Arrianus VI. 20. 2 et proxime accedit Plinius l. l. Aestate a. 325 (cf. p. 103.) Pattalene insula potitus, Alexander portus ibi et navalia exstruxit. Vid. Arrian. l. l. 17. 2, 18. 2, 20. 5.

XLIII.

Arrian. VI. 22. 3 — 8. *Αὐτὸς (Ἀλέξανδρος) ξὺν τῇ στρατιῇ τῇ πολλῇ — προὐχώρει ὡς ἐπὶ Γαδρωσούς, ἐρημον τὴν πολλήν. Καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ λέγει Ἀριστόβουλος σμύρνης πολλὰ δένδρα πεφυκέναι, μέλιζονα ἢ κατὰ τὴν ἄλλην σμύρναν· καὶ τοὺς Φοίνικας τοὺς κατ' ἐμπορίαν τῇ στρατιῇ ξυνεπομένους, ξυλλέγοντας τὸ δάκρυον τῆς σμύρνης (πολὺ γὰρ εἶναι, οἷα δὲ ἐκ μεγάλων τε τῶν πρέμων, καὶ οὐπω πρόσθεν ξυλλελεγμένον) ἐμπλήσαντας τὰ ὑποζύγια ἄγειν. Ἔχειν δὲ τὴν ἐρημον ταύτην καὶ νάρθου ῥίζαν πολλήν τε καὶ εὐοσμον, καὶ ταύτην ξυλλέγειν τοὺς Φοίνικας· πολὺ δὲ εἶναι αὐτῆς τὸ καταπατούμενον πρὸς τῆς στρατιᾶς, καὶ ἀπὸ τοῦ πατουμένου ὀδμὴν ἠδεῖαν κατέχειν ἐπιτολὴ τῆς χώρας· τοσόνδε εἶναι τὸ πλήθος. Εἶναι δὲ καὶ ἄλλα δένδρα ἐν τῇ ἐρήμῳ, τὸ μὲν τι δάφνη εὐκοῦς τὸ φύλλον, καὶ τοῦτο ἐν τοῖς προσκλυζομένοις τῇ θαλάσῃ χωρίοις πεφυκέναι· καὶ ἀπολείπεσθαι μὲν τὰ δένδρα πρὸς τῆς ἀμπώτεως ἐπὶ ξηροῦ, ἐπελθόντος δὲ τοῦ ὕδατος, ἐν τῇ θαλάσῃ πεφυκότεα φαίνεσθαι· τῶν δὲ αἰεὶ τὰς ῥίζας τῇ θαλάσῃ ἐπικλύζεσθαι, ὅσα ἐν κοίλοις χωρίοις ἐπεφάνκει, ἐνθενπερ οὐχ ὑπενόσκει τὸ ὕδωρ, καὶ ὅμως οὐ διαφθείρεσθαι τὸ δένδρον πρὸς τῆς θαλάσσης. Εἶναι δὲ τὰ δένδρα ταύτη πηχέων καὶ τριάκοντα ἔστιν ἅ αὐτῶν, τυχεῖν τε ἀνθοῦντα ἐκείνη τῇ ὥρᾳ, καὶ τὸ ἄνθος εἶναι τῷ λευκῷ μάλιστα ἢ προσφερές, τὴν ὀδμὴν δὲ πολὺ τι ὑπερφέρειν. Καὶ ἄλλον εἶναι καυλὸν ἐκ γῆς πεφυκότεα ἀκάνθης, καὶ τούτῳ ἐπιτεῖναι ἰσχυρὰν τὴν ἀκάνθαν, ὥστε ἤδη τινῶν καὶ παριπτευόντων ἐμπλεκείσαν τῇ ἐσθῆτι, κατασπάσαι ἀπὸ τοῦ ἵππου μᾶλλον τι τὸν ἵππεα, ἢ αὐτὴν ἀποσχισθῆναι ἀπὸ τοῦ καυλοῦ. Καὶ τῶν λαγυῶν λέγεται ὅτι παρα-*

θεόντων ἔχονται ἐν ταῖς θριξίν αἱ ἄκανθαι, καὶ οὕτω τοὶ ἀλλοσκονταὶ οἱ λαγωοὶ, καθάπερ ὑπὸ ἕξω αἱ ὄρνιθες, ἢ τοῖς ἀγκίστροις οἱ ἰχθύες· σιδήρῳ δὲ ὅτι διακοπῆται οὐ χαλεπὴ ἦν, καὶ ὅπου ὅτι ἀνίει πολὺν ὁ καυλὸς, τῆς ἀκάνθης τεμνομένης, ἔτι πλείονα ἢ αἱ συκαὶ τοῦ ἤρος, καὶ δριμύτερον.

Textum fragmenti informavi totum ad recensioem Kruegeri, nisi quod hujus pag. v. 2 pro ἀλλοσκοντο, a Kruegero in ἡλλοσκοντο mutata, cum Ellendtio substitui ἀλλοσκονται.

Gedrosiae deserta transijt Alexander auctumno a. 325, ut e Nearcho Strabo refert XV p. 1051 B, pluribus ibidem de hac expeditione exponens, e quibus pauca depromam, quae ad Aristobuli locum pertinent eumque illustrandum conducunt. Est igitur Gedrosia, si Strabonem audis p. 1050 B, ἀρωματοφόρος κάρδου μάλιστα καὶ σμύρνης, ὥστε τὴν Ἀλεξάνδρου στρατιὰν οὐδέουσαν ἀντὶ ὀρόφου καὶ στρωμάτων τούτοις χρῆσθαι, εὐδιαζομένην ἅμα καὶ ὑγιεινότερον τὸν ἀέρα ἔχουσαν παρὰ τοῦτο. Quam autem plantam lauro similem quasque spinas Aristobulus intellexerit, apertum fit ex iis, quae monet Strabo p. 1052 C, atque ex communi fonte paulo plenius Theophrastus *Hist. Plant.* IV. 4. 13. Ἦν δὲ τι ὁμόδιον τῇ δάφνῃ φυτὸν, αἶτ Strabo, οὗ τὸ γευσάμενον τῶν ὑποζυγίων ἀπέθνησκε μετὰ ἐπιληψίας καὶ ἀφροῦ. Ἀκανθα δὲ, τοὺς καρποὺς ἐπὶ τῆς γῆς ἐστρωμένη, καθάπερ οἱ σίκυοι, πλήρης ἦν ὀποῦ. Τούτου δὲ ῥανίδες, ἐς ὀφθαλμὸν ἐμπεσοῦσαι, πᾶν ἀπετύφλουν ζῶων. Apprime tandem cum his conveniunt Pliniana XII. 18.

XLIV.

Arrian. VI. 28. 3, 4. Ἐκεῖνα Ἀριστοβούλῳ ἐπόμενος ξυγγράφω, θύσαι ἐν Καρμανίᾳ Ἀλέξανδρον χαριστήρια τῆς κατ' Ἰνδῶν νίκης, καὶ ὑπὲρ τῆς στρατιᾶς, ὅτι ἀπεσώθη ἐκ Γαδρωσίων, καὶ ἀγῶνα διαθεῖναι μουσικόν τε καὶ γυμνικόν. Κατατάξαι δὲ καὶ Πευκέστην ἐς τοὺς σωματοφύλακας, ἥδη ἐγνωκότεν σατραπὴν καταστήσαι τῆς Περσίδος, ἐθέλοντα δὲ πρὸ τῆς σατραπείας μηδὲ ταύτης τῆς τιμῆς καὶ πίστεως ἀπειρατον εἶναι, ἐπὶ τῷ ἐν Μαλλοῖς ἔργῳ. Εἶναι δὲ αὐτῷ ἐπιτὰ εἰς τότε σωματοφύλακας, Λεονάτον Ἀντίου, Ἡραϊστίωνα τὸν Ἀμύπτορος, Ἀσιμαχὸν Ἀγαθοκλέους, Ἀριστόνοον Πει-

σαίον· τούτους μὲν Πιλλαιούς· Περδικαν δὲ Ὀρόντου, ἐκ τῆς Ὀρέστιδος· Πτολεμαῖον δὲ τὸν Λάγου καὶ Πελθωνα Κρατεῦα, Ἑορδαίους· ὄγδοον δὲ προσγενέσθαι αὐτοῖς Πευκέστην, τὸν Ἀλεξάνδρου ὑπερασπίσαντα.

De Alexandri comessionibus per Carmaniam cff. quos laudavi ad *Durid. Roll.* p. 95. Has exaggeratas quorundam scriptorum narrationes, Ptolemaei et Aristobuli testimoniis non firmatas, ut explodit l. l. Arrianus, ita unice credenda esse existimat, quae de iisdem festis Aristobulus memoriae prodidit. In quibus mirum est nullam fieri Nearchi mentionem, qui his ipsis diebus ad Carmaniam cum classe appulsus et Regis gaudium et festorum hilaritatem salvo suo adventu in primis auxerat, ut ex Nearcho ipso refert Arrianus *Indic.* XXXVI. 3. De *Σωματοφύλαξιν* Alexandri, quibus tum propter egregium in Mallis facinus additus est Peucestas, *Alexandri M. servator* (cf. annot. ad Ptolem. *Fragm.* XXIII p. 46). non est quod multis dicam. Pithon, (non Python, ut verbo monui ad Ptolem. *Fragm.* XXIV p. 47) male et in *Indic.* XVII. 6 ὁ Κρατεῦα vocatur et h. l. dicebatur ante Ellendium, qui recte rescripsit ὁ Κρατεῦα, ut hodie est ap. *Phot. Bibl.* p. 69 a 14 ex emendatione Bekkeri. Sic *Κρατεῦας* celebrata est Alexidis fabula, dicta a Crateua medico, et Crateuae senioris aetatis medici *ῥιζοτομικῶ* Plinio saepissime usui fuere aliisque. Cf. Meinekii *Hist. crit. comic.* p. 395 sq. Eundem significari puto a Schol. Theocr. *Idyll.* II. 48, V. 92, XI. 46. Semel *Κρατεῦας* datur medico nomen in *Anthol. Graec.* XI. 125. Contra Macedonibus *Κρατεῦας* nomen est ap. Plutarch. *Amat.* XXIII, Diod. Sic. XIX. 50, Aelian. *V. H.* VIII. 9. Pithon denique, h. l. Ἑορδαῖος appellatus, *Indic.* XVIII. 6 Ἀλχομενεὺς dicitur, quem Arriani errorem jam tetigi p. 4.

XLV.

Arrian. VI. 29. 4 — 11. Ἐλίπησεν αὐτῶν (Ἀλεξάνδρου) ἡ παρανομία ἢ ἐς τὸν Κύρου τοῦ Καμβύσου τάφον, ὅτι διοργανημένον τε καὶ σεσυλημένον κατέλαβε τοῦ Κύρου τὸν τάφον, ὡς λέγει Ἀριστόβουλος. Εἶναι γὰρ ἐν Πασαργάδαις ἐν τῷ παραδείσῳ τῷ βασιλικῷ Κύρου ἐπέτρου τάφον, καὶ περὶ αὐτὸν

ἄλλος πεφυτεῦσθαι δένδρων παντοίων, καὶ ὕδατι εἶναι κατάρ-
 ρητον, καὶ πῶαν βαθεῖαν πεφυκέναι ἐν τῷ λειμῶνι. Καὶ αὐτὸν
 δὲ τὸν τάφον τὰ κάτω λίθου τετραπέδου ἐς τετράγωνον σχῆμα
 πεποιῆσθαι· ἄνωθεν δὲ οἶκημα ἐπεῖναι λίθινον ἐστεγασμένον,
 θυρίδα ἔχον φέρουσαν ἔσω στεγὴν, ὡς μόλις ἂν ἐνὶ ἀνδρὶ οὐ
 μεγάλῳ πολλὰ κακοπαθοῦντι παρελθεῖν. Ἐν δὲ τῷ οἰκῆματι
 πύελον χρυσοῦν κεισθαι, ἵνα τὸ σῶμα τοῦ Κύρου ἐτέθειτο,
 καὶ κλινὴν παρὰ τῆς πύελου. Πόδας δὲ εἶναι τῆς κλινῆς χρυσοῦς
 σφυρηλάτους, καὶ τάπητα ἐπιβλημάτων Βαβυλωνίων, καὶ καν-
 νάκας πορφυροῦς ὑποστρώματα· ἐπεῖναι δὲ καὶ κἀνδύς καὶ
 ἄλλους χιτῶνας τῆς Βαβυλωνίου ἐργασίας. Καὶ ἀναξυρίδες
 Μηδικαὶ καὶ στολαὶ ὑακινθινοβαφεῖς λέγει ὅτι ἔκειτο, αἱ μὲν
 πορφύρας, αἱ δὲ ἄλλης καὶ ἄλλης χροῆς· καὶ στρεπτοὶ, καὶ
 ἀκινάκαι, καὶ ἐνώτια χρυσοῦ τε καὶ λίθων κολλητὰ· καὶ τρά-
 πεζα ἔκειτο. Ἐν μέσῳ δὲ τῆς κλινῆς ἢ πύελος ἔκειτο, ἢ τὸ
 σῶμα τοῦ Κύρου ἔχουσα. Εἶναι δὲ ἐντὸς τοῦ περιβόλου, πρὸς
 τῆς ἀναβάσει τῆς ἐπὶ τὸν τάφον φερούσης, οἶκημα σμικρὸν τοῖς
 Μάγοις πεποιημένον, οἳ δὴ ἐφύλασσον τὸν Κύρου τάφον, ἔτι
 ἀπὸ Καμβύσου τοῦ Κύρου, παῖς παρὰ πατρός ἐκδεχόμενοι
 τὴν φυλακὴν. Καὶ τούτοις πρόβατόν τε ἐς ἡμέραν ἐδίδοτο ἐκ
 βασιλείως, καὶ ἀλευρῶν τε καὶ οἴνου τεταγμένα, καὶ ἵππος
 κατὰ μῆνα ἐς θυσίαν τῷ Κύρῳ. Ἐπετέγραπτο δὲ ὁ τάφος
 Περσικοῖς γράμμασι. Ἐδήλου δὲ Περσιστὶ τάδε· Ὡ ἀνδρωπε,
 ἐγὼ Κῦρός εἰμι, ὁ Καμβύσου, ὁ τὴν ἀρχὴν Πέρσαις
 καταστησάμενος καὶ τῆς Ἀσίας βασιλεύσας. Μὴ οὖν
 φθονήσης μοι τοῦ μνήματος. Ἀλέξανδρος δὲ (ἐπιμελὲς
 γὰρ ἦν αὐτῷ, ὁπότε ἔλοι Πέρσας, παρῆναι ἐς τοῦ Κύρου τὸν
 τάφον) τὰ μὲν ἄλλα καταλαμβάνει ἐκτεφορημένα, πλὴν τῆς
 πύελου καὶ τῆς κλινῆς. Οἱ δὲ καὶ τὸ σῶμα τοῦ Κύρου ἐλάβη-
 σαντο, ἀφελόντες τὸ πῶμα τῆς πύελου, καὶ τὸν νεκρὸν ἐξέβαλον·
 αὐτὴν δὲ τὴν πύελον ἐπειρῶντο εὐογκὸν σφισι ποιήσασθαι, καὶ
 ταύτη εὐφορον, τὰ μὲν παραιοῦτοντες, τὰ δὲ ξυνθλιόντες αὐτῆς·
 ὡς δὲ οὐ προύχωρε αὐτοῖς τοῦτο τὸ ἔργον, οὕτω δὴ ἐάσαντες
 τὴν πύελον ἀπῆλθον. Καὶ λέγει Ἀριστόβουλος, αὐτὸς ταχθῆ-
 ναι παρ' Ἀλεξάνδρου κοσμηθῆσαι ἐξ ὑπαρχῆς τῷ Κύρῳ τὸν τάφον.
 Καὶ τοῦ μὲν σώματος ὅσαπερ ἔτι σῶα ἦν, καταθεῖναι ἐς τὴν
 πύελον, καὶ τὸ πῶμα ἐπιθεῖναι· ὅσα δὲ λαλώθητο αὐτῆς, κα-
 ταρθεῖναι. Καὶ τὴν κλινὴν ἐντεῖναι ταινίας, καὶ τὰλλα ὅσα ἐς

κόσμον ἔκειτο, κατ' ἀριθμὸν τε καὶ τοῖς πάλαι ὅμοια ἀποθεῖναι· καὶ τὴν θυρίδα δὲ ἀφανίσαι, τὰ μὲν αὐτῆς λίθῳ ἐνοικοδομήσαντα, τὰ δὲ πηλῷ ἐμπλάσαντα· καὶ ἐπιβαλεῖν τῷ πηλῷ τὸ σημεῖον τὸ βασιλικόν. Ἀλέξανδρος δὲ ξυλλαβῶν τοὺς Μάγους τοὺς φύλακας τοῦ τάφου ἐστρέβλωσεν, ὡς κατεπειν τοὺς δράσαντας. Οἱ δὲ οὐδὲν οὔτε σφῶν οὔτε ἄλλου κατεῖπον στρεβλούμενοι, οὐδὲ ἄλλη πη ξυηλέγχοντο ξυνειδότες τῷ ἔργῳ. Καὶ ἐπὶ τῷδε ἀφείθησαν ἕξ Ἀλεξάνδρου.

Strabo XV p. 1061 A — 1062 A. Ἐκτ' εἰς Πασαργάδας (ὁ Ἀλέξανδρος) ἦκε. Καὶ τοῦτο δ' ἦν βασιλείων ἀρχαῖον. Ἐπαύθῃ δὲ καὶ τὸν Κύρου τάφον εἶδεν ἐν παραδείσῳ, πύργον οὐ μέγαν, τῷ δάσει τῶν δένδρων ἐναποκεκρυμμένον, κάτω μὲν στερεόν, ἄνω δὲ στεγὴν ἔχοντα καὶ σηκόν, στεγὴν τελέως ἔχοντα τὴν εἴσοδον· δι' ἧς παρελθεῖν εἴσω φησὶν Ἀριστόβουλος, κελεύσαντος τοῦ βασιλέως, καὶ κοσμηῆσαι τὸν τάφον. Ἰδεῖν δὲ κλίην τε χρυσοῦν, καὶ τράπεζαν σὺν ἐκτώμασι, καὶ πύελον χρυσοῦν, καὶ ἐσθῆτα πολλήν, κόσμον τε λιθοκόλλητον. Κατὰ μὲν οὖν τὴν πρώτην ἐπιδημίαν ταῦτ' ἰδεῖν· ὕστερον δὲ συληθῆναι, καὶ τὰ μὲν ἄλλα ἐκομισθῆναι, τὴν δὲ κλίην θρασυθῆναι μόνον καὶ τὴν πύελον, μεταθέντων τὸν νεκρόν· δι' οὗ δῆλον γενέσθαι, διότι προνομευτῶν ἔργον ἦν, οὐχὶ τοῦ σατραπίου, καταλιπόντων ἃ μὴ δυνατόν ἦν ῥαδίως ἐκομίσαι. Συμβῆναι δὲ ταῦτα, καίτερον φύλακῆς περικειμένης Μάγων, στίσιον λαμβανόντων κατ' ἡμέραν πρόβατον, διὰ μῆνός δ' ἵππον. Ἄλλ' ὁ ἐκοπισμὸς τῆς Ἀλεξάνδρου στρατιᾶς εἰς Βάκτρα καὶ Ἰνδοὺς πολλά τε ἄλλα νεωτερισθῆναι παρεσκεύασε, καὶ δὴ καὶ τοῦθ' ἐν τῶν νεωτερισθέντων ὑπῆρξεν. Οὕτω μὲν οὖν ὁ Ἀριστόβουλος εἶρηκε, καὶ τὸ ἐπιγράμμα δὲ ἀπομνημονεύει τοῦτο· Ὡ ἄνθρωπε, ἐγὼ Κῦρος εἰμι, ὁ τὴν ἀρχὴν τοῖς Πέρσαις κτησάμενος καὶ τῆς Ἀσίας βασιλεὺς. Μὴ οὖν φθορῆς μοι τοῦ μνήματος.

Neutrius excerpti ita jam purgata mendis videtur lectio, quin hic atque illic emendatione egeat. Quid recte, quid secus scribi censeam, deinceps notabo. Ut igitur mittam leviora, nolui cum Schmiedero et Kruegero v. 17 expungere

verbum λέγει, quum in uno tantum codice desideretur, nec cum Ellendtio uncis includere, qui recte comparavit similem Arriani orationem VII. 3. 2. In iis quae mox sequuntur αἱ μὲν πορφύρας, αἱ δὲ ἄλλ. κ. ἄλλ. χροῶς, voculam μὲν pro δὲ jure restituit Ellendtius, sed nulla de causa voculas καὶ ἄλλης tacite exterminavit. Idem pro πορφύρας quaerit, num forte scriptum oportuerit πορφυραῖ. Neutrum probō. Praeferam πορφυράς, ut ad χροῶς referatur. In epigrammate quod legitur καταστησάμενος, ne sollicita. Kruegerus proposuit κατακιστάμενος. Ellendtio non minus placebat κησάμενος, quod commendatur Strabonis excerpto, unde profecit Eustathius ad Dionys. Perieg. v. 1069 p. 280, et a Plutarch. *Vit. Alex.* LXIX. Equidem hoc ferri posse omnino putaverim, praeferrī non jusserim. Facilius etiam est, verbi καταστησάμενος per compendium scripti in κησάμενος depravatio, quam contra. Eodem sensu Cyrus ap. Strab. p. 1069 A dicitur ὁ εἰς τὴν ἡγεμονίαν καταστήσας Πέρσας. Porro v. 35 Aoristus ἐξέβαλον pro Impf. unice vera est Ellendtii emendatio. Tandem v. antep. recepi ante οὔτε σφῶν codicum Gronovii omnium lectionem οὐδὲν, probatam Ellendtio et Kruegero, quarum hic sane quam probabiliter v. penult. legendum esse conjecit ἐξηλέγχοντο. Praepositio ξὺν ex sequenti ξυνειδότες orta esse videtur. Nec verbo ξυνηλέγχεω Arrianus, quantum equidem scio, alibi usquam usus est; sed ἐξηλέγχεω saepius apud eum legitur, v. c. III. 26. 2 (Fragm. Ptolem. XI p. 33.) et VI. 27. 5, ubi : Ἡρόκων τότε μὲν ἀφείθη τῆς αἰτίας· ὀλίγον δὲ ὕστερον ἐξελεγχθεῖς — ἔδωκε δάκρυ. Haec de Arriano.

In Strabonis excerpto vix dubito quin verba στεγνὴν τελείως ἔχοντα τὴν εἴσοδον corrupta sint e praecedentibus στεγνὴν ἔχοντα. Deleto altero ἔχοντα malim στεγνὸν τελείως τὴν εἴσοδον. In seqq. Casaubonus legi voluit, καὶ τὴν πύελον μεταθέντων· τὸν νεκρὸν δ' οὔ, (intellige ἐκομισθῆναι) ὡς δῆλον κ. τ. λ. Frustra, licet δ' οὔ habeant codices. Πύελον non tantum loco motam, sed ipsam quoque effractam fuisse (θραυσθῆναι) patet ex Arriano : Τὸν νεκρὸν ἐξέβαλον, αὐτὴν δὲ τὴν πύελον ἐπειρῶντο εὐογκὸν σφίσι ποιήσασθαι, καὶ ταύτη· εὐφορον, τὰ μὲν παρακόπτοντες, τὰ δὲ ξυνθλιῶντες αὐτῆς. Quid? quod

ridiculum sit ex eo, quod cadaver sublatum non esset, argumentari, facinus non a satrapa perpetratum esse, sed a praedonibus, relinquentibus quae non facile possent asportari. Recte vero animadvertit idem, si nihil desit, nimis festinasse Strabonem, quum scriberet *διὰ μαγῶς δ' ἵππων*, quasi equinis carnibus vesci solerent Magi. Utique enim Straboni addendum erat, ut est apud Arrianum, *ἐς θυσίαν τῷ Κέρφῳ*. Verum aliqua excidisse sequentia etiam comprobant: nam quae nunc leguntur: *Ἄλλ' ὁ ἐκποσιμὸς — ὑπῆρξεν*, iis quid significetur nemo facile perspexerit. Saltem ad Magorum *εἰτίων* nequeunt referri; nec violatio sepulcri rerum innovatio dicenda. Denique vitiosa est sepulcri inscriptio. Nam si etiam ante *Πέρσαις* articulum, quem Plutarcho et Arriano ignoratum Eustathius servavit, remotum nolis, at *βασιλεύσαι* tamen corruptum et restituendum est *βασιλεύσαις*, quod vel Eustathius tuetur; neque omittendum ὃ *Καμβύσου*.

Ceterum de hujus Cyri sepulcri, de quo paucis absolvit Muellerus, *Archaeol. d. Kunst* § 245, inscriptione alia ex Onesicrito apponit Strabo l. I. p. 1062 B, alia ex Aristo Salaminiō; quae referre nil attinet. Cujus enim potiore fidem existimemus quam ejus, qui, quae scripsit, non fama acceperat, sed oculis ipse suis lustraverat? Neque est quod Plutarchum curemus, ubi, alium ducem secutus, Pellaëum Polymachum facinoris auctorem deprehensum pœnas luisse narrat. Arrianus l. I. 30. 1 Orxinem, Persarum satrapam, accusatum refert et supplicio affectum, *ἱερὰ τε ὅτι σπύλιμα καὶ ταφῶς βασιλικούς, καὶ Περσῶν πολλούς ὅτι οὐ ξὺν δίκῃ ἀπέτεσσεν*, manifesto Cyri sepulcrum respiciens; sed falso id Orxini imputatum fuisse Curtius asserit X. 1, 33 sqq., negatque apud Strabonem Aristobulus, e lectica solioque, quamvis aureis, non surreptis jure efficiens, *ὅτι προνομευτῶν* (cf. Droysen. p. 490.) *ἔργον ἦν, οὐχὶ τοῦ Σατραπόου, καταλιπόντων ἂ μὴ δυνατόν ἦν ἁφδίως ἐκπομίσει*. Acciderunt autem haec sub finem a. 325, quum sexennio ante, exeunte a. 331 (Plutarch. l. I. XXXVII.) Alexander primum Pasargadas venisset et Cyri sepulcrum inspexisset.

XLVI.

Arrian. VII. 4. 4. (Ἀλέξανδρος) καὶ γάμους ἐποίησεν ἐν Σούσις ἐαυτοῦ τε καὶ τῶν ἐταίρων. Αὐτὸς μὲν τῶν Δαριεῶν θυγατέρων τὴν πρεσβυτάτην Βαρσίνην ἠγάγετο· ὡς δὲ λέγει Ἀριστόβουλος, καὶ ἄλλην πρὸς ταύτην, τῶν Ὠχοῦ θυγατέρων τὴν νεωτάτην, Παρύσατιν. Ἦδη δὲ ἦν αὐτῷ ἡμένη καὶ ἡ Ὠξάρτου τοῦ Βακτροῦ παῖς, Ῥωξάνη.

Nuptiarum, quas a. 324 Alexander Susis magna solennitate celebravit, ampla exstat Charetis descriptio, cujus vide Fragm. XVII. Barsinen illam, Darii filiam natu majorem, unus Arrianus hoc nomine appellat, ceteri omnes *Statiram* vocant: Plutarch. *Vit. Alex.* LXX, *Orat. de Alex.* II. 6, Diode. Sic. XVII. 107, Memnon ap. Phot. *Bibl.* p. 224 a 26, Curtius IV. 5. 1, Justin. XII. 10. Tantum Ἀρσινώην apud Arrianum Photius legisse videtur, p. 68 b 7. E quo scriptorum consensu est quod conjicias, errare Arrianum, commutata Darii filia cum vidua Mentoris, quam Barsinen dictam Alexander uxoris loco habuit, teste Aristobulo Fragm. X p. 77, ubi vide annot. Litem aliter dirimit Droysenus p. 497, Darii filiam, quum Persis diceretur Statira, nuptiam Alexandro, *Graecum* (quod vellem probasset) Barsines s. Arsinoës nomen sumpsisse putans. Pariter de Parysati, Ochi s. Artaxerxis, qui ante Darium Persis regnavit, filia, capta una cum Darii matre et sororibus (Curt. III. 13. 12.), alibi nihil quidquam scriptum reperio. Nec tamen hanc qui ab Alexandro non ductam esse, sed pro uxore habitam conjiciat, probabile quid conjicere videtur: hoc enim disertum est ipsius Aristobuli l. l. de Alexandro testimonium: Οὐκ ἄλλαν ἐγὼ γυναῖκα πρὸ γάμου, πλην Βαρσίνης. Alia res est de Roxane, καλλίστη τῶν Ἀσιατικῶν γυναικῶν, cujus visae amore ita captus est Alexander, ut statim sibi matrimonio jungeret; quod quatuor annis ante acciderat, verno tempore a. 328. Vide Arrian. IV. 19. 5; Plutarch. *Vit. Alex.* XLVII, *Orat.* I. 11, II. 6; Curt. VIII. 4. 23 sqq., alios. Mortuo Alexandro, Statiram Roxane veneno necavit; quod commemorat Plutarch. *Vit. Alex.* LXXVII.

XLVII.

Arrian. VII. 16. 5—7, 17. Ἀλέξανδρος, ὡς τὸν Τίγρητα ποταμὸν ξὺν τῇ στρατιᾷ διέβη, ἐλαύνων ἐπὶ Βαβυλῶνος, ἐν ταῦθα ἐντυγχάνουσι αὐτῷ Χαλδαίων οἱ λόγιοι, καὶ ἀπαγαγόντες ἀπὸ τῶν ἐταίρων, ἐδέοντο ἐπισχεῖν τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνος ἔλασιν. Λόγιον γὰρ γεγονέναι σφίσι ἐκ τοῦ Θεοῦ τοῦ Βῆλου, μὴ πρὸς ἀγαθοῦ οἱ εἶναι τὴν παράδοσιν τὴν ἐς Βαβυλῶνα ἐν τῷ τότε. Τὸν δὲ ἀποκρίνασθαι αὐτοῖς λόγον τοῦ Εὐρυπιδίου τοῦ ποιητοῦ ἔπος· ἔχει δὲ τὸ ἔπος Εὐρυπιδῆ ὧδε· Μάντις δ' ἄριστος, ὅστις εἰκάζει καλῶς. «Σὺ δὲ, ὦ βασιλεῦ, ἔφρασαν οἱ Χαλδαῖοι, μὴ πρὸς θυσμὰς ἀφορῶν αὐτὸς, μηδὲ τὴν στρατιάν ταύτην ἐπέχουσιν ἄγων παρελθεῖν· ἀλλὰ ἐκπεριελθὼν πρὸς ἕω μᾶλλον.» Τῷ δὲ οὐδὲ τοῦτο εὐμαρὲς διὰ δυσχωρίαν ξυνέβη. — Ἦν δὲ τι καὶ ὑποπτον αὐτῷ ἐς τοὺς Χαλδαίους, ὡς οὐ κατὰ μακτελάν τι μᾶλλον ἢ ἐς ὠφέλειαν τὴν αὐτῶν φέροι αὐτοῖς ἢ κάλυψις τῆς Ἀλεξάνδρου ἐς Βαβυλῶνα ἐν τῷ τότε ἐλάσεως. Ὁ γὰρ τοῦ Βῆλου νεὼς ἐν μέσῃ τῇ πόλει ἦν τῶν Βαβυλωνίων, μεγέθει τε μέγιστος καὶ ἐκ πλήθους ὀπίτης ἐν ἀσφάλτῳ ἠρμωσμένης. Τοῦτον τὸν νεὼν, ὡσπερ καὶ τὰ ἄλλα ἱερά τὰ Βαβυλωνίων, Ξέρξης κατέσκαψεν, ὅτε ἐκ τῆς Ἑλλάδος ὀπίσω ἀπενόστησεν· Ἀλέξανδρος δὲ ἐν νῷ εἶχεν ἀνοικοδομεῖν· οἱ μὲν λέγουσιν, ὅτι ἐπὶ τοῖς θεμελλοῖς τοῖς πρόσθεν, καὶ τούτου ἕνεκα τὸν χοῦν ἐκφέρειν ἐκέλευε τοὺς Βαβυλωνίους, οἱ δὲ ὅτι καὶ μελίζονα ἔτι τοῦ πάλαι ὄντος. Ἐπεὶ δὲ ἀποστάντος αὐτοῦ μαλθακῶς ἀνθήψαντο τοῦ ἔργου, οἷς ταῦτα ἐπετέτραπτο, ὁ δὲ (ἢ ὅδε) τῇ στρατιᾷ πάσῃ ἐπενόει τὸ ἔργον ἐργάσασθαι. Εἶναι δὲ τῷ Θεῷ τῷ Βῆλῳ πολλὴν μὲν τὴν χώραν ἀνειμένην ἐκ τῶν Ἀσσυρίων βασιλείων, πολὺν δὲ χρυσόν. Καὶ ἀπὸ τοῦ πάλαι μὲν τὸν νεὼν ἐπισκευάζεσθαι καὶ τὰς θυσίας τῷ Θεῷ θύεσθαι· τότε δὲ τοὺς Χαλδαίους τὰ τοῦ Θεοῦ νέμεσθαι, οὐκ ὄντος ἐς ὃ τι ἀναλωθήσεται τὰ περιγυγνόμενα. Τούτων δὲ εἵνεκα ὑποπτοὶ Ἀλεξάνδρῳ ἦσαν, οὐκ ἐθέλειν παρελθεῖν εἰς Βαβυλῶνος Ἀλέξανδρον, ὡς μὴ δι' ὀλλοῦ τὸν νεὼν ἐπιτελεσθέντα ἀφελέσθαι αὐτοὺς τὰς ἐκ τῶν χρημάτων ὠφελείας. Ὅμως δὲ τὰ γε τῆς ἐπιστροφῆς τῆς κατὰ τὴν εἴσοδον τὴν ἐς τὴν πόλιν ἐθέλησαι αὐτοῖς πεισθῆναι λέγει Ἀριστόβουλος, καὶ τῇ πρώτῃ μὲν παρὰ τὸν ποταμὸν

τὸν *Εὐφράτην* καταστρατοπεδεῦσαι· ἐς δὲ τὴν ὑστεραίαν, ἐν δεξιᾷ ἔχοντα τὸν ποταμὸν, παρ' αὐτὸν πορεύεσθαι, ἐθέλοντα υπερβάλλειν τῆς πόλεως τὸ μέρος τὸ ἐς δυσμὰς τετραμμένον, ὡς ταύτη ἐπιστρέψαντα πρὸς ἑω ἄγειν· ἀλλὰ οὐ γὰρ δυναθῆναι ὑπὸ δυσχωρίας οὕτως ἐλάσαι ξὺν τῇ στρατιᾷ, ὅτι τὰ ἀπὸ δυσμῶν τῆς πόλεως εἰσιόντι, εἰ ταύτη πρὸς ἑω ἐπέστρεφεν, ἐλώδη τε καὶ τετραγώδη ἦν. Καὶ οὕτω καὶ ἔκοντα καὶ ἄκοντα ἀπειθῆσαι τῷ θεῷ.

Non sejungenda ratus, quae arcte cohaerent, priorem etiam narrationis partem Aristobulo vindicavi. Omnium qui de hoc Chaldaeorum monitu retulerunt, summam rem exponens Appianus *B. C. II.* 153, optime cum Aristobulo concinit, et ita quidem, ut ex hoc fonte manasse ejus oratio videatur. Digna saltem est, cui locum cedamus. Ἐπανιόντα, inquit, ἐξ Ἰνδῶν ἐς Βαβυλῶνα μετὰ τοῦ στρατοῦ, καὶ πλησιάζοντα ἤδη, παρεκάλουν οἱ Χαλδαῖοι τὴν εἴσοδον ἐπισχεῖν ἐν τῷ παρόντι. Τοῦ δὲ τὸ λαμβεῖον εἰπόντος ὅτι· Μάντις (intere δ') ἄριστος ὅστις εἰκάζει καλῶς, δεύτερα γοῦν οἱ Χαλδαῖοι παρεκάλουν, μὴ ἐς δύσιν ὄρωντα μετὰ τῆς στρατιᾶς ἐσελθεῖν, ἀλλὰ περιοδεῦσαι, καὶ τὴν πόλιν λαβεῖν πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα. Ὁ δ' ἐς τοῦτο μὲν ἐνδοῦναι λέγεται, καὶ ἐπιχειρῆσαι περιοδεῦσαι· Ἄμνη δὲ καὶ ἔλει δυσχεραίνων, καταφρονῆσαι καὶ τοῦ δευτέρου μαντεύματος, καὶ ἐσελθεῖν ἐς δύσιν ὄρων. At non hausit ex Aristobulo Plutarchus *l. I.* LXXIII, non hausit Diodorus *XVII.* 112. Illi dicuntur non ipsi Chaldaei, sed ab his monitus Nearchus rem ad Alexandrum detulisse, quem tum quidem aspernatum vatum consilium, brevi post, quum alia ipsi portenta obvenissent, facti poenituisse. Diodorus quoque Nearchum facit denuntiatorem praesagii, addens dixisse Chaldaeos, effugi posse periculum, εἰν ἀναστήσει τὸν καθηρημένον ὑπὸ Περσῶν τοῦ Βήλου τάφον, καὶ τὴν βεβουλευμένην ὁδὸν ἐπιστήσας παρέλθῃ τὴν πόλιν. Regem nuntio perculsum paruisse primum, sed Graecorum philosophorum, in primis Anaxarchi, consilio obtemperantem, mox contempto vaticinio urbem cum copiis ingressum esse. Eadem est, in reliquis aliam famam secuti, Justini narratio *XII.* 13.

Paucis item de Jovis Beli sepulcri atque delubri historia absolvam. Accurata ejus est descriptio apud Herod. *I.* 181, laudatum jam ab Eustathio ad Dionys. *Perieg.* 1005 sqq.

p. 274, et ap. Diod. Sic. II. 9. Cf. Intpp. ad Aelian. *V. H.* XIII. 13, Bachrius ad *Ctes. fragm.* p. 154 sq. et Muellerus in opere, quod inscripsit *Archaeol. d. Kunst* § 236. Xerxes ut e Graecia redux antiquum illud Beli monumentum sacrilegio violavit (Herod. I. 183.), ita etiam perfodit (Aelian. l. l.) vel potius destruxit totum; quod et h. l. Aristobulus affirmat et ex eodem, ut quidem videtur, Strabo XVI p. 1073 B: Ἔστι δὲ καὶ ὁ Βήλου τάφος, νῦν μὲν κατεσκευασμένος, Ξέρξης δ' αὐτὸν κατεσπάσεν, ὡς φασιν, ubi iterato verbo κατεσκάπτειν, quod Arrianus quoque retinuit, pro κατέσπασεν legerim κατέσκαψεν. Jam statim postquam Babylonem primam venisset, Alexandrum templi restaurandi consilium iniisse constat ex Arrian. III. 16. 14; sed quum multi esset res negotii, perficere non potuit, ut diserte Strabo docere pergit, cujus verba quia mihi quidem vehementer redolere Aristobulum videntur, cum Arriani certe excerpto commode possunt conferri, integra adscribere haud taedet. Ἦν δὲ πυρραμῖς, inquit, τετραγώνος ἕξ ὀπιτῆς πλίνθου, καὶ αὐτὴ σταδία τὸ ὕψος, σταδία δὲ καὶ ἑκάστη τῶν πλευρῶν ἦν Ἀλέξανδρος ἐβούλετο ἀνασκευάσαι. Πολὺ δ' ἦν ἔργον καὶ πολλοῦ χρόνου (αὐτὴ γὰρ ἢ χούς εἰς ἀνακάθαρσιν μυρίοις ἀνδράσι δυοῖν μηνῶν ἔργον ἦν) ὥστ' οὐκ ἔφθη τὸ ἐγχειρηθὲν ἐπιτελεῖσαι· παραχοῆμα γὰρ ἡ νόσος καὶ ἡ τελευτὴ συνέπεσε τῷ βασιλεῖ. Quae vero his addit Strabo: τῶν δ' ὕστερον οὐδεὶς ἐφρόντισεν, ita accipiam, ut antiquis fundamentis nemo vastum aedificium restaurandum curaverit: nam postea novam resurrexisse Beli aedem, non obscurum est e Plinio (VI. 30.), de Babylone testante: «Durat adhuc ibi Jovis Beli templum.»

XLVIII.

Arrian. VII. 18. 1 — 5. Καὶ τοιοῦτα κατὰ λόγον Ἀριστοβούλος ἀναγράφει. Ἀπολλόδορον τὸν Ἀμυρικοπόλην, τῶν ἐταίρων τῶν Ἀλεξάνδρου, στρατηγὸν τῆς στρατίας, ἦν παρὰ Μαζαῶν τῷ Βαβυλωνος παρρέκη ἀπέλειπεν Ἀλέξανδρος, ἐπειδὴ συνέμαζεν ἐπιτιόντι αὐτῷ ἕξ Ἰνδῶν, ὁρῶντα περὶ τῆς τιμωρομένου τοῦ παρρέκας, ὅσοι ἐπ' ἄλλη καὶ ἄλλη χώρα τεταγμένοι ἴσαν, ἐπιστεῖλαι Πειθαγόρα τῷ ἀδελφῷ (μάστιγον γὰρ εἶναι τὸν

Πειθαγόραν τῆς ἐπὶ σπλάγγων μαντείας) μαντεύσασθαι καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ τῆς σωτηρίας. Ἀντικειστέλλαι δὲ αὐτῷ Πειθαγόραν, πυνθανόμενον, τίνα μάλιστα φοβούμενος χρῆσασθαι ἐθέλοι τῇ μαντεία. Τὸν δὲ γράφαι αὐδῆς, ὅτι τὸν τε βασιλέα αὐτὸν καὶ Ἡφαιστίωνα. Θύεσθαι δὲ τὸν Πειθαγόραν πρῶτα μὲν ἐπὶ τῷ Ἡφαιστίονι· ἄς δὲ ἐπὶ τοῦ ἥπατος τοῦ ἱερείου ὁ λοβὸς ἀφανῆς ἦν, οὕτω δὲ ἐγγράμματα καὶ κατασημαίνετον τὸ γραμματίον, πέμψαι παρὰ τὸν Ἀπολλόδωρον ἐκ Βαβυλῶνος εἰς Ἐκβάτανα, δηλοῦντα μηδὲν τι δεδιέναι Ἡφαιστίωνα· ἔσεσθαι γὰρ αὐτοῖς ὀλίγου χρόνου ἐκποδῶν. Καὶ ταυτὴν τὴν ἐπιστολὴν λέγει Ἀριστόβουλος κομισσασθαι Ἀπολλόδωρον μὲν πρῶτον ἡμέρᾳ, ἣ τελευταῖαν Ἡφαιστίωνα. Αὐδῆς δὲ θύεσθαι τὸν Πειθαγόραν ἐπὶ τῷ Ἀλέξανδρῳ, καὶ γενέσθαι καὶ ἐπ' Ἀλέξανδρῳ ἄλοβον τὸ ἥπαρ τοῦ ἱερείου καὶ Πειθαγόραν τὰ αὐτὰ ὑπὲρ Ἀλέξανδρου γράφαι Ἀπολλοδώρῳ. Ἀπολλοδώρον δὲ οὐ κατασιωπῆσαι, ἀλλὰ φράσαι γὰρ πρὸς Ἀλέξανδρον τὰ ἐπεσταλμένα, ὡς εὖνοιαν μᾶλλον τι ἐπιδειξόμενον κῆ βασιλεῖ, εἰ φυλάττεσθαι παραινήσειε, μὴ τις αὐτῷ κίνδυνος ἐν τῷ τότε ξυμπέσοι. Καὶ Ἀπολλοδώρον τε λέγει ὅτι Ἀλέξανδρος ἐπήνεσε, καὶ τὸν Πειθαγόραν, ἐπειδὴ παρήλαθεν ἐς Βαβυλῶνα, ἤρετο, ὅτου γενομένου αὐτῷ σημείου ταῦτα ἐπέστελλε πρὸς τὸν ἀδελφόν· τὸν δὲ εἰπεῖν, ὅτι ἄλοβόν οἱ τὸ ἥπαρ ἐγένετο τοῦ ἱερείου· ἐρομένου δὲ, ὅ τι νοοῖ τὸ σημεῖον, μέγα εἰπεῖν εἶναι χαλεπὸν. Ἀλέξανδρον δὲ τοσούτου δεῆσαι χαλεπῆναι τῷ Πειθαγόρᾳ, ὡς καὶ δι' ἐπιμελείας ἔχειν αὐτὸν πλείονος, ὅτι ἀδόλως τὴν ἀλήθειάν οἱ ἔφρασε. Ταῦτα αὐτὸς Ἀριστόβουλος λέγει παρὰ Πειθαγόρου πυνθῆσθαι. Καὶ Περδίκκᾳ δὲ μαντεύσασθαι αὐτὸν λέγει, καὶ Ἀντιγόνῳ χρόνῳ ὕστερον· καὶ τοῦ αὐτοῦ σημείου ἀμφοῖν γενομένου, Περδίκκᾳ τε ἐπὶ Πτολεμαίων στρατεύσαντα ἀπαθανεῖν, καὶ Ἀντιγόνον ἐν τῇ μάχῃ τῇ πρὸς Σέλευκον καὶ Λυσίμαχον τῇ ἐν Ἰψῷ γενομένη.

Jam iterum eum Aristobulo Appianus c. 152 tam amico conspirat; ut dubitari vix possit, quin sua ex uno illo hauserit, qui ea ab ipso Pithagora acceperat. Sic enim Appianus: Πειθαγόρας ὁ μάντις Ἀπολλοδώρῳ, δεδοκῶτι Ἀλέξανδρον τε καὶ Ἡφαιστίωνα, θύομενος εἴτε; μὴ δεδιέναι ἐκποδῶν γὰρ ἀμφοτέρους αὐτίκα ἔσεσθαι. Καὶ τελευταῖαντος εὐθὺς Ἡφαιστίονος, ὃ Ἀπολλοδώρος ἔδεισε, μὴ τις ἐπιβουλὴ γένηται.

κατὰ τοῦ βασιλέως, καὶ ἐξήνεγκεν αὐτῷ τὰ μαντεύματα. Ὁ δὲ ἐπεμειδίασε, καὶ Πειθαγόραν αὐτὸν ἤρετο, ὅ· τι λέγοι τὸ σημεῖον. Τοῦ δὲ εἰπόντος, ὅτι τὰ ὕστατα λέγει, αὐδὺς ἐπεμειδίασε, καὶ ἐπήνεσεν ὁμῶς Ἀπολλόδωρόν τε τῆς εὐνοίας καὶ τὸν μάντιν τῆς παρρησίας. Meminit, nescio quo auctore, ejusdem rei Plutarch. l. l., sed paulo aliter exponit, quum Alexandrum dicat, simulac praesagium ipsi indicatum esset, non continuo quid indicaret rogasse, sed sponte exclamasse: Παπαί, ἰσχυρὸν τὸ σημεῖον. Scribitur ibi vatis nomen Πυθαγόρας, quae etiam aliquot Appiani codicum depravata est scriptura. Eandem corruptelam observavimus in voce Πελθῶν ad Ptolem. Fragm. XXIV. p. 47. De Pithagorae fratre Apollodoro-mentio fit apud Arrian. III. 16. 4, Dirod. Sic. XVII. 64 et Curt. V. 1. 43. Hinc discimus, Praetura Babyloniae illum ornatum fuisse a. 331.

De lectione fragmenti haec pauca moneam, me v. 17 ταύτην et v. antep. post Περδικαν pro μὲν dedisse τε, utrumque ex edd. vet. et 4 Mss. Gronov., v. 35 αὐτὸν pro vulg. αὐτῷ. Praeterea v. 20 sq. verba καὶ γενέσθαι καὶ ἐπ' Ἀλεξάνδρῳ cum Kruegero recepi e Gramm. Bekk. I p. 177, 6, quum minus placeret Ellendtii conjectura καὶ ἄλ. γεν. τὸ ἦπ. τ. ἱερ. Tandem v. 30 Optat. νοῦ pro Indic. νοεῖ debetur Ellentio, quem vide p. 427.

XLIX.

Arrian. VII. 19. 3 — 5. Κατέλαβεν (Ἀλέξανδρος) ἐν Βαβυλώνι, ὡς λέγει Ἀριστόβουλος, καὶ τὸ ναυτικόν, τὸ μὲν κατὰ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν ἀναπεπλευκὸς ἀπὸ θαλάσσης τῆς Περσικῆς, ὅ· τι περ ξὺν Νεάρχῳ ἦν τὸ δὲ ἐκ Φοινίκης ἀνακεκομισμένον, πενήτηρεις μὲν δύο τῶν ἐκ Φοινίκων, τετρήρεις δὲ τρεῖς, τριήρεις δὲ δώδεκα, τριακοντόρους δὲ ἐς τριακοντα. Ταύτας ξυμπηδεύσας κομισθῆναι ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν ἐκ Φοινίκης ἐς Θάψακον πόλιν ἐκεῖ δὲ ξυμπηχθεύσας, αὐδὺς καταπλευσαι ἐς Βαβυλώνα. Λέγει δὲ, ὅτι καὶ ἄλλος αὐτῷ ἐναυπηγεῖτο στόλος, τέμνοντι τὰς κυπαρισσοὺς τὰς ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ· τούτων γὰρ μόνων τῶν δένδρων εὐπορίαν εἶναι ἐν τῇ χώρα τῶν Ἀσσυρίων, τῶν δὲ ἄλλων, ὅσα ἐς ναυπηγίαν, ἀπό-

πως ἔχειν τὴν γῆν ταύτην. Πληρώματα δὲ ἐς τὰς ναῦς καὶ τὰς ἄλλας ὑπηρεσίας πορφυρέων τε πλῆθος καὶ τῶν ἄλλων, ὅσοι ἐργάται τῆς θαλάσσης, ἀφίχθαι αὐτῷ ἐκ Φοινίκης τε καὶ τῆς ἄλλης παραλλίας. Λιμένα τε ὅτι πρὸς Βαβυλῶνα ἐποίει ὄρυκτον, ὅσον χιλιάς ναυσὶ μακρῆς ὄρμον εἶναι, καὶ νεωσοί- κους ἐπὶ τοῦ λιμένος. Καὶ Μικαλος ὁ Κλαζομένιος μετὰ πεντακοσίων ταλάντων ἐπὶ Φοινίκης τε καὶ Συρίας ἐστέλλετο, τοὺς μὲν μισθῶ πείσων, τοὺς δὲ καὶ ὠνησόμενος, ὅσοι θαλάσ- σιοι ἄνθρωποι. Τὴν τε γὰρ παραλίαν τὴν πρὸς τῷ κόλπῳ τῷ Περσικῷ κατοικίξειν ἐπενοεῖ, καὶ τὰς νήσους τὰς ταύτη· ἐδόκει γὰρ αὐτῷ οὐ μείον Φοινίκης εὐδαίμων ἢ χώρα αὕτη γενέσθαι.

Strabo XVI p. 1076 B. (Φησὶν Ἀριστόβουλος Ἀλέξανδρον) στόλους καὶ ὀρμητήρια ἤδη κατεσκευάσθαι, καὶ πλοῖα, τὰ μὲν ἐν Φοινίκη τε καὶ Κύπρῳ ναυπηγησάμενον διάλυτά τε καὶ γομφωτά, ἃ κομισθέντα εἰς Θάψακον, σταδίοις ἑπτὰ, εἶτα τῷ ποταμῷ κατακομισθῆναι μέχρι Βαβυλῶνος· τὰ δ' ἐν τῇ Βαβυ- λωνίᾳ συμπηξάμενον τῶν ἐν τοῖς ἄλσεσι καὶ τοῖς παραδείσοις κυπαρίντων. Σπάνις γὰρ ὕλης ἐνταῦθα· ἐν δὲ Κοσσαίοις καὶ ἄλλοις τισὶ μετρία τίς ἐστὶν εὐπορία.

Hunc apparatus navalem strictim attingit Plutarchus l. l. LXVIII: Πλοῖα παντοδαπὰ περὶ Θάψακον ἐπήγγοντο, καὶ συν- ἤγοντο ναῦται καὶ κυβερνήται πανταχόθεν. Distabat Thapsacus, ad quam urbem Euphrates trajici et poterat facillime et solebat adeo, stadia 4800 Babylone, ut computavit Erato- sthenes, teste Strabone II p. 130 C sqq. et XVI p. 1083 A. Cf. l. l. Droysen. p. 218 et v. d. Chys p. 44. Ad Phoenices, peritissimos tum nautas tum navium architectos, Alexandrum in rei nauticae penuria saepe confugisse, ex non uno Arriani loco constat; quem si adis II. 20. 3, 7; 21. 1; III. 6. 3; VI. 1. 6, ubi vis Phoenicibus junctos videas Cyprios, nostro loco omissos. Aristobulum tamen Cypriorum fuisse memorem, arguit excerptum Strabonis. Sed nec Cossaeorum Arrianus mentionem in- jecit, cum quorum terra Strabo Babyloniam comparat, navali arbore haud magnopere feracem; quod ipsum, a Strabone p. 1073 D pro parte confirmatum, etiam Arrianus h. l. testatur. Cossaeos illos Alexander paulo ante subegerat sub finem a. 324, habi-

tantes ad Mediae majoris montes, latrociniis deditam gentem, cujus amicitiam Persarum Reges emisse donis tributisque feruntur. Vid. Arrian. VII. 15. 1 sqq., 23. 1; Strab. XI p. 795 B. C, XVI p. 1079 C; Diod. Sic. XVII. 111.

L.

Strabo XVI p. 1076 C. Σήψασθαι μὲν οὖν (Ἀλέξανδρον) αἰτίαν τοῦ πολέμου φησὶν (Ἀριστόβουλος), ἐπειδὴ μόνου τῶν ἀπάντων οὐ πρεσβεύσαντο οἱ Ἄραβες ὡς αὐτὸν· τὸ δ' ἀληθές, ὀρεγόμενον πάντων εἶναι κύριον. Καὶ ἐπεὶ δύο θεοὺς ἐπυνθάνετο τιμᾶσθαι μόνους ὑπ' αὐτῶν, τὸν τε Δία καὶ τὸν Διόνυσον, τοὺς τὰ κυριώτατα πρὸς τὸ ζῆν παρέχοντας, τρίτον ὑπολαβεῖν ἑαυτὸν τιμῆσθαι, κρατήσαντα καὶ ἐπιπέψαντα τὴν πάτριον αὐτονομίαν ἔχειν, ἣν εἶχον πρότερον.

Φησὶν legendum esse, nec vero, quod olim edebatur, φασὶν, patet ex Arrian. VII 19. 6, 20. 1 sq., cujus quidem oratio Straboniana ita est simillima, ut uterque eundem auctorem, Aristobulum, consuluerint necesse sit, quemadmodum etiam quae apud utrumque statim et praecedunt et sequuntur, pariter ex Aristobulo fonte manarunt. Plenior vero locus est Arriani, (quem *Bibl.* p. 68 b 31 Photius excerpsit) nobis adeo non negligendus. Ἦν αὐτῷ, inquit, τοῦ ναυτικῷ ἢ παρασκευῇ ὡς ἐπὶ Ἄραβας τοὺς πολλοὺς, πρόφασιν μὲν, ὅτι μόνου τῶν ταύτη βαρβάρων οὔτε πρεσβείαν ἀπέστειλαν, οὔτε τι ἄλλο ἐπιεικὲς ἢ ἐπὶ τιμῇ ἐπέπρακτο Ἄραβιν εἰς αὐτὸν τὸ δὲ ἀληθές, ὡς γέ μοι δοκεῖ, ἅπληστον ἦν τοῦ κταῶσθαι τι αἰεὶ Ἀλέξανδρος. Λόγος δὲ κατέχει, ὅτι ἤκουεν Ἄραβας δύο μόνου τιμῶν θεοὺς, τὸν Οὐρανὸν τε καὶ τὸν Διόνυσον τὸν μὲν Οὐρανὸν αὐτὸν τε ὀρώμενον καὶ τὰ ἄστρα ἐν οἷς ἔχοντα τὰ τε ἄλλα καὶ τὸν ἥλιον; ἀφ' οὗτου μεγίστη καὶ φανοτάτη ἀφέλεια ἐς πάντα ἦκει τὰ ὀνθρωπίνα, Διόνυσον δὲ κατὰ δόξαν τῆς ἐς Ἰνδοὺς στραπειᾶς. Οὐκὸν (l. Οὐκοῦν) ἀπαξιούν καὶ αὐτὸν τρίτον ἂν νομισθῆναι (ap. Strab. τρίτον ὑπολαβεῖν ἑαυτὸν τιμῆσθαι, ubi Casaub. emendandum putabat τιμηθῆσθαι.) πρὸς Ἀράβων θεὸν, οὐ φαυλότερα ἔργα Διονύσου ἀποδειξάμενον, σπτεροῦν καὶ Ἀράβων κρατήσας ἐπιπέψαιεν αὐτοῖς, καθάπερ Ἰνδοῖς, πολιτεύειν κατὰ τὰ σφῶν νόμια. Τῆς τε χώρας ἡ

εὐδαιμονία ἐκίνει αὐτὸν, ὅτι ἤμουν ἐκ μὲν τῶν λιμνῶν τὴν κασίαν γίνεσθαι αὐτοῖς, ἀπὸ δὲ τῶν δένδρων τὴν σμύρναν τε καὶ τὸν λιβανωτὸν, ἐκ δὲ τῶν θαμνίσκων τὸ κινάμωμον τέμνεσθαι οἱ λειμῶνες δὲ ὅτι κάρδον αὐτόματοι ἐκφέρουσι. De qua soli fertilitate conferrī meretur Strabo XVI p. 1129 C. Arrianus autem h. l. quasi continuam seriem fragmentorum Aristobuli exhibere videtur, ut haud sine magna probabilitate reliqua etiam, quibus nullo intervallo subsequitur Fragm. LI, ad eundem auctorem possint referri. Τό τε μέγεθος τῆς χώρας; pergīt, ὅτι οὐκ ἐλάττων ἢ παράλιος τῆς Ἀραβίας ἤπερ ἢ τῆς Ἰνδικῆς αὐτῷ ἐξηγγέλλετο, (Restituendum hoc verbum Arria. IV. 15. 8, ubi vulgo editur ἐσηγγέλθη. In una Ellendtii recensione vera exstat lectio ἐξηγγέλθη, quod et Kruegerus ignoravit, nec pridem ipse animadverteram, silentio Ellendtii non admonitus.) καὶ νῆσοι αὐτῇ προσκεῖσθαι πολλὰ, καὶ λιμένες πανταχοῦ τῆς χώρας ἐνεῖναι, οἷοι παρασχεῖν μὲν ὄρμους τῷ ναυτικῷ, παρασχεῖν δὲ καὶ πόλεις ἐνοικισθῆναι, καὶ ταύτας γενέσθαι εὐδαιμόνας. In his post γενέσθαι Kruegerus, quemadmodum Schneideri jussu supra Fragm. XLIX s. f., ante Φοινίκης voculam ἂν inseruit. Utrobique haud scio an falso. Qualis enim jam essent revera, non quales futurae essent haec regiones indicatur; cujus generis est e. g. de Alexandria locus, qui legitur III. 1. 5, ubi similia contulit Ellentius p. 244.

LI.

Arrian. VII. 20. 3—6. Δύο νῆσοι κατὰ τὸ στόμα τοῦ Εὐφράτου πελάγαι ἐξηγγέλλοντο αὐτῷ· ἡ μὲν πρώτη οὐ πρόσω τῶν ἐκβολῶν τοῦ Εὐφράτου, εἰς ἑκατὸν καὶ εἴκοσι σταδίους ἀπέχουσα ἀπὸ τοῦ αἰγιαλοῦ τε καὶ τοῦ στόματος τοῦ ποταμοῦ, μικροτέρα δὲ αὕτη καὶ δασεῖα ὕλη παντοία· εἶναι δὲ ἐν αὐτῇ καὶ ἱερὸν Ἀρτέμιδος, καὶ τοὺς οἰκητορας αὐτῆς ἀμφὶ τὸ ἱερὸν τὴν διαίταν ποιεῖσθαι· τέμνεσθαι τε αὐτὴν αἰεὶ τε ἀγρίαις καὶ ἐλάφοις, καὶ ταύτας ἀνείσθαι ἀπέτους τῇ Ἀρτέμιδι· οὐδὲ εἶναι θέμις θήραν ποιεῖσθαι ἀπ' αὐτῶν, ὅτι μὴ θῦσαι τινα τῇ θεῷ ἐθέλοντα· ἐπὶ τῷδε θηρῶν μόνον· ἐπὶ τῷδε γὰρ οὐκ εἶναι ἀθέμιτον. Καὶ ταύτην τὴν νῆσον λέγει Ἀριστοβούλος ὅτι Ἰκαρον ἐκέλευσε καλεῖσθαι Ἀλέξανδρος, ἐπὶ τιμῇ τῆς νήσου τῆς

Ἰκάρου τῆς ἐν τῷ Αἰγαίῳ πόντῳ, ἐς ἣντινα Ἰκαρον τὸν Δαιδάλου, τακέντος τοῦ κηροῦ, ὅτι προσήρητο τὰ πτερά, πεσεῖν ὁ λόγος κατέχει. — Ἡ δὲ ἑτέρα νῆσος ἀπέχει μὲν ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ Εὐφράτου ἔλεγτο ὅσον πλοῦν ἡμέρας καὶ νυκτὸς καὶ οὐρον θεούση νηΐ. Τύλος δὲ αὐτῇ εἶναι ὄνομα· μεγάλη δὲ εἶναι, καὶ οὔτε τραχεῖα ἢ πολλὴ οὔτε ὑλώδης, ἀλλ' οἷα καρπούς τε ἡμέρους ἐκφέρειν καὶ πάντα ὠραῖα.

Pro αὐτῆς — τὴν διαίταν e Bekkeri *Anecd.* I p. 158, 32 Kruegerus recepit αὐτοὺς — τὰ τῆς διαίτης· sed constanti codicum lectione erit qui nemo facile offendatur. Quid? quod αὐτοὺς, ut monuit jam Ellendtius, ferri nullo pacto potest; nisi forte pro Icaris non alios quoslibet, sed ἴσως Icaris circa Dianae templum habitasse statui putes; quod perabsurdum. Nec vero dictionis τὰ τῆς διαίτης ποιῆσθαι cum Ellendtio patrociniū suscepim, licet eodem hoc periphrasis genere maxime delectatum sciamus Arrianum. Nolo provocare ad exemplum Herodoti, dilecti Arriano scriptoris, qui formula τὴν διαίταν ποιῆσθαι utitur II. 68; sed provocare mihi, ut defendam vulgatam, ad eum licebit, quem unum omnium maxime Arrianus imitatus est, Xenophontem, in cujus *Cyrop.* VIII. 6. 22 eandem formulam haud frustra quaesiveris. Mox mirum quantum displicet inanis tautologia — quo enim alio verbo dicam? — ἐπὶ τῷδε θηροῦν μόνον· ἐπὶ τῷδε γὰρ οὐκ εἶναι ἀθέμιτον. Glossam non inesse, vix mihi persuadeo. Deleam ergo priora: ἐπὶ τῷδε θηροῦν μόνον, inanem reliquorum interpretationem. Spreta porro Florentini codicis scriptura ἐπὶ τιμῇ τῆς νήσου τῆς Ἰκάρου Kruegerus vulgatam probat ἐπὶ τῆς νήσου τῆς Ἰκ., quam ante eum tuitus erat Ellendtius; recte, quoad vocabulum τιμῇ, quod omnino interpolatorem refert, delendum censuit; sed hic et νήσου languet et molestum est ter deinceps repetitum τῆς, cuius rei alterum exemplum apud Arrianum desidero. Legam simpliciter ἐπὶ τῆς Ἰκάρου τῆς κ. τ. λ. Quae insula cur potissimum Icaris nomine appellata sit, — *Ichara* ap. Plin. VI. 32 sine dubio vitiosum est — miratur Droysenus p. 573. Equidem causam in fano Dianae ibi reperto latere censeo: nam etiam in maris Aegaei Icaro ejusdem Deae fuit templum, *Ταυροπόλιον* dictum, satis celebre,

ita certe ut Strabo XIV p. 946 C id mentione dignum judicaverit. Icari, ab Alexandro ita nominatae, Ταυροπόλιον celebrat Dionys. Perieg. 610 sq.

Ἴκαρον εἰναλίην, ὅθι Ταυροπόλοιο θεοῖο
βωμοὶ κνιαήεντες ἀδευκέα καπνὸν ἔχουσι.

De eodem paucis absolvit Strabo XVI p. 1110 C, νῆσον commemorans Ἰκάριον (vel Ἴκαρον lege vel Ἰκαρίαν), καὶ ἱερὸν Ἀπόλλωνος ἄγιον ἐν αὐτῇ, καὶ μαντεῖον Ταυροπόλου. Cf. Eustath. ad Dionys. l. l. p. 224. Ad locum denique Aristobuli, quem in situ Icari constituendo errasse ostendit Droysen. l. l., conferri possunt, quae de caprarum, dorcadum leporumque venatione, Dianae in hac insula sacrorum, refert Aelianus *de nat. anim.* XI. 9.

Majorem insulam, in sinu Persico a Macedonibus repertam, multi *Tyrum* dicunt; sed antiquissimi vocarunt *Tylum*, quomodo etiam Artemidorum scripsisse Stephanus testatur v. *Τύρος* p. 286, 26. Quae nominis permutatio est cum Phoeniciae urbe Tyro, quam Tyli incolae suam esse jactabant coloniam. Vid. Strab. l. l. p. 1110 D sq. Situm Tyli d. l. Plinius describit, dissentiens a Strabone. Cf. Droysen. l. l. In Arabico sinu male a Theophrasto et Plinio XVI. 80 reponitur, sed multo pejus a sordido Plinii epitomatore. Solino, adscribitur Indiae. Cf. Salmas. p. 720. De insulae fertilitate, ab Aristobulo item laudata, nonnulla refert Plinius XII. 21 sqq., partim e Theophrasto petita, ut ostendit Salmasius.

LII.

Strabo XVI p. 1110 D. Ἀριστόβουλος φησι, τοὺς Γερρῶναιους τὰ πολλὰ σχεδίας εἰς τὴν Βαβυλωνίαν ἐμπορεύεσθαι, ἐκεῖθεν δὲ τῷ Εὐφράτῃ τὰ φορτία ἀναπλεῖν εἰς Θάψακον, εἶτα πεζῇ κομίζεσθαι πάντη.

Adversatur h. l. Aristobulus vulgatae de Gerrhaeorum mercatura opinioni, qua habebantur, ut Strabo ait, πεζέμποροι τὸ πλέον τῶν Ἀραβίων φορτίων καὶ ἀρωματικῶν. Quo sensu etiam Diodorus de Gerrhaeis exponit III. 42. Gerrham Chaldaei tenuisse feruntur, e Babylonia extorres. In ejus mirabilibus numerantur domus, e sale factae, turresque e salis

quadratis molibus. Oppidum 5000 passuum amplitudine sinui Gerrhaico nomen dedit, distans a mari 200 stadiis. Ab eo haud ita procul dissita erat Tylus insula, Fragm. LI commemorata. Vid. Strab. I. l. p. 1110 C et Plin. VI. 32. De Thapsaco jam dictum est in annot. ad Fragm. XLIX p. 125.

LIII.

Strabo XVI p. 1076 A. B. *Φησὶν Ἀριστόβουλος, τὸν Ἀλέξανδρον αὐτὸν, ἀναπλέοντα καὶ κυβερνῶντα τὸ σκάφος, ἐπισκοπεῖν καὶ ἀνακαθαίρειν τὰς διώρυχας (τοῦ Εὐφράτου) μετὰ τοῦ πλήθους τῶν συνακολουθήσαντων, ὡς δ' αὐτῶς καὶ τὰ στόμια ἐμφράττειν, τὰ δ' ἀνοίγειν. Κατανοήσαντα δὲ μίαν, τὴν μάλιστα συντεινοῦσαν ἐπὶ τὰ ἔλη καὶ τὰς λίμνας τὰς πρὸ τῆς Ἀραβίας, δυσμεταχειριστὸν ἔχουσαν τὸ στόμα, καὶ μὴ ῥηδίως ἐμφράττεσθαι δυναμένην διὰ τὸ εὐένδοτον καὶ μαλακόγειον, ἄλλο ἀνοῖξαι καινὸν στόμα, ἀπὸ σταδίων τριάκοντα, ὑπόπετρον λαβόντα χωρίον, κἄρκει μεταγαγεῖν τὸ ρεῖθρον. Ταῦτα δὲ ποιεῖν, προνοοῦντα ἅμα καὶ τοῦ μὴ τὴν Ἀραβίαν δυσεἰσβολὸν τελέως ὑπὸ τῶν λιμνῶν ἢ καὶ τῶν ἐλαῶν αποτελεσθῆναι, ησάλισσαν ἤδη διὰ τὸ πλήθος τοῦ ὕδατος· διανοεῖσθαι γὰρ δὴ κατακτεῖσθαι τὴν χώραν ταύτην.*

Fossarum Euphratis rationem usumque paucis complectitur Arrianus VII. 7. 5, pluribus vero explicat c. 21, quae collata cum descriptione Strabonis I. l. p. 1075 A sqq., huic fragmento praemissa, suspicionem movent, num rursus utriusque scribenti ad manus fuerint Aristobuli commentarii. Accedit qui hanc suspicionem confirmet Appianus B. C. II. 153, quem supra jam monui multum ex Aristobulo profecisse videri. Nec tamen sola conjectura fretus pro Aristobuleis ea venditaverim, in primis quod Arrianus, ut in subsequenti narratione (Fragm. LIV.) Aristobulum, ita statim ante (20. 9.) Nearchum auctorem laudavit. Ceterum de Euphrate cf. Polyb. IX. 43.

LIV.

Arrian. VII. 22. 2—5. *Λόγος δὲ λέγεται τοιοῦσδε. Τῶν βασιλέων τῶν Ἀσσυρίων τοὺς τάφους ἐν ταῖς λίμναις τε εἶναι τοὺς πολλοὺς καὶ ἐν τοῖς ἔλεσι δεδομημένους. Ὡς δὲ ἐπλεῖ*

Ἀλέξανδρος κατὰ τὰ ἔλλη (κυβερνᾶν γὰρ αὐτὸν λόγος τὴν τρι-
 ἥρη), πνεύματος μεγάλου ἐμπροσθέντος αὐτῷ ἐς τὴν καυσίαν καὶ
 τὸ διάδημα αὐτῇ συνεχόμενον, τὴν μὲν δὴ βαρυντέραν πεσεῖν
 ἐς τὸ ὕδωρ, τὸ διάδημα δὲ ἀπενεχθὲν πρὸς τῆς πνοῆς, σχε-
 θῆναι ἐν καλάμῳ· τὸν καλάμον δὲ τῶν ἐπιτεφυκότεων εἶναι
 τάφῳ τινὲ τῶν πάλαι βασιλέων. Ταῦτό τε οὖν αὐτὸς (Κτ. αὐτὸ)
 πρὸ τῶν μελλόντων σημῆναι, καὶ ὅτι τῶν τις ναυτῶν ἐπηξά-
 μενος ὡς ἐπὶ τὸ διάδημα, ἀφελὼν τοῦ καλάμου αὐτὸ, μετὰ
 χεῖρας μὲν οὐκ ἤνεγκε, ὅτι νηχομένου ἂν αὐτοῦ ἐβρέχετο,
 περιθρεῖς δὲ τῇ κεφαλῇ τῇ αὐτοῦ, οὕτω δῆνεγκε. Καὶ οἱ μὲν
 πολλοὶ τῶν ἀναγραφάτων τὰ Ἀλεξάνδρου λέγουσι, ὅτι τὰ
 λαντον μὲν ἔδωρήσατο αὐτῷ Ἀλέξανδρος, τῆς προθυμίας εἴνεκα·
 ἀποτεμεῖν δὲ ὅτι ἐκέλευσε τὴν κεφαλὴν, τῶν μάντευσι κατὰ
 ἐξηγησαμένων, μὴ περιῦδειν σώαν ἐκείνην τὴν κεφαλὴν, ἥτις
 τὸ διάδημα ἐφόρησε τὸ βασιλείων. Ἀριστόβουλος δὲ τὰ
 λαντον μὲν ὅτι ἔλαβε λέγει αὐτὸν, ἀλλὰ πληγὰς λαβεῖν τῆς
 περιθρέσεως ἔνεκα τοῦ διαδήματος. Ἀριστόβουλος μὲν δὲ
 τῶν τινὰ Φοινίκων τῶν ναυτῶν λέγει, ὅτι τὸ διάδημα τῷ Ἀλεξ-
 ἀνδρῳ ἐκόμισεν· εἰσὶ δὲ οἱ Σέλευκον λέγουσι.

Strabo XVI p. 1076 C. D. Ταῦτα δὲ (φησὶν Ἀριστό-
 βουλος) πραγματεῦσθαι περὶ τὰς διώρυχας τὸν Ἀλέξανδρον,
 καὶ τοὺς τάφους σκευωρεῖσθαι τοὺς τῶν βασιλέων καὶ δυνα-
 στῶν· τοὺς γὰρ πλείστους ἐν ταῖς λίμναις εἶναι.

De prodigio, quod Alexandro, quum tricremem ipse gubernaret (cf. Fragm. LIII init.), oblatum in Euphrate fertur, narrat etiam Diod. Sic. XVII. 116, redditumque Regi diadema ab uno remigum testatus, consentit cum Aristobulo.

LV.

Arrian. VII. 24. 1—3. Καὶ τι καὶ τοιόνδε πρὸ τῶν μελλόντων σημῆναι λέγει Ἀριστόβουλος. Καταλοχίζει μὲν αὐτὸν τὴν στρατιὰν τὴν ξὺν Πευκέστῃ τε ἐκ Περσῶν, καὶ ἀπὸ θαλάσσης ξὺν Φιλοξένῳ καὶ Μενάνδρῳ ἤκουσαν, ἐς τὰς Μακεδονικὰς τάξεις· διψήσαντα δὲ, ἀποχωρῆσαι ἐκ τῆς ἕδρας, καταλιπόντα ἔρημον τὸν θρόνον τὸν βασιλείων. Εἶναι δὲ κλίνας ἐκατέρωθεν τοῦ θρόνου ἀργυρόποδας, ἐφ' ὧν οἱ ἀμφ' αὐτὸν

ἑταῖροι ἐκάθηντο. Τῶν τινὰ οὖν ἡμελημένων ἀνθρώπων (οἱ δὲ καὶ τῶν ἐν φυλακῇ ἀδέσμων ὅσα λέγουσιν) ἔρημον ἰδόντα τὸν θρόνον καὶ τὰς κλίνας, περὶ τῷ θρόνῳ δὲ ἐστηκότας τοὺς εὐνοῦχους (καὶ γὰρ καὶ οἱ ἑταῖροι ξυνανέστησαν τῷ βασιλεῖ ἀποχωροῦντι), διελθόντα διὰ τῶν εὐνοῦχων, ἀναβῆναι τε ἐπὶ τὸν θρόνον καὶ καθίξασθαι· τοὺς δὲ οὐκ ἀναστῆσαι μὲν αὐτὸν ἐκ τοῦ θρόνου, κατὰ δὴ τινα νόμον Περσικόν, περιβῆναι τε ἐπὶ τὸν θρόνον καὶ τὰ τε στήθη καὶ τὰ πρόσωπα, ὡς ἐπὶ μεγάλῳ κακῷ. Ταῦτα ὡς ἐξηγγέλη Ἀλεξάνδρῳ, κελεύσαι στρεβλωθῆναι τὸν καθίσαντα, μήποτε ἐξ ἐπιβουλῆς ξυντεταγμένον τοῦτο ἔδρασε, γυναι θάλοντα· τὸν δὲ οὐδὲν ἄλλο ἐξεπεῖν, ὅτι μὴ ἐπὶ νοῦν οἱ ἔλθὸν οὕτω πρᾶξαι· ἢ δὴ καὶ μᾶλλον ἐπ' οὐδενὶ ἀγαθῷ ξυμβῆναι αὐτῷ οἱ μάντις ἐξηγοῦντο.

Meminerunt ejusdem prodigii Plutarchus *Vit. Alex.* LXXIII sq. et Diodorus l. 1., neuter Aristobulo neque etiam eodem utroque fonte usus. Ille Dionysium appellatum hominem dicit, Messenium, fassum se, diu in vinculis retentum, modo liberatum esse a Serapide, cujus jussu stola et diademate sumptis jam tacitus consideret. Diodoro est τῶν ἐγχωρίων τις, qui vinculis sponte solutis clam custodibus ad thronum pervenisset, et regis insignibus potitus quiete sederet, rogatus autem ab Alexandro, nihil perculso, quis esset quidque vellet, prorsus se id nescire responderet.

LVI.

Arrian. VII. 26. 2, 3. Λέγουσιν αἱ ἐφημερίδες αἱ βασιλικοὶ, ἐν τῷ τοῦ Σεράπιδος ἱερῷ Πείθωνά τε ἐγκοιμηθέντα, καὶ Ἄτταλον, καὶ Δημοφῶντα, καὶ Πενκέσταν, πρὸς δὲ, Κλεμένην τε, καὶ Μενίδα, καὶ Σέλευκον, ἐπερωτῶν τὸν θεόν, εἰ λῶν καὶ ἄμεινον Ἀλεξάνδρῳ εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ κοιμισθέντα καὶ ἱκετεύσαντα θεραπεύεσθαι πρὸς τοῦ θεοῦ· καὶ γενέσθαι φήμαρ τινὰ ἐκ τοῦ θεοῦ, μὴ κοιμίζεσθαι εἰς τὸ ἱερὸν, ἀλλ' αὐτοῦ μένοντι ἔσεσθαι ἄμεινον. Ταῦτά τε ἐπαγγεῖλαι τοὺς ἑταίρους, καὶ Ἀλέξανδρον οὐ πολὺ ὕστερον ἀποθανεῖν, ὡς τοῦτο ἄρα ἦδη ὄν τὸ ἄμεινον. Οὐ πόρρω δὲ τούτων οὔτε Ἀριστοβούλῳ οὔτε Πτολεμαίῳ ἀναγέγραπται.

De hoc excerpto, quod Ptolemaei est *Fragm.* XXIV, vide quae annotavi p. 47 sq.

LVII.

Plutarch. *Vit. Alex.* LXXV. Ἀριστόβουλος φησιν αὐτὸν, πυρέττοντα μακρῶς, διαψήσαντα δὲ σφόδρα, πειεῖν οἶνον· ἐκ τούτου δὲ φρενιτιάσαι, καὶ τελευτῆσαι τριακάδι Δαισίου μῆρας. — Arrian. VII. 28. 1. Ἐτελευτα μὲν δὴ Ἀλέξανδρος τῆ τετάρτῃ καὶ δεκάτῃ καὶ ἑκατοστῇ Ὀλυμπιάδι, ἐπὶ Ἡγησίου ἀρχοντος Ἀθήνησιν· ἐβίω δὲ δύο καὶ τριακοντα ἔτη, καὶ τοῦ τρίτου μῆρας ἐπέλαβεν ὀκτῶ, ὡς λέγει Ἀριστόβουλος· ἐβασίλευσε δὲ δώδεκα ἔτη καὶ τοὺς ὀκτῶ μῆρας τούτους.

Alii ut aliter de morte Alexandri tradiderunt, ita in primis Ephippus Olynthius et Nicobule apud Athen. p. 434 B. C. potui immoderato eam tribuerunt. Nec sane multum ab his differt Plutarchus l. 1. LXXV, quum scribat: Μηθίου δεηθέντος, ἤχετο κωμασόμενος πρὸς αὐτόν· κρεῖται πῶν ὄλην τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν, ἤρξατο πυρέττειν. Quibuscum conferenda sunt, quae tum ille c. LXXVI tum Arrianus VII. 25. 1 ex Ephemeridibus Regiis excerpit. Adde Plutarch. *de Alex. Orat.* II. 6.

Haud minor veterum est discordia de tempore, quo Alexandrum natum scripserunt et quo mortuum. Singulis testimoniis proferendis dijudicandisque vereor ne taedium multum, quod frugi sit nihil afferam, quum illam quaestionem copiose, accurate docteque tractatam profligasse totam videatur Ideleri studium, quem vide in *Abhandl. d. hist. phil. Kl. d. Kön. Pr. Ak. d. Wiss.* 1820 p. 269 sqq., 1821 p. 277 sqq., coll. *Handb. d. Chronol.* I p. 406 sqq. Secundum Idelerum igitur, qui Aristobuli computationem prae aliis velut normam probavit, Alexander, natus m. Boëdromione Olymp. CVI. 1 sive intra d. 15 Sept. et 14 Oct. a. 356, decessit m. Thargelione, qui Macedonibus fuit Daesius, Olymp. CXIV. 1, m. Junii d. 11 aut, ut Aristobulus tradidit, 13 a. 323.

LVIII.

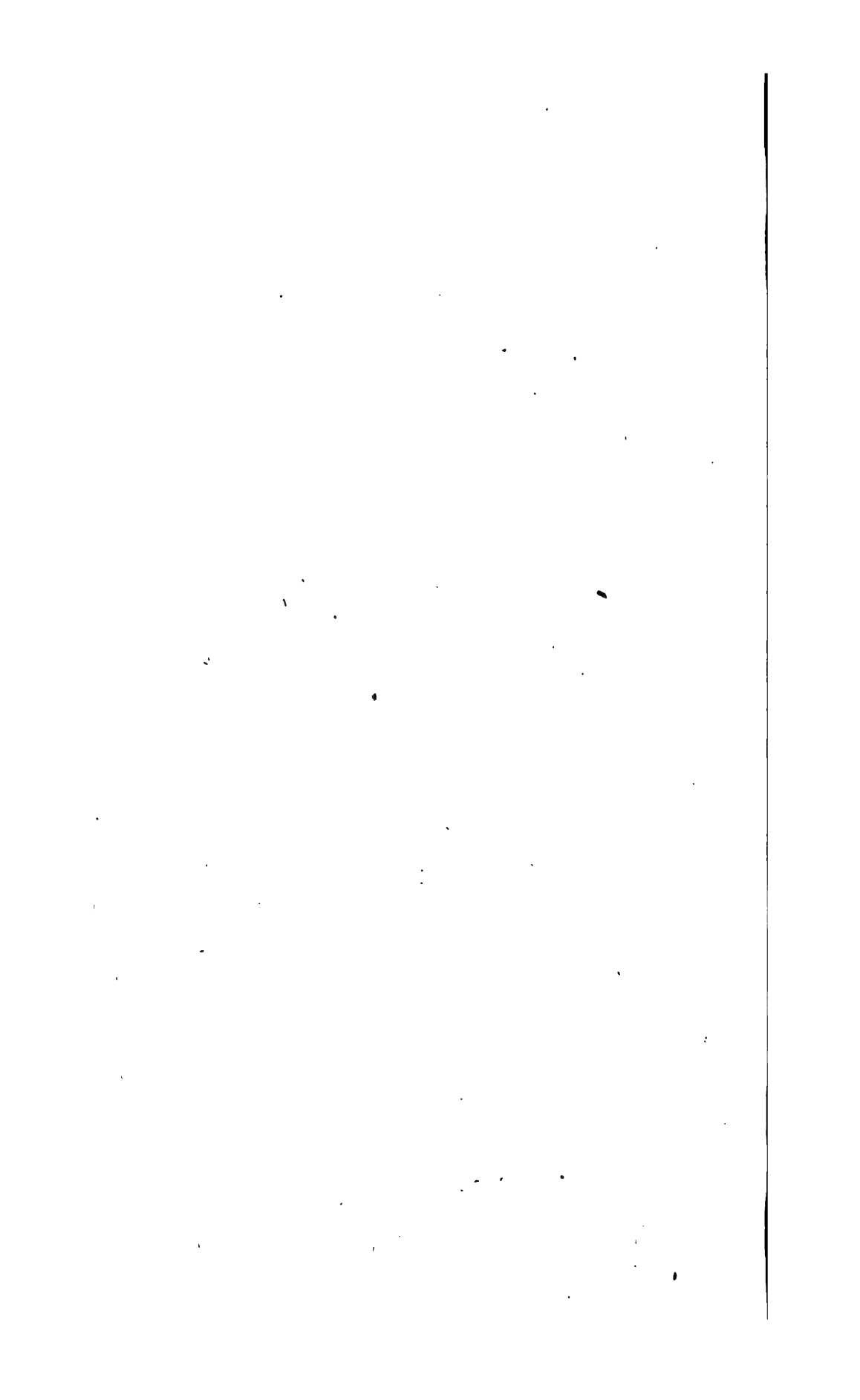
Arrian. VII. 29. 4. Οἱ πότοι, ὡς λέγει Ἀριστόβουλος, οὐ τοῦ οἴνου ἕνεκα μακροὶ αὐτῷ ἐγίνοντο (οὐ γὰρ πίνειν πολὺν οἶνον Ἀλέξανδρον), ἀλλὰ φιλοφροσύνης τῆς εἰς τοὺς ἐταίρους. Ἡδονῶν τῶν σώματος ἐγκρατέστατον Alexandrum praedicat

ceterasque ejus virtutes multis persequitur Arrianus l. 1. 28. 2; sed magis etiam Plutarchus *Vit. Alex.* XXIII quum universe praeclara omnia de Alexandro sentiat, potandi libidinem illi abjudicat, ea quidem ratione, ut non dubitem, quin Aristobuli testimonium referat. Quae causa est, cur verba ejus non invitus adscribam. Ἦν καὶ πρὸς οἶνον, ἴηται, ἦτον ἢ ἐδόκει καταφερῆς· ἐδοξε δὲ διὰ τὸν χρόνον, ὃν οὐ πίνων μᾶλλον ἢ λαλῶν εἴλεκεν, ἐφ' ἐκάστης κύλικος ἀεὶ μακρόν τινα λόγον διατιθέμενος, καὶ ταῦτα πολλῆς σχολῆς οὐσης. Ἐπει πρὸς γὰρ τὰς πράξεις οὐκ οἶνος ἐκείνον, οὐχ ὕπνος, οὐ παιδιὰ τις, οὐ γάμος, οὐ θάνατος, καθάπερ ἄλλους στρατηγούς, ἐπέσχε. — Τὸν δὲ πότον, ὡς περ εἴρηται, μακρόν ὑπ' ἀδολεσχίας ἐξέτεινε. Cf. *Orat. de Alex.* II. 5. At unico vera videntur, quae scripsit idem, Aristobuli testimonium, quale id ex Arriani excerpto cognoscimus, redarguens *Sympos.* I. 6. 1; qui adeo locus egregius est in verba Aristobuli commentarius. Λόγος ἦν, ἴηται, περὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ βασιλέως, ὡς οὐ πολὺ πίνοντος, ἀλλὰ πολὺν χρόνον ἐν τῷ πίνειν καὶ διαλέγεσθαι τοῖς φίλοις ἔλκοντος. Ἀπεδείκνυε δ' αὐτοῦς φλυαροῦντας Φιλίππος ἐκ τῶν βασιλικῶν Ἐφημερίδων, ἐν αἷς συνεχέστατα γέγραπται καὶ πλειστάκις, ὅτι τήνδε τὴν ἡμέραν ἐκ τοῦ πότου ἐκάθουσαν, ἔστι δ' ὅτε καὶ τὴν ἐφεξῆς· διὸ καὶ πρὸς τὰς συνοσίας ἀργότερος ἦν, ὅξυς δὲ καὶ θυμοειδής. Cf. *Vit. Alex.* IV. In eandem hanc sententiam pedibus eunt Curtius X. 5. 34, Justinus IX. 8, Ehippus et Nicobule ap. Athen. l. 1., Aelianus *V. H.* III. 23, XII. 26, aliique. Breve Ephemericum illarum, quas dixit Plutarchus, fragmentum servavit Athenaeus X p. 434 B, coll. Aelian. III. 23, sed argumentum luculentissimum, πειῖν τὸν Ἀλέξανδρον πλεῖστον, ὡς καὶ ἀπὸ τῆς μέθης συνεχῶς κοιμᾶσθαι δύο ἡμέρας καὶ δύο νύκτας, ut adeo in potatorem haud ita male dicterium posset converti, quo utentem quempiam in Κόλακι induxit Menander: Ἀλεξάνδρου πλέον τοῦ βασιλέως πέπωκας. Vid. Athen. l. 1. Quis igitur, tantae auctoritatis testibus credens, fateri nolit, Aristobulum, ita quum Alexandri famae prodesse conaretur, suae mirifice obfuisse?

C H A R E T I S

VITA ET HISTORIAE.

CHARETIS

VITA ET HISTORIAE.

De Charete quae memoriae produntur, huc fere redeunt omnia, ut, Mytilene¹⁾ oriundus, *Εἰσαγγελέως* munere functus esse dicatur. Alterum saepe monet Athenaeus²⁾, semel etiam Plutarchus³⁾; alterum hujus unius probatur testimonio, de quo paucis videndum.

Persis *Ἀζαραπατεῖς* appellabantur, quorum erat intro nuntiāre, qui Regem adire cuperent, vel horum mandata praescesque ad Regem deferre⁴⁾; ad quem quidem honorem non

---

1) De formis *Μυτιλήνη* et *Μυτιληναῖος* vide quae in *Lesbiacis* contulit Plehnus p. 10 sqq.

2) Fragm. VII, XIII-XVI, XVIII, XIX.

3) Fragm. X. Huc refer etiam *Indicem* Plin. in lib. XII et XIII, ubi olim scribebatur *Charax*, teste Harduino, qui tamen ipse confudit Charetem cum Lampsaceno Charone, quod non latuit Creuzerum *Hist. Grasc. fragm.* p. 96.

4) Ait Hesychius v. *Ἀζαραπατεῖς* I p. 116, pro quo *Ἀζαραπατεῖς* Brissonius legit *Regn. Pers.* II p. 574 A. Alii aliter, ut docent Intpp. Illorum officia plenius cognosces e notissima narratione de Ismenia Thebano, ad Artaxerxem Memnonem legato, quae apud Aelianum invenitur *V. H.* I. 21, ubi memoratur Tithraustes Chiliarchus, *ὁ τὰς ἀγγελίας εἰσομιζῶν τῷ βασιλεῖ καὶ τοὺς δεομένους εἰσάγων*. Hinc Herodoto III. 18 *ἄγγελος*

nisi nobilissimis, saltem spectatissimae fidei viris aditum patuisse, vix est quod moneam ¹⁾. Ad hoc Persarum Regum exemplum Alexander, ut multa alia Persarum instituta recepit, ita mutato nomine Ἀζαρπαταιεῖς sibi adscivisse vulgo, sed propter unum Charetem putatur, quem adeo Alexandri M. faciunt Εἰσαγγελέα. Quae tamen communis recentiorum sententia mihi videtur omni carere argumento. Quid enim Plutarchus? Χάρης, ait, ὁ Εἰσαγγελεύς ²⁾. Cujus, non addit.

dicitur idem et ἀγγελισφόρος. «Nemo sine hoc admittitur,» ait Corn. Nepos *Vit. Con.* III. 2, ubi pronomen hoc non cum Bremio nostro, sed *μασκόειο* genere dictum habeam. Sacae τῷ οἰνοχόῳ Εἰσαγγελέως munus tribuitur apud Xenoph. *Cyrop.* I. 3. 8. Noctes atque dies ad cubiculum Regis exorbans, Εἰσαγγελεύς unumquemque ab aditu ejus arcebat, ut satis patet e dicto loco Herodoti. Quo more abrogato, septem illi nobiles Persae, quorum erat Darius Hystaspis, inter se constituerant, *παριέναι ἐς τὰ βασιλῆα πάντα τὸν βουλόμενον τῶν ἐπὶ ἄνευ Ἐσαγγελέος, ἣν μὴ τυγχάνη εὐδῶν μετὰ γυναικὸς βασιλεύς.* Narrat Herodotus III. 84. Alia collegerunt Wesselingius ad Diod. Sic. XVI. 47 et Brisson. l. I. I p. 441 B.

1) Testatur Corn. Nepos l. I. : «Conon, a Pharnabazo ad Regem missus, posteaquam venit, primum ex more Persarum ad Chiliarchum, *qui secundum gradum imperii tenebat*, Tithrausten accessit, seque ostendit cum Rege colloqui velle.» Diserte etiam de Aristazano monet Diodorus l. I., Persarum in Aegypto duce, tempore Artaxerxis Ochi : *Οὗτος ἦν Εἰσαγγελεύς τοῦ βασιλέως καὶ πιστότατος τῶν φίλων μετὰ Βαγῶαν.* Cf. Xenoph. l. I.

2) *Vit. Alex.* XLVI (Cf. *Fragm.* VIII.), ubi nunc ex emendatione Coraïs recte editur Χάρης ὁ Εἰσαγγελεύς — Φίλιππος ὁ Θεαγγελεύς. Codices exhibent X. ὁ Εἰσαγγελεύς — Φ. ὁ Εἰσαγγελεύς, quam lectionem tuiti sunt Sanctoerucius *Exam. crit.* p. 39, Heeren. *de fontt. Plut.* p. 67, Plehn. l. I. p. 211. Alii, secuti Reinesium, *Var. Lectt.* I. 25, locum ita sanare studuerunt, ut rescriberent X. ὁ Θεαγγελεύς — Φ. ὁ Θεαγγελεύς, pessime consulentes Chareti, cui sine ratione duplicem obtruserunt patriam; Theangela Cariae et Mytilenen Lesbi urbem. De Philippi autem Εἰσαγγελέα aliunde nihil quidquam constat, sed praecedente vocabulo Εἰσαγγελεύς facile intelligitur, quomodo parum notum gentile nomen Θεαγγελεύς depravari potuerit : hoc enim restituendum esse manifestum fit ex Athenaeo, quem vide VI p. 271 B, ubi scripsisse opus dicitur *περὶ Καρῶν καὶ Αελέγων.* Cui testimonio si addideris locum Strabonis, (XIV p. 977 B), laudantis τὸν τὰ Καρικὰ γράψαντα Philippum, dubitabis, num in *Scholiis* ad Eurip. *Rhes.* 505 proba sit lectio ἐν τῷ περὶ Καρῶν περιερα-

Num ergo, hoc levissimo testimonio freti, rem ad Alexandrum pertinere et munus mere Persicum ab illo retentum putemus, cujus in illius historia nulla usquam exstet mentio? Quid? quod si non omnia, at praecipua *Εἰσαγγελέων* officia, qualia esse in Persarum aula solebant, praestabant Alexandro *Σωματοφύλακες*, qui dicebantur; praestabat partim puerorum nobilium regia cohors ¹⁾. Me igitur si gravioribus illis causis commotus audiveris, potius in alteram partem te converteris. Chareti enim Mytilenaeo, cujus cives ante Alexandri tempora Persarum imperio paruisse constat ²⁾, *Εἰσαγγελίαν* apud Darium mandatam fuisse suspicor; postea vero, cum aliis ducibus et satrapis bene multis ab Alexandro victore in gratiam recepto, periisse quidem ipsam *Εἰσαγγελέως* dignitatem, sed, ut tali in re solet, adhaesisse nomen ³⁾.

Quae si recte conjeci, fortasse etiam aliquanto melius de laudibus judicare poterimus, quas rebus gestis Alexandri conscribendis Chares sibi comparaverit. Opus illud, *περὶ Ἀλέξανδρου Ἱστορίαι* inscriptum ⁴⁾, in plures libros fuisse divisum apparet, quibus tamen singulis terminos suos haud reddideris. Adeo desunt certa in paucis fragmentis indicia. E *tertio* libro servatus locus est de Ptolemaeo Lagida, Alexandri *Ἐδεάτωρ* ⁵⁾; e *quinto* de Persarum Regum luxuria ⁶⁾; e *septimo* de ostreis et margaritis, in Indico mari repertis ⁷⁾. Quae omnia quum

---

τείας, ut loci argumento fretus Kampmannus edidit. Nec placet hodie, quod aliquando legere malebam, *ἐν τῇ π. Κ. πραγματείᾳ*. Fortasse additum fuit vocabulum, nunc e codicis vestigiis *πενρ*, superscriptis literis *πτ*, haud eruendum, quo *Caricorum* liber designabatur.

1) De utrisque Alexandri ministris, praeter locos veterum p. 6 laudatos, adi Muetzellium ad Curtium p. 567, 760 sq.

2) Cf. Plehn. I. I. p. 76 sq.

3) Ita etiam Cypri Regibus ignovit Alexander (Arrian. III. 23. 7.), eosque honoratos in Asiam secum duxit, ut indicat locus Plutarchi, qui legitur *Orat. de Alex.* II. 2.

4) Hoc titulo, pro quo nonnunquam in codicibus male scribitur *περὶ Ἀλεξάνδρου Ἱστορίαι*, Charetis commentarios laudat Athenaeus *Fragm.* VII, XIII, XV-XVIII, alibi simpliciter *Ἱστορίας* dicens.

5) *Fragm.* III.

6) *Fragm.* VII.

7) *Fragm.* XIII.

ad certum tempus redigi nequeant, hac ipsa de causa ad operis oeconomiam cognoscendam parum, ne dicam nihil conserunt. Quoniam vero *decimo* libro Charetem apparet de nuptiis egisse, quas et suas et simul amicorum plurimas, uno fere ante obitum anno, Alexander Susis celebravit¹⁾; hinc quidem satis firmo petito argumento haud scio an recte Historias Charetis in *decem*, nec plures libros diuisas fuisse statuam.

In rerum Alexandri descriptione quae fuerint Chareti propria merita, sane quam densis est tenebris obvolutum. Omnino videntur Historiae Charetis perspicua quidem et nativa oratione fuisse perscriptae, sed in plurimis, quae olim ferebantur, de Alexandro commentariis, paucissimis lectae. Certe, praeterquam Athenaeo, ex omnibus scriptoribus uni Plutarcho ita laudantur, ut eas quin legerit vix sit dubium; Plinium, si ita placet, adde: nam Gellium quid memorem, qui sua aliunde hausit, ipse Historias Charetis non inspexit²⁾? In recentioribus autem hoc tulit de Charete iudicium Sanctoerucius, ut rerum festivarum et saepe futilium narratoribus, quam historicis vere ita dictis, eum adscribere mallet, respiciens maxime veterem illum *μῦθον* orientalem de amore Zariadris et Odatidis, quem ex Charete Athenaeus repetiit³⁾. In qua Sanctoerucii sententia, etsi veri plurimum ejus iudicio inest,

1) Fragm. XVII. Ad eundem librum pertinet Fragm. XVIII.

2) Illum in *Auctorum Indicibus*, ut vulgo vocantur, Charetem bis memorasse, modo dicebam; hic vero unde Charetis Historias cognovisse videatur, ostendam in annotatione ad Fragm. I. Arrianum quoque ex Charetis opere interdum profecisse, colligi possit ex IV. 12. 3—5. Vide infra ad Fragm. X.

3) Fragm. V. Ipsam adscribam Sanctoerucii sententiam, quam pronuntiat p. 40: *Il paroît que Charès avoit eu moins pour objet d'écrire une véritable histoire, qu'un simple recueil d'anecdotes; il s'en étoit même permis de fort étrangères à son sujet; par exemple, celles sur les amours de Zariadres et d'Odatis. La scène est au-delà des Pyles-Caspennes et finit par un enlèvement. Le but de cette anecdote Scythe est de montrer, qu'on peut devenir amoureux, en songe, de personnes qu'on n'a jamais vues. En rapportant pareille aventure, Charès eut, sans doute, intention de plaire aux Grecs, ses compatriotes, qui prirent trop souvent des songes pour la vérité.* Heeren ita cum Sanctoerucio convenit, ut scribat l. I. p. 67: » Quantum ex iis, quae Plutarchus e Charete enotavit, concludere licet, eum potius narratiunculas de rege collegisse, quam Historiam eius conscripsisse, probabile est. »

acquiescere subvereor. Studium quoddam delectandi et gratiam lectorum captandi Chareti communè fuisse cum omnibus fere, qui de Alexandro scripserunt, nōlim quidem prae fracte negare, imo in primis ei proprium fuisse ajo; sed per decem libros integros meris narratiunculis delectatum, non magis illum continuam dedisse Alexandri historiam, quam capita quaedam oblectationis gratia selecta, iniqua est criminatio, quam neque aliud fragmentum sustentat ullum, neque ille ipse, qui pro gravissimo argumento affertur, elegantissimus μῦθος. Parum tenuit Sanctocrucius, quantum istiusmodi μῦθοι, ex interiore gentium historia deprompti, valeant ad veram earum indolem penitus cognoscendam, dignique adeo et habeantur et sint, ad quos studiose advertat animum, cui majus quid quam nuda rerum plurimarum recensio videatur historia. Illis vero, si quis alius, jure accensendus est Zariadris et Odatidis μῦθος, per totam Asiam ita celebratissimus, ut et omnium ore ferretur et quovis idoneo loco, in templis, regiis privatisque aedibus eum pingendum curarent, quin principum plerique in piam Odatidis memoriam de hujus nomine filias appellarent. Talia autem cognoscendi ex omnibus Alexandri historicis nulli fortasse major est facta copia, quam Chareti, quem diuturno usu atque in Darii, si recte conjeci, aula commoratione cum variarum gentium moribus, sacris civilibusque institutis, μῦθοις, interiore omnino conditione familiaritatem contraxisse haud vulgarem putaverim. Quibus singulis sedulo in literas referendis Chares, ut commemorare plura debuit, quae ab historiae gravitate paululum recedere videantur, ita tamen illo, quod dixi, nomine de historia ipsa bene promeruit. Nec pro paucis fragmentis rarae sunt, fateor, quae ad Alexandrum aliosve spectant narratiunculæ. Hæc vero, si recte judico, explicari optime possunt e consilio Charetis, quo in historia scribenda non potissimum terras peragratas attendit deque captis urbibus et gentibus devictis exposuit, sed tum horum omnium quae maxime ducebat memorabilia diligenter collegit, tum vero rerum domesticarum et privatae, quae dicitur, Alexandri vitæ accurate rationem habuit. Utcunque se habet res, hæc facile cogitur e fragmentis summa, quod nec Sanctocrucius negavit,

ea fide Charetem vitam Alexandri et res gestas scripto consignasse, ut si non semper gravissima, at certe, quod quidem maximum est, verissima plerumque in Historias receperit. ¹⁾

Antequam ad fragmenta Mytilenaei ²⁾ Charetis transeamus, operae pretium sit, data jam opportunitate, per *παρέκβασην*

1) Monet Geierus *de Ptolem. Comm.* p. 14: «Chares ille Mytilenaeus, cui *είσαγγελέως* munus ab Alexandro erat mandatum, adnumerandus est Alexandri rerum scriptoribus fide dignissimis, quod alio loco accuratius exponetur. Hoc vero susceptum consilium an postea exsecutus sit Vir Doct., frustra adhuc sciscitor.

2) Ceteros, quos memoratos inveni, Chares h. l. deinceps recensebo. Antiquissimus igitur is esse videtur, qui Archon praefuit Athenis Ol. LXXVII. 1, ut constat e Diod. Sic. XI. 53 aliisque, quos laudat Clinton. p. 36.

Ab illo distinxerim Charetem, pariter Archontem, sed Ol. LXXXVI. 3, teste Diodoro XII. 35.

Huic aequalis vixit Chares quidam, *ἐπὶ ἀμαθίᾳ διαβαλλόμενος* ab Aristophane *Acharn.* 604.

Fortasse etiam ad eandem aetatem referendus est Chares Parius, cujus scriptoris mentio est apud Aristotelem *Politico.* I. 4. 4 (ed. Schneid.), ubi componitur cum Apollodore Lemnio (Varro *R. R.* I. 1. 8.) et egisse uterque dicitur *περὶ γεωργίας, καὶ ψιλῆς καὶ πεφτυμένης.*

Sequitur Chares, Theoharis filius, Atheniensis, quem legimus jam sub Ol. CIII. 2, *ἀκμάζοντα τῷ σώματι καὶ ῥωμαλέον* (Plutarch. *An seni sit ger. res publ.* VIII.), Praetorem missum esse auxilio Phliasiis (Xenoph. *Hellen.* VII. 2. 18.), *τὸν τῷ στρατηγεῖν καὶ πολεμῆν ἀΐζοντα ἑαυτὸν*, ut ait Plutarch. *Vit. Phoc.* VII, ad q. l. vide quos laudat Kranerus p. 18 et *Praef.* p. XI, coll. Ruhnken. *Hist. crit. Oratt.* p. LXVII sq. Dirutis ab Alexandro Thebis, postlatus esse fertur inter decem, quos vocant, Oratores, Ol. CXI. 2 (Vid. annot. ad *Aristob. Fragn.* II p. 68 sq.); unde factum, ut Jonsius (Ind. ad *Hist. Phil.* s. v.) et Fabricius (*Bibl. Graec.* VI p. 126.) de Oratore Charete somniaverint (cf. infra p. 144.), quorum ille praeterea hunc suum Rhetorem cum Charete Mytilenaeo confudit, hic Charetis Oratoris causa *Scholias Graecae* laudat ad *Rhetor.* Aristot. p. 80, quae ubi extant, ignoro. Neque ab Imperatore illo diversus fuit, quod suspicatus est Kruegerus, Atheniensis Chares, qui *ἔξ Σιγέλου ἐλθὼν* Alexandrum M. ex Trojana urbe reducem coronavit, ut narrat Arrianus I. 12. 1; quem locum video temere delere voluisse Schmiederus, haud magnopere reluctantante Ellendtio. Quemadmodum enim Charete et reliquis, quos ab Atheniensibus poposcit, Alexander mox ignovit, eique esse gratissimum debuit a clarissimo sene duce bellisque indurato coronari; ita hunc

paucis disputare de Charete, quem ajunt, grammatico, ut cavendum esse ab errore moneam, in quem haud pauci inci-

Theocharis filium ex Theopompo (Athen. XII p. 532 B.) scimus plurimum in Sigeo oppido degisse.

At reapse a Theocharis filio, me judice, diversus est, quem Schmiederus aliique eundem existimarunt, Chares Atheniensis, qui sub haec ipsa tempora Regi Persarum militans, Mytilenen occupatam duorum millium Persarum praesidio tenebat; sed quum obsidionem tolerare non posset, urbe tradita, pactus ut incolumi abire liceret, Imbrum petiit. Vide Curtium IV. 5. 22 et Arrian. III. 2. 6. Atque hic Chares — quid enim celem? — diu dubitavi, num forte Atheniensis patria, sed civitate Mytilenaeus, post, impetrata venia, Alexandrum in Asiam fuerit comitatus, adeoque idem habendus sit qui Historicus Chares, de quo supra absolvi: nam hunc quoque magna Dario officia praestitisse, *Εἰσαγγελέως* munus abunde declarat. Sed nihil dirimo.

Ol. CXXII—CXXV, ut effecit Muellerus, *Archäol. d. Kunst* in not. ad § 154 sq., floruit Chares Lindius, Statuarius, cujus in admiratione fuit Solis colossus Rhodi, qua de re agunt Strabo XIV p. 964 B, Plinius *H. N.* XXXIV. 18, Anonymus *de Incred.* II, Eudocia p. 429. Cf. Horner ap. Ersch et Gruber *Allgem. Encycl.* XVI p. 160. In eundem exstat Simonidis epigramma *Anth. Planud.* IV. 82, sed *Λάχης* scribitur pro *Χάρης*. Contrariae horum nominum permutationis infra exemplum afferam.

Chares servo nomen fuit, cui Ol. CXXXV. 1 manumisso Lyconem Peripateticum editos suos libros testamento legasse apparet ex Diogene Laërt. V. 4. 73.

Charetis Judaei strenuam defensionem Gamalorum, parvi Syriae oppidi, a Tito Vespasiano obsessi, praedicat Fl. Josephus *Bell. Jud.* IV. 8.

Chares quidam, incerti sevi scriptor, memoratur in S. Maximi Opp. II p. 597. Cf. Montfaucon *Bibl. Coisl.* p. 576.

Tandem in censum veniunt duo vix nomine cogniti Charetas, quorum alteram cognoscimus e nummis ap. Mionnet. *Désor. de méd. antiq.* I. p. 523, alterum, Delphum, ex *Anecd. Delph.*, quae nuper edidit Ern. Curtius, Tit. XIV p. 62.

Curtio VIII. 11. 10. sqq. *Charus* dicitur fortissime decertans occubuisse in Aorne petra oppugnanda. Nomen istud haud dubie est vitiosum; sed utrum legendum sit, *Chares* an *Charinus*, cum Muetsellio animi pendeo.

Quodsi credimus Scholiastae Aristophanis *Equitt.* 831 dictis Charetibus alius accesserit Atheniensis Imperator, Cleonis aequalis, qui sub Ol. LXXXVIII. 2 amicam pridem sociumque oppidum Mytilenen, ab Atheniensibus defectum, armis redire ad officium coëgisset. Sed hunc Charetem cave credas unquam existitisse. Nomen *Χάρης* in Scholio laudato non nisi librorum debetur errori, mutandum in *Πάχης*, quod novissimum editorem, Duebnerum, praeteriisse demiror. *Πάχης* enim *ὁ Ἐπικύρου* (Thucyd. III. 18.) vel *ὁ Ἐπικλήρου* (Diod. Sic. XII. 55.) expeditioni adversus Mytilenaeos Praetor interfuit. Cf. quos laudat Oudendorp. ad Jul. Frontin. IV. 17.

disse mihi videntur. Meminit illius Charetis Auctor *Etymologici M.* 1), cujus locum paulo mutatum et contractum, laudato pariter Charete, redditum legas a Photio 2) et in *Anecdosis*, quas edidit Bachmannus 3). Eundem designari efficias a Scholiastis Aristophanis 4) et Homeri 5), unde profectus facile credideris ubivis non alium intelligendum esse Charetem, quam *Διορθωτικῶν* auctorem, alibi laudatorum 6). Sed vide ne te inducat prava nominis scriptura. *Χάρης* librariorum negligentia e genuino *Χαῖρις* manasse suspicor, quod quodammodo jam refert editum in Herodiani libro *Ἰσίδωρις*, multoque magis Palatini Scholiorum Homericorum codicis lectio *Χαῖρις* 7),

Denique monendum, scientem me omisisse in hoc catalogo Charetem, qui Atheniensium dux memoratur a Schol. Aristoph. *Vespp.* 904, 919, 957: hic enim non *Χάρης* dictus fuit, sed, ut in *Indice* Duebnerus animadvertit, *Λύχης*. Neo me fugit locus in Bekkeri *Anecd. Græc.* I p. 191, 27 v. *Ὀργεῶνες*, ubi item mentio est Charetis cujusdam, Oratoris. Leguntur eadem in *Bibl. Coisl.* p. 489, sed scribitur ibi *Χαῖρις*. Quo nomine offensus Albertius ad Hesychium v. *Ὀργεῶνες* II p. 775 jam restituerat *Χάρης*, memor verborum Photii v. *Ἡ δ' ὄς*, et Suidæ v. *Ἀντίπατρος* I p. 227, sed merito castigatus a Ruhnkenio l. l. p. XCII sq., quod Charetem notissimum Atheniensium Imperatorem intelligendum putasset. Ipse vero Ruhnkenius in eo falsus est, quod *Χαρίσιος* explodens correxit *Δειναρχος*: nam, teste Morellio *Bibl. Mss.* I p. 304, in cod. Marc. 433 re vera l. l. scribitur *Χαρίσιος*, ut annotavit Bekkerus in *Indice* v. *Chares*.

1) v. *Ἡ δ' ὄς* p. 416, 31.

2) Sub ead. voc. p. 62, 10. Albertius ad Hesych. de Rhetore Charete h. quoque l. agi putabat.

3) I p. 249, 8.

4) *Av.* 877, ex quo loco Duebnerus *Χάρης* restituit Herodiano *Περὶ μων.* λέξ. p. 42, 14, ubi quod editum est *Ἰσίδωρις* nomen vix redolet.

5) Ad *Iliad.* (ed. Bekk.) Z. 4.

6) *Schol.* puta ad *Odyss.* (ed. Buttm.) H. 80.

7) Testatur Buttmannus ad l. l., monens simul jam a Boeckhio commentatam esse lectionem *Χαῖρις*. Non pertinet huc, quod debetur conjecturae Jonsii *Hist. Phil.* I. 15. 5 p. 98, nomen *Χάρις*, pro quo in cod. Paris. scribitur *Χάρης*, ap. Scholiast. Apoll. Rhod. IV. 1470. Laudatur ille *Χάρις* non *ἐν ἀχρόνων*, ut Jonsius legit, sed *ἐν ἀ Χρόνων*, hoc modo: *ὅτι τὸν Κίον ἐκτίσεν, εἶρηκεν αὐτὸν ὁ Χάρις ἐν πρώτῳ Χρόνων*, satis inepte.

quum aliis locis aut *Χαῖρον* exhibeat aut *Χᾶριν*¹⁾. *Chaeris* ille, Apollonii Sophistae pater²⁾, insignis fuit grammaticus, quem in Pindari carmina commentarios edidisse apparet³⁾. His vero plura scripsisse demonstratur laudatis modo in Aristophanem⁴⁾ et Homerum⁵⁾ *Scholiis*, quibus utrisque simul etiam Charetem criticum fingi vidimus. Facillima autem est nominis *Χαῖρις* in *Χάρις* vel *Χάρης*, hujus rursus in notissimum *Χάρης* depravatio⁶⁾, cujus rei splendidissimum exemplum praebent *Anecdota* illa, quae nuper Cramerii cura pro-

Nec vitium sustulit Wellauerus, quum *Χρονικῶν* emendandum censeret. Verum nomen apud Scholiastam invenit servavitque Eudocia p. 341 v. *Πολύφημος*, scribendo *Ἀυτόχαρις*. Quod tamen ne viderem primus, cavet Westermannus, qui ad Voss. *H. G.* p. 408 eandem conjecturam protulit. Est igitur nomen *Ἀυτόχαρις* juxta formam patronymicam *Ἀντοχαιδίας*, quae legitur apud Thucyd. V. 12, in Lexica recipiendum.

1) Vid. Villosioni *Prolegg.* ad Hom. *Iliad.* p. XXIX et ad *Lexic.* Apoll. p. XX.

2) Apollon. v. *Φήνη* p. 686 (ed. Toll.), v. *Ἔπος* p. 729; Schol. Aristoph. *Vesp.* 1231; Schol. Hom. *Iliad.* I. 448. *Χαῖρις ἄσματογράφος* ex Phalereo Demetrio laudatur a Tzet. ad Lycophr. p. 260 ed. Muell. De aliis Chaeridibus, tibicinibus, cf. Suidas v. *Χαῖρις* III p. 661 et in primis Aristoph. *Acharn.* 16, 366; *Av.* 859; *Pac.* 951 sqq. ibique Schol., unde sua petiit Suidas.

3) Vid. *Scholia* in *Pyth.* (ed. Heyne) IV. 18, 61, 156, 195, 259, 313, 446, atque in *Nem.* I. 49.

4) Ad *Vesp.* 672, *Rann.* 1060.

5) Ad *Iliad.* B. 311, 365; Z. 71; I. 605; N. 103. Adde *Anecd. Graec.* ed. Bekk. II p. 663, 10.

6) Contra *Χάρης* Schweighaeuserus in suo codice depravatum legit in *Χάρις* ap. Athen. XII p. 514 E. Nemo quisquam autem, opinor, eo conjecturam meam refelli putet, quod in *Scholiis* ad Aristoph. *Av.* 877 dicitur: *Ἐπιμερισμῷ φησὶ (Ἄιδυμος) Χάρητα λέγει βαρύνειν Ἀττικοὺς τὸ στρουθός*, quasi hic difficilior fuerit nominis *Χαίριδα* in *Χάρητα* mutatio. Non iste librarium error est, sed scholii auctoris, qui in Didymi corrupto exemplari quum scriptum legisset: *ἐπιμ. Χάρις λέγει βαρ. Ἀττ. τὸ στρ.*, hinc suum pejus etiam cudit *Χάρητα*. Nam ita fere in Didymi commentariis vel commentariorum excerptis vitiose editum fuisse, probat quodammodo Herodiani locus, quem supra indicatum nunc apponam: *Σμειῶδες ἄρα τὸ στρουθός ὄξυνόμενον Ἰσίχαρις δέ φησιν Ἀττικοὺς βαρύνειν τὸ ὄνομα.*

diere ¹⁾, comparata cum *Scholiis* in Homerum a Bekkero vulgaris ²⁾. Ut enim hoc loco legitur recte : *Χαῖρις δὲ φησιν οὐκ εἶναι ἐν δυσλλάβοις ἀναλογίαν*, ita ad eadem Homeri verba apud Cramerum eadem pessime scripta exstat annotatio : *Χαῖρις δὲ οὐκ εἶναι ἐν δυσλλάβοις ἀπολογίαν* (sic) *φησιν*. Itaque, de mea quidem sententia, et dictis locis omnibus, et si qui alii hujuscemodī meos oculos fugerunt, grammatico illi *Χαῖρις* nomen reddatur oportet.

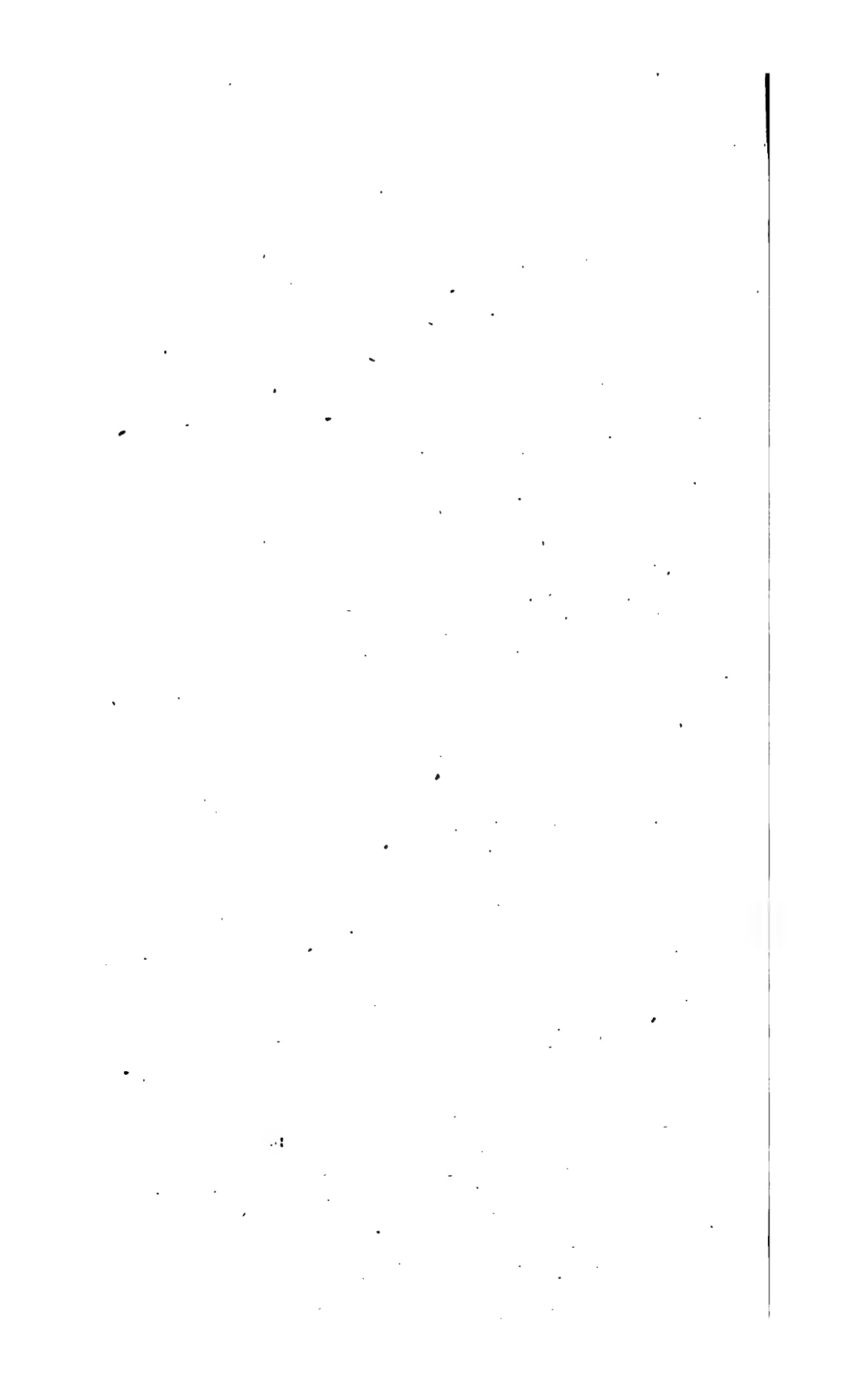
---

1) III p. 285, 23.

2) Ad *Iliad.* N. 103.

C H A R E T I S

FRAGMENTA.

CHARETIS

FRAGMENTA.

I.

Gellius *N. A. V. 2. Equus Alexandri Regis et capite et nomine Bucephalas fuit. Emptum Chares scripsit talentis tredecim, et Regi Philippo donatum. Super hoc equo dignum memoria visum, quod, ubi ornatus erat armatusque ad proelium, haud unquam incendi sese ab alio nisi a Rege passus sit.*

Ut urbis, quam in equi sui memoriam Alexander condidit, scribi varie nomen solet, ita ipsi equo vel *Bucephalas* datur nomen vel *Bucephalus*, quorum illud plurimis scriptoribus receptum merito tæetur post Gronovium Ellendtius ad Arrian. V. 19. 7. Equum illum præter Alexandrum admisisse neminem sessorem, tantum non omnes, qui ejus meminerunt, scripto mandarunt; de ratione vero, qua Bucephalas in Philippi potestatem transiit, non ita constat. Chares si, tredecim talentis emptum, dono datum Philippo dixit, de Demarato Corinthio locutus esse videtur, Philippi hospite, ut Diod. Sic. XVII. 76. Contra *venumdatum* Philippo ipsi a Philonico Thessalo, seu

potius Pharsalio, totidem talentis, tradunt Plutarchus *Vit. Alex.* VI et Plinius *H. N.* VIII. 64. Utrum verum sit, non magni refert. Nec celabo tamen, mihi excerpto Gelliano non nimis tribuendum videri. Emerat aliquando Gellius Brundusii libros plurimos Graecos, miraculorum fabularumque plenos, quibus Aristae Proconnesii, Isigoni Nicaeënsis, Ctesiae, Onesicriti, Polystephani (l. Philostephani), Hegesiae aliorumque non ipsa quidem opera, si recte conjicio, sed loca selecta continebantur. «Eos omnes, ait, duabus noctibus cursim transeo: atque in legendo carpsi exinde quaedam, et notavi mirabilia et scriptoribus fere nostris intentata; *eaque his commentariis adpersi.*» Vid. IX. 4. Eodem modo tum reliqua Gellii de Bucephala, Alexandri in proelio servatore, ejusdemque equi morte, tum quod haec praecedit, Charetis fragmentum ad nos pervenisse arbitrator, sed corruptum tamen, sive id Epitomatoris culpa factum sit seu lucubrantis Gellii, duas de empto deque donato Bucephala traditiones, quas deinceps scriptas legebat, confundentis. Genuinam esse Charetis narrationem et totam ad hunc pertinere censeo, quam prolixiorum l. l. Plutarchus servavit, qui scriptor et omnino in talibus diligenter adhibuit Charetem, et quem nullo intervallo praemisit de Lysimacho locum ex eodem desumpsisse putandus est. Vid. ad *Fragm.* IV.

II.

Plutarch. *Vit. Alex.* XX. *Αὐτὸς (Ἀλέξανδρος) τῷ δεξιῷ τὸ εὐώνυμον ὑπερβαλὼν, καὶ γενόμενος κατὰ κέρασ, φηγὴν ἐποίησε τῶν καθ' αὐτὸν βαρβάρων, ἐν πρώτοις ἀγωνιζόμενος· ὥστε τραθῆναι ξίφει τὸν μηρὸν, ὡς μὲν Χάρης φησὶν, ὑπὸ Δαρείου· συμπεσεῖν γὰρ αὐτοὺς εἰς χεῖρας.*

Falsum esse Charetem ex Epistola Alexandri ad Antipatrum statim hoc ipso loco ostendit Plutarchus, nec minus *Orat. de Alex.* II. 9: *Ἐν Ἴσσω, inquit, ξίφει (ἐπλήγη) τὸν μηρὸν, ὡς Χάρης φησὶν, ὑπὸ Δαρείου τοῦ βασιλέως, εἰς χεῖρας αὐτῷ συνδραμόντος. Αὐτὸς δὲ Ἀλέξανδρος, ἀπλῶς γράφων καὶ μετὰ πάσης ἀληθείας πρὸς Ἀντίπατρον· «Συνέβη δέ μοι, φησὶ, καὶ αὐτῷ ἐγχειριδίῳ πληγῆναι εἰς τὸν μηρὸν· ἀλλ' οὐδὲν ἄτοπον οὔτε παραχρηῖμα οὔτε ὕστερον ἐκ τῆς πληγῆς ἀπήτησεν.» Ceteri,*

ut Plutarchus l. l. I. 2, simpliciter narrant cum Curtio III. 11. 10 : « Alexandri dextrum femur leviter mucrone perstrictum est. » Auctoris *Itiner.* XXXVI, verba Arriani II. 12. 1 in Latina vertentis, mala fides unicuique legenti in oculis incurret.

III.

E LIBRO III.

Athen. IV p. 171 B. *Χάρης ἐν τῇ τρίτῃ τῶν Ἱστοριῶν Πτολεμαῖόν φησι τὸν Σωτῆρα ἐδέατρον ἀποδειχθῆναι Ἀλεξάνδρου.*

Vocem *Ἐδέατρον* Athenaeo primus restituit Valckenarius ex Ammonio s. v. p. 48, docente *Ἐλέατρον* dictum esse τὸν μάγειρον, παρὰ τοὺς ἔλεους, *Ἐδέατρον* vero τὸν προγεύστην, παρὰ τὰ ἐδέσματα. Illud in Charetis fragmentum irrepserat, quamquam Artemidori praecedebat monitum : *Ἐκάλουν καὶ τοὺς προγεύστας Ἐδέατρος, ὅτι προήσθιον τῶν βασιλέων πρὸς ἀσφάλειαν.* Quibus simillima legas ap. Eustath. ad *Odys.* A p. 1403, 40 (ed. Rom.), Suid. v. *Ἐδέατρος* I p. 677 et Auct. *Etymol. M.* p. 315, 37. Postera aetate quae fuerint *Ἐδέατρον* officia, iidem declarant. Cf. Valcken. in *Animadv.* ad Amm. p. 74. Erat autem *Ἐδέατρον* τὸ μὲν ὄνομα, ut ajunt, *Ἑλληνικόν, ἣ δὲ χοῆσις Περσική.* Alexandrum hoc munus in Ptolemaeum contulisse, anteaquam hunc in virtutis praemium summa omnium *Σωματοφύλακος* dignitate ornaret, (quod a. 330 factum esse monui supra p. 7, quo fere tempore reliquum Persarum Medorumque cultum induit), tum per se probabile est, tum inde conjicias licet, quod Chares jam *tertio* libro Ptolemaei *Ἐδέατρον* mentionem injecit, quum *quinto* demum de Regum Persarum moribus exposuisse videatur, ut indicat *Fragm. VII.*

IV.

Plutarch. *Vit. Alex.* XXIV. *Διὰ μέσον τῆς (Τύρου) πολιορκίας, ἐπὶ τοὺς Ἀραβας τοὺς προσοικοῦντας τῷ Ἀντιβάνῳ στρατεύσας (Ἀλέξανδρος), ἐκινδύνευσεν διὰ τὸν παιδαγωγὸν Λυσί-*

μαχον· ἐξηκολούθησε γὰρ αὐτῷ, λέγων τοι Φοίνικος οὐκ εἶναι χείρων, οὐδὲ πρεσβύτερος. Ἐπει δὲ πλησιάσας τοῖς ὄρειοῖς, καὶ τοὺς ἵππους ἀπολιπὼν, πεζὸς ἐβάδιζεν, οἱ μὲν ἄλλοι πολὺ προῆλθον, αὐτὸς δὲ τὸν Λυσίμαχον, ἐσπέρας ἤδη καταλαμβάνουσης, καὶ τῶν πολεμίων ἐγγὺς ὄντων, ἀπαγορεύοντα καὶ βαρυνόμενον οὐχ ὑπομέτων ἀπολιπεῖν, ἀλλ' ἀνακαλούμενος καὶ παρακομίζων, ἔλαθε τοῦ στρατεύματος ἀποσπασθεὶς μετ' ὀλίγων, καὶ σκότους ἅμα καὶ ῥίγους σφοδροῦ νυκτερέων ἐν χωρίοις χαλεποῖς. Εἶδεν οὖν πόρῳ πυρὰ πολλὰ καίόμενα σποράδην τῶν πολεμίων· θαρῶν δὲ τοῦ σώματος τῇ κορυφῇ καὶ τῷ πονεῖν αὐτὸς αἰεὶ, παραμυθούμενος τὴν ἀπορίαν τῶν Μακεδόνων, προσέδραμε τοῖς ἐγγιστα πῦ ραίουσι· καὶ περικαθήμενος τῇ πυρᾷ δύο βαρβάρους πατάξας τῷ ἐχειριδίῳ, καὶ δαλὸν ἀρπιάσας, ἦκε πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ κομίζων. Ἐγκαύσαντες δὲ πῦρ πολὺ, τοὺς μὲν εὐθὺς ἐφόβησαν, ὥστε φυγεῖν, τοὺς δ' ἐπιόντας ἐτρέψαντο, καὶ κατηλίεθθησαν ἀκινδύνως. Ταῦτα μὲν οὖν Χάρης ἰστόρηκεν.

Hujus Alexandri paedagogi, inepti hominis, quasi imaginem exhibet Plutarchus l. l. V, quam ex Charetis descriptione expressam esse suspicor. Sunt autem haec illius de Leonida praeceptore locuti verba : Ὁ δὲ τὸ σχῆμα τοῦ παιδαγωγοῦ καὶ τὴν προσηγορίαν ὑποποιούμενος ἦν Λυσίμαχος, τῷ γένει Ἀκαρνᾶν, ἄλλο μὲν οὐδὲν ἔχων ἀστεῖον, ὅτι δ' ἑαυτὸν μὲν ἀνόμαζε Φοίνικα, τὸν δ' Ἀλέξανδρον Ἀχιλλέα, Πηλέα δὲ τὸν Ὀλλυπτον, ἠγαπᾶτο, καὶ δευτέραν εἶχε χώραν. Ceterum de fabella Charetis verissima est sententia Droyseni, *Gesch. Alex.* p. 188 : « Die bravourgeschichte des Chares mag sich im Munde der alten Macedonischen Krieger besser gemacht haben als in den Berichten des Historikers. »

V.

Plinius *H. N.* XXXVII. 11. 1. Chares (*dixit*) Phaëthontem in Aethiopia Hammonis obiisse. Ob id delubrum ibi esse atque oraculum, electrumque gigni.

Omnibus et lippis nota est et tonsoribus fabula de Phaëthonte, Solis filio, ejusque sororibus, quae in populos mutatae ad Eridanum quotannis electrum pro lacrymis exsudare ferebantur :

nam in illum fluvium aut certe in lacum ei proximum Phaëthon-tem delapsum esse narrant omnes. Chares tantum in Aethiopia *Hammonis* eum obiisse testatur; quo tamen nomine non memini a quoquam Aethiopiam appellari, nec posse appellari puto. Nil mirum adeo, si in alienum locum ea vox migravit, post *oraculum* reponenda: nam praeter celebratissimum illud Ammonis oraculum in Libya, alterum ejusdem Dei fuisse in Aethiopum metropoli Meroë, vel ex Herodoto (II. 29, coll. 42.) palam est; quibus tertium in Numidia addit Virgil. *Aen.* IV. 198 sqq., ubi cf. Servius. Cum Phaëthontea fabulae interpretatione, qualem Chareti placuisse Plinius perobscure indicavit, aliquatenus fortasse cohaerent, quae de Aethiopibus Solem exosis adduxit Strabo XVII p. 1178 A. Esse enim οὐς γε καὶ τὸν ἥλιον φασὶν ἐχθαίρειν καὶ κακῶς λέγειν, ἐπειδὴν προσίδωσιν ἀνίσχοντα, ὡς καίοντα καὶ πολεμοῦντα αὐτοῖς, καταφύγειν τε εἰς τὰ ἔλη.

VI.

Athen. XII p. 513 F. *Κληθῆναι τὰ Σοῦσά φησιν Ἀριστόβουλος καὶ Χάρης διὰ τὴν ὠραιότητα τοῦ τόπου· σοῦσον γὰρ εἶναι τῆ Ἑλλήνων φωνῇ τὸ κρίνον.*

Simillima sunt quae de Susis habet Steph. Byz. s. v. p. 258, 34, ex quo sua hausit de more Eustathius ad Dionys. Perieg. 1073 p. 280: *Κέκληται, αἰτ' ἀπὸ τῶν κρίνων, ἃ πολλὰ ἐν τῇ χώρᾳ πεφύκει ἐκείνῃ, σοῦσάν τε αὐτὸ καλοῦσιν οἱ βάρβαροι.* Postrema Salmasius legi voluit: *σοῦσον δὲ αὐτὸ κ. ο. β.,* sensu haud multo meliore: *αὐτὸ enim quo referas? Eadem sic potius mutanda puto, ut scribamus: σοῦσά τε αὐτοὶ κ. ο. β. Σοῦσα γὰρ ἐγχωρίως (l. ἐγχωρίως) τὰ κρίνα,* ut ipse pergat Eustathius. Cf. Auct. *Etymol. M.* p. 722, 24; Dioscor. I. 52. Inde *σοῦσων* dictum *τὸ ἐκ κρίνου μῦρον.* Vide, ne alios nominem, *Etymol. M.* l. l. et Theophrast. ap. Athen. XV p. 689 D. In fragmento Charetis Schweighaeuserus vulgata lectionem *τῆ Ἑλλήνων φ. τὸ κρ.* jure retinuisse videtur, sollicitatam a Casaubono, qui *τῆ Ἑλληνικῆ φ. vel τῆ ἐκελετων φ.,* et a Coraë, qui *τῆ Μήδων φ. vel, transposito articulo, το τῆ Ἑλλήνων φωνῆ κρίνον* malebat. De re ipsa adi Hamme-

rum, *Fundgr. d. Oriens* VI. 3 p. 339, et Bochartum, *Geogr. sacr.* II. 14 p. 752.

VII.

E LIBRO V.

Athen. XII p. 514 E. Χάρης ὁ Μυτιληναῖος ἐν τῇ πέμπτῃ τῶν περὶ Ἀλέξανδρον Ἱστοριῶν· «Εἰς τοῦτο, φησὶν, ἤκον τρυφῆς οἱ τῶν Περσῶν βασιλεῖς, ὥστε ἔχεσθαι τῆς βασιλικῆς κλῆνης ὑπὲρ κεφαλῆς οἰκημά τι πεντάκλινον, ἐν ᾧ χρυσίον πεντακισχίλια διὰ παντός ἔκειτο τάλαντα· καὶ τοῦτο ἰκαλεῖτο προσκεφάλαιον βασιλικόν· καὶ πρὸς ποδῶν ἕτερον οἰκημα τρίκλινον, οὗ τάλαντα τρισχίλια ἔκειτο ἀργυρίον, καὶ προσηγορεῖτο βασιλικόν ὑποπόδιον. Ἦν δ' ἐν τῷ κοιτῶνι καὶ λιθοκόλλητος ἄμπελος χρυσῆ ὑπὲρ τῆς κλῆνης.»

De hac aurea vite gemmeisque uvis Schweighaeuserus jam conferri, quae statim post e Σταθμοῖς Amyntae jussit, et in primis quae p. 539 D e Phylarchi Ἱστορίας Athenaeus excerptis, coll. Brisson. *Regn. Pers.* I. 77.

VIII.

Plutarch. *Vit. Alex.* XLVI. Ἐταῦθα πρὸς αὐτὸν ἀφικέσθαι τὴν Ἀμαζόνα οἱ πολλοὶ λέγουσιν, ὧν καὶ Κλείταρχος ἔστι καὶ Πολύκριτος — Ἀριστόβουλος δὲ καὶ Χάρης ὁ Εἰσαγγελεὺς καὶ Πτολεμαῖος — πλάσμα φασὶ γεγονέναι τοῦτο.

Post ea quae dicta sunt ad *Durid. Rell.* p. 89 sq. vide quae supra annotavi p. 11. Refertur historia a Plutarcho ad tempora, victoriam de Scythis proxime insecuta, i. e. ad a. 329 exeuntem. Cf. *Diod. Sic.* XVII. 77.

IX.

Athen. X p. 434 D. Καλλισθένης ὁ σοφιστής, ὡς *Λυγκεύς* ὁ Σάμιός φησιν ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασι καὶ Ἀριστόβουλος καὶ Χάρης ἐν ταῖς Ἱστορίαις, ἐν τῷ συμποσίῳ τοῦ Ἀλεξάνδρου, τῆς τοῦ ἀκράτου κύλιμος εἰς αὐτὸν ἐλθούσης, ὡς διωθεῖτο, εἰπόντος τινὸς αὐτῷ· «Διὰ τί οὐ πίνεις;» «Οὐδὲν δέομαι, ἔφη, Ἀλεξάνδρου πινῶν, τοῦ Ἀσκληπιοῦ δέϊσθαι.»

Illustrat Callisthenis responsum Plutarchus *Symp.* I. 6. 1 :
Κύλικα, inquit, *λεγομένην Ἀλεξάνδρου, μεγάλην, ἐλθούσαν ἐπὶ αὐτὸν ἀπειώσατο, φήσας, οὐκ ἐθέλειν, Ἀλεξάνδρου πίων, Ἀσκληπιοῦ δεῖσθαι.* Alibi (*de cohib. ira* III.) his verbis illud complectitur : *Οὐ βούλομαι, πίων Ἀλεξάνδρου, Ἀσκληπιοῦ δεῖσθαι,* non tanto utique acumine, quanto dictionum Callisthenis, iterato verbo *δέομαι*, Chares expressit. Quomodo vero Schweighaeuserus, quum ad genitivum *Ἀλεξάνδρου* recte audiret simul *κύλικα*, hanc eandem vocem ad *Ἀσκληπιοῦ* intellexerit, me plane fugit.

X.

Plutarch. *Vit. Alex.* LIV. *Χάρης ὁ Μυτιληναῖός φησι, τὸν Ἀλέξανδρον ἐν τῷ συμποσίῳ πίνοντα φιάλην προτείνειν τινὲ τῶν φίλων· τὸν δὲ δεξάμενον πρὸς ἐστίαν ἀναστήναι, καὶ πίνοντα προσκυνῆσαι πρῶτον, εἶτα φιλῆσαι τὸν Ἀλέξανδρον [ἐν τῷ συμποσίῳ], καὶ κατακλιθῆναι. Πάντων δὲ τοῦτο ποιούντων ἐφεξῆς, τὸν Καλλισθένη λαβόντα τὴν φιάλην, οὐ προσέχοντος τοῦ βασιλέως, ἀλλ' Ἡφαιστίωνι προσδιαλεγόμενον, πίνοντα προσιέναι φιλήσοντα. Δημητρίου δὲ, τοῦ προσονομαζομένου Φειδωνος, εἰπόντος· «ὦ βασιλεῦ, μὴ φιλήσης· οὗτος γὰρ σε μόνος οὐ προσοκινήηκε,» διακλίνει τὸ φίλημα τὸν Ἀλέξανδρον· τὸν δὲ Καλλισθένη μέγα φθεγγάμενον εἰπεῖν· «Φιλῆματι τοίνυν ἔλασσον ἔχων ἀπειμι.»*

Eandem historiam, pariter fortasse petitam ex Charete, ita descripsit Arrianus IV. 12. 3—5 : *Ἀναγέγραπται καὶ τοιόσδε λόγος· προπίειν φιάλην χρυσῆν ἐν κύκλῳ Ἀλέξανδρον, πρῶτοις μὲν τούτοις, πρὸς οὐστίνας ξυνέκειτο αὐτῷ τὰ τῆς προσκυνήσεως· τὸν δὲ πρῶτον ἐκπιόντα τὴν φιάλην προσκυνῆσαι τε ἀναστάντα καὶ φιληθῆναι πρὸς αὐτοῦ, καὶ τοῦτο ἐφεξῆς διὰ πάντων χωρῆσαι· ὡς δὲ ἐς Καλλισθένην ἦκεν ἡ πρόποσις, ἀναστῆναι μὲν Καλλισθένην καὶ ἐκπιεῖν τὴν φιάλην, καὶ προσελθόντα ἐθέλειν φιλήσαι οὐ προσκυνήσαντα. Τὸν δὲ τυχεῖν μὲν τότε διαλεγόμενον Ἡφαιστίωνι· οὐκ οὐκ προσέχειν τὸν νοῦν, εἰ καὶ τὰ τῆς προσκυνήσεως ἐπιτελῆ αὐτῷ Καλλισθένει ἐγένετο. Ἀλλὰ Δημητρίου γὰρ τὸν Πυθώνακτος, ἓνα τῶν ἐταίρων, ὡς προσήει αὐτῷ ὁ Καλλισθένης φιλήσων, φάναι ὅτι οὐ προσκυνήσας πρόσεισι· καὶ τὸν Ἀλέξανδρον οὐ παρασχεῖν φιλήσαι*

ἐαυτὸν· τὸν δὲ Καλλισθένην· «Φιλήματι, φαναι, ἔλαττον ἔχων ἄπειμι.» Cf. quae de Callisthene, προσκίνησεν constanter negante, leguntur apud Curt. VIII. 5. 13 sqq, et Droysen. p. 352 sq. In excerpto Plutarchi v. 4 sq. delenda videntur verba ἐν τῷ συμποσίῳ, satis jejune ex prioribus repetita.

XI.

Plutarch. l. l. LV. Ἀποθανεῖν αὐτὸν (Καλλισθένη) οἱ μὲν ὑπὲρ Ἀλεξάνδρου κρεμασθέντα λέγουσιν, οἱ δ' ἐν πέδαις δεδεμένον καὶ νοσήσαντα· Χάρης δὲ, μετὰ τὴν σύλληψιν ἐπιτάμηνος φυλάττεσθαι δεδεμένον, ὡς ἐν τῷ συνεδρίῳ κριθεῖη, παρόντος Ἀριστοτέλους· ἐν αἷς δ' ἡμέραις Ἀλέξανδρος ἐν Μαλλοῖς Ὀξυδράκαις ἐτρώθη, περὶ τὴν Ἰνδίαν ἀποθανεῖν, ὑπέρπαχην γενόμενον καὶ φθειριάσαντα.

Varia historicorum testimonia de supplicio Callisthenis commemorata videas ad Aristob. Fragm. XXVIII p. 94 sq. Omnium ut est accuratissima, ita esse videtur verissima haec Charetis narratio. Cf. Stahr. *Aristot.* I p. 129. Eundem vero non laudandum esse, si Indiae genti Μαλλῶν Ὀξυδράκων nomen indiderit, colligitur ex iis, quae dicta sunt ad Aristob. Fragm. XLI p. 110.

XII.

Plutarch. *Vit. Phoc.* XVII. Δούρις εἴρηκεν, ὡς μέγας γενόμενος (Ἀλέξανδρος), καὶ Δαρειὸν κρατήσας, ἀφεῖλε τῶν ἐπιστολῶν τὸ Χαίρειν, πλὴν ἐν ὅσαις ἔγραφε Φωκίῳ. Τοῦτον δὲ μόνον, ὡς περὶ Ἀντίπατρον, μετὰ τοῦ Χαίρειν προσηγόρευε. Τοῦτο δὲ καὶ Χάρης ἰστόρηκε.

Geelii Viri Clar. conjecturam pro ὡς περὶ Ἀντίπατρον corrigentis ὡς περὶ πατέρα explicare et argumentando munire studuit doct. van Gent *Epist. crit.* p. 10 sqq. Mihi hujus loci, quamvis sordidius a Plutarcho scripti, vulgata lectio satis tum intelligi tum vero defendi posse videtur; sin minus, non ea indigere medicina, quam ei Geelius praescripsit. Quod utrumque ostendam.

Primum igitur moneam, non magis cum Duride nobis rem esse, quam cum Plutarcho, suis verbis referente, quae apud

illum et Charetem legerit. Duris, opinor, in *Macedonicorum* libris de fastu Alexandri M. exponens, hoc gravissimum attulerat elati animi argumentum, ut qui antea amicis, tam exteris quam popularibus, amice scripsisset, idem Asiae victor, posita vetere observantia ac humanitate, solennem τοῦ Χαίρειν formulam in Epistolis prae superbia omisisset, nisi quod duos in primis excipiendos putasset, Antipatrum, quem regni ministrum in Macedonia reliquisset, et Phocionem, propter insignem morum probitatem spectatissimum ipsi virum. Scripserit igitur Duris, ita fere ut volebat doct. v. Gent p. 11: Ἀφείλεν Ἀλέξανδρος τῶν ἐπιστολῶν τὸ Χαίρειν, πλὴν ἐν ὅσαις ἔγραψε Φωκίῳ καὶ Ἀντίπατρῳ· τούτους δὲ μόνους μετὰ τοῦ Χαίρειν προσηγόρευε. Quae vel alia simillima in libro Duridis lecta cur non integra reddiderit Plutarchus, non eodem certe verborum ordine, causa in aperto est. Eo enim, quem supra descripsimus, loco non de Alexandri rebus et ingenio absolvit, sed Phocionis scribit vitam, Phocionis pingit mores, Phocionis politica exponit consilia, ad Phocionem, quae narrat, referuntur omnia. Itaque e loco Duridis, de Phocione et Antipatro simul agentis, ea potissimum Plutarchus selegit, quae qualem quantumque honorem Phocioni Alexander habuisset declararent, ὡς μέγας γενόμενος καὶ Δαρείου κράτησας ἀφείλε τῶν ἐπιστολῶν τὸ Χαίρειν, πλὴν ἐν ὅσαις ἔγραψε Φωκίῳ. Quum vero Duris, quod Chares quoque addiderat, parem honorem habitum fuisse Antipatro scripsisset, quod quidem nemo facile dubitasset, id ipsum haud praetermittendum ratus, Plutarchus statim pergit: τοῦτον δὲ μόνον, ὡς περὶ Ἀντίπατρον, μετὰ τοῦ Χαίρειν προσηγόρευε. Quae verba tantum abest ut inficeta laborent ταντολογίᾳ (v. Gent p. 11.), vel de honore Phocionis quidquam detrahant, ut et prius dicta corrigant et laudes Phocionis quam maxime augeant; siquidem, victoriis elato Regi Atheniensem Phocionem eodem in honore pretioque fuisse apparet, quo Macedonem Antipatrum, qui ipsius nomine rebus gerendis in Europa praeesset. Nec multa opera solvitur simul quaestio, quam primam proponit v. Gent p. 10 sq., «an ullo pacto defendi possit vulgata lectio, secundum quam Alexander Phocionem solum, uti Antipa-

trum, in Epistolis solenni illa formula τοῦ Χαίρειν fuerit allocutus.» Vocabulum μόνον non absolute, ut ajunt, positum est. Solus Phocion perpetua Alexandri observantia gaudebat, φίλος καὶ ἰδιόξενος, qua fruebatur e popularibus Antipater, qua omnino pauci familiarium. Quod diserte declarat Plutarchus in his, quae excerpto Duridis nullo intervallo praemisit. Ἰδίᾳ, inquit, τὸν Φωκίωνα ποιησάμενος αὐτοῦ φίλον καὶ ξένον εἰς τοσαύτην ἔθετο τιμῆν, ὅσην εἶχον ὀλίγοι τῶν ἀεὶ συνόντων. Quibus monitis statim addit: Ὁ γοῦν Δοῦρις κ. τ. λ. Nihil autem huc attinet, quod de Antipatro res ea nusquam traditur, ut monet doct. v. Gent. Integrae Alexandri ad Antipatrum Epistolae nusquam, quantum scio, exstant; exstant vero fragmenta, quae evidentissime arguunt, Alexandrum, quamvis sub finem vitae, quum mali ominis multa ei obversarentur, Antipatrum et Cassandrum aliosque suspectos haberet, non desiisse tamen ita illo uti, ut eorum quae maxime grata vel mirabilia ipsi accidissent, faceret illum continue certiozem. Quam vero tangit v. Gent l. l. mutuam Alexandri et Antipatri suspicionem, ea haud scio an vulgatae lectioni magnopere faveat, quandoquidem ipsa suspicione, ne regnum Antipater affectaret, moniti Alexandri pluris etiam intererat cavere, ne, dum ineptae superbiae veterem observantiam postponeret, praepotentem regni ministrum magis in se concitaret et exasperaret. Neque intelligo, quid Alexander, si etiam in Epistolis, dempto τῷ Χαίρειν, tantum et comitatis et humanitatis commode potuit simulare, ut nihil suspicionis suspecto Antipatro moveret, tollendo vulgarem usuque tritam formulam in hac comitatis et humanitatis simulatione spectasset. Tandem, ut etiam de Aeliano videamus, hujus nescio an in his ulla sit auctoritas. Aelianus enim, ut saepius Plutarcho fonte usus est et prae festinatione aliorum quoque scriptorum verba negligentissime descripsit (v. Gent p. 13.), ita quaecunque I. 25 de Phocione collegit, non deprompsit a Duride (v. Gent p. 12.), sed e Plutarcho petiit, quem cf. *Vit. Phoc.* XVIII; nec verbotenus quidem, sed rei, quam agebat, accommodate. Solet enim ille, quod sane plurimis exemplis potest probari, quae ad rem suam pertinere credit, pro lubitu mutare, quae non per-

linere putat, omittere. Quid igitur mirum, si, verbis ὡςπερ Ἀπίπαιρον neglectis, Aelianus, uni Phocioni ejusque cum Alexandro consuetudini l. l. intentus: Ἀλέξανδρος, inquit, ὁ Φιλίππου, — Φωκίῳ μόνῳ, φασί, τῷ Ἀθηναίων στρατηγῷ, γράφων, προσετιθεὶ τὸ Χαίρειν. Nec magis persuadet doct. v. Gent, ubi ad Geelii et suam sententiam tuendam in ceteris Aeliani verbis aliquod praesidium positum censet. Nam quae subjunguntur: οὕτως ἄρα ἠρῆκει τὸν Μακεδόνα ὁ Φωκίῳ, iis num Aelianus vera expresserit Plutarchi verba: ὡσπερανεὶ πατέρα, adeo dubitari posse reor, ut illi loco nihil aliud inesse videam, nisi rei statim ante narratae velut explicationem, profectam ex eodem Epitomatoris penu, cui insulas istas, quae post verba Ἀλέξανδρος ὁ Φιλίππου leguntur, debemus facetias: εἰ δὲ τῷ δοκεῖ, ὁ τῷ Διὸς ἔμοι γὰρ οὐδὲν διαφέρει.

Sed fortasse jam latius, quam oportuerat, sum in hoc campo exspatiatus. Pauca tamen addam de ipsa Geelii conjectura ὡσπερανεὶ πατέρα, quam quidem etiam qui non necessariam habeat, primo obtutu perquam speciosam videri haud negaverit, modo ne scrupulum injiciat insolentia vocabuli ὡσπερανεὶ, Plutarcho nusquam usurpati. Quod vero ante omnia hoc loco in censum venit, si Alexandrum concedimus Phocionem adeo esse reveritum, ut hunc ille *tanquam patrem* coleret; ecquod inesse potest in formula τοῦ Χαίρειν Alexandri, velut filii, in Phocionem, velut patrem, reverentiae argumentum, «ita quidem, ut ad hunc, tanquam ad patrem, scribens, τὸ Χαίρειν omittere quasi non fuerit ausus» (v. Gent p. 12.)? Nam decantata fuit illa in Epistolis formula, inter pares et amicos, nec vero inter patres tantum et filios adhiberi solita. Quod quum ita sit, Geelii conjectura, si sententiam spectas, tam parum commendatur, ut, si qua emendatione indigeat vulgata lectio, in alia omnia quam in Viri Celeb. partes abeundum esse crediderim.

Interim, quamvis dicti loci scriptura, qualis adhuc omnibus in libris legitur, sententiae ratione habita, defendi omnino posse videatur, lubens tamen concesserim, id quod supra jam significabam, ipsam orationem Plutarchi in magno languore

a vero nitore atque elegantia sat longe abesse; quin etiam, ut progrediar ulterius, Graecam illam esse, dubito fere. *Μετὰ τοῦ Χαίρειν τινὰ προσαγορεύειν* vel fallor equidem vel inaudita est locutio, pro qua merito exspectaveris τῷ Χαίρειν, vel, quod magis placet, τὸ Χαίρειν, ut exempla probant, quae similia attulit amicissimus Hecker, *Comm. crit. de Anthol. Graec.* p. 244. In his igitur num forte lateat ulcus, dispiendum.

XIII.

E LIBRO VII.

Athen. III p. 93 C. Χάρης ὁ Μυτιληναῖος ἐν ἑβδόμῃ τῶν περὶ Ἀλέξανδρον Ἱστοριῶν φησί· «Θηρεύεται δὲ κατὰ τὴν Ἰνδικὴν θάλασσαν, ὡσαύτως δὲ καὶ κατὰ τὴν Ἀρμενίαν καὶ Περσικὴν καὶ Σουσιανὴν καὶ Βαβυλωνίαν, παρόμοιον ὄστρέῳ· τὸ δ' ἐστὶν ἄδρον καὶ πρόμηκες, ἔχον ἐν αὐτῷ σάρκα καὶ μεγάλην καὶ λευκὴν, εὐώδη σφόδρα. Ἐξ ὧν ἐξαιροῦντες ὅσα λευκὰ προσαγορεύουσι μὲν μαργαρίτας, κατασκευάζουσι δ' ἐξ αὐτῶν ὀρυζόκους τε καὶ ψέλια περὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας· περὶ ἃ σπουδάζουσι καὶ Πέρσαι καὶ Μῆδοι καὶ πάντες Ἀσιανοὶ πολὺ μᾶλλον τῶν ἐκ χρυσοῦ γεγενημένων.»

Non pigebit cum hoc loco comparasse, quae de Indicis margaritis Arrianus *Indic.* VIII. 11 sqq. a Megasthene deprompsit, quem sequi videtur Aelianus *de nat. anim.* XV. 8. Narrat etiam ille, τοὺς ἀλόνας περιορᾶν κατασάπηναι σφίσι τὴν σάρκα, τῷ δὲ ὄστρέῳ ἐς κόσμον χρῆσθαι· καὶ εἶναι γὰρ καὶ παρ' Ἰνδοῖσι τὸν μαργαρίτην τρίστασιον κατὰ τιμὴν πρὸς χρυσοῦν τὸ ἀπεφθόν, καὶ τοῦτο ἐν τῇ Ἰνδῶν γῆ ὀρυσσόμενον. Plura de margaritis earumque pretio legas, ne afferam alios, apud Athen. I. I., excerpta e Theophrasto atque Androsthene, et ap. Plin. IX. 54 sqq. Ceterum cff. Salmas. ad Solinum p. 784 b et Schweigh. ad Athen. I. I.

XIV.

Athen. I p. 17 D. Παρ' Ἰνδοῖς τιμᾶται δαίμων, ὡς φησὶ Χάρης ὁ Μυτιληναῖος, ὃς καλεῖται Σοφοάδειος· ἐρμηνεύεται δὲ Ἐλλάδι φωνῇ Οἰνοπούς.

Bacchi cultum ab antiquissimis temporibus non tantum in Nysaeorum urbe invaluisse, ut fabulati sunt, qui de Alexandri expeditione scripserunt, sed per totam Indiam et Arabiam adeo (Fragm. Aristob. L.) longe lateque patuisse, inque plurimis beneficiis, quae ab eo accepta referrent, Indos juxta agriculturam vini usum reposuisse, affatim constat. Aiebant enim, τὸν μὲν ἀρχαιότατον (Διόνυσον) Ἰνδὸν γεγονέναι, καὶ τῆς χώρας αὐτομάτως διὰ τὴν εὐκρασίαν φερούσης πολλὴν ἄμπελον, πρῶτον τοῦτον ἀποθλίψαι βότρυνας καὶ τὴν χρεῖαν τῆς περὶ τὸν οἶνον φύσεως ἐπινοῆσαι. Quae sunt verba Diodori III. 63, conferenda cum Megasthenis loco ap. Arrian. *Indic.* VII. 5 sqq. Indicum Bacchi nomen, quod in codd. Athenaei Σοροάδειος legitur, Σαρνάδειος scribitur Plehnio *Lesbiac.* p. 210. Qua de causa, ignoro.

XV.

Athen. III p. 124 C. Χάρης ὁ Μυτιληναῖος ἐν ταῖς περὶ Ἀλέξανδρον Ἱστορίαις ὅπως δεῖ χιόνα διαφυλάττεσθαι εἶρηκε, διηγούμενος περὶ τῆς πολιορκίας τῆς ἐν Ἰνδοῖς πόλεως Πέτρας, ὀρύξαι φάσκων τὸν Ἀλέξανδρον ὀρύγματα τριάκοντα συχὰ, ἃ πληρώσαντα χιόνος παρεμβλεῖν δρυὸς κλάδους. Οὕτω γὰρ παραμενεῖν πλείω χρόνον τὴν χιόνα.

Oppidum Petra dubito an alibi usquam memoretur. Quum autem situm fuisse in India dicatur, haud alia potest designari Petra quam Aornos, cui proxime adjacebat Eubolima urbs. Vid. Arrian. IV. 28. 7; Curt. VIII. 12. 1. Eodem Charetis fragmentum refert Droysenus p. 380. Cepit Aornon Alexander aestate a. 327.

XVI.

Athen. X p. 436 F—437 B. Χάρης ὁ Μυτιληναῖος ἐν ταῖς περὶ Ἀλέξανδρον Ἱστορίαις περὶ Καλαῖνου εἰπὼν, τοῦ Ἰνδοῦ φιλοσόφου, ὅτι, ἔληψας ἑαυτὸν εἰς πυρὰν νενημένην, ἀπέθανε, φησὶν ὅτι καὶ ἐπὶ τῷ μνήματι αὐτοῦ διέθηκεν Ἀλέξανδρος γυμνακὸν ἀγῶνα καὶ μουσικὸν ἐγκωμίον. Ἐθήκε δὲ, φησὶ, καὶ διὰ τὴν φιλονικίαν τῶν Ἰνδῶν καὶ ἀκρατοποσίας ἀγῶνα. Καὶ ἦν ἄθλον τῷ μὲν πρώτῳ τάλαντον, τῷ δὲ δευτέρῳ

τριακόσια μυαί, καὶ τῷ τρίτῳ δέκα. Τῶν οὖν πινόντων τὸν οἶνον παραχρῆμα μὲν ἐτελεύτησαν ὑπὸ τοῦ ψύχους τριακόσια καὶ πέντε· μικρὸν δὲ διαλειπόντες ἐν ταῖς σκηναῖς ἔξ. Ὁ δὲ πλεῖστον πινὼν καὶ νικήσας ἔπιε μὲν ἀκράτου χόας τέσσαρας, καὶ τὸ τάλαντον ἔλαβεν, ἐβίωσε δὲ ἡμέρας τέσσαρας, ἐκαλεῖτο δὲ Πρόμαχος.

Plutarch. *Vit. Alex.* LXX. Ὁ Ἀλέξανδρος ἀπὸ τῆς πυρᾶς γενόμενος, καὶ συναγαγὼν πολλοὺς τῶν φίλων καὶ τῶν ἡγεμόνων ἐπὶ δεῖπνον, ἀγῶνα προὔθηκε καὶ στέφανον ἀκρατοποσίας. Ὁ μὲν οὖν πλεῖστον πινὼν, Πρόμαχος, ἄχρι χούων τεσσάρων προῆλθε· καὶ λαβὼν τὸ νικητήριον, στέφανον τάλαντου, ἡμέρας τρεῖς ἐπέζησε. Τῶν δὲ ἄλλων, ὡς Χάρης φησὶν, τετταράκοντα καὶ εἰς ἀπέθανον πίνοντες, ἰσχυροῦ τῇ μέθῃ κρούους ἐπιγενομένου.

Athenaei loco Schweighaeuserus ex uno codice jure vindicasse videtur vocem *νενημένην*, quae, quamquam ab Epitomatore omissa est salvaque sententia potest omitti, saepius tamen cum vocabulo *πυρὰ* conjungitur, ut ap. Herod. I. 50 et de Calani rogo ap. Arrian. VII. 3. 2. Mirum vero est, quod deinceps apud Athenaeum Alexander instituisse dicitur *γυμνικὸν ἀγῶνα καὶ μουσικὸν ἐγκωμίων*, quae postrema vox, ut jam animadvertit Casaubonus, praeter aliorum consuetudinem adjecta est. Ut nunc legitur locus, ita tantum musicum *encomiorum* certamen explicari posse videtur, ut Macedones, praemio proposito, in Calani laudibus praedicandis inter se certasse putemus; quae tamen explicatio vereor an satis placeat. Quid Arriano laudando voluerit Schweighaeuserus, non assequor. Is enim VII. 14. 10 (cf. III. 1. 4, 5. 2, 6. 1.) *ἀγῶνα γυμνικὸν τε καὶ μουσικὸν* memorat, quum pro musico certamine modo *λαμπαδηδρομίαν* habitam narret (II. 24. 6, III. 16. 9.), quam tamen alibi (II. 5. 3.) illi conjungit, modo *ἵππικὸν ἀγῶνα* (V. 3. 6, 8. 3, 20. 1, 29. 2.); sed *ἀγῶνος μουσικοῦ ἐγκωμίων* nulla usquam apud illum exstat memoria. Ejusdem apud Plutarchum quoque vestigium haud inveneris, qui *Vit. Alex.* IV inter musica certamina, quae Alexander edere consueverat, recenset *ἀγῶνας οὐ μόνον τραγῳδιῶν καὶ αὐλητικῶν καὶ κιθαρωδιῶν, ἀλλὰ καὶ ῥαψωδιῶν*. Hinc igitur ut nihil praesidii paratur ad vocem

ἐγκωμίων in fragmento Charetis tuendam, ita neque Aeliani silentio commendatur, qui *V. H. II. 41*: Ἀγῶνα, inquit, μουσικῆς καὶ ἵππικῶν καὶ ἀθλητῶν διέθηκε. Apud Athenaeum vitium haud dubie latet in voce *ἐγκωμίων*, quod ne sic quidem commode sanabis, si *κῶμον* cogitans *ἐγκώμιον* rescribi jusseris. Probabilius fortasse *ἐγχώριον* restitues, quod vocabulum etiam dispicias velim an, mutata sede, referas ad *ἀκρατοποσίας ἀγῶνα*, ita ut expuncta vocula καὶ, quae utique abundat, scripserit Chares: Ἐθηκε δὲ καὶ διὰ τὴν φιλονικίαν τῶν Ἰνδῶν ἐγχώριον ἀκρατοποσίας ἀγῶνα. Calani memoriam digne celebraturus, Alexander de more suo edidit *γυμνικὸν ἀγῶνα καὶ μουσικόν*. At totus ille Calani exitus ut festum erat vere Indicum, ita in Indorum gratiam inque majorem feriarum, quas agebant, splendorem novum quidem Macedonibus, sed illis usitatissimum instituit *ἀκρατοποσίας* certamen, ipsi Calani voluntati obsecutus, ut qui Macedones invitaverat, τὴν ἡμέραν ἐκεῖνην ἠδέως γενέσθαι, καὶ μεθυσθῆναι μετὰ τοῦ βασιλέως. Vid. Plutarch. l. l. LXIX. Nec denegat meae conjecturae patrocinium suum Aelianus, quum l. l. sic pergat: Χαριζόμενος δὲ τοῖς Ἰνδοῖς, καὶ τι ἐπιχώριον αὐτῶν ἀγώνισμα εἰς τιμὴν τοῦ Καλάνου συγκατηρίθμησε τοῖς ἀθλοῖς τοῖς προειρημένοις. Nam quod *ἐπιχώριον ἀγώνισμα* dicit, non *ἐγχώριον*, id quidem in promiscuo horum verborum usu neminem offendet. Sic v. c. Aeginetarum Heraea designans Pindarus *Pyth. VIII. 80 ἀγῶνα ἐπιχώριον*, contra Doloncos notans, vestitum gestantes in hac gente non usitatum, ἐσθῆτα οὐκ ἐγχωρίην Herodotus scripsit VI. 35.

Ceterum de praemiis, victoribus constitutis, convenit inter Athenaeum et Aelianum, quorum si vel alterutrum inspexisset Reiskius, apud Plutarchum Promachi praemium ad *trecenta* talenta augeri non jussisset. Conjecit enim scribendum esse: τὸ νικητήριον, στέφανον ἑ ταλάντων, quum ederetur νικητήριον στέφανον τάλαντον, in quibus tantum articulum τὸν ante νικητήριον desiderari censuit Plehnius *Lesbiac. p. 210*. Videtur vero e Plutarcho Athenaeus corrigendus, cui primus Schweighaeuserus ex ambobus suis codicibus reddidit, quae a ceteris aberant, haec octo verba: καὶ τὸ τάλαντον ἔλαβεν,

ἔβλωσε δὲ ἡμέρας τέσσαρας. Postrema vox haud dubito, quin a χοῶς manaverit ad ἡμέρας atque ex loco Plutarchi, pariter Charetem laudantis, mutandum sit in τρεῖς. Nec latet quemquam, quam facile in iisdem illis verbis ἔβλωσε ex ἐπεβίωσε oriri potuerit, pro quo apud Plutarchum ἐπέζησε scriptum exstat. Sic etiam, ut e multis exemplis hoc uno utar, Demosthenes in *Orat. adv. Spud.* p. 1033 ed. Reisk.: ἐπιβιοῦντος μετὰ ταῦτα τοῦ Πολυεύκτου πλεόν ἢ πένθ' ἡμέρας.

XVII.

E LIBRO X.

Athen. XII p. 538 B—539 A. Χάρης ἐν τῇ δεκάτῃ τῶν περὶ Ἀλέξανδρον Ἱστοριῶν· «Ὅτε, φησὶν, εἶλε Δαρκεῖον, γάμους συνετέλεσεν ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν ἄλλων φίλων, ἐνεγκόντα καὶ δύο θαλάμους κατασκευασάμενος ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ. Ἦν δὲ ὁ οἶκος ἑκατοντάκλιος, ἐν ᾧ ἐκάστη ἦν κλίνη κεκοσμημένη στολῇ γαμικῇ εἴκοσι μῶν ἀργυρᾶ· ἡ δὲ αὐτοῦ χρυσοπόους ἦν. Συμπαρέλαβε δὲ εἰς τὸ συμπίσιον καὶ τοὺς ἰδιοξένους ἅπαντας, καὶ κατέκλινεν ἀντιπροσώπους ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς ἄλλοις νυμφίοις· τὴν τε κοιτὴν δύναμιν, πεζῆν τε καὶ ναυτικὴν, καὶ τὰς πρεσβείας καὶ τοὺς παρεπιδημοῦντας ἐν τῇ αὐλῇ. Κατεσκευάστο δὲ ὁ οἶκος πολυτελῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς, ἱματίοις τε καὶ ὀθονίοις πολυτελέσιν, ὑπὸ δὲ ταῦτα πορφύροισι καὶ φοινικοῖς χρυσοῦφέσι. Τοῦ δὲ μένειν τὴν σκηρὴν ὑπέκειντο κίονες εἰκοσαπήχεις περίχρυσοι καὶ διάλυδοι καὶ περιάργυροι. Περιεβέβληντο δ' ἐν τῷ περιβόλῳ πολυτελεῖς αὐλαῖαι ζωωτοὶ καὶ διάχρυσοι, κανόνας ἔχουσαι περιχρύσους καὶ περιαργύρους. Τῆς δὲ αὐλῆς ἦν τὸ περίμετρον στάδιοι τέσσαρες. Ἐγένετο δὲ τὰ δεῖπνα πρὸς σάλπιγγα, τότε μὲν ἐν τοῖς γάμοις, καὶ ἄλλως δ' αἶε, ὅτι τύχοι σπονδοποιούμενος, ὥστε πᾶν εἰδέναι τὸ στρατόπεδον. Ἐπὶ πέντε δὲ ἡμέρας ἐπετελέσθησαν οἱ γάμοι, καὶ ἐλειτούργησαν πᾶν πολλοὶ καὶ βαρβάρων καὶ Ἑλλήνων, καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Ἰνδικῆς. Θανατοποιοὶ δὲ ἦσαν διαπρέποντες Σύνμος Ταραντῖνος, καὶ Φιλιστίδης Συρακόσιος, Ἡράκλειος τε ὁ Μιντιληναῖος, μεθ' οὓς ἐπεδείξατο ῥαψωδὸς Ἀλεξίς Ταραντῖνος. Παρῆλθον δὲ καὶ ψιλοκιθαρισταί, Κρατῖνος Μηθυναῖος, Ἀριστώνυμος Ἀθηναῖος, Ἀθηνόδωρος Τῆϊος· ἐκθα-

ρῶδῆσάν τε Ἡράκλειός τε ὁ Ταραντῖνος καὶ Ἀριστοκράτης ὁ
Θηβαῖος. Αὐλωδοὶ δὲ παρῆλθον Διονύσιος ὁ Ἡρακλεώτης,
Ἵπέρβολος Κυζικηνός· παρῆλθον δὲ καὶ αἰληται, οἱ πρῶτον
τὸ Πυθικὸν ἠύλησαν, εἰθ' ἐξῆς μετὰ τῶν χορῶν Τιμόθεος,
Φρόνηχος, Καφισίας, Διόφαντος, ἔτι δὲ Εὐῖος ὁ Χαλκιδεύς.
Καὶ ἔκτοτε οἱ πρότερον καλούμενοι Διονυσοκόλακες Ἀλεξαν-
δροκόλακες ἐκλήθησαν, διὰ τὰς τῶν δούρων ὑπερβολὰς, ἐφ' οἷς
καὶ ἦσθη ὁ Ἀλέξανδρος. Ὑπεκρίθησαν δὲ τραγωδοὶ μὲν Θεο-
σαλὸς καὶ Ἀθηνόδωρος καὶ Ἀριστόκριτος, κωμῳδοὶ δὲ Λύκων
καὶ Φορμίων καὶ Ἀρίστων. Παρῆν δὲ καὶ Φασίμηλος ὁ ψάλτης.
Οἱ δὲ πεμφθέντες, φησὶ, στέφανοι ὑπὸ τῶν πρεσβευτῶν καὶ
τῶν λουιῶν ταλάντων ἦσαν μυρίων πεντακισχιλίων.»

Huic fragmento quum insint plura, quae paulo diligentius
videntur examinanda, de singulis seorsum dispicere juvat.

ὅτε εἶλε Δαρεῖον. Eadem verba servavit Aelianus, qui Athe-
naeum tacite compilavit, *V. H. VIII. 7.* Ἀεῖλε malebat
Schweighaëuserus, quod quam falsum sit, omnium ante oculos
positum est. Rectius καθεῖλε coniecisset; sed mutatione haud-
quaquam opus. *Αἰρεῖν debellandi* sensu usurpatum fuisse,
vel Xenophon docet *Hell. III. 5. 1.* Sic ὅποτε ἔλοι Πέρσας
apud Arrian. *VI. 29. 9* (Fragm. Aristob. *XLV p. 115.*) nihil
aliud denotat, nisi *quum Persas devicisset.* Sic Δαρεῖος
ἡρημένος dicitur ap. Aelian. *I. I. III. 23*, ubi alia exempla
exhibet Perizonius. Quandoquidem vero Darius jam m. Julio a.
330 superatus nec rationi satis consentaneum est, Charetem
ab illius interitu ea etiam computasse, quae sexennio fere post
acciderint; — nam a. 324 demum in Susorum urbe nuptias
illas celebratas fuisse constat — de mea quidem sententia to-
tum illud additamentum non Charetem redolet, sed qui Cha-
retis narrationem descripsit, Athenaeum.

ἑνεήκοντα καὶ δύο. De numero discrepant. Arrianus *VII. 4.*
6 numerat τὰς δωκιμωτάτας Περσῶν τε καὶ Μήδων παῖδας
ἐς ὄγδοήκοντα, quibus si addideris ipsius Alexandri et princi-
pum ducum sponsas, Hephaestionis, Crateri, Perdicae, Pto-
lemaei, Eumenis, Nearchi et Seleuci, habebis *duodenonaginta.*
Aelianus autem: Ἐνεήκοντα δὲ, inquit, ἦσαν οἱ γαμοῦντες,
καὶ ἰσάριθμοι τούτοις οἱ θάλαμοι. Quae nisi de more ipse
negligenter ex Athenaeo in suum scriptum transtulisse videatur,

repscunt a librariis omissum post copulam δὲ numerale δύο. Plutarchus *Orat. de Alex.* I. 7 ἑκατὸν fuisse refert; sed is rhetorem agit.

ἦν δὲ ὁ οἶκος. De loco convivii, *σαρνῆ χρυσορόφῳ* dicto a Plutarcho, conf. Phylarchi fragmentum ap. Athen. I. I. p. 539 D, quem idem aedificium cogitasse recte effecit Droysen. p. 496. Aelianus, paucis mutatis, omissis aliis, Athenaeum satis presse sequitur.

ἐγένετο δὲ τὰ δεῖπνα πρὸς σάλπιγγα. Aelianus: Καὶ ἐγένετο τὰ δεῖπνα προσαλπιστα, quod vocabulum tanquam elegantis significationis tuitus est Perizonius; sed non persuadet. Omnino tam certa sunt in Aeliano imitationis indicia, ut inauditum verbum h. I. admitti non oporteat. Quid? quod scribendum fuisset πρόσσαλπιστα. Tu vero restitue ex Athenaeo: πρὸς σάλπιγγα. Ceterum a Plutarcho inducitur Alexander, αὐτὸς ἐστρανωμένος, πρῶτος ἀναμέλπων τὸν ὑμέναιον, ὥσπερ φιλοτήσιον ἐπέδων μέλος. Alia de hoc festo legas ap. Arrian. I. I. 7 sqq., alia rursus ap. Plutarch. *Vit. Alex.* LXX, e quo fonte deducta sunt quae narrat Zonaras *Annal.* IV. 14.

Θαυμαστοποιοὶ δέ. Particulam δὲ jure retinuit Schweighauserus, quamquam ignoratur ambobus, quos contulit, libris mss. Eandem, opinor, jam reperit omissam Aelianus; unde prae negligentia mire falsus, sprete majore distinctione post Ἰνδικῆς, uno legit tenore: Καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Ἰνδικῆς Θαυμαστοποιοὶ ἦσαν διαπρέποντες, quae verbotenus fere reddidit, addens quibus commendaret *Indicos* illos circulatores: καὶ ἔδοξαν δὲ αὐτοὶ κρατεῖν τῶν ἄλλων τῶν ἀλλαχόθεν. Idem ἐνδοξοὶ παρ' Ἀλεξάνδρῳ Θαυμαστοποιοὶ iterum recensentur ap. Athen. I p. 20 A, e quo hausit Eustathius ad *Odys.* A p. 1503.

ψιλοκιθαρισταί. Horum *Aristonymus* tanquam griphorum artifex peritissimus memoratur ab Athenaeo X p. 452 F, quem cum Aristonymo comoedo, Aristophanis aequali, confudit Harles. ad Fabric. *B. G.* II p. 288, ut jam animadvertit Meinekius *Hist. crit. com. Graec.* p. 198.

αὐληταί. Qui primus nominatur *Timotheus*, eum non esse celebrem illum Milesium, Thersandri filium, manifestum est. Hic enim, Euripidis jam aequalis, in Macedonia obiit tempore Philippi a. 357. Vid. Bode *Gesch. d. Hell. Dichtk.* II. 2 p.

305, 324 sq., 331, ubi inter Milesium citharoedum et qui apud Alexandrum degit tibicinem Timotheum bene distinguit. Quo magis mirum videtur, quod eundem Virum Celeb. l. l. I. 2 p. 107 in errorem incidisse ipsum legimus, a quo alibi cavendum esse monet. Timotheus vero ille, qui Alexandrum comitatus est, Thebas habuit patriam, Harmonidis tibicinis praeceptor clarissimus, ut in dialogo, hujus nomine inscripto, testis est Lucianus. — Pro *Φρόνιχος* Leopardus *Emend.* IX. 21 *Φρόνις* legendum esse censuit, illum intelligens, cujus Suidas meminit (v. *Φρόνις κισσαροδός* III p. 636), Mytilenaeum; quam gravi errore, vel ex eo palam est, quod is laudatur ab Aristophane *Nubb.* 971, ubi Scholiastes, qui Suidae fons fuit, docet illum *κισσαί Παναθηναίους ἐπὶ Καλλίου ἄρχοντος* i. e. Ol. LXXXI. 1. — *Καφισίας* nomen, de quo tibicine cf. Wytttenb. *Animadv.* ad Plutarch. *Apophth.* II p. 1083 sq., antea scribebatur *Σκαφισίας*, iterata praecedentis nominis σ litera. *Καφησίας*, receptum a Schweighaeusero, proposuit Leopardus; *Καφελισίας* est ubivis ap. Plutarch. in libello *de gen. Socrat.*; sed *Καφισίας*, ut nunc etiam pro *Καφησίας* ap. Diog. Laërt. VII. 2. 1 editur, utque legebatur apud Plutarch. *Vit. Pyrrh.* VIII ante Baehrium, qui mutavit in *Καφησίας*, unice vera videtur scriptura, probata Inscriptione Boeckh. I. 1582, et reponenda pro *Καφελισίας* ap. Plutarch. *Apophth. Reg.* VIII p. 111 (ed. Hutten.), pro *Καφησίας* ap. Athen. XIV p. 629 A. — Tandem de *Ενίο* tibicine conferri potest Plutarch. l. l. p. 103 et *Vit. Eum.* II.

Διονυσοκόλακας. Quid huic nomini ansam dederit, explicat Theophrastus ap. Athen. X p. 435 E. Cf. Casaub. ad VI p. 249 F. Opportune autem monet Schweighaeuserus, haec omnia inde a *καὶ ἔκαστε* commodius differri ad finem fragmenti post *πεντακισχίλων*.

τραγῳδοί. De *Thessalo* et *Athenodoro*, aemulis acerrimis, legendus est Plutarchus *Vit. Alex.* XXIX et *Orat. de Alex.* II. 2, atque de illo etiam *Vit. Alex.* X.

κωμῳδοί. *Lyconem τὸν Σκαρφέα* novimus ex iisdem Plutarchi locis. Ab eo fabulam *Lyconem* inscripsisse videtur Antiphanes, ut conjicit Meinekius, quem vide l. l. p. 327. — *Phormio*

ille an idem fuerit ac parasitus Selenci, cujus meminit Athenaeus VI p. 244 F, coll. Meinekio p. 466, non liquet.

XVIII.

EX EODEM LIBRO.

Athen. XIII p. 575 A—F. Χάρης ὁ Μυτιληναῖος ἐν τῷ δεκάτῳ τῶν Ἱστοριῶν τῶν περὶ Ἀλέξανδρον φησιν, ὀνειράτι θεασαμένους τῶας, οὓς μὴ πρότερον εἶδον, ἐρασθῆναι αὐτῶν. Γράφει δὲ οὕτως ·· «Υπαίστη νεώτερος ἦν ἀδελφὸς Ζαριάδης, περὶ ᾧ λέγουσιν οἱ ἐπιχώριοι, ὅτι ἐξ Ἀφροδίτης καὶ Ἀδωνίδος ἐγενήθησαν. Ἐκυρίευσε δὲ ὁ μὲν Υπαίστης Μηδίας καὶ τῆς ὑποκάτω χώρας, ὁ δὲ Ζαριάδης τῶν ὑπεράνω Κασπίων πηλῶν μέχρι τοῦ Ταναΐδος. Τῶν δὲ ἐπέκεινα τοῦ Ταναΐδος Ὁμάρτη βασιλεῖ Μαραθῶν θυγάτηρ ἦν, ὄνομα Ὀδάτις · περὶ ἧς ἐν ταῖς ἱστορίαις γέγραπται, ὡς ἄρα κατὰ τὸν ὕπνον ἰδούσα τὸν Ζαριάδην ἐρασθεῖη, τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο κἀκείνῳ πάθος συμπεσεῖν πρὸς αὐτήν. Διετέλουν γοῦν ἀλλήλων ἐπιθυμοῦντες διὰ τὴν κατὰ τὸν ὕπνον φαντασίαν. Ἦν δὲ ἡ Ὀδάτις καλλίστη τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν γυναικῶν, καὶ ὁ Ζαριάδης δὲ ἦν κάλῳς. Πέμπτοντος οὖν τοῦ Ζαριάδου πρὸς τὸν Ὁμάρτην καὶ φιλοτιμουμένου γῆμαι τὴν ἀνθρωπον, οὐ συνετίθετο ὁ Ὁμάρτης διὰ τὸ εἶναι ἀρξένων παιδῶν ἔρημος · ἤθελε γὰρ αὐτὴν δοῦναι ἐνὶ τῶν περὶ αὐτὸν οἰκειῶν. Καὶ μετ' οὐ πολὺν χρόνον ὁ Ὁμάρτης, συναγαγὼν τοὺς ἐκ τῆς βασιλείας δυνάστας καὶ φίλους καὶ συγγενεῖς, ἐποιεῖτο τοὺς γάμους, οὐ προειπὼν, ὅτι μέλλοι δοῦναι τὴν θυγατέρα. Ἀκμαζούσης οὖν τῆς μέθης, εἰσκαλέσας τὴν Ὀδάτιν ὁ πατήρ εἰς τὸ συμπόσιον εἶπεν, ἀκουόντων τῶν συνδείπνων · «Ἡμεῖς, ὦ θυγάτερ Ὀδάτι, νῦν ποιούμεθα τοὺς σοὺς γάμους. Περιβλέψασα οὖν καὶ θεωρήσασα πάντας, λαβοῦσα χρυσὴν φιάλην καὶ πληρώσασα, δὸς ᾧ θέλεις γαμηθῆναι · τούτον γὰρ κεκλήρη γυνή.» Κἀκείνη περιβλέψασα πάντας ἀπῆει δακρύνουσα, ποθοῦσα τὸν Ζαριάδην ἰδεῖν · ἐπεστάλκει γὰρ αὐτῷ, ὅτι μέλλουσιν οἱ γάμοι συντελεῖσθαι. Ὁ δὲ στρατοπεδεύων ἐπὶ τοῦ Ταναΐδος, καὶ διαλαθὼν τὴν στρατοπεδείαν, διέβη μετὰ μόνου τοῦ ἀρματηλάτου, καὶ νυκτὸς ὀρμήσας ἐπὶ τοῦ ἄρματός διῆλθε διὰ τῆς πόλεως, δαΰξας περὶ τοὺς ὀκτακοσίους σταδίους. Πλησίον δὲ τῆς κόμης γενόμενος, ἐν ἧ τὸς γάμους συνετέλουν, καὶ κα-

ταλιπῶν ἐν τινι τόπῳ αὐτῷ ἄρματι τὸν ἀρματηλάτην, προῆγεν ἐνδεδικώς στολήν Σκυθικὴν. Καὶ παρελθὼν εἰς τὴν αὐλήν, καὶ ἰδὼν τὴν Ὀδάτιν ἐστηκυῖαν πρὸ τοῦ κυλακείου καὶ δακρύνουσαν, κινῶσάν τε βραδέως τὴν φιάλην, εἶπε πλησίον στὰς παρ' αὐτήν· «ὦ Ὀδάτι, πάρεμι δὴ σοι, καθάπερ ἤξιώσας, ἐγὼ Ζαριάδρης.» Ἡ δὲ, κατανοήσασα ξένον ἄνδρα καὶ καλὸν καὶ ὅμοιον τῷ κατὰ τὸν ὕπνον ἐωραμένῳ, περιχαρῆς γενομένη, δίδωσιν αὐτῷ τὴν φιάλην· καὶ ὡς ἀρπύσας αὐτὴν ἀτήγαγεν ἐπὶ τὸ ἄρμα, καὶ ἔφυγεν ἔχων τὴν Ὀδάτιν. Οἱ δὲ παῖδες καὶ αἱ θεράπαιναι συνειδιῖαι τὸν ἔρωτα, κατεσιώπησαν, καὶ κελεύοντος τοῦ πατρὸς καλεῖν, οὐκ ἔφασαν εἰδέναι ὅπου πεπόρευται.

Μημονεύεται δὲ ὁ ἔρωσ οὗτος παρὰ τοῖς τὴν Ἀσίαν οἰκοῦσι βαρβάροις, καὶ περισσῶς ἐστὶ ζηλωτὸς, καὶ τὸν μῦθον τοῦτον ζωγραφούσιν ἐν τοῖς ἱεροῖς καὶ τοῖς βασιλείοις, ἔτι δὲ ταῖς ἰδιωτικαῖς οἰκίαις· καὶ ταῖς ἑαυτῶν θυγατέραςιν οἱ πολλοὶ τῶν δυναστῶν ὄνομα τίθενται Ὀδάτιν.»

Ad ea, quae ad hunc locum annotarunt Casaubonus et Schweighaeuserus, nihil magnopere est quod addam. Tantum de ipso μῦθῳ, quem supra attigi p. 141, laudabo Droyseni sententiam, ita dicentis p. 281: *Die schöne Liebesgeschichte von Zariadres und Odatis anlangend; verweise ich auf die Sage von Gustasp und Kattyun bei Malcolm, Geschichte Persiens, übersetzt von Spazier I p. 44; die Geschichte und der Name Zari-adres gehört der Gegend von Sara, Zadracarta (s. o. p. 265) oder Zāris (Ctesias ap. Phot. 43 a 30.) an.* Ζαριάδρης an Ζαριάδρις scribendum sit, exploratum non habeo. Huic scripturae favet Strabo XI p. 804 B, Ζαριάδριος memor, Armeniae Regis, cujus filium Sophenum Artanem oppressit Tigranes.

XIX.

Athen. VII p. 277 A. Χάρης ὁ Μυτιληναῖος ἱστορεῖ, ὡς κάλλιστα μῆλα εὐρών ὁ Ἀλέξανδρος περὶ τὴν Βαβυλωνίαν χώραν, τούτων τε πληρώσας τὰ σκάφη, μηλομαχίαν ἀπὸ τῶν νεῶν ἐποιήσατο, ὡς τὴν θῆραν ἡδίστην γενέσθαι.

I.

INDEX FRAGMENTORUM.

(*Litterae A. Aristobuli, C. Charetis, P. Ptolemasi fragmenta indicant;
adjecti numeri ordinem, quo in hac commentatione leguntur.*)

- ARRIANUS** *Exp. Alex.* (ed. Krueg.) I. 2. 7 (P. II), 8 (P. III); II. 3. 7 (A. VI), 4. 7 (A. VII), 11. 8 (P. V), 12. 3—5 (P. VI, A. IX); III. 3. 3, 4, 6 (A. XI), 3, 4, 5 (P. VII), 4. 5 (P. VIII, A. XII), 11. 3—7 (A. XIV), 17. 6 (P. X), 26 (P. XI, A. XVI), 28. 5—7 (A. XVII), 29. 6—30. 5 (P. XII, A. XX), 30. 7 (A. XXI); IV. 3. 5 (P. XIII, A. XXII), 6. 1, 2 (A. XXIII), 8. 9 (A. XXV), 13, 14. 1 (P. XIV, A. XXVII), 14. 3 (P. XV, A. XXVIII), 24. 3—25. 4 (P. XVI); V. 14. 3 (A. XXXII), 14. 5, 15. 1, 2 (P. XVII), 20. 2 (P. XVIII, A. XXXIII), 20. 3, 9 (P. XIX), 28. 4—29. 2 (P. XX); VI. 2. 4 (P. XXI), 10. 1, 2; 11. 7 (P. XXII), 11. 4—6 (P. IX, A. XIII), 11. 8 (P. XXIII), 22. 3—8 (A. XLIII), 28. 3, 4 (A. XLIV), 29. 4—11 (A. XLV); VII. 4. 4 (A. XLVI), 16. 5—7, 17 (A. XLVII), 18. 1—5 (A. XLVIII), 19. 3—5 (A. XLIX), 20. 3—6 (A. LI), 22. 1—5 (A. LIV), 24. 1—3 (A. LV), 26. 2, 3 (P. XXIV, A. LVI), 28. 1 (A. LVII), 29. 4 (A. LVIII).
- ATHENAEUS** I p. 17 D (C. XIV); II p. 43 D (A. V); III p. 93 C (C. XIII), p. 124 C (C. XV); IV p. 171 B (C. III); VI p. 351 A (A. XXIX); VII p. 277 A (C. XIX); X p. 434 D (A. XXVI, C. IX), p. 436 F—437 B (C. XVI); XII p. 513 F (A. XV, C. VI), p. 514 E (C. VII), p. 530 A. B (A. VIII), p. 538 B—539 A (C. XVII); XIII p. 575 A—F (C. XLIII).
- CURTIVS** IX. 5. 21 (P. XXIII).
- GELLIUS** V. 2 (C. I).
- LUCIANUS** *Macrob.* XXII (A. I).
- PLINIUS** *Hist. Nat.* XXXVII. 11. 1 (C. V).
- PLUTARCHUS** *Vit. Alex.* XV (A. III), XVI (A. IV), XVIII (A. VI), XX (C. II), XXI (A. X), XXIV (C. IV), XLVI (C. VIII), LIV (C. X), LV (C. XI), LXX (C. XVI), LXXV (A. LVII).
- Vit. Dem.* XXIII (A. II).
- Vit. Phoc.* XVII (C. XII).
- de Alex. Orat.* I. 3 (P. IV, A. III); II. 9 (A. XLI), *ibid.* (C. II), II. 11 (A. III).
- de Nobil.* XIX (A. XL).

STRABO (ed. Almelov.) VII p. 462 A. B (P. I); XI p. 776 C (A. XVIII), p. 777 A (A. XIX), p. 787 D, 788 A (A. XXIV); XIV p. 903 C. D (A. VIII); XV p. 1013 B — 1014 A (A. XXXIV), p. 1014 B. C (A. XXXV), p. 1015 A—C (A. XXXVI), p. 1017 A. B (A. XXXIX), p. 1019 A (A. XXXIV), p. 1026 B (A. XLII), p. 1032 D, 1033 A (A. XXXVII), p. 1033 B (A. XXXVIII), p. 1040 D — 1041 B (A. XXX), p. 1041 B. C (A. XXXI), p. 1061 A (A. XLV); XVI p. 1076 A. B (A. LIII), p. 1076 B (A. XLIX), p. 1076 C (A. L), p. 1076 C. D (A. LIV), p. 1110 D (A. LII); XVII p. 1180 A. B (A. XXXVIII).

II.

INDEX RERUM.

Acesinis latitudo, p. 42.
 Achilles Trabelum interficit et Lycaonem, 72.
 Achilleus fons, 71 sq.
 Acies Darii ad Gaugamela, 81 sq.
 Ἀκρατοποσίως certamen ad rogam Calani, 161 sq.
 Aegyptiaca faba, 109.
 Aelianus notatur, 13; tentatur 107, 166; sordidus Athenaei aliorumque compilator, 158 sq., 166.
 Aethiopicum Phaëthontis delubrum atque oraculum, 152 sq.
 Αἰγῆν, debellare, 165.
 Alexander Ptolemaeo affinis, 6. cf. XI sq.; honorat Ptolemaeum 7 sq., 151, Darii matrem et uxorem, 29, 77, Phocionem et Antipatrum, 156 sqq.; Oratores Atheniensium expostulat, 68 sq.; proficiscitur in Asiam cum re tenuissima, 26 sqq., 70 sq., ad Ammonem, 14 sq., 29 sq., 79 sq., ab Ammone, 30 sq., 80, in Indiam, 99 sqq.; expeditionem suscipit adv. Thraces et gentes vicinas, 23 sq., adv. Glaucanicas s. Glausas, 42, 99; in Gedrosiam, 112 sq., adv. Arabes, 126, 130, 151 sq.; Celtas in amicitiam recipit, 23 sq.;

Thebas expugnat, p. 24 sqq., oppidum Memacenorum, 36, 87; potitur Patalene, 112; vincit ad Lyginum, 24, ad Issum, 28, Aspasios, 37 sqq., Pori filium, 39, 98, Cossacos, 125; venit Taxila, 97; in patriam rediturus duodecim aras erigit, 43; sacrificat pro victoria de India, 113; Uxii veniam dat, 32 sq.; ejus in Hydaspes classis, 44, navigatio, 100, 102 sq., in Euphrate classis, 124, navigatio, 180 sq.; ad Babylonem classem instruit et portum, 124 sq., μηλομαχίαν instituit, 163; Phoenices et Cyprios in re nautica habet administratos, 125; reficiendum curat Cyri sepulcrum, 114 sqq.; templum Beli, 120, 122; interficit Philotam et Parmenionem, p. 33 sq., captum Bessum, 34 sqq., Callisthenem, ut ajunt, 37, Clitum, 90; cum Thalestri non concubuit, 11, 154; Barsinen uxoris loco habet, 77 sq.; Susis nuptias celebrat, 119, 164 sqq.; in Mallis vulneratur, 44 sqq., 110 sq., 156, ad Masaca, 95, ad Issum, 150 sq.; servatur a Peucesta, 40, 113 sq.; aegrotat in Cilicia, 74; vitae discrimen patitur a regis παῖσι, 81 sqq., in Arabibus,

p. 151 sq.; varia prodigia mortem ei ominantur, 120 sq., 122 sqq., 181 sq.; moritur, 47, 133 sq.; a Ptolemaeo sepelitur interque Deos refertur, 8 sq.; *μονόλοκος* a Demosthene dicitur, 67; certaminibus musicis et equestribus delectatur, 161 sqq.; paedagogo usus est Lysimacho, 152; superbia offertur, 156 sqq.; bibax, 133 sq.; ejus *Σωματοφύλακες*, 113 sq.

Alexandria in Aegypto quando condita, 31.

Ἀλεξανδροκόλακες, 165.

Alexis Tarentinus *ῥαψωδός*, 164.

Amyntas, unus e majoribus Alex. et Ptolem., 6. cf. XIII.

Anaxagorae *παρθήσια*, 96.

Anchiale et Tarsus a Sardanap. conditae, 16, 74.

Anonymus Itiner. Alex. scriptor emend., 92; sectator Arriani, 26, 30 sq., 86 sq., 88, 89, 92, 151.

Anthologia Planud. emend., 143.

Antigono mors praedicta, 123.

Antipater poscit ab Athen. Oratores, 69 sq.; ab Alex. honoratur, 156 sqq.

Arama, Ptolemaei uxor, 3, 78.

Ἀφροδισιάζε in monumento Sardanap., 78.

Apollodorus Amphipolita, 122 sqq.

Appianus emend., 121; consentit cum Aristobulo, 121, 123, 130.

Arabes debellare cogitat Alexander, 126, 130; eorum Dii, *ibid.*; terrae fertilitas, 127; vitae discrimen ibi patitur Alex., 151 sq.

Arae in Hyphasis ripa erectae, 43.

Arbela, 31 sq., 80.

Arbelus, 81.

Arbores Indiae, 108 sq.; Gedrosiae, 112 sq.

Aristo comoedus, 165.

Aristobulus Alexandri gratia utitur, 51 sq.; ejus patria, 52; aetas, p. 53,

67; commentarii 53 sqq.; dictio, 58 sqq.; ejus proba vel suspecta fides, 12, 15, 27, 30, 55 sqq., 86, 93, 95, 103, 106, 134; notatur, 126; a Ptolemaeo dissentit, 14, 13, 27, 30 sq., 36, 37, 40, 42, 45, 56, 86, 87, 94, 99; non memoravit concubitum Alex. cum Thalestri, 11, 57, 154; locus Plutarchi et Suidae male ei tributus, 68 sq.; Aristobuli alii, 62. Aristocrates Thebanus citharoedus, 165.

Aristocritus tragoedus, 165.

Ἀριστομίδας pro *Ἀριστοδαμίδας*, 6. cf. XII.

Aristonymus Atheniensis *ψιλοκισθαριστής*, 164, 166.

Arrianus quantum crediderit Ptolemaeo et Aristobulo, 12 sqq., 17, 55 sq.; tacite alterutrum sequitur, 17 sqq., 24, 26, 45, 54, 85, 88, 89, 92, 100, 107, 126, 127, 130; usus esse videtur Charete, 155 sq.; ejus fontes in *Indiciis*, 55; monumentum Sardanapali non descripsit ex Aristobulo, 75 sq.; male tentatus, 26, 40 sqq., 117, 127; tentatur, 32, 36, 39, 44, 45, 82, 89, 98 sq., 117, 120, 126, 128; notatur, 4, 114, 119, 125.

Arsipoë, mater Ptolemaei, 4 sqq. cf. XII. A. sive Barsine, uxor Alexandri, 119.

Artacama, Ptolemaei uxor, 8, 78.

Artonis, Artabazi f., 78.

Assyria ligno non abundat, 124 sq.; ejus Regum sepulcra, 130 sq.

Athenaeus male tentatus, 153, 165; tentatur, 75 sq., 162 sq., 164; notatur, 165.

Athenodorus scriptor, 16; Teius *ψιλοκισθαριστής*, 164; tragoedus, 165, 167.

Ἀντόχουρις et *Χάρης* confus., 144 sq.

Ἀζαρωπιαιῖς Persarum, 137.

Babylonia ligno navali expers, p. 124 sq.; ferax pomorum, 169.

Bacchus in India et Arabia cultus, 126, 160 sq.

Barsine ab Alex. uxoris loco habita, 77 sq.; mater Herculis, 78 sq.; confusa cum Artoni, 78, et Statira, 79, 119.

Beli templum Babylonium, 120 sqq.
Bessus captus et supplicio affectus, 34 sqq., 85 sq.

Bucephalas equus, 149.

Bumodus fl., alibi Boumelus et Bulemus dictus, 31 sq.

Caesorum ad Granicum numerus, 17.

Calani rogos et exsequiae, 161 sqq.

Callisthenes habitus auctor conspirationis in Alex., 14, 36 sq., 93 sq.; ejus mors, 37, 94 sq., 156; dicteria, 95, 154 sq.

Καμήλον οἶκος Gaugamela dicta, 32, 81.

Caphisias tibicen, 165, 167.

Καφισίας in *Σιαφισίας*, *Καφελισίας*, *Καφελισος*, *Καφησίας* mut., 167.

Caranus, unus e majoribus Alexandri et Ptolemaei, 6. cf. XII.

Κάσος vitiosae pro *Κίσσος* v. *Κεῖσος* scriptus, 6. cf. XI sq.

Cassandra condita, 52.

Caucasi montis descriptio, 83 sq.

Causamela corruptum ex Gaugamela, 32.

Chaeris grammaticus, 144 sqq.; Chaerides alii, 145.

τὸ Χαλρεν in Epistolis omittit Alex., 156 sqq.

Χάρης confus. cum *Αυτόχαρις*, *Αίχης*, *Πάχης*, *Χαῖρις*, *Χαρισιος*, 143 sqq.

CHARETIS patria et ap. Alex. dignitas, 137 sqq.; Historiae, 139 sq.; laudes historicae, 140 sqq.; proba vel

suspecta fides, p. 95, 110, 150, 154, 156; Charetes alii, 142 sq.; Chares, qui dicitur, criticus, 143 sqq.

Κίσσος vel *Κεῖσος*, unus e majoribus Alex. et Ptolem., 6. cf. XI sq.

Classis Alex. in Hydaspae, 44; in Euphrate, 124.

Κλεόδαιος, *Κλεοδάτης*, *Κλεόδημος* vitiosae pro *Κλεόδαιμος*, 6. cf. XI.

Cleomenes, comes Alexandri, 48. — Naucratis, *ibid.*

Clitus, ab Alexandro occisus, 90.

Coenus, unus e majoribus Alex. et Ptolem., 6, XII.

Κολακεντική ἔητορικὴ, 60.

Cossaeorum gens, 125 sq.

Κρατεύας pro *Κρατέας*, 114.

Cratinus Methymnaeus, *ψλοκιθαριστής*, 164.

Currus antiquorum quomodo equis alligati, 73.

Curtius notatur, 5, 36, 40, 86, 90; male tentatus, 28; tentatur, 46, 92; Aristobulo non est usus, 86, 88, 90, 92 sq.

Cyprii Alexandri in re nautica administrati, 125.

Cyrenaicum silphium, 83 sq.

Cyri majoris sepulcrum, 114 sqq.

Darii mater et uxor, ab Alex. honoratae, 29, 77; mater Uxii veniam ab Alex. deprecatur, 32.

Delubrum Alexandri Alexandriae, 9; Phaëthontis in Aethiopia, 152 sq.

Demetrius Phal., amicus Ptolemaeo, 10, 13.

Demophon vates, 48.

Demosthenis de Alex. dictionum, 67.

Dianae templum in Icaro insula, 127 sqq.

Diodorus Periegetes, 16.

Diodorus Sicutus tentatur, 6, 28, 106 sq.; notatur, 78.

- Dionysius Heracleota, auloedus, p. 165.
Διονυσιολόλαιες, 165, 167.
 Dionysodorus historicus, 19; criticus, *ibid.*; rhetor, *ibid.*
 Diophantus tibicen, 165.
 Diozippus pancratiasta, 95 sq.
- Ἐδέατρος* Alexandri Ptolemaeus, 7, 151; *Ἐδέατρον* munus, 151.
ει, ι et υ literae confus., 47, 167.
Ἐισαγγελεύς confus. cum *Θεαγγελεύς*, p. 138; *Ἐισαγγελέως* munus, 137 sq.
 Eordaea civitas, 4.
Ἐπαρδος fictum fluvii nomen, 89.
Ἐπιχώριος et *ἐγχώριος* promiscue usurp., 163.
 Etesiae, 103.
Etymologicum M. tentatur, 144.
Eudocia emend., 6. cf. XI sq.
 Evius Chalcid., tibicen, 165, 167.
 Euphratis insulae, 127 sq.; fossae, 130.
Eustathius emend., 153.
- Faba Aegyptiaca, 109.
 Fluviorum in India exundationes, 103, 105.
- Gaugamela, 31 sq., 30 sq.
 Gedrosiae herbae et arbores, 112 sq.
Gellius non legit Charetem, 150; emend., *ibid.*
 Gerrha, Gerrhaei, 129 sq.
 Glauganicae s. Glusae, 42, 99.
 Gordianus nodus solutus, 73.
- Hephaestionis obitus portentus, 123.
 Heraclitus Mytil., *Φαυματοποιός*, 164; Tarentinus, citharoedus, 165.
 Hercules, Alexandri f., 78.
 Hermolai in Alex. conspiratio, 91 sqq.
 Hesione s. Theanira, 72.
Ἰλλος corrupt. in *Ἰαλος*, 6.
- Ἰντερβελος* Cysicenus, auloedus, p. 165.
Hyrcaniae natura, 84 sq.
- ι, ει et υ* confus., 47, 167.
 Iazartos fl., 89.
 Icaria v. Icarus insula, 127 sqq.
 India quomodo irrigetur, 99 sqq. 103, 104 sq.; ejus oppida in locis excelsis, 103 sq.; soli natura, 103 sqq.; angues, 106 sq.; arbores, 108 sq.; canes, 106 sq.; margaritae, 160.
 Indorum Deus *Σοροάδειος*, 160 sq.
 Indus fl., 105, 107, 111.
 Inscriptiones monumentorum Sardanapali, 74 sqq.; sepulcri Cyri majoris, 115 sqq.
 Insulae in Polytimeo fl., 88; in Hydaspe, 99; in Euphrate, 127 sqq.
Itinerarii Alex. auctor emend., 92; compiler Arriani, 26, 30 sq., 86 sq., 88, 89, 92, 151.
Justinus notatur, p. 6, 78
- Lagus s. Lagous, pater Ptolemaei, 4 sqq.
Λάχης et *Χάρης* confus., 143 sq.
 Leleges, 72.
Lucianus, male tentatus, 59.
 Lyco comoedus, 165, 167.
 Lyginus amnis, 24.
 Lysimachus, Alexandri paedagogus, 152.
- Macedonum ad Polytimeum clades, 87 sq.
 Mallorum gens, 110.
 Marathorum gens, 168.
 Mardus fl., 89.
 Margaritae Indiae, 160.
 Massaga oppidum, 95, 101.
 Meleager, Ptolemaei f., 5.
 Memacenorum oppidum expugnatum, 36, 37.

Menandri ad Ptolemaeum Epistolae, p. 10.

Miletus a Lelegibus habitata, 72.

Monumenta Sardanapali, 74 sqq.

Μύθος de amore Zariadris et Odatidis, 140 sq., 168 sq.

Navigatio Alexandri in Hydaspem, 100, 102 sq.

Nili incrementorum causae, 104 sq.; crocodili et pisces, 106 sqq.

Nivis servandae in India ratio, 161.

Όχενε in monumento Sardanapali, 76.

Odatidis et Zariadris *μύθος*, 140 sq., 168 sq.

Omaris Rex, 168.

Oratores ab Alex. et Antipatro postulati, 68 sqq.

Orestia, dicta Ptolemaei patria, 4.

Oryzae satrapa, 118.

Oryzae cultura, 104.

Oxus fl., 85.

Oxydracorum gens, 46, 110.

Παιδες in aula Macedonia, 6, 91, 139; eorum in Alexandrum conjuratio, 36, 91 sqq.

Παις in monumento Sardanapali, 76.

Πάχης et *Χάρης* confus., 143.

Parmenio interfectus, 33.

Parysatis, Alexandri uxor, 119.

Patrocles scriptor, 54.

Pattala urbs et Pattalene regio, 103, 111 sq.

Pausanias emend., p. 4, 6; notatur, 9, 46.

Πεθαγόρας, *Πεθων*, cum *Πυθαγόρας*, *Πύθων* confus., 47, 124.

Perdiccae mors portenta, 120.

Persarum Regum *Εισαγγελίς*, 137 sq.; *Εδεάτροι*, 151; luxuria, 154.

Petra Indorum, male oppidum dicta, p. 161.

Poucestas *Σωματοφύλαξ*, 113 sq.

Phaëthontis delubrum atque oraculum, 152 sq.

Phasimelus *ψάλτης*; 165.

Philetas Cous, Ptolemaei Philad. praeceptor, 10.

Philippus Theangelensis, scriptor, 138 sq.

Philistides Syracusius, *Σωματοποιός*, 164.

Philotae insidiae et mors, 33 sq., 32 sq.

Phocioni habitus ab Alex. honos, 156 sqq.

Phoenices, Alexandri in re nautica administri, 125.

Phormio comoedus, 165, 168.

Photius tentatur, 144.

Phrynichus tibicen, 165.

Phrynis citharoedus, 167.

Pithagoras haruspex, 122 sqq.

Pithon, Alexandri *Σωματοφύλαξ*, 4, 47, 114; Pithones alii, 47.

Pleiadum occasus, 102.

Plinius tentatur, 128, 153; notatur, 43, 129.

Plutarchus tacite sequitur Ptolemaeum, 27, 94; Aristobulum, 45, 57, 60, 74, 94, 134; Charetem, 95, 150, 152; erroris et inconstantiae notatur, 27, 32, 46, 68, 110; tentatur, 47, 64, 70 sq., 78, 79, 110, 156, 159 sq.; ejus lectio defensa, 156 sqq.

Poma Babylonica, 169.

Polytimetus fl., 33 sqq.

Pori filius superatus et occisus, 39 sq., 98.

Portenta de obitu Alexandri, 120 sq., 122 sqq., 131 sq.; Hephaestionis, Antigoni et Perdiccae, 123.

Proelium ad Lyginum, 24; ad Issum, 28 sq.; ad Gaugamela, 31 sq.,

ad Gaugamela, p. 31 sq., 80; adversus Pori filium quando commissum, 40 sqq.; ad Granicum, 71.

Promachus, victor in potandi certamine, 162.

Προσαγορεύειν τινά μετά τοῦ Χαίρειν, suspecta dictio, 159 sq.

Προσαλιπστά, vox spuria, 166.

PTOLEMAEUS quando natus et mortuus, 3 sq., 10; ejus locus natalis, genus, parentes, 4 sqq., XI sqq.; gaudet Macedonis nomine, 4; Philippi filius habitus, 4 sq.; a Philippo in exsilium missus, 7; ab Alex. revocatus et honoratus, 7 sq.; bellica ejus facinora, 7 sq.; 34 sq., 37 sq.; fidus et gratus erga Alexandrum animus, 7 sqq. 92; *Ἐδέατρος* Alexandri, 7, 151; *Σωματοφύλαξ*, 7, 114; *Σωτήρ* dictus, 7, 15, 46; Aegypti Rex, 3, 8; Alexandrum sepeliendum curat eique delubrum consecrat, 8 sq.; artium et literarum fautor, 10; ejus ingenium, 10, 12; Serapidem colit, 48; — ejus Commentarii, 10 sqq.; non attigit famam de Alexandri consuetudine cum Thalestri, 57, 154; Stephani Byz. locus ei abjudicatur, 16; ejus proba vel suspecta fides, 12 sqq., 27 sq., 30 sq., 93, 95; dissentit ab Aristobulo, 14, 18, 27, 30 sq., 36, 37, 40, 42, 45, 56, 86, 87, 94 sq.; ejus Epistolae, 19.

Ptolemaeus Physcon, *Ἰπομνημάτων* auctor, 16.

Πυθαγόρας, Πύθων, cum *Πυθαγόρας, Πείθων*, confus., 47, 124.

Romuli interitus, 63 sq.

Roxane, uxor Alexandri, 119.

Sardanapalus, Anchiales Tarsique conditor, 16, 74; monumenta ejus, 74 sqq.

Σαφισίας corrupt. ex *Καφισίας*, p. 167.

Scholias Aristoph. emend., 134 sqq.; Homeri emend., 144; Theocriti notatur, 5.

Scymnus Tarentinus, *Θαυματοποιός*, 164.

Σήμη Alexandriae, 9.

Serapis pro Alexandro consultus, 47, 132, a Ptolemaeo cultus, 48.

Silphium, 83 sq.

Sisygambis, Darii mater, 32 sq.

Σώζειν ἀπό τινος, 47.

Solinus notatur, 129.

Σωματοφύλαξ Ptolemaeus, 7, 114; Peucestas, 113; *Σωματοφύλακων* munus, 139; *Σωματοφύλακες* Alexandri, 113 sq.

Sopithis v. Sophitis regnum, 109.

Σωτήρ unde dictus Ptolemaeus, 7, 15, 46.

Statira, uxor Alexandri, confusa cum Barsine, 79, 119; a Roxane sublata, 119.

Stephanus Byz. tentatur 47, 76; notatur, 4; locus ejus Ptolemaeo Lagidae abjudicandus, 10.

Stilpo Megarensis degit ap. Ptolemaeum, 10.

Strabo in Indiae descriptione maxime Aristobulo usus est, 56; hunc tacite sequitur, 86, 93, 122; tentatur, 97, 100, 101 sq., 108, 110, 117 sq., 122, 126.

Suidas tentatur et illustratur, 69 sq. Susorum nomen, 82, 153; nuptiae ibi celebratae, 119, 164 sqq.

Συστρατεύειν, 51.

Syra vates ap. Alexandrum, 92.

Syrmus, Triballorum Rex, 28 sq.

Tanaïdis Scythici lapis, 63.

Tanaïs s. Iaxartes fl., 86.

Taxilorum sophistae, 96 sq.; instituta, 98; oppidum, 97, 100.

Thapsacus, 124 sq.

Θεωγγελεύς et **Εἰσαγγελεύς** confus., p. 138.

Theanira s. Hesione, 72.

Thebarum expugnatio, 24 sqq.

Theodorus Cyrenaicus degit ap. Ptolem., 10.

Theophrastus notatur, 129.

Θεόστιος corrupt. ex **Θέστιος**, 6.

Thessalus tragoedus, 165, 167.

Timotheus tibicen, 165, 167; citharoedus, 167.

Trambelus, Rex Lelegum, 72.

Tylusinsula, non Tyrus, 123sq., 130.

Tyrimmas, unus e majoribus Alex. et Ptolemaei, p. 6, XII.

v, ei et i literae confus., 47.

Jul. Valerius notatur, 28, 86.

Uxii ab Alex. victore veniam impetrant, 32 sq.

Xerxes diruit Beli templum, 122.

Zariadris et Odatidis **μῦθος**, 140 sq., 168 sq.

Zenodolus Ephesius degit ap. Ptolem., 10.

ERRATA.

---

p.	3	v. antep.	pro in	l. in-	
»	6.	» 14	» Κλεοδάτους	» Κλεοδάτους	
»	12	» 32	» 10	» 11	
»	18	» ult	» is	» si	
»	19	» 34	post 111 interpone et	Theocr. Id. V. 21.	
»	29	» ult.	» τῆ	l. τῆν	
»	33	» penult.	» χάρις,	» χάριτι	
»	44	» antep.	» XII	» XXII	
»	58	» 12	» enim contenta fuerit.	Ut. l. contenta fuerit.	
				Ut enim	
»	76	» 19	» ὦ	l. ὦ	
»	82	» antep.	» , καὶ	» . Καὶ	
»	87	» 27	post intelligantur	» rectius	
»	89	» 1	pro ἀλλα	» ἄλλα	
»	»	» 4	» Ἄριον	» Ἄριον	
»	101	» 1	» εἶναι	» εἶναι	
»	108	» 32	» veredicientior	» veri amantior	
»	110	» 18	» 64	» 44	
»	111	» 13	» πληρῆ	» πληρῆ	
»	117	» 28	» στέγην	» στενήν	
»	128	» 10	» erit qui nemo	» nemo erit qui	
»	152	» 12	» πῦρ καλοῦσι	» πῦρ καλοῦσι	
	»	» 18	» paedagogi	» paedagogi	
»	154	» 15	» conferri, quae	— jussit l. conferri jussit,	
				quae —	
»	160	» 5sq.	» quae similia	» quae similia	

Ceterum negligentia typhothetarum saepissime tum in aliis tum vero maxime in accentibus peccatum esse, sat scio. Quae quidem leviora vitia facili opera emendabit Lector.

---

80. - 2.

